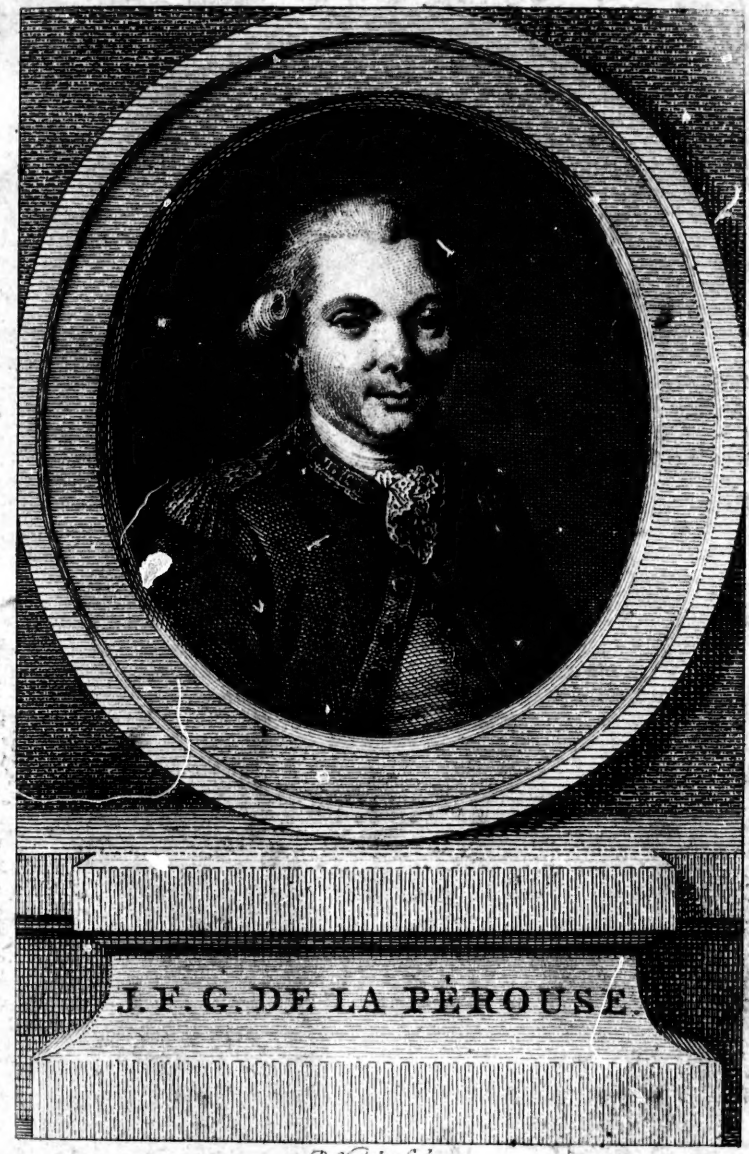
J.F.G. DE LA PÉROUSE.

VAN DER
REET
JUL 20 '80

NW
910.4F
L311re
v.1

VOOR-BERICHT

VAN DEN

FRANSCHEN UITGEVER.

Alle de ſtukken, die tot de reize van den ongelukkigen LA PÉROUSE betrekking hebben, zijn in vier deelen uitgegeven, waar bij een fraaije Atlas van kaarten en platen gevoegd is: dit aanzienlijk werk is voor een groot aantal Lezers veel te kostbaar. Het bevat bovendien veele zaken, die geheel nutteloos zijn, en nog meerder, waar bij alleen des kundigen belang hebben. De geheele weereld wil intusſchen weten, welke de verrigtingen, de ontdekkingen van LA PÉROUSE en zijne medgezellen geweest zijn. De algemeene nieuws-

gierigheid wordt op het hooren van den enkelen naam van deezen beroemden man met kragt gaande gemaakt. Welk *Franschman* vooral kan onverſchillig blijven omtrent eene onderneming, die aan zijne natie zoo veel eer aandoet? Om dit algemeen belang te bevorderen, om de geſchiedenis van LA PÉROUSE bevattelijker voor het algemeen te maken, hebben wij ondernomen dezelve te ontdoen van die noodelooze zaaken, die haar vergezelden, als mede van de verhandelingen, tot de zeevaart- en aardrijks-kunde betrekking hebbende, van berekeningen, van redeneringen, waar aan niemand iets heeft, dan lieden van de konst, en dus alleenlijk den Lezer aan te bieden het geſchiedkundig gedeelte en de beſchrijving der reize zelve, als waar bij alle Lezers een evengelijk belang hebben. Dusdanig was de arbeid van den Abt DE LA PORTE in zijn *Voyage François*, van de Abten

FRÉ-

PRÉVOST en LA HARPE in hunne *Hiſtoire générale des Voyages*, en van den Burger BERENGER, die eene verzameling van reizen rondom de weereld geſchreven heeft, waar van deeze tot een vervolg kan dienen.

Het eerſte deel van het grootc werk bevat eene *Memorie van den Koning, om te dienen tot bijzondere onderrigting voor den Heer* DE LA PÉROUSE, *Scheeps-Kapiteijn, over de Fregatten de* Bousſole *en de* Aſtrolabe *het bevel voerende.* — *Aardrijks- en geſchiedkundige aanteekeningen, om bij de Memorie gevoegd te worden, door den gewezen Minister van het Zee-wezen,* FLEURIEU. — Eene *Memorie van de Academie der Wetenſchappen, ten dienſte der Geleerden, die tot den tocht van* LA PÉROUSE *zijn ingeſcheept.* — Eenige *Vraag-punten, door de Geneeskundige Maatſchappij voorgeſteld aan*

de Geleerden, die LA PÉROUSE *vergezellen.* — Eene *Memorie, waar naar de Tuinier zig op deeze reize zal hebben te gedragen, door den Heer* THOUIN, *eerſten Opzichter van den tuijn der planten.* — Met welke zorgvuldigheid en geleerdheid alle deeze ſtukken ook zijn zaamgeſteld, zij zijn niet geſchikt, om aan den geest voldoening te geven, als welke meer lust heeft om te vernemen, wat LA PÉROUSE gezien, wat hij ontdekt heeft, dan om te weten, wat men hem had opgegeven te moeten zien en ontdekken; te meer, om dat de omſtandigheden hem bijna nimmer hebben roegelaten, zig naauwkeurig overeenkomſtig zijne *Inſtructiën* te gedragen, en dewijl men in zijn dag-verhaal te vergeefs het antwoord zoekt op eene meenigte van Vraag-punten, die men op zijn gemak in de Studeer-kamer had opgeſteld, terwijl men 'er integendeel de op-

oplosſing van verſcheidene aantreft, waar van in dit opſtel niets gemeld wordt.

Hier op volgt eene *Lijst van koopwaaren en goederen, die in de ſchepen geladen zijn, zoo om tot geſchenken te geven, als om te verruilen.* Dezelve beſtaan in allerleije zoorten van ijzere en ſtaale gereedſchappen, ſpiegels, en ander klein huisraad, glaaze koraalen, ſtoffen, kostbaarheden tot oppronking, zilvere en kopere gedenkpenningen, met opſchriften, tot de reize betrekkelijk, enz. in 't geheel bedragende 58,365 livres.

De gedenk penningen, waar van zommige aan een keten van het zelfde metaal hingen, hebben aan de eene zijde de beeldtenis des Konings, met het gewoone randſchrift; op de tegenzijde ziet men dit opſchrift tuſſchen twee olijftakken, die met een lint zijn zaamgeſtrikt:

DE FREGATTEN DES KONINGS VAN FRANKRIJK, DE BOUSSOLE EN DE ASTROLABE, ONDER BEVEL VAN LA PEROUSE EN DE LANGLE, VERTROKKEN UIT DE HAVEN VAN BREST, IN JUNIJ 1785.

Eene *Lijst van Starrekundige, Zeevaartkundige, Natuurkundige, Scheikundige, en andere werktuigen, ten dienſte der Geleerden en Konſtenaars, die op deeze reize tot het doen van ontdekkingen gebruikt werden.* Onder deeze ſchoone verzameling zijn ten hoogſten merkwaardig twee kompasſen, bekend onder den naam van *Bouſſoles d'inclinaiſon*, door het Comptoir der Stuurmans-konst in *Engeland* geleend, en zijnde dezelfde, waar van Capitain COOK zig op zijne laatſte reize bediend had. 'Er waren ook zeven lugtballen, en daar on-

onder eene zeer groote, van doek gemaakt.

Eene *Lijst van reisbeſchrijvingen, boeken tot de Sterrekunde, Scheepvaart, Natuurkunde, natuurlijke Geſchiedenis, enz. betrekkelijk*, op de beide Fregatten ingeſcheept.

Algemeene Lijst van de namen der Officiers, Geleerden, Konſtenaars en Zeelieden, die met deeze beide Fregatten mede gingen. (Dit merkwaardig ſtuk zal hier bewaard blijven, en aan het hoofd van dit verhaal geplaatst worden).

Reis-beſchrijving van het Fregat la Princeſſe, *van* Manille, *naar* St. Blaiſe, *door* F. M. MAURELLE. Als mede een *Uittrekzel uit de Reisbeſchrijving van* F. A. MAURELLE *naar de weſtelijke kusten van* Noord-America.

Deeze beide ſtukken hebben geene andere betrekking tot de reize van LA PÉROUSE, dan alleen, dat hij het *Spaanſche* handſchrift van den eerstgemelden naar *Frankrijk* gezonden heeft. In weerwil der benaming van *belangrijk*, die MAURELLE zelf aan zijne reize geeft, kunnen wij onze Lezers verzekeren, dat zij met het gemis van dit wanſtaltig ſtuk zeer weinig verliezen.

Het tweede en derde deel bevat eigentlijk het dag-verhaal van den reiziger: het derde eindigt met eene uitgebreide *tafel van breedten*, *lengten*, *afwijkingen van 't kompasnaald*, *enz.* geduurende de reize. Deeze tafel is van geen nut, dan voor hun, die zig op de aardrijkskunde opzettelijk hebben toegelegd. De Lezer zal het ons niet ten kwade duiden, dat wij deeze 150 bladzijden, uit enkele cijffer-getallen beſtaande, hebben agter wegen gelaten. Het dagregiſter zel-

zelve is doormengd met veele verhandelingen en waarnemingen, welken het insgelijks nuttig was in te korten; en die alleen voor zeelieden dienende, andere Lezers vermoeijen en verveelen. Daarentegen hebben wij, op de daar toe geſchikte plaatſen, ingelast eenige ſtukken uit de bijzondere Memoriën en Brieven, die het geheele vierde Deel uitmaken, wanneer wij dezelven eenigzins belangrijk oordeelden. Hier toe bepaalt zig bijna onze arbeid, en men zal alhier getrouwelijk al het geſchiedkundige van LA PÉROUSE weder vinden, omtrent in dier voegen, als de kundige en bedaarde MILLET-MUREAU het ons geleverd heeft.

Echter moeten wij den laatstgemelden berispen, dat hij in zijne Voorreden eenigzints ligtvaardig aan de Geleerden van deezen tocht eene overmaat van eigenliefde heeft toegeſchreven, die, naar zijn begrip, hen belet heeft, om bij alle voor-

voorkomende gelegenheden hunne Memorien, Ontwerpen, Afteekeningen, enz. over te geven, het geen de reden is, dat wij 'er een groot gedeelte van verloren hebben. MILLET-MUREAU, zig zulk eene beſchuldiging latende ontglippen, had zekerlijk niet gedacht aan het uitdrukkelijk Artikel van *des Konings Inſtructie*, (*bladz.* 44.) welke hij echter voor zig had, en waar bij alle Geleerden en Konſtenaars bevel ontfingen, *om hunne papieren tot hunne te rug komst zorgvuldig te bewaren, en dat zij alleenlijk dan, wanneer ze de Vaderlandſche kust wedèr in het oog kregen, gehouden zouden zijn die allen in handen van den Bevelhebber van deezen tocht te ſtellen.* Zij vervulden derhalven hunnen pligt, met hunne verzameling onaangeroerd te bewaren, en men zoude hen van eigenliefde, en het verlangen naar ontijdigen roem, hebben kunnen beſchuldigen, zoo zij anders gehandeld hadden. LALANDE, ge-

geduurende deeze reize zijne *Geſchiedenis der Sterrekunde* ſchrijvende, gewaagt van de brieven, die zijn leerling DAGELET hem ſchreef, *maar*, voegde hij 'er bij, *hij zendt mij geene waarnemingen;* DE LA PÉROUSE *begeert dit zoo.* Zie daar onze Geleerden vrij gepleit van de verdenking van ijdele verbeelding, waar boven zij zoo verre verheven waren. Wij hebben het van onzen plicht geoordeeld hen hier te rechtvaardigen, en wij noodigen den Lezer om op te ſlaan *No.* 226. van het *Journal de Paris*, 16. *Floreal an VI. pag.* 939. alwaar MONGÉS de verdediging van zijnen broeder op dit ſtuk heeft in 't licht gegeven.

De Atlas, beſtaande uit LXIX zoo kaarten als platen, maakt vooral dit werk boven maten kostbaar, en men kan zelfs niet tegenſpreken, dat daar in zommige overtolligheden begrepen zijn. Wij vermee-

meenen, dat de algemeene kaart der reize, en eenige der belangrijkſte afteekeningen voor dit werk voldoende zijn zullen; te meer naardien, uit hoofde dat alles, wat tot de reize van LA PÉROUSE betrekking heeft, niet is overgekomen, de zaaken zoodanig verminkt zijn, dat men dikwils in den Atlas platen vindt, waar van de ontvouwing in het werk zelve niet voor handen is, en dat men daarentegen in het werk gewichtige bijzonderheden ontmoet, waar van de afteekeningen wel beloofd, maar in den Atlas niet gevonden worden.

INLEIDING.

Wanneer bij het denkbeeld van eene groote onderneming, ten voordeele van het menschdom, voor het belang der Scheepvaart en van den Koophandel, tot bevordering der Wetenſchappen, tot eere van eene Natie ontworpen; wanneer bij het ontroerend denkbeeld van gevaaren en moeijten, het lot van ſtoutmoedige menſchen, die onder het vak van hunnen loopbaan den geheelen bewoonden aardkloot durven bevatten; wanneer, zeg ik, bij zulke groote voorwerpen zig éene van die zwaarmoedige en afgetrokkene gedachten voegt, die aan den mensch zijne min vermogende zwakheid, en het nietige van zijne grootheid herinneren, kan men ſtaat maken belangrijk te zijn, niet ſlechts voor den Wijsgeer en Geleerden, maar ook voor menſchen van allerleijen rang, voor allen, die een hart omdragen, het welk voor de onheilen van hunnen evenmensch gevoelig is.

LA PÉROUSE, *met de uitvoering der onderneming belast*; LODEWYK XVI, *die dezelve ontworpen en bevolen had; beiden zijn niet meer.*

De laatſte reize van COOK *was alleenlijk bekend door het treurig uiteinde van het doorluchtig hoofd van deezen tocht, toen* Frankrijk, *gebruik makende van de rust, die het ſluiten van den Vrede aan het zelve bezorgde, aan deszelfs rang onder de eerſte Zee-Mogendheden, en vooral aan deszelfs ijver tot aanwas der wetenſchappen, vermeende verſchuldgid te zijn het geven van bevel tot eene reize, ingericht, om door nieuwe ontdekkingen de kennis van den aardkloot, dien wij reeds zoo lang bewoonen, te volmaken. 'Er was een bekwaam Opperhoofd noodig, om bij deezen tocht het bevel te voeren;* LA PÉROUSE *werd 'er toe verkozen. Zijne arbeidzaamheid en aanhoudende voorſpoed in de zee-krijgskunde hadden hem tegen allerleije zoorten van gevaaren gehard, en maakten hem meer dan iemand anders geſchikt, om den moeijelijken en gevaarlijken loopbaan van eene lange reize door onbekende zeeën, en in het midden van landſtreeken, door wilde Volken bewoond, te volt-*

tooi-

tooijen. Ik ben ten deezen opzigte aan den Lezer eenige bijzonderheden verſchuldigd, rakende het leven van deezen beroemden, maar ongelukkigen man.

JEAN FRANÇOIS GALOUP DE LA PÉROUSE, Opperhoofd der Vloot, werd in 't jaar 1741. te Albi geboren. Van zijne eerſte jeugd af aan in de School der Zeevaart opgekweekt, ſloeg hij allereerſt het oog op die beroemde reizigers, die hun Vaderland hadden voorgelicht, en hij nam van toen af aan het beſluit, om hunne voetſtappen te drukken; maar deezen moeijelijken weg ſlechts met langzaame ſchreden kunnende vervorderen, bereidde hij zig, vooraf hunne reisbeſchrijvingen zig zelven eigen makende, om hen t'eeniger tijd te evenaaren. Al vroegtijdig paarde hij de ondervinding met zijne kundigheden: hij had reeds agttien tochten afgelegd, toen hem het bevel over de laatſte tocht werd opgedragen. Den 19. November 1756 Adelborst ter zee geworden zijnde, deed hij eerst vijf reizen ten oorlog: de vier eerſten op de Schepen le Celebre, la Pomone, le Zephyr, en le Cerf; en de vijfde op de Formidable, onder bevel van SAINT-ANDRÉ DU VERGER. Dit ſchip

behoorde tot de Vloot, die onder bevel ſtond van den Marſchalk DE CONFLANS, *ten tijde dat dezelve, op de hoogte van* Belle-Isle, *de* Engelſche *Vloot ontmoette. De Schepen van de agterhoede*, le Magnifique, le Héros, *en* le Formidable, *werden door agt of tien vijandlijke Schepen aangetast en omcingeld. De ſlag begon, en werd wel dra algemeen; dezelve was zoo verſchrikkelijk, dat agt Schepen, zoo* Engelſche, *als* Franſche, *geduurende het gevecht zonken, of vergingen en verbranden op de* Franſche *Kusten. Het eenig overblijvende Schip*, le Formidable, *meer gehavend dan de andere, werd na den dapperſten tegenſtand genomen.* LA PÉROUSE *gedroeg zig in dit gevecht met eene groote dapperheid, en werd in het zelve zwaar gewond.*

In zijn Vaderland te rug gekomen, deed hij, in den zelfden rang, met het Schip le Robuste, *drie nieuwe tochten: bij verſcheidene gelegenheden deed hij zig uitmunten; en zijne aanwasſende verdienſten vestigden het oog zijner Overſten op hem.*

Den 1. *October* 1764, *werd hij tot den rang van Scheeps-Vaandrig bevorderd. Een minder werkzaam man zoude van de zoetig-*

he-

heden van den vrede hebben gebruik gemaakt; maar de ijver voor zijnen post gedoogde niet, dat hij rust zoude nemen. Om van zijne aanhoudende werkzaamheid te oordeelen, behoeft men ſlechts het tafereel van zijne krijgs-posten te doorloopen, van deezen tijd af tot in 't jaar 1777. Hij was

In 1765, op het Fluitſchip l'Adour;
1766, op het Fluitſchip le Gave;
1767, Bevelhebber op het Fluitſchip l'Adour;
1768, Bevelhebber op de Dorothea;
1769, Bevelhebber op de Bugalet;
1771, op la Belle-Poulle;
1772, op het zelfde Schip;
1773, 1774, 1775, 1776, 1777, Bevelhebber op het Fluitſchip la Seine en les Deux Amis op de Kust van Malabar; Lieutenant, zedert den 4. April 1777.

In 't jaar 1778 ontbrandde andermaal de oorlog tuſſchen Frankrijk en Engeland; de vijandelijkheden begonnen den 17. Junij met den ſlag van Belle-Poule.

In 't jaar 1779, voerde LA PÉROUSE het bevel op de Amazone, behoorende tot de vloot, waar van de Vice-Admiraal

D'ESTAING *Bevelhebber was. De landing van het krijgsvolk te* Grenada *willende bevorderen, ankerde hij aldaar op den afſtand van een piſtool-ſchoot van eene vijandelijke batterije. In het zee-gevecht van deeze vloot tegen die van den Admiraal* BYRON, *werd hem het overbrengen der beveelen van den Generaal in de geheele linie opgedragen. Eindelijk nam hij, op de kust van* Nieuw Engeland, *het Frigat* l'Ariël, *en hielp mede in het nemen van het Schip* l'Experiment.

Den 4. *April* 1780 *tot Capitain benoemd zijnde, voerde hij het bevel op het Fregat* l'Astrée, *wanneer hij, zig op een kruistocht met de* Hermione *bevindende, over welke Capitain* LA TOUCHE *het bevel voerde, den* 21. *Julij een zeer hardnekkig gevecht leverde aan zes* Engelſche *oorlogſchepen, op zes mijlen van de* Noord-Kaap *van het* Konings-Eiland. *Vijf van deeze Schepen, de* Allegeance *van vier en twintig ſtukken, de* Vernon *van het zelfde caliber, de* Charlestown *van agt en twintig, de* Jack *van veertien, en de* Vautour *van twintig ſtukken, ſtelden zig in eene linie om hem in t wagten; het zesde, de* Thompſon *van agt*

agttien ſtukken, bleef buiten het bereik van het geſchut. De beide Fregatten liepen gezamentlijk met volle zeilen op den vijand in. Des avonds ten zeven uuren deeden zij de eerſte kanon-ſchoot. Zij kwamen den Engelſchen onder den wind op zijde, om hun alle hoop van vluchten te ontneemen. De Thompſon hield het aanhoudend bij den wind. De beide Fregatten verrigtten hun werk met zoo veel juistheid, dat de Engelſche vloot wel dra in wanorde geraakte: na verloop van een half uur waren de Charlestown, het bevelvoerende Fregat, en de Jack, genoodzaakt zig over te geven; de drie andere ſchepen zouden het zelfde lot ondergaan hebben, ware het niet, dat de beide Fregatten door de donkerheid van den nacht verhinderd waren geworden, jagt op dezelven te maken.

In het volgende jaar, maakte de Franſche Regeering het ontwerp, om de Engelſche bezittingen in de Baaij van Hudſon aan te tasten en te vernielen. LA PÉROUSE ſcheen geſchikt om deeze moeijelijke zending en gevaarlijke zeeën te vervullen; den 31. Meij 1782 kreeg hij last, om van Kaap François te vertrekken. Hij voerde het be-

vel op het ſchip le Sceptre *van vier en zeventig ſtukken, en werd vergezeld door de Fregatten* l'Aſtrée *en* l'Engageante, *elk van zes en dertig ſtukken, onder bevel van de Capitains* LA LANGLE *en* LA JAILLE; *hij had aan boord van deeze ſchepen twee honderd vijftig man voetvolk, veertig kanonniers, vier veldſtukken, twee mortieren, en drie honderd bomben.*

Den 17. *Julij deed hij het Eiland* la Reſolution *aan; maar naauwlijks was hij vijf en twintig mijlen in de* Straat van Hudſon *gevorderd, of zijne ſchepen geraakten zoodanig in het ijs, dat zij merkelijk daar door beſchadigd wierden.*

Den 30, *na aanhoudend met allerleije zoort van zwarigheden te hebben moeten worſtelen, zag hij Kaap* Walſingham, *aan het westelijkſte gedeelte van de Straat gelegen. Om ſpoedig bij het Fort* de Prins van Wales *te komen, het welk hij voornemens was het eerst aan te tasten, had hij geen oogenblik tijd te verliezen, vermits het ruwe jaargetijde alle de ſchepen noodzaakte om in de eerſte dagen van September deeze zee te verlaten: maar na dat hij in de* Baaij van Hudſon *was binnen geloopen, werd hij*

hij door den nevel omringd, en den 3. *Augustus, toen het voor de eerſte maal een weinig helderer wierd, zag hij zig, zoo ver het gezicht reikte, in het ijs bezet, het geen hem noodzaakte, om met het ſchooverzeil bij te leggen. Echter kwam hij deeze zwarigheden te boven; en des avonds van den* 8., *de vlag van het Fort* de Prins van Wales *ontdekt hebbende, naderden de* Franſche *ſchepen, tot op een afſtand van anderhalve mijl peilende, en lieten op agttien vademen water, en een ſlijkgrond, het anker vallen. Een Officier, die afgezonden was, om de toegangen tot het Fort op te nemen, gaf berigt, dat de ſchepen tot op een zeer kleinen afſtand naderen konden.* La pérouse, *twijffelende, of hij met zijn ſchip* le Sceptre *de vijanden, indien zij tegenſtand boden, wel zoo gemakkelijk zoude kunnen t'onderbrengen, maakte toebereidzels, om des nachts eene landing te werk te ſtellen. Schoon de ſtroom en de donkerheid merkelijke hinderpalen te weeg bragten, naderden de ſchepen zonder eenige verhindering tot op drie vierde van een mijl van het Fort.* La pérouse, *geene geneigdheid tot verdediging beſpeurende, ſchoon het Fort in ſtaat ſcheen*

te zijn, om eenen kragtdadigen tegenſtand te bieden, deed den vijand de overgave afeiſchen: de poorten werden geopend; de Gouverneur en de bezetting gaven zig op genade en ongenade over.

Dit gedeelte zijner beveelen ter uitvoer gebragt hebbende, ging hij, den 11 *Augustus onder zeil, om zig naar het Fort* Yorck *te begeven. Om aldaar te komen, ondervond hij nog grootere zwarigheden, dan hij te vooren ontmoet had; hij zeilde op zes of zeven vademen water, langs eene kust met klippen als bezaaid. Na de grootſte gevaaren te hebben doorgeſtaan, ontdekte het ſchip* le Sceptre *en de beide Fregatten den mond der Rivier* Nelſon, *en wierpen, den* 20 *Augustus, op omtrent vijf mijlen van het land, het anker.*

LA PÉROUSE *had bij het Fort* de Prins van Wales *drie overdekte vaartuigen genomen; hij zondt dezelven, benevens de ſloep van* le Sceptre, *om de Rivier* des Haijes, *in welkers nabijheid het Fort* Yorck *is, te gaan opnemen.*

Den 21 *Augustus, werd het krijgsvolk in ſloepen ingeſcheept; en* LA PÉROUSE, *tot zee van de vijanden niets te vreezen hebbende,*

de, oordeelde de ontſcheepiug onder zijn opzicht te moeten laten doen.

Het Eiland des Haijes, *waar op het Fort* Yorck *ligt, is gelegen aan den mond van eene groote Rivier, welke door het zelve in twee armen verdeeld wordt; die geene, welke voorbij het Fort loopt, wordt genoemd de Rivier* des Haijes, *en de andere de Rivier* Nelſon. *De* Franſche *Bevelhebber wist, dat alle middelen van verdediging bij de eerstgemelde gevonden werden. Bovendien lag aldaar ook een ſchip van de Maatſchappij van* Hudſon, *vijf en twintig nieuwe ſtukken geſchut voerende, aan den mond van die Rivier ten anker. Hij beſloot om de Rivier* Nelſon *op te zeilen, ſchoon zijn Volk aan dien kant een tocht van omtrent vier mijlen had af te leggen; maar hij had daar door het voordeel, om de battereijen, aan de Rivier* des Haijes *geplaatst, te ontwijken.*

Des avonds van den 21, *kwam men bij den mond der Rivier* Nelſon, *met twee honderd en vijftig mannen krijgsvolk, mortieren, geſchut, en levensmiddelen voor agt dagen, zoo dat men niet noodig had naar de ſchepen, tot welken de toegang zeer moeijelijk was, geduurig te rug te keeren.* La pé-

ROUSE *gaf bevel aan de ſloepen, om bij het inkomen der Rivier op drie vademen water te ankeren, en hij ging verder op met zijn ſloep, benevens zijnen Onder-Bevelhebber* DE LANGLE, *den Bevelhebber over het te ontſchepen krijgsvolk* ROSTAING, *en den Capitain-Ingenieur* MONNERON, *om de Rivier te peilen, en derzelver oevers op te nemen, uit vreeze, dat de vijand eenige middelen van verdediging mogt hebben gereed gemaakt.*

Hier uit bleek, dat de oever ontoegangelijk was; de kleinſte ſloepen konden ſlechts tot op omtrent honderd toiſen naderen, en de grond, over welken men dan nog heen moest, beſtond uit een zagt ſlijk. Hij oordeelde dus geraden den dag af te wagten, en ten anker te blijven liggen: maar het water veel ſterker vallende, dan men gedacht had, bleven de ſloepen des morgens ten drie uuren op het drooge zitten.

Al het krijgsvolk, door dit beletzel aangeprikkeld, wel verre van 'er door te worden nedergeſlagen, volvoerde de ontſcheping; en na een halve mijl ver tot aan de helft van het been door de ſlijk geloopen te hebben, kwamen zij eindelijk op een vlak land, alwaar zij zig in orde ſchaarden: van daar

trok-

trokken zij naar een bosch, alwaar men een droog pad dagt te vinden, het welk op het Fort aanliep. Men ontdekte 'er geen, en de geheele dag werd beſteed aan het zoeken van wegen, die 'er niet waren.

LA PÉROUSE *gaf last aan den Capitain-Ingenieur* MONNERON *om, op het kompas af, een weg midden door het bosch te baanen. Deezen arbeid met de grootſte moeite ter uitvoer gebragt zijnde, ontdekte het zig, dat 'er een moeras van twee mijlen te doorwaden was, alwaar men dikwils tot de kniën toe in het ſlijk zoude zakken. Een ſtormwind, die des nachts opkwam, maakte* LA PÉROUSE *ongerust, of hij zijne vaartuigen weder zoude kunnen bereiken. Hij begaf zig weder naar den oever; maar, vermits de ſtorm aanhield, konde hij niet ſcheep komen. Hij maakte van eene tusſchenpoozing gebruik, en kwam des anderen daags aan boord, een uur voor dat een tweede ſtormwind kwam opzetten. Een Officier, die te gelijker tijd met hem vertrokken was, leedt ſchipbreuk: hij had, benevens zijn ſcheepsvolk, het geluk om het land te bereiken; maar zij konden niet weder aan boord komen, dan na verloop van drie dagen, zijnde naakt, en ſter-*

ſtervende van den honger. De Engageante *en de* Aſtrea *verloren, bij deezen tweeden ſtorm, elk twee ankers.*

Intusſchen kwam het krijgsvolk des morgens van den 24 voor het Fort, na één der verdrietelijkſte tochten, en het werd op de eerſte opëisſching overgegeeven. La pérouse *liet het Fort ſlechten, en gelastte het krijgsvolk, om oogenblikkelijk wederom in te ſchepen.*

Dit bevel ontmoette in deszelfs uitvoering merkelijken tegenſtand door eenen nieuwen ſtormwind, die de Engageante *in het grootſte gevaar bragt; deszelfs derde anker brak, zoo dat het roer, en de daar aan vast zijnde ſloep wierden weggeſlagen. Het ſchip* le Sceptre *verloor insgelijks zijn roer, boot, en één anker.*

Eindelijk bedaarde het weder, en het krijgsvolk ging te ſcheep. La pérouse, *de Gouverneurs der Forten* de Prins van Wales *en* Yorck *aan boord hebbende, ging onder zeil, om zig van deeze ſtreken te verwijderen, in welken men niets dan ijsbergen en onweersbuien zag, en alwaar de krijgsondernemingen, die geenen tegenſtand ontmoet hadden, door zoo veele onaangenaamheden, gevaren en vermoeijenisſen waren voorafgegaan.*

Was

Was LA PÉROUSE *als krijgsman verpligt zig naar geſtrenge beveelen te ſchikken, de bezittingen van onze vijanden te verwoesten, vergat hij te gelijker tijd het mededogen niet, aan ongelukkigen verſchuldigd. Onderricht zijnde, dat bij zijne aankomst de* Engelſchen *in de bosſchen gevlucht waren, en dat zijn vertrek, uit hoofde van de vernieling der bezittingen, hen bloot ſtelde om van honger te vergaan, en om, zonder mogelijkheid tot verdediging, in de handen der Wilden te vallen, had hij de menſchlievendheid, om hun levensmiddelen en wapenen agter te laten.*

Is 'er ten deezen opzigte een vleijender loffſpraak, dan de openhartige erkentenis van eenen Engelſchen *Zeeman, in zijne beſchrijving van eene reize naar* Botanij-Baaij ?

„ *Men behoort zig, vooral in* Engeland, *met*
„ *dankbaarheid te herinneren dien menſchlie-*
„ *venden en edelmoedigen man, uit hoofde*
„ *van zijn gehouden gedrag, toen 'er, in den*
„ *loop van den laatſten oorlog, bevel gegee-*
„ *ven was, om onze Volkplanting aan* Hud-
„ ſons-Baaij *te vernielen.*"

De achtenswaardige Schrijver MILLET-MUREAU, *van wien ik dit geheele verhaal ontleend heb, verwijt, ik weet niet om welke re-*

reden, aan één van deeze Engelſche *Gouverneurs, den Heer* HEARN, *dat hij zijn woord niet gehouden had, door het niet in het licht geven van zekere reisbeſchrijving te land door het noordweſtelijk gedeelte van* America, *welke* LA PÉROUSE *aan hem had overgelaten, onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat hij die bij zijne te rug komst in* Engeland *zoude laten drukken. Konde* MILLET-MUREAU *dan onkundig zijn, dat deeze beſchrijving reeds voor een groot gedeelte is ingelast in de Inleiding, die de geleerde Biſchop van* Salisburij *aan het hoofd van de laatſte reize van* COOK *geplaatst heeft, en dat eindelijk het dagregister der reize van* HEARN, *in 't jaar* 1795, *te* London *in 't geheel is in 't licht gegeven?*

Het herſtel van den vrede met Engeland *in 't jaar* 1783 *maakte aan deezen tocht een einde. De onvermoeide* LA PÉROUSE *genoot geene langdaurige rust; een tocht van meer aanbelang wagte op hem; maar, helaas! het moest de laatſte zijn. Hem werd het bevel opgedragen over eenen voorgenomen tocht rondom de weereld, en waar toe het noodige te* Brest *in gereedheid werd gebragt.*

Ik zal mij niet ſchikken naar het gewoon ge-

gebruik, door bij voorraad op te geven den weg, dien onze Reiziger in de beide halfronden heeft afgelegd, de kusten en de Eilanden, welken hij in den grooten Oceaan *gezocht of ontdekt heeft, de ontdekkingen, welken hij in de* Asiatische *zeën heeft gedaan, en de gewichtige dienſten, die hij aan de Aardrijkskunde heeft toegebracht: ik laat dit aan den Lezer over, wiens nieuwsgierigheid veel eer opgewekt, dan voorgekomen wil worden, en die buiten twijffel liefst den reiziger zelven op zijnen loopbaan volgen zal.*

Tot hier toe beſchouwde ik LA PÉROUSE *ſlechts als krijgs- en zee man: maar hij verdient insgelijks door zijne perſoonlijke hoedanigheden bekend te worden; want hij was niet minder geſchikt, om bij menſchen van allerleijen landaart ingang te krijgen, of derzelver achting te winnen, als om de hinderpalen te voorzien en te boven te komen, welken de menſchelijke wijsheid in ſtaat is uit den weg te ruimen.*

De levendigheid van de inwooners der zuidelijke Landen door een inneemenden geest, en een daar aan overeenkomſtig character ondervangende, maakten zijne zachtaartigheid en beminnelijke vrolijkheid hem ſteeds met

ijver

ijver gezocht: aan den anderen kant, door eene langduurige ondervinding geleerd, paarde hij met eene zeldzaame voorzigtigheid dat ſtandvastig character, het welk aan een ſterken geest eigen is, en door de moeijelijke levenswijze der zeelieden nog meerder aangezet, hem in ſtaat ſtelde, om de grootſte ondernemingen met eenen goeden uitſlag te volvoeren.

Uit hoofde van de vereeniging deezer onderſcheidene hoedanigheden, zal de Lezer, getuige zijnde van zijn onvermoeid geduld in den arbeid, welken de omſtandigheden noodzakelijk maakten, de geſtrenge raadgevingen, die zijne voorzigtigheid hem voorſchreef, de maatregulen van voorzorg, die hij met de wilde Volken nam, zig weinig behoeven te verwonderen, zoo over het vriendelijk en gematigd, als over het omzigtig gedrag van LA PÉROUSE *ten hunnen opzigte; over het vertrouwen, ja zelfs zomtijds over de inſchikkelijkheid, welken hij aan zijne Officiers betoonde, en over zijné vaderlijke zorge om trent zijn ſcheepsvolk: niets van het geen voor hun belangrijk zijn konde, het zij om zwarigheden voor te komen, het zij om hun welzijn te bevorderen, ontſnapte aan zijne waak-*

waakzaamheid, aan zijne zorgvuldigheid. Eene onderneming, tot bevordering der wetenſchappen geſchikt, niet willende beſchouwen met een koopmans oog, om ſlechts door handel winst te doen, en het voordeel van den handel geheel en al aan de matroosen en verdere ſcheepsgezellen overlatende, vergenoegde hij zig, met aan zijn Vaderland en aan de wetenſchappen nuttig geweest te zijn. In zijne zorge tot behoud van hunne gezondheid volmaakt geſlaagd zijnde, heeft geen reiziger zulk eenen langen tocht volbragt, zulk eenen uitgeſtrekten reisweg afgelegd, met geduurige verwisſeling van luchtſtreek, en zulk gezond ſcheepsvolk; vermits zij, bij hunne aankomst in Nieuw Holland, *na eenen tocht van dertig maanden, en meer dan zestien duizend mijlen verre, nog zoo welvarende waren, als toen zij uit de Haven van* Brest *vertrokken.*

Volkomen meester van zig zelven zijnde, en zig nimmer door de eerſte indrukzels latende wegſlepen, was hij in de gelegenheid, vooral op deezen tocht, om de voorſchriften van eene gezonde wijsgeerte, die de vriendin van het menschdom is, te beöeffenen. Indien ik mij meerder toeleide, om van hem

eene lofrede te ſchrijven, die gebrekkig en onvolkomen zoude moeten zijn, dan om den Lezer het genoegen te laten van hem te waardeeren naar de gebeurtenisſen, in alle derzelver omſtandigheden beſchouwd, en hem uit den gantſchen omvang zijner geſchriften te beoordeelen, zoude ik eene meenigte van plaatſen uit zijn dagregister aanhalen, waar van de aart en manier, die ik juist behouden heb, den man getrouwelijk ſchetſen: ik zoude vooral toonen, hoe hij zig beijverde, om naar te komen dat artikel van zijne Inſtructie, het welk in zijn hart was ingedrukt, waar bij hem gelast werd het vergieten van een enkelen droppel bloeds te ontwijken; een artikel, het welk hij op eene zoo lange reize, met eenen gewenschten uitſlag, aan zijne grondbeginzels beantwoorden de, gevolgd heeft; zelfs zoodanig, dat hij door eene woeste bende van Wilden aangevallen zijnde, en zijnen Onder-Bevelhebber, eenen Natuurkundigen, en tien mannen van zijn ſcheepsvolk verloren hebbende, in weerwil van de kragtdadige middelen tot wraakneming, die hij in handen had, en zoo veele redenen van verſchooning, waar van hij gebruik konde maken, de woede van zijn volk

volk in toom hield, uit vreeze, dat hij een enkel onſchuldig ſlagtoffer onder duizende ſchuldigen treffen mogte.

Niet minder billijk en zedig, dan ſchrander zijnde, zal men zien, met welke hoogachting hij van den onſterffelijken COOK ſprak, en hoe hij aan die groote mannen, die denzelfden loopbaan doorwandeld hadden, recht trachte te doen wedervaren.

LA PÉROUSE, jegens allen even rechtvaardig zijnde, geeft, in zijn dagregister en briefwisſeling, de billijke loſuitingen, waar op zijne mede-arbeiders aanſpraak maken konden. Hij vermeldt ook de vreemdelingen, die, in de verſchillende weereldeelen, hem wel ontfangen, en hulp verſchaft hebben. Indien de Regeering, zoo als men daar aan niet mag twijffelen, aan het oogmerk van LA PÉROUSE voldoen wil, is zij aan de laatstgemelden eene blijk van openbaare erkentenis verſchuldigd.

Door de Engelſche zeelieden, die gelegenheid gehad hadden hem te kennen, naar billijkheid gewaardeerd wordende, hebben zij hem in hunne ſchriften een opentlijk blijk van achting gegeven.

Allen, die met hem omgegaan hebben,

zwaaiden hem den billijken lof toe, waar van de opgaven te ver zouden uitlopen.

Maar het vermelden van zijne deugden, van zijne bekwaamheden, herinnert ons zijne ongelukken, doet in ons de droefheid over zijn gemis herleven: het denkbeeld van het één is voortaan onafscheidelijk met de herdenking van het andere verbonden; en zij grondvesten voor altijd een gedenkteeken van smart en dankbaarheid in het hart van alle vrienden der wetenschappen en van het menschdom. Indien ik na den moeijelijken arbeid, dien dit werk gevorderd heeft, en na de zorgen en moeiten, welken mij deszelfs uitgave gekost heeft, eenig genoegen moge ondervinden, het is ongetwijffeld in dit oogenblik, waar in het mij gebeuren mag in naam des Franschen *Volks eene schatting van dankbaarheid aan zijne nagedachtenis te betalen.*

Het ware te wenschen, dat alle Volken eenen eersten algemeenen middaglijn aannamen. Die van Teneriffe, *die alle de* Europeesche *Landen van binnen oostwaarts laat, zoude misschien de geschiktste zijn, en eene spitse naald, ten kosten van onderscheidene Regeeringen opgerigt, zoude de bepaa-*

ling

ling daarſtellen; intuſſchen neemt elk volk zot eerſten middaglijn die van zijne hoofdplaats; en in dit werk zijn de lengten berekend naar die van Parijs, *oost en west tot op* 180 *graden.*

LA PÉROUSE *had begeerd, dat in gevalle zijn dagregister voor zijne te rug komst gedrukt zoude worden, men de zamenſtelling daar van aan geen geleerd man zoude toevertrouwen; derhalven heeft* MILLET MUREAU, *deezen titel niet erkennende, zig met deezen arbeid belast; hij heeft de zedigheid gehad, om opentlijk te zeggen, dat indien de gewezen Minister* FLEURIEU *dit werk ondernomen had, het zelve veel meer waarde gehad zoude hebben; maar niemand zoude 'er meer vlijt en onzijdigheid aan hebben kunnen beſteeden.*

LA PÉROUSE *heeft in* Botany-Bay *eene* Engelſche *vloot gevonden, welken naam door* COOK *aan dezelve gegeven was. Het zal intuſſchen voor* Franſche *Lezers misſchien niet ongevallig zijn alhier eene zaak te vernemen, die te weinig bekend is. In het* Britsch Muſeum *te* London *is eene oude pergamente kaart, geſchreven in het* Fransch,

en onder aan vertoonende het wapen van den Dauphin van Frankrijk, *aan wien dezelve waarſchijnlijk was opgedragen; men ziet op deeze Kaart* Nieuw Holland, *en aan de oost-kust, op die zelfde plaats, waar de* Botany-Bay *van* COOK *gelegen is, ziet men 'er een, die den naam van* Baie des Herbages *draagt. De plantgewasſen, die aldaar in overvloed op het water drijven, zullen tweemalen het denkbeeld van een dergelijken naam hebben doen geboren worden. De Kaart, van welke wij ſpreken, is zonder dagteekening, en naam van den maker; maar het is ongetwijffeld een* Franſchman, *die dezelve gemaakt heeft; zoover men uit de zoort van ſchrift, en de naauwkeurigheid in het aardrijkskundige kan oordeelen, moet zij van het midden van de zestiende eeuw zijn. Dit ſtuk maakte een gedeelte uit de verzameling van den Heer* COTTON, *die dezelve, bij zijn afſterven, aan het* Britſch Muſeum *naliet; men weet niet, of 'er eenige uitlegging bij gevoegd is geweest, maar de aardrijkskundige* DALRIMPLE, *met dit zonderling ſtuk ingenomen, heeft 'er een afſchrift in het koper van laten ſnijden, het welk zeer zeldzaam is.*

Zij

Zie eindelijk hier eene vrij volledige tijdrekenkundige Lijst van de voornaamſte Reizigers, die voor LA PÉROUSE *de* Zuid-Zee *bezogt hebben.*

	Jaaren.
MAGELLAN, Portugees, in Spaanſchen dienst. .	1519.
GARCIA DE LOARS of LOAYSA, Portugees, als boven.	1525.
ALPHONSE DE SALAZAR, Spanjaard. . . .	1525.
ALVAR SAVAEDRA, Spanjaard. . . .	1526.
FERDINAND GRYALVA, en ALVAREDO, Spanjaarden.	1537.
GAËTAN, Spanjaard.	1542.
ALVAR DE MENDANA, Spanjaard. . .	1567.
JUAN FERNANDEZ, Spanjaard. . .	1576.
DRAKE, Engelschman. . . .	1577.
THOMAS CANDISH, Engelschman. . .	1586.
Sir RICHARD HAWKINS, Engelschman. . .	1594.
ALVAR DE MENDANA, Spanjaard. . .	1595.
OLIVIER VAN NOORT, Hollander. . . .	1598.
PEDRO FERNANDEZ DE QUIROS, en LUIS VAES DE TORREZ, Spanjaarden. . . .	1606.
GEORGE SPILBERG, Hollander. . .	1614.
LE MAIRE en SCHOUTEN, Hollanders. . .	1616.
L'HERMITE, Hollander. . . .	1623.
ABEL TASMAN, Hollander. . . .	1642.
ANTOINE LA ROCHE, Franschman. . .	1675.
COWLEY, Engelschman. . . .	1683.
DAMPIER, Engelschman. . . .	1687.
DAVIS, Engelschman. . . .	1687.
JOHN STRONG, Engelschman. . .	1689.
GEMELLI CARRERI, van Napels. . .	1693.

	Jaaren.
Beauchene Gouin, Franschman.	1699.
William Funnell, Engelschman.	1703.
Wood Roger, Engelschman.	1708.
Louis Feuillée, Franschman.	1708.
Frézier, Franschman.	1712.
Gentil de la Barbinais, Franschman.	1715.
John Cliperton en George Shelvocke, Engelschen.	1729.
Roggeveen, Hollander.	1722.
Anson, Engelschman.	1741.
Le Hen-Brignon, Franschman.	1747.
Byron, Engelschman.	1764.
Wallis, Engelschman.	1766.
Carteret, Engelschman.	1766.
Pagés, Franschman.	1766.
Bougainville, Franschman.	1766.
Cook, Engelschman.	1769.
Surville, Franschman.	1769.
Marion, en du Clesmeur, Franschen.	1771.
Cook, Engelschman.	1772.
Cook, Clarke en Gore, Engelschen.	1775.

G.

Jaaren.
1699.
1703.
1708.
1708.
1712.
1715.
RE, En-
1729.
1722.
1741.
1747.
1764.
1766.
1766.
1766.
1766.
1769.
1769.
1771.
1772.
1775.

NAAM-

NAAM-LYST

DER

Officiers, Geleerden, Konſtenaars en Zeelieden, die op de Fregatten de Bousſole *en de* Aſtrolabe, *onder bevel van* DE LA PÉROUSE *zijn ingeſcheept.*

JULY 1785.

DE BOUSSOLE.

DE LA PÉROUSE, Scheeps-Capitain, Opperbevelhebber, aangeſteld tot Admiraal den 2 November 1786.

Lieutenants.

DE CLONARD, met de bezorging van bijzondere zaken belast, en aangeſteld tot Scheeps-Capitain.
D'ESCURES.

Vaandrigs.

BOUTIN, aangeſteld tot Scheeps-Lieutenant den 1 Mey 1786, en tot Major den 14 April 1788.

DE PIERREVERT.

COLINET, Lieutenant van een Fregat, aangeſteld tot onder Scheeps-Lieutenant den 1 Mey 1786.

Adelborſten.

MEL DE SAINT-CERAN, den 16 April 1787 te Manille ontſcheept.

DE MONTARNAL.

DE ROUX DARBAUD, vrijwilliger, tot aankweekeling in de zeevaart aangenomen den 1 Januarij 1786, en tot Scheeps-Lieutenant den 14 April 1786.

FREDERIC BROUDOU, vrijwilliger, aangeſteld tot Scheeps-Lieutenant den 1 Augustus 1786.

Ingenieurs, Geleerden, en Konſtenaars.

DE MONNERON, Capitain en Opper-Ingenieur.

BERNIZET, Aardrijkskundige.

ROLLIN, Chirurgijn-Major.

LEPAUTE DAGELET, Lid van het Hoogeſchool der Wetenſchappen, Hoogleeraar in het School der Krijgskunde, Starrekundige.

DE LAMANON, Natuurkundige, Mijnſtofkundige en Weerkundige.

De Abt MONGÉS, gewoon Canunnik van de Franſche Geeſtelijkheid, Natuurkundige en Aalmoeſenier.

Du-

DUCHÉ DE VANCY, teekenaar van afbeeldingen en landſchappen.
PREVOST *de jonge*, teekenaar van planten.
COLLIGNON, Kruidkundige.

Zee-Officiers.

JACQUES DARRIS, eerſte Equipagie-meester.
ETIENNE LORMIER, als boven.
VINCENT LE FUR, Equipagie-meester.
JÉROME LA PRISE MOUTON, aangeſteld tot onder Scheeps-Lieutenant.
FRANÇOIS TAYER, Onder-Stuurman.
FRANÇOIS COPARS, als boven.
JEAN MICHEL LE BEC, Kwartier-meester.
JEAN BAPTISTE LE MAITRE, tweede Lootsman.
ELTROPE FAURE, Lootsmans-maat.

Konſtapels en Muskettiers.

PIERRE TALIN, Fourier ter Zee, en eerſte Konſtapel.
EDME FRANÇOIS MATTHIEU LIVIERRE, Sergeant onder de Konſtapels.
ANTOINE FLHIRE, Corporaal.
FRANÇOIS DIEGE, Muskettier.
GEORGE FLEURY, als boven.
JEAN BOLET, als boven.
PIERRE LIEUTOT, als boven.
ETIENNE DUTERTRE, Tambour.

Tim-

Timmerlieden, Kalfaters en Zeilenmakers.

PIERRE CHARRON, meester Timmerman.
JEAN BAPTISTE FRANCOIS SOUDÉ, Timmermans-maat.
ANDRÉ CHAUVE, als boven.
PIERRE MESCHIN, Kalfater.
CLAUDE NEVIN, Kalfaters-maat.
JEAN FAUDIL, als boven.
ALEXANDRE MOREAU, als boven.
JACQUES FRANCHETEAU, meester Zeilenmaker.
ANDRÉ VERRIER, Zeilenmakers-maat.
LAURENT POINTEL, als boven.

Uitkijkers, Beſtuurders van het roer, en Matroozen.

GUILLAUME DURAND.
JEAN MASSON.
JACQUES POCHIC.
FRANCOIS GLOAHEC.
JOSEPH LE BAS.
JOSEPH PLEVIN.
JULIEN HELLEC.
FRANCOIS LHOSTIS.
JEAN MARIE DREAU.
ALAIN MARZIN.
PIERRE BONNY.
CHARLES LE DUC.
PIERRE BRETAUD.
JEAN FRICHOUX.
GUILLAUME STEPHAN.
PIERRE MARIE LASTENNEC.
JEAN GOHONNEC.
YVES LE BIHAN.
CORENTIN JERS.
JEAN LUCO.
LOUIS PLEMER.
JEAN DARAN.
JEAN DONETY.
PAUEL JOSEPH BERTELÉ.
JEAN MAGNEUR.
JEAN FRANÇ. DUQUESNE.
ANDRÉ MARIE LE BRICE.
BERTRAND DANIEL.
JEAN GARNIER.
LOUIS LE BOT.
ALAIN ABGRAL.
CHARLES ANT. CHAUVRY.

PIER-

PIERRE ACHARD.
GUILLAUME PICHARD.
HILARION MARIE NORET.
JEAN PIERRE CHEVREUIL.
JULIEN ROBERT.

Dienstdoende Konſtapels.

CÉSAR AUGUST. DE ROZIER.
MICHEL BERRIN.
FRANÇ. JOSEPH VAUTRON.
ANDRÉ ROTH.
JEAN BLONDEAU.
MICHEL NITERHOFFER.
PIERRE PRIEUR.
MARENS CHAUB.
JEAN PIERRE FRAICHOT.
PIERRE GUILLEMIN.
JEAN GILLET.
JOSEPH RAIJES.

Scheepsgezellen, boven het getal.

JEAN QUERENNEUR, Lootsman.
JACQUES LE CAR, tweede Heelmeester.
JEAN LOUVIGNI, Opper-Koopman.
SIMON ROLLAND, Kuiper.
JOSEPH VANNEAU, Bakker.
JEAN PIERRE DURAND, meester Wapenſmit.
JEAN MARIE BLEAS, Smit.
RENÉ MARIE COSQUET, meester Timmerman.
JACQUES QUINION, Kok.

Bedienden.

PIERRE CAZAURANT.
JEAN FRANCOIS BISALION.
FRANÇOIS BRETEL.
MICHEL SIRON.
RENÉ DE SAINT MAURICE.
LOUIS DAVID.
BENJAMIN (een Neger.)

Bij-

Bijvoegzel.

GUIJET DE LA VILLENEUVE, den 7 April 1787 te *Manille* ingeſcheept.
JEAN CHARLES MASSEPIN, Muskettier.
DOMINIQUE CHAMPION, als boven.
PIERRE LEBIS, als boven.
JEAN JUGON, als boven.
PIERRE MOTTE, als boven.
Zes *Chineeſche* Matroosen.

DE ASTROLABE.

DE LANGLE, Scheeps-Capitain en Bevelhebber.

Lieutenant.

DE MONTI, aangeſteld tot Scheeps-Capitain.

Vaandrigs.

FRETON DE VAUJUAS.
DAIGREMONT.
DE LA BORDE MARCHAINVILLE, boven het getal.
BLONDELA, Lieutenant van een Fregat.

Adelborſten.

DE LA BORDE BOUTERVILLIERS, aangeſteld tot Scheeps-Lieutenant den 1 Meij 1786.
LAW DE LAURISTON, als boven.

RAXI

RAXI DE FLASSAN, boven het getal, en aangeſteld tot Scheeps-Lieutenant den 1 Meij 1786.

Geleerden en Konſtenaars.

MONGÉ, Hoogleeraar aan het School der Krijgskunde, Starrekundige; den 29. Augustus 1785 te Tereniffe ontſcheept.

DE LA MARTINIÉRE, Doctor in de Geneeskunde, Kruidkundige.

DUFRESNE, Natuurkundige.

Pater RECEVEUR, Franciskaner-Monnik, Natuurkenner, en Aalmoesſenier.

PREVOST, *de oom*, teekenaar van Planten.

LAVAUX, gewoon Zee-Chirurgijn.

LESSEPS, Vice-Conſul van *Rusland*, Tolk, te *Kamſchatka* ontſcheept, en belast om de berichten van DE LA PÉROUSE naar *Parijs* over te brengen.

Zee-Officiers.

FRANÇOIS LAMARE, Equipagie-meester.

FRANÇOIS MARIE AUDIGNON, als boven.

SEBASTIEN ROLLAND, Onderſtuurman.

GUILLAUME MARIE GAUDEBERT, als boven.

MATHURIN LÉON, eerſte Lootsman.

ADRIEN DE MAVEL, tweede Lootsman.

PIERRE BROSSARD, Lootsmans-maat, aangeſteld tot Scheeps-Lieutenant.

JEAN L'AINÉ, Lootsmans-maat.

Konſtapels.

JEAN GAULIN, Sergeant ter Zee, opperſte Konſtapel.
LÉONARD SOULAS, Corporaal, tweede Konſtapel.
JACQUES MOREL, Konſtapelsmaat.
PIERRE CHAUVIN, als boven.
PIERRE PHILIBY, als boven.
FRANÇOIS SAULOT, als boven.
CHRISTOPHE GILBERT, Corporaal, Konſtapels-maat.
JEAN PIERRE HUGUET, Tamboer, als boven.

Timmerlieden, Kalfaters en Zeilenmakers.

ROBERT MARIE LE GAL, meester Timmerman.
JEAN BERNY, tweede Timmerman.
FRANÇOIS BIZIEU, als boven.
JEAN LE CAM, als boven.
JEAN FRANÇOIS PAUL, meester Kalfater.
LOUIS MEVEL, als boven.
JEAN GROSSET, meester Zeilenmaker.
YVES QUELENEC, meester Kalfater.
FRANÇOIS LEBOUCHER, tweede Kalfater.
BASTIEN TANIOU, Bootsmans-maat.
YVES BOURHIS, tweede Zeilenmaker.

Uitkijkers, Beſtuurders van het roer, en Matroſen.

LOUIS ALLES.
PIERRE MARIE RIO.
JEAN MOAL.
JOSEPH LE QUELLEC.
GUILLAUME DUQUESNE.
CHARLES JACQUES ANTOINE RIOU.
FRANCOIS LE LOCAT.

YVES

YVES LOUIS GARANDEL.
BERTRAND LEISSEIGUE.
JULIEN RUELLAND.
JEAN LE BRIS.
DENIS LE CORS.
JEAN LE GUIJADER.
PIERRE BANNIOU.
JOSEPH RICHEBECQ.
FRANÇ. MARIE VAUTIGNY.
YVES HAMON.
JEAN HAMON.
JEAN BERNARD.
ALAIN CREE, den 14 Maart 1786, op het Eiland *la Conception* weggeloopen.
FRANCOIS FERET.
GILLES HENRY.
GOULVEN TARREAU.
JEAN MARIE BASSET, den 19 Januarij 1787 te *Macao* in *China* ontſcheept.
PIERRE MARIE FIDÉLE PAUGAM.
JEAN LOUIS BELLEC.
JOSEPH LE BLOIS.
JEAN MARIE LETANAFF.
GUILLAUME LAMBERT NICOLE.
JEAN MONENS.
LOUIS MEZON.
GUILLAUME QUEDEC.
PIERRE FOUACHE.
JEAN REDELLEC.
GUILLAUME AUTRET.
CLAUDE LORGI.
JEAN GOURMELON.
MATHURIN CAUSIAU.
GUILLAUME RICHARD.
LAURENT ROBIN.
JULIEN MASSÉ.
JEAN THOMAS ANDRIEUX.

Dienſtdoende Conſtapels.

PIERRE GUIMARD.
LOUIS DAVID.
JEAN BAPTISTE PLINER.
CODERANT LENDEBERT.
JOSEPH FRETCH.
LOUIS SPAN, den 14 Maart 1786, op het Eiland *la Conception* weggeloopen.
CHRETIEN THOMAS.
JEAN GAUTIER PLUMEUR.
JULIEN LE PENN.
FRANCOIS BIGNON.
PIERRE RABIER.

****

Scheeps-

Scheepsgezellen, boven het getal.

François Querré, Lootsman.
Jean Guillou, Heelmeester.
Jean Marie Kermel, Opzigter over de levensmidde-
len, den 7. September 1787. aan de gevolgen va
eene geſchotene wonde overleden.
Pierre Canevet, Kuiper.
René Richard, Vleeshouder.
Nicolas Boucher, Bakker.
Jacques le Rand, Wapenſmit.
François Marie Omnes, Smit.
François Mordelle, Scheeps-jongen.

Bedienden.

Yves Riou, den 30. Augustus 1785 te *Teneriffe* on
ſcheept.
Simon George Deveau.
Jean Geraud.
Jean Sol, den 11. Augustus 1786 overleden.
Jean Louis Droux, den 1. Februarij 1787 te *Mac*
ontſcheept.
François Potorelle.
Joseph Hereau.

Bijvoegzel.

Dupac de Bellegarde, Adelborst, aangeſteld
Scheeps Lieutenant den 4. Augustus 1786; te vo
ren op het Fluitſchip *le Maréchal de Castries*
die-

dienst hebbende, den 1. Januarij 1787 te *Macao* ingeſcheept.

Le Gorien, Adelborst, aangeſteld tot Scheeps Lieutenant den 5. Maart 1788; te vooren op het Schip *la Subtile* gedient hebbende, te *Manille* den 8. April 1787 ingeſcheept.

Pierre Desluches, Muskettier.

Michel Etienne Philippe, als boven.

François Marin, als boven.

Zes *Chineeſche* Matrooſen, te *Macao* ingeſcheept.

REI-

REIZE

VAN

LA PÉROUSE,

IN DE JAAREN

1785, 1786, 1787 EN 1788.

EERSTE JAAR.

1785. Augustus. *Aanleiding tot deeze reize.*

De vorige lust tot het doen van ontdekkingen scheen t'eenemaal uitgedoofd. De reize van ELLIS naar de *Baaij van Hudson*, in 't jaar 1747, had aan de verwachting van hun, die tot deeze onderneming gelden hadden opgeschoten, niet beantwoord. Capitain BOUVET had, den 1ste januarij 1739, op 54 graden zuidwaarts gemeend

1785. Augustus. meend land te ontdekken: thans koomt h waarschijnlijk voor, dat dit slechts ee ijs-bank was; en deeze mistasting heeft vorderingen in de Aardrijks-kunde merk lijk agter uit gezet. Zij, die allerleije sl fels smeden, wanneer zij in hunne studee kameren de gedaante van vaste landen eilanden schetsen, namen voor bewezen aa dat de zoogenaamde Kaap *de la Circon sion* het noordelijk punt der zuidelijke La den was, wier aanwezen hun toescheen het evenwicht van den aardkloot als noo zakelijk voort te vloeijen.

Deeze twee reizen moesten met red den moed benemen aan lieden, die, do enkele nieuwsgierigheid gedreven, aanzie lijke sommen opofferden aan eene zaa waar in de verschillende Zee-Mogendhed van *Europa* zedert lang geen oog van belan rijke deelneming meer schenen te vestige

In 't jaar 1764, gaf *Engeland* last t het doen van eenen nieuwen tocht, wa van het bevel aan Capitain BYRON wie opgedragen. De beschrijvingen van dee Reize, gelijk ook die der Zeelieden WA LIS, CARTERET en COOK, zijn algemee bekend.

In de maand November 1766, vertrok DE BOUGAINVILLE van *Nantes*, met het Fregat *la Boudeuſe* en het Fluitſchip *l'Etoile;* hij volgde ten naasten bij den zelfden weg als de *Engelſche* Zeelieden; hij ontdekte verſcheiden Eilanden: en zijne reize, een belangrijk werk, heeft niet weinig gediend, om den ſmaak tot het doen van ontdekkingen, die met zoo veel nadruk in *Engeland* herboren wierd, in de *Franſchen* aan te moedigen. 1785 Augustus.

In 't jaar 1771, wierdt DE KERGUELEN afgezonden tot eene reize naar het zuidelijk vaste Land, welks aanwezen, te deezer tijd, door de Aardrijks-kundigen niet meer in twijffel getrokken wierd. In December van het zelfde jaar wierd hij een Eiland gewaar: maar het ſlegte weder belette hem de ontdekking daar van te volvoeren. Vervuld met de denkbeelden van alle de geleerden van *Europa*, twijffelde hij niet, of hij had een voorgebergte der zuidelijke Landen ontdekt. Zijne drift om deeze rijding bekend te komen maken, gedoogde niet, dat hij zijne te rug komst een oogenblik uitſtelde; hij wierd in *Frankrijk* als een tweede CHRISTOPHORUS COLUM-

1785. Augustus.

BUS ontfangen. Men rustte dadelijk e
Oorlogſchip en een Fregat uit, om de
gewichtige ontdekking voort te zetten:
buitengewoone keuze deezer vaartuigen
reeds een voldoende bewijs, dat men
overdrevenheid de zaak niet doordacht.
KERGUELEN kreeg last, om het zogena
de vaste land, door hem ontdekt, naa
keurig te gaan onderzoeken: men weet
ongelukkigen uitſlag van deeze tweede
ze: maar Capitain COOK, één der beroe
ſte Zeelieden, zoude met een Schip van
ſtukken, een Fregat van 32, en zeven h
derd Scheeps-gezellen, in zulk eene ond
neming niet hebben kunnen ſlagen;
ſchien zoude hij dit bevel niet op zig
nomen hebben, of wel te kennen gegev
dat 'er op eene andere wijze moest wor
te werk gegaan. Eindelijk kwam DE K
GUELEN in *Frankrijk* te rug, even
als de eerſte keer. Men hield zig
meer met het doen van ontdekkingen be
De Koning ſtierf geduurende den loop
deezen tocht. De oorlog van 't jaar
wendde het oog naar zaaken van een geh
anderen aart: men vergat echter niet,
onze vijanden de Schepen *the Diſcovery*

the *Reſolution* op zee hadden, en dat Capitain COOK, die aan de uitbreiding der menſchelijke kundigheden arbeidde, als de vriend van alle *Europeeſche* volken beſchouwd moest worden. Alle *Franſche* Schepen, die de *Diſcovery* en *Reſolution*, waar van Capitain COOK Bevelhebber was, ontmoeten zouden, ontfingen last, om dezelven vrijelijk, zonder het doen van eenig onderzoek, hunne reize te laten vervolgen; en wel verre van hen als vijanden te behandelen, hun alle hulp te verſchaffen, welke zij zouden mogen noodig hebben. 1785. Augustus.

Het hoofd-oogmerk van den oorlog van 't jaar 1778 was de verzekering van de veiligheid der zee; dit wierd door den vrede van 't jaar 1783 bereikt. Die zelfde geest van rechtvaardigheid, die de wapenen had doen opvatten, op dat de vlaggen van die volken, welke op zee de zwakſte waren, aldaar even zeer geëerbiedigd zouden worden, als die van *Frankrijk* en *Engeland*, waest, geduurende den vrede, tot bevordering van den grootſten welvaart van het geheele menschdom, werkzaam zijn. De weetenſchappen hebben, door de beſchaving

1785. Augustus.

der zeden, tot het heil der maatſchap meêr toegebragt, dan goede wetten.

De reizen van onderſcheidene *Engelſ* Zeelieden hadden, door de uitbreiding zer kundigheden, de rechtmatige bew dering der geheele weereld verdiend: *E ropa* had de bekwaamheden en het gr character van Capitain COOK op derzel echten prijs geſteld. Maar, in een zoo u gebreid vak, zullen, nog veele eeuw lang, nieuwe kundigheden te verkrijgen zij konſten te onderzoeken; planten, boome visſchen, vogelen te beſchrijven; volken onderwijzen, en misſchien gelukkiger maken: want in allen gevalle eene meela tige plant, eene boomvrucht te meer, onſchatbaare weldaden voor de bewon der Eilanden in de *Zuidzee*.

Geleerden en konſtenaars daar toe gebruikt.

Deeze onderſcheidene aanmerkingen d den het ontwerp van eene reize rond de weereld geboren worden; allerleije zo van geleerden wierden tot deezen tocht bruikt. DAGELET, Lid van de Hoo ſchool der Wetenſchappen, en MONG beiden Hoogleeraars in de Wiskunde aan Militaire School, wierden als Sterrekun

der maatſchap
le wetten.
heidene *Engelſ*
e uitbreiding
chtmatige bew
ld verdiend: *L*
len en het gr
OOK op derzel
r, in een zoo u
og veele eeuw
te verkrijgen zij
planten, boom
nrijven; volken
en gelukkiger
alle eene meela
cht te meer, z
oor de bewon
e.
anmerkingen d
ne reize rond
n; allerleije zo
deezen tocht
van de Hoo
n, en MONG
Wiskunde aan
als Sterrekun

gen ingeſcheept; de eerſte op *la Bouſole*, en de andere op *l'Aſtrolabe*. DE LAMANON, Lid van de Hoogeſchool te *Turin*, correſpondent van de Hoogeſchool der Wetenſchappen, wierd belast met het geen betrekking had tot de natuurlijke geſchiedenis van de aarde en van den dampkring, onder den naam van *Geologie* bekend. De Abt MONGÈS, gewoon Kanunnik van *St. Genoveva*, Schrijver van het *Journal de Phyſique*, moest de mijnſtoffen naargaan, dezelven ontleden, en de kennis van verſchillende gedeeelten der Natuurkunde bevorderen. DE JUSSIEU beſtemde DE LA MARTINIERE, Leeraar der Geneeskunde aan de Hoogeſchool te *Montpellier*, tot het geen de Kruidkunde betrof; hem wierd een Tuinier uit 's Konings Tuin toegevoegd, om de verſchillende zoorten van planten en zaden, welken wij in de mogelijkheid zijn te houden naar *Europa* mede te voeren, behoorlijk gade te ſlaan. Volgens de keuze van THOUIN, wierdt COLLIGNON tot waarneming van deezen post ingeſcheept. De beide PREVOST, oom en neef, kregen last, om van alles, wat de natuurlijke geſchiedenis betrof, afteekeningen te maken.

1785. Augustus.

1785. Augustus. DUFRESNE, een groot Natuur-kenner, en zeer bekwaam in de konst, om de verſchillende voortbrengzels der natuur te rangſchikken, wierd ons mede tot reisgenoot toegevoegd. Eindelijk ontfing DUCHÉ DE VANCY bevel om zig in te ſchepen, ten einde de kleeding, land-gezichten, en in 't algemeen alles, waar van de beſchrijving dikwerf ondoenlijk is, af te teekenen. De geleerde Genootſchappen in het Rijk beijverden zig, om, bij deeze gelegenheid, blijken te geven van hunnen ijver en lust tot aankweeking van konſten en wetenſchappen. De Hoogeſchool der Wetenſchappen, en het Genootſchap der Geneeskunde, leverden elk ééne Memorie in aan den Maarſchalk DE CASTRIES, betrekkelijk de gewichtigſte waarnemingen, die ons op deezen tocht te doen ſtonden.

De Abt TESSIER, Lid van de Hoogeſchool der Wetenſchappen, gaf een middel op, om het zoet water voor het bederf te bewaren. DU FOURNI, een Krijgsbouwkundige, deelde ons insgelijks zijne waarnemingen mede omtrent de boomen en het pijlen van het water in de zee. LE DRU ſtelde ons bij een geſchrift voor, om, onder

der verſchillende breedten en lengten, verſcheidene waarneemingen met de Magneet te doen; hij voegde daar bij een door hem zelf vervaardigd kompas, (*bousſole d'inclinaiſon*,) met verzoek, dat wij de aanwijzing daar van wilden vergelijken met die van de twee kompasſen van dit zoort, welke ons door Commisſarisſen van het Comptoir der Stuurmans-konst waren ter hand geſteld. Ik moet hier mijne dankbaarheid betuigen aan den Ridder BANKS, die, vernomen hebbende, dat DE MONNERON geen geſchikt kompas te *London* bekomen konde, de goedheid had ons die geenen te leenen, welke door den beroemden Capitain COOK gebruikt waren. Ik ontfing deeze ſtukken met een gevoel van heiligen eerbied voor de nagedachtenis van deezen grooten man. 1785. Augustus.

DE MONNERON, Capitain onder de Ingenieurs, die mij op mijnen tocht naar *Hudſon's Baaij* vergezeld hadt, wierd als Opper-Ingenieur ingeſcheept; zijne vriendſchap voor mij, als mede zijn lust tot reizen, deeden hem beſluiten om deezen post te verzoeken: hem wierdt gelast platte gronden af te teekenen, en de liggingen naar

1785. Augustus. te gaan. BERNIZET, Ingenieur en Aardrijkskundige, wierd hem tot deezen taak toegevoegd.

DE FLEURIEU eindelijk, gewezen Zee-Capitain, Opzichter over de havens en tuighuiſen, maakte zelf de kaarten op, die ons op reize dienen moeſten; hij voegde daar bij een geheel boekdeel met geleerde aanteekeningen en verhandelingen omtrent de verſchillende reizigers, van CHRISTOPHORUS COLUMBUS af tot onzen leeftijd toe. Ik moet hem opentlijk mijnen dank betuigen voor de inlichtingen, van hem ontfangen, en voor de vriendſchap, waar van hij mij zoo dikwerf blijken gegeven heeft.

De Marſchalk DE CASTRIES, Minister van het Zee-wezen, die mij tot het voeren van het bevel op deezen tocht aan den Koning had voorgedragen, had den ernſtigſten last naar de havens afgevaardigd, om ons alles te bezorgen, wat aan den goeden uitſlag van deezen tocht bevorderlijk zoude kunnen zijn. De Lieutenant-Generaal DE HECTOR, Bevelhebber van de Vloot te *Brest*, beantwoordde aan zijn oogmerk, en ging mijne uitrusting van ſtuk tot ſtuk zoodanig naar, als of hij zelf het bevel had moe-

moeten voeren. Ik had zelf alle de Officiers verkozen; tot het voeren van 't bevel op de *Aſtrolabe* beſtemde ik den Zee-Capitain DE LANGLE, die op mijnen tocht naar de *Baaij van Hudſon* het Schip de *Aſtrèa* hadt gevoerd, en die mij, bij deeze gelegenheid, de grootſte blijken van bekwaamheid en goeden inborst gegeven had. Honderd Officiers boden zig aan DE LANGLE en mij aan, om mede deezen tocht bij te woonen; wij verkozen 'er die genen uit, welke, door hunne kundigheden uitblonken. Den 26ᵉⁿ Junij, wierden mij eindelijk mijne Inſtructiën ter hand geſteld. 1785. Augustus.

Ik vertrok den 1ᵉⁿ Julij naar *Brest*, alwaar ik den 4ᵉⁿ aankwam; ik bevond, dat de uitrusting der beide Fregatten reeds zeer verre gevorderd was. Men hadt de inſcheeping van verſcheiden goederen opgeſchort, om dat ik de keuze moest doen tusſchen eenige dingen, die geſchikt waren, om met de wilden te verruilen, of levensmiddelen, waar van ik mij wel voor verſcheiden jaaren zoude hebben willen voorzien; ik verkoos de goederen ter verruiling geſchikt, meenende, dat wij daar voor *Verblijf te* Brest.

1785. Augustus. voor wel verſche eetbaare waaren zouden kunnen bekomen, en dat de voorraad, dien wij dan aan boord hebben zouden, bijna geheel en al bedorven zoude zijn.

Wij hadden bovendien een boot met een verdek aan boord, die uit elkander genomen was, houdende omtrent twintig tonnen, twee *Biſcaijiſche* ſloepen, een groote mast, een voorſtuk van het roer, een ſpil om het anker te ligten; om kort te gaan, mijn Fregat was van eene ongelooflijke meenigte goederen voorzien. Mijn tweede Capitain, DE CLONARD, had dit alles gerangſchikt met dien ijver en bekwaamheid, waar van hij zoo dikwerf blijken gegeven heeft. Het Schip de *Aſtrolabe* hadt juist de zelfde dingen ingeladen. Den 11^en^ lagen wij op de rheede ten anker; onze vaartuigen waren zoo vol gepropt, dat het onmogelijk was het anker te winden: maar wij vertrokken met mooij weder, en hadden hoop te Madera aan te komen, zonder ſtorm te ontmoeten. DE HECTOR gaf last om aan de haven-ankers op de rheede ten anker te gaan leggen, op dat wij, wanneer de wind tot ons vertrek gunſtig was,

niet

niets anders zouden te doen hebben, dan ons kabel te winden. 1785. Augustus.

Den 12^en wierden wij gemonsterd. Dien zelfden dag wierden de astronomische uurwijzers, die ons dienen moesten, om op de anker-plaatsen de dagelijksche beweging der zee-uurwijzers aan te duiden, in de beide Fregatten ingescheept. De laatstgemelde waren zedert veertien dagen aan boord gebruikt. DAGELET, MONGÉS, benevens de verdere Geleerden en Konstenaars, waren naar *Brest* voor uit gereisd; maar, voor de aankomst der twee Starrekundigen, hadden DE LANGLE en D'ESCURES den loop der zee-uurwijzers waargenomen: bij ongeluk wierd de astronomische uurwijzer, waar mede men de eerstgemelden vergeleek, zoo slecht bevonden, dat men het werk van nieuws op beginnen moest.

De westelijke winden noodzaakten ons om tot den 1^en Augustus op de rheede te blijven leggen; wij hadden geduurende dien tijd nevels en regenbuien. Ik was bevreesd, dat de vochtigheid voor de gezondheid van het scheepsvolk schadelijk zijn mogt; wij ontscheepten echter, in den tijd van negentien dagen, niet meer dan één man,

1785. Augustus. man, die de koorts had: maar wij ontdekten zes matroosen en één soldaat, die door de veneriſche ziekte waren aangetast, en het onderzoek onzer Heelmeesters hadden weten te ontduiken.

Vertrek, en aankomst te Madèra. Den eersten Augustus ging ik van de rheede van *Brest* onder zeil. Mijne reize tot *Madéra* leverde niets merkwaardigs op; wij lieten aldaar den 13^en^ het anker vallen; de winden waren ons bij aanhoudenheid gunſtig: deeze omſtandigheid was zeer noodzakelijk voor onze ſchepen, die, van vooren te zwaar geladen zijnde, zig bezwaarlijk lieten beſtuuren. Geduurende het mooij weder, het welk wij des nachts op deeze reize hadden, deedt DE LAMANON waarnemingen omtrent de licht-punten, die in het zeewater gevonden worden, en, naar mijn begrip, uit de ontbinding van zee-ligchaamen voortkomen. Indien inſecten dit licht voortbragten, zoo als verſcheiden Natuurkundigen verzekeren, zouden zij van het aspunt tot den evenaar in die groote meenigte niet verſpreid zijn, en men zoude ze alleenlijk in bepaalde luchtſtreeken aantreffen.

Verblijf te Madéra. Wij waren te *Madéra* nog niet geankerd, of

of een *Engelsch* Koopman, JOHNSTON genaamd, had reeds een boot, met vrugten geladen, aan boord van mijn ſchip gezonden. Verſcheiden brieven van aanbeveeling van *London* waren vooraf bij hem ontfangen; ik ſtond over die brieven zeer verbaasd, dewijl de Schrijvers mij onbekend waren. JOHNSTON ontfing ons met zoo veel beleefdheid, dat wij geen beter onthaal van onze nabeſtaanden, of beste vrienden hadden kunnen hopen. Na onze opwagting bij den Gouverneur gemaakt te hebben, wierden wij bij hem ter maaltijd onthaald. Des anderen daags ontbeten wij op het aangenaam buitengoed van den *Engelſchen* Conſul MURRAY, en wij keerden naar de Stad te rug, om bij MOUTERA, die met de zaaken van het *Franſche* Conſulaat belast was, het middagmaal te houden. Dien geheelen dag ſmaakten wij de aangenaamheden van het uitgezochtſte gezelſchap, de grootſte vriendelijkheden, en wij bewonderden tevens de verrukkende ligging van het landgoed van MURRAY. Wij konden van de tafereelen, welken ons dit alles aanboodt, niet worden afgetrokken, dan door de drie lieve nichten van deezen Con-

1785. Augustus.

1785. Augustus. Consul, die ons ten bewijze ſtrekten, dat 'er op deeze verrukkelijke plaats niets ontbrak. Indien de omſtandigheden, waar in wij ons bevonden, ons niet waren in den weg geweest, zoude het zeer aangenaam geweest zijn eenige dagen te *Madéra* door te brengen, alwaar wij op zulk eene vriendelijke wijze onthaald wierden; maar het oogmerk onzer aanlanding konde aldaar niet bereikt worden. Dewijl de *Engelſchen* den wijn op dit Eiland tot een onmatigen prijs hadden doen ſtijgeren, zouden wij die niet hebben kunnen bekomen, dan ten minſten voor dertien of veertien honderd livres de vier oxhoofden, en die zelfde hoeveelheid kostte te *Teneriffe* niet meer dan zes honderd livres. Ik gaf dus last, om tegen den anderen daags, den 16^en^ Augustus, alles tot ons vertrek gereed te maken. De branding van de zee hield eerst tegen zes uuren des avonds op, en dadelijk gingen wij onder zeil. Ik ontfing nog van JOHNSTON eene aanzienlijke meenigte vruchten van allerleije ſoort, honderd flesſchen Malveſie wijn, een half oxhoofd Sek-wijn, rhum en ingelegde citroenen. Zedert mijne aankomst te *Madéra* ging 'er geen enkel oogen

genblik van mijn verblijf voorbij, waar in ik niet de uitgelezenſte vriendſchappelijkheden van zijnent wegen ondervond. 1785. Augustus.

Onze overtocht naar *Teneriffe* duurde ſlechts drie dagen; wij ankerden aldaar den 19^en^, des middags ten drie uuren. Des morgens van den 18^en^, kreeg ik het Eiland *Salvage* in 't gezicht, en voer het zelve aan den oost-kant tot omtrent een halve mijl voorbij. Het zelve is zeer gezond; en ſchoon ik geene gelegenheid gehad heb om te peilen, houde ik mij verzekerd, dat 'er, tot op een kabeltouws lengte van het land af, honderd vademen water zijn. De grond op dit Eiland is geheel en al verbrand; 'er is geen enkele boom; het ſcheen uit uitwerpſels van lava, en andere ſtoffen van vuurſpuwende bergen gevormd te zijn. Wij deeden verſcheiden metingen, om 'er de ligging van te bepaalen. *Te* Teneriffe.

Den 30^en^ Augustus des morgens, ging ik met een koelen noord-noord-oosten wind onder zeil. Wij hadden aan boord van elk ſchip zestig pijpen wijn genomen. Wij wierden hier door genoodzaakt de helft van het ruim van ons ſchip ledig te maken, om ledige vaten tot berging van die wijn

1785. Augustus. te vinden. Deeze arbeid hield ons ti- dagen op; en in de daad, de weinige ſpo- der leveraars veroorzaakte ons veel ver- ging. Deeze wijn kwam van *Orotava*, e Steedjen, aan de andere zijde van het E land gelegen.

Onze natuurkenners wilden ook hun v blijf op de rheede van *St. Crux* zig u nutte maken; zij gingen met verſcheid Officiers van de beide ſchepen naar *de Pi* DE LA MARTINIERE ging onder w kruiden lezen, en vond verſcheidene me waardige planten. DE LAMANON mee de hoogte van *de Piek* met zijnen baro ter, die op den top des bergs op 18 d men $4\frac{3}{10}$ linien neder kwam. Volgens ee waarneeming, op het zelfde oogenblik *St. Crux* gedaan, ſtond dezelve op 28 d men 3 linien. De thermometer, die te *Crux* $24\frac{1}{2}$ graad aanwees, bleef op de ho te van *de Piek* aanhoudend op 9 grad Ik laat aan een ieder de vrijheid, om de hoogte van te berekenen. Op dee manier valt zoo weinig ſtaat te maken, ik aan opgaven, die op dadelijke bevindi berusten, den voorrang geve. DE MO NERON, Capitain Ingenieur, deedt ook e

ne reize naar *de Piek*, met oogmerk, om dezelve met het pasloot tot aan den oever der zee te meten; dit was de eenige wijze van meting, die omtrent deezen berg nog niet beproefd was. Plaatselijke moeijelijkheden konden hem niet wederhouden, indien zij niet onoverkomelijk waren, om dat hij in dit soort van werk uittermaten geoeffend was. Op de plaats zelve bevond hij, dat de hinderpaalen veel minder waren dan hij zig verbeeld had; want in één dag had hij al wat moeijelijk was afgewerkt. Hij was tot eene soort van vlakte gevorderd, die nog wel zeer verheven, maar vrij toegankelijk was, en hij zag met de grootste vreugde het einde van zijnen arbeid, wanneer hij, van den kant zijner landslieden, zwarigheden ontmoette, welke hij onmogelijk konde te boven komen. Hunne muilezels hadden zedert twee en zeventig uuren niet gedronken; en noch geld, noch goede woorden konden de muilezeldrijvers doen besluiten, om langer aldaar te blijven. De MONNERON was verpligt eenen arbeid onvoltooit te laten, dien hij als geëindigd beschouwde, die hem ongeloofljke moeiten en aanzienlijke uitgaven

1785. Augustus.

1785. Augustus. gekost had; want hij had zeven muilezel en agt mannen moeten huuren, om h geen hij mede nam te dragen, en hem zijnen arbeid behulpzaam te zijn. Om vruchten van zijn werk niet ten eenem te verliezen, bepaalde hij de hoofdpunt Een dag was thans voldoende om dee meting te voltooijen, waar door men ee volkomener bevinding verkrijgen kond dan tot heden toe door de verſchillen reizigers is opgegeven geworden.

De Marquis DE BRANCIFORTE, Ve Marſchalk, en Gouverneur Generaal van le de *Canariſche* Eilanden, gaf ons, gedu rende ons verblijf op zijne rheede, aanho dende blijken van bijzondere vriendſchap.

Vertrek van Teneriffe. Wij konden niet eerder afzeilen, dan t drie uuren na den middag den 30ſte Augu tus. Wij waren nog meerder met goed ren beladen, dan bij ons vertrek van *Bre* maar dagelijks moeſten zij verminderen, wij hadden niets meer dan hout en wat in te nemen, eer wij op de Eilanden d *Zuidzee* ſtonden aan te komen. Ik ber kende dus mij van deeze twee dingen voorzien tot aan het Eiland *la Trinit* want ik had beſloten de Eilanden van *Kaap*

Ver

Vert niet aan te doen, die in dit jaargetijde zeer ongezond zijn, en de gezondheid van ons volk was eene der belangrijkſte zaken; en het was tot behoud van dezelve, dat ik last gaf, om tuſschen deks wierook te branden, en dagelijks, van 'smorgens agt uuren tot het ondergaan der zon, de hangmatten te laten luchten. Maar, op dat elk tijds genoeg zoude hebben om te ſlapen, wierden de wachten van het volk in driën verdeeld; zoo dat op agt uuren rust vier uuren dienst volgden. Dewijl ik niet meer dan het hoogst noodzakelijk getal manſchappen aan boord had, konde deeze ſchikking alleenlijk plaats hebben in de ſtille zeeën, en ik was genoodzaakt tot het oud gebruik te rug te keeren, wanneer ik onſtuimige wateren bevaren moest. De reize tot aan de linie leverde niets merkwaardigs op. De pasſaat-winden verlieten ons op de 14 graden noordwaarts, en waaiden aanhoudend west- of zuid- west-waarts tot aan de linie; zij noodzaakten mij de *Africaanſche* kust te volgen, welke wij op eenen afſtand van omtrent zestig mijlen voorbij voeren. 1785. Augustus.

Den 29ſten September, doorſneden wij de September.

Het pas-

1785. September. *feeren der linie.*

linie, op 18 graden wester-lengte. Ik zoude, overeenkomſtig mijnen last, wel gewenscht hebben dezelve meer west-waarts te kunnen overtrekken; maar gelukkiglijk dreven de winden ons altijd naar het oosten. Zonder die omſtandigheid was het mij onmogelijk geweest het Eiland *la Trinité* aan te doen; want wij vonden de zuid-ooste winden aan de linie, en zij zijn ons aanhoudend bijgebleven tot op 20 graden 25 minuten zuider breedte; zoodanig dat ik het ſchip altijd zoo dicht mogelijk naar den wind geſtuurd heb, en de breedte van het Eiland *la Trinité* niet bereiken konde, dan op omtrent vijf en twintig mijlen oostwaarts. Indien ik *Pennedo de St. Pedro* had aangedaan, zoude ik veel moeite gehad hebben, om den oostelijken uithoek van *Braſiliën* te bereiken.

Mijn ſtreek volgende, ben ik de ondiepte overgekomen, alwaar het ſchip *le Prince* in 't jaar 1747. meende geſtooten te hebben. Wij beſpeurden geen blijk hoe genaamd van land, uitgezonderd eenige vogelen, onder den naam van *Fregatten* bekend, die ons in een zeer groot getal volgden, van 8 graden noorder breedte tot 3 gra-

graden zuider breedte. Onze ſchepen wierden, geduurende dien zelfden tijd door *Thonynen* omringd; maar wij hebben 'er zeer weinigen van gevangen, om dat zij zoo zwaar waren, dat zij alle onze lijnen braken. Elk, die wij vongen, woog ten minſten zestig ponden. 1785. September.

De zeelieden, die, in dit jaargetijde, onder de linie, ſtilte vreezen te ontmoeten, tasten grovelijk mis. Geen enkelen dag zijn wij zonder wind geweest, en ſlechts eenmaal hadden wij regen, die in de daad zoo rijkelijk was, dat wij 'er vijf en twintig vaten door vullen konden. Korte dagen na ons vertrek van *Teneriffe*, verloren wij die ſchoone lucht, welke men alleen in de getemperde luchtſtreken vindt, uit het gezicht. Eene doffe witte lucht, die noch nevel, noch wolken geleek, had ſteeds de overhand; de horizont had minder dan drie mijlen in zijnen omtrek; maar na het ondergaan der zon, verdween die damp, en de nachten waren bij aanhoudendheid zeer ſchoon.

Den 16^en^ October, des morgens ten tien uuren, bemerkten wij de Eilanden *Martin-Vas*, op vijf mijlen noordwest-waarts. Zij *De Eilanden Martin-Vas.* October.

1785. October. hadden ten westen van ons behooren te blijven; maar de ſtroomen hadden ons des nachts 13 minuten zuidwaarts gevoerd. Dewijl de wind tot hier toe aanhoudend zuid-oost geweest was, was ik genoodzaakt verſcheiden malen het ſchip te wenden, ten einde deeze Eilanden nader bij te komen, welke ik op omtrent anderhalve mijl voorbij voer. Na hunne ligging naauwkeurig bepaald, als mede de ligging onder elkander te hebben afgemeten, om 'er een afteekening van te kunnen maken, zette ik zoo na mogelijk, met vermindering van zeijl, cours naar het Eiland *la Trinité*, omtrent negen mijlen ten westen, en ¼ zuid-west-waarts van *Martin-Vas* af gelegen. Deeze Eilanden *Martin-Vas* zijn, eigentlijk gezegd, niets anders, dan klippen. Het grootſte heeft niet meer dan een vierde van een mijl in den omtrek. Zij beſtaan uit drie afzonderlijke Eilanden, op zeer kleine afſtanden van elkander af gelegen, en van verre af het voorkomen hebbende van vijf hoofden.

La Trinité. Bij het ondergaan der zon, zag ik het Eiland *la Trinité*, het welk tegen het westen agt graden noordwaarts van mij af lag.

De

De wind bleef ſteeds noord- noord-west. Ik zeilde den geheelen nacht langzaam voort, aan de oost-zuid-oost kant van dit Eiland blijvende. Toen de dag aanbrak, vervolgde ik mijn koers landwaarts aan, hoopende onder beſchutting van het Eiland een ſtiller zee te vinden. Des morgens ten tien uuren, was ik niet verder dan twee en een halve mijlen van de zuid-oost punt, die noord- noord-westwaarts van mij af lag, en ik beſpeurde, toen ik mij achter in de bocht, die door deeze punt gevormd wordt, bevond, eene *Portugeeſche* vlag, in het midden van een klein Fort opgeheist, rondom welke vijf of zes houte huizen ſtonden. Het gezicht van deeze vlag maakte mijne nieuwsgierigheid gaande: ik beſloot een boot naar land te ſtuuren, om mij nopens de ontruiming en aftocht der *Engelſchen* te onderrichten; want ik begon reeds te zien, dat ik het water en hout, het welk ik benoodigd had, op het Eiland *la Trinité* niet zoude kunnen bekomen: wij vernamen niets, dan eenige boomen op den top der bergen. De zee brande overal met zoo veel geweld, dat wij niet dorſten veronderſtellen, dat on-

1785. October.

1785. October. ze sloep aldaar met eenig gemak zoude kunnen aankomen. Ik koos dus de partij, om, den geheelen dag door, verscheiden gangen te doen, ten einde des anderen daags, bij het aankomen van den dag, wind genoeg te hebben, om ankergrond te bereiken, of ten minsten mijne boot naar land te zenden. Des avonds riep ik aan het Fregat *l'Astrolabe* toe, wat ik voornemens was te doen, met bijvoeging, dat wij in onze gangen geene regelmatige orde zouden in acht nemen; terwijl ons punt van vereeniging, bij het ondergaan der zon, in de bocht der *Portugeesche* Volkplanting zoude moeten zijn. Ik zeide aan DE LANGLE, dat die geene van de twee schepen, die daar toe de beste gelegenheid hebben zoude, zijne boot zoude uitzenden, om te vernemen, welke ververschingen wij ter deezer plaatse zouden kunnen innemen. Des anderen daags morgens den 18. October, zond de *Astrolabe*, die slechts eene halve mijl van land af was, deszelfs *Biscajische* sloep af, onder bevel van den Scheeps-Lieutenant DE VAUJUAS. — DE LA MARTINIERE en RECEVEUR, een onvermoeid natuur-kenner, vergezelden deezen

Of-

Officier: zij ſtakten af naar het achterſte gedeelte van de bocht, tusſchen twee klippen; maar de branding was zoo groot, dat de ſloep met al het volk ontwijffelbaar vergaan zoude zijn, zonder de ſpoedige hulp, welke de *Portugeeſen* aan dezelve toebragten; zij trokken de ſloep op het ſtrand, om dezelve tegen de woede der zee te beveiligen: men redde alle de goederen, uitgenomen het anker, het welk verloren geraakte. DE VAUJUAS telde op deezen post omtrent twee honderd mannen, waar van vijftien alleen monteering droegen, en de andere in hun hembd liepen. De Bevelhebber van deeze bezitting, aan welke men den naam van Volkplanting niet geven kan, om dat 'er niets wordt aangekweekt, zeide hem, dat de Gouverneur van *Rio-Janeiro*, reeds omtrent een jaar geleden, van het Eiland *la Trinité* bezit had doen nemen; hij wist niet, of veinsde niet te weten, dat de *Engelſchen* het voorheen bezeten hadden: maar men kan geen ſtaat maken op het geen ter gelegenheid van dit geſprek aan DE VAUJUAS gezegd wierd. Deeze Bevelhebber oordeelde plichtshalven genoodzaakt te zijn op alles de waarheid te ver-

1785. October.

1785. October. verbergen: hij beweerde, dat zijne bezetting uit vier honderd mannen beſtond, en zijn Fort met twintig ſtukken geſchut beplant was; daar wij ondertusſchen zeker waren, dat 'er in den omtrek deezer geheele bezitting geene enkele batterij te vinden was. Deeze Officier was zoo bevreesd, dat men den ellendigen ſtaat van zijn Gouvernement bemerken mogt, dat hij aan DE LA MARTINIERE en aan RECEVEUR nimmer wilde toeſtaan zig van het ſtrand te verwijderen, om kruiden te gaan zoeken. Na aan DE VAUJUAS alle uiterlijke blijken van beleefdheid en vriendſchap gegeven te hebben, zette hij hem aan, om weder ſcheep te gaan, hem zeggende, dat het Eiland niets voortbragt; dat men alle zes maanden levens-middelen van *Rio-Janeiro* derwaarts zond, en dat 'er naauwlijks water en hout genoeg voor zijn volk was; terwijl men dan nog die twee dingen zeer wijd af op den berg moest gaan haalen. Zijne manſchappen hielpen ons, om de ſloep weder in zee te brengen.

Bij het opkomen van den dageraad had ik mede een ſloep, onder bevel van den Scheeps-Lieutenant BOUTIN, vergezeld van

van DE LAMANON en MONNERON, aan land gezonden; maar ik had aan BOUTIN verboden aan land te gaan, indien de ſloep van de *Aſtrolabe* voor hem was aangekomen; als dan moest hij de rheede pijlen, en 'er een afteekening van maken, zoo goed als hem dit in zulk een kort beſtek van tijd mogelijk was. BOUTIN naderde derhalven niet digter, dan tot op een ſnaphaanſchoot van het ſtrand af; bij het peilen ontdekte hij eenen rotsachtigen grond, met een weinig zand gemengd. DE MONNERON teekende het Fort af, zoo fraaij, als of hij op de plaats zelve geweest was; en DE LAMANON vond gelegenheid op te merken, dat de klippen alleenlijk uit *Baſalt* beſtonden, of geſmoltene ſtoffen, die van eenige uitgebrande vuurbergen waren overig gebleven. Dit gevoelen wierd door RECEVEUR bevestigd, die een groot aantal ſteenen aan boord bragt, zijnde alle vuurberg-ſteenen, als mede het zand, het welk men met ſtukken van ſchelpen en koraalen vermengd vond. Volgens het berigt van DE VAUJUAS en BOUTIN ſprak het van zelf, dat wij op het Eiland *la Tri-*

1785. October.

1785. October. *Trinité* het ontbrekend water en hout niet bekomen konden. Ik besloot dadelijk, om naar het Eiland *St. Catharina* op de kust van *Brasiliën* koers te zetten: dit was de oude ververschings plaats der *Franſche* schepen, die naar de *Zuid-zee* stevenden. FREZIER en de Admiraal ANSON vonden aldaar in overvloed het geen zij voor hunne behoeften noodig hadden. Om geen enkelen dag te verliezen, verkoos ik het Eiland *St. Catharina* boven *Rio-Janeiro*, alwaar onderscheidene pligtplegingen meer tijd gevorderd zouden hebben, dan wij tot het haalen van het ons ontbrekende water en hout behoefden. Maar mijnen weg naar het Eiland *St. Catharina* nemende, wilde ik mij tevens van het dadelijk aanwezen van het Eiland *l'Ascençaon* overtuigen, het welk volgens opgave van D'APRES honderd mijlen westwaarts van *la Trinité*, en alleen vijftien graden zuidelijker gelegen is. Volgens het dagregister van PONCEL DE LA HAYE, die over het Fregat *la Renommée* het bevel voerde, was ik zeker, dat onderscheiden Reizigers, onder anderen FREZIER

een

een zeer kundig man, gemeend hadden het Eiland *l'Ascençaon* aan te doen, en in de daad alleenlijk op *la Trinité* geweest waren. 1785. October.

Het laatstgemelde Eiland vertoont voor het oog eene bijna onvruchtbaare rots; men ziet geen groente nog geboomten, dan in de zeer naauwe holen van het gebergte. In één van deeze valleijen, aan den zuidoost kant van het Eiland, het welk niet meer dan omtrent drie honderd toiſen breed is, hebben de *Portugeeſen* zig ter neder gezet. De natuur had zekerlijk deeze klip niet geſchikt om bewoond te worden, dewijl 'er noch menſchen noch vee hun onderhoud vinden kunnen; maar de *Portugeeſen* waren beducht, dat één of ander *Europeesch* volk van die nabuurſchap gebruik mogt maken, om eenen ſluikhandel met *Braſiliën* te vestigen: aan welke reden alleen men ongetwijffeld moet toeſchrijven den door hun betoonden ijver, om een Eiland te bemachtigen, het welk hun, in alle andere opzichten, geheel tot laſt is.

Den 18. October, des middags, zette ik *Vergeefſche zoeken* west-

1785. October.

naar het Eiland l'Ascençaon.

westwaarts koers naar het Eiland *l'Ascençaon*, tot des avonds van den 24, wanneer ik beſloot dit zoeken te ſtaaken: ik had toen honderd vijftien mijlen westwaarts afgelegd, en de lucht was helder genoeg, om tien mijlen ver voor uit te zien. Dus kan ik verzekeren, dat ik mijn koers genomen hebbende op de paralels-kring van 20 graden 32 minuten, met een uitzicht noord- en zuid-waarts van ten minſten 20 minuten; en, na het afleggen van de eerſte zestig mijlen, alle nachten een bijlegger gemaakt hebbende, na dat ik den geheelen gezicht-einder bij het ondergaan der zon doorloopen hadde; kan ik, zeg ik, verzekeren, dat het Eiland *l'Ascençaon* niet aanwezig is tot op omtrent 7 graden wester breedte van den middag-lijn van *la Trinité*, tusſchen de zuijder breedten van 20 graden 10 minuten, en van 20 graden 50 minuten, welken geheelen omtrek mijn gezicht omvatten konde.

Onweder en St. Elmo-vuur.

Den 25ᵉⁿ October, wierden wij door een zeer geweldig onweder beloopen. Des avonds ten agt uuren bevonden wij ons in het middenpunt van eenen vuurigen kring; de

de blikſem-ſtraalen ſchooten uit alle hoeken van den gezicht-einder: het *St. Elmo-vuur* plaatſte zig op de punt van den afleider. Maar dit verſchijnzel vertoonde zig niet alleen op ons ſchip; de *Aſtrolabe*, die geen afleider had, kreeg het *St. Elmo-vuur* insgelijks boven in de mast. Van dien dag af was het aanhoudend ſlecht weder, tot dat wij aan het Eiland *St. Catharina* kwamen; wij wierden door een dikker nevel omringd, dan wij in het midden van den winter op de kusten van *Bretagne* zouden hebben kunnen aantreffen. Den 6^en^ November kwamen wij tusſchen het Eiland *St. Catharina* en het vaste land, op zeven vademen ten anker, zijnde den grond aldaar van modderig zand.

1785. October.

6^en^ November. *Aankomst op* St. Catharina.

Na eene reize van zes en negentig dagen hadden wij nog geen enkelen zieken: het onderſcheid der luchtſtreken, de regenbuien, de nevels, niets had de gezondheid van het ſcheepsvolk doen wankelen; maar onze levens-middelen waren uitnemend goed. Ik had geene der voorzorgen agter wegen gelaten, welken de ondervinding en voorzigtigheid mij konden aan de hand geven: wij hadden bovendien de grootſte

1785 November. zorge gedragen om het volk vrolijk te houden, latende hen alle avonden, wanneer de gelegenheid het toeliet, van ag: tot tien uuren zig met dansen verlustigen.

Beschrijving van dit Eiland. Het Eiland *St. Catharina* ſtrekt zig van het noorden naar het zuiden, tot eene lengte van omtrent twaalf mijlen uit; deszelfs breedte van het oosten naar het westen is ſlechts van twee mijlen; het is van het vaste land, naar de ſmalſte plaats gerekend, alleenlijk door eene zee-engte van twee honderd toiſen afgeſcheiden. Op den uithoek aan het begin deezer zee-engte is de Stad *Nostra Senora del Destero* gebouwd, de Hoofdſtad van dit Landſchap, alwaar de Gouverneur zijn zetel houdt; zij bevat ten hoogſten drie duizend zielen, en omtrent vier honderd huizen; derzelver uitzicht is zeer aangenaam. Volgens het verhaal van FREZIER diende dit Eiland, in 't jaar 1712, tot eene verblijfplaats voor de overloopers, die uit de verſchillende gedeelten van *Braſiliën* derwaarts de wijk namen; zij waren ſlechts in naam onderdanen van *Portugal*, en erkenden geen hoog gezag. Het Land is zoo vruchtbaar, dat zij zonder eenigen bijſtand der nabuurige Volkplan-

plantingen konden beſtaan, en zij waren zoodanig van geld ontbloot, dat zij de begeerlijkheid van den Gouverneur Generaal van *Braſiliën* niet konden gaande maken, noch hem eenigen lust inboezemen, om hen tot onderwerping te brengen. De ſchepen, die bij hun tot het bekomen van ververſchingen inliepen, gaven hun, tegen inruiling van levensmiddelen, alleenlijk kleederen en hembden, waar aan zij volſtrekt gebrek hadden. Eerst omtrent den jaare 1740, heeft het Hof van *Liſabon* een regelmatig Regeerings-beſtuur op het Eiland *St. Catharina*, en de omliggende ſtreken van het vaste Land, gevestigd. Dit Gouvernement ſtrekt zig uit zestig mijlen ver van het noorden naar het zuiden, van de Rivier *St. Francisco* tot aan *Rio Grande;* de bevolking bedraagt twintig duizend zielen. Ik heb in zommige huisgezinnen zulk een groot aantal kinderen gezien, dat ik voor mij dit getal nog merkelijk grooter ſtelle. De grond is uittermaten vruchtbaar, en brengt bijna van zig zelf alle zoorten van vruchten, groenten en graanen voort, men vindt 'er altijd groene boomen; maar zij zijn zoodanig

1785. November.

1785. November. met doornen en ſtruiken doorvlochten, dat het niet mogelijk is deeze bosſchen door te komen, zonder zig met bijlen eenen weg te baanen: men heeft daarenboven de ſlangen te duchten, wier beet doodelijk is. De wooningen, zoo op het Eiland, als op het vaste Land, ſtaan alle aan het ſtrand der zee: de bosſchen, die dezelven omringen, hebben eenen aangenaamen geur, uit hoofde van de groote meenigte oranje-boomen, en ſpecerijachtige gewasſen, waar mede zij vervuld zijn. Onaangezien zo veele voordeelen, is het Land zeer arm, en heeft een volſtrekt gebrek aan bewerkſtoffen; zoodanig dat de boeren 'er bijna naakt loopen, of met oude vodden gekleed zijn. Hun land, het welk zeer geſchikt zoude zijn om ſuiker-riet te planten, kan 't niet toe gebruikt worden bij gebrek van ſlaven, om welken te koopen zij niet rijk genoeg zijn. De walvisch-vangst is 'er zeer overvloedig; maar het is een eigendom van de kroon, die dezelve aan een maatſchappij te *Liſſabon* verpacht heeft: deeze maatſchappij heeft op deeze kust drie groote bezittingen, alwaar men jaarlijks omtrent vier honderd walvisſchen vang-

vangt, waar van de traan en *ſperma-ceti* over *Rio-Janeiro* naar *Liſabon* gezonden worden. De inwooners zijn bloote aanſchouwers van deeze visch vangst, die hun geen voordeel aanbrengt. Indien de Regeering hun niet te hulpe koomt, en hun geene vrijdommen of andere gunſten toeſtaat, die den koophandel derwaarts kunnen lokken, zal één der ſchoonſte Landen van den aardbodem eeuwig blijven kwijnen, en voor het moederland van geene nuttigheid zijn. 1785. November.

Het aankomen op het Eiland *St. Catharina* is zeer gemakkelijk; op agttien mijlen in volle zee vindt men reeds een zandigen anker-grond met zeventig vademen water, en die grond klimt langzamerhand, tot op vier kabels lengte van het ſtrand, alwaar het nog vier vademen diep is.

Het kwam mij voor, dat onze aankomst een grooten ſchrik in het Land verſpreid had: op de onderſcheiden Forten wierden verſcheiden alarm-ſchoten gedaan; het geen mij deed beſluiten in tijds het anker te werpen, en een ſloep met een Officier naar Land te zenden, om onze vreedzaame oogmerken te kennen te geven, en dat wij *Onthaal door de Portugeezen.*

1785. November

ſlechts water, hout, en eenige ververſchingen benoodigd hadden. DE PIERREVERT, wien ik met deeze onderhandeling belaſtte, vond de kleine bezetting van het Fort onder de wapenen; dezelve beſtond in veertig ſoldaten, onder bevel van eenen Capitain, die aanſtonds eenen bode naar de Stad afvaardigde aan den Gouverneur DON FRANCISCO DE BAROS, Brigadier van de Infanterij. Hij was van onzen tocht door de *Liſſabonſche* nieuwspapieren onderricht; en eene penning van gegoten metaal, die ik hem zond, liet hem geen twijffel over omtrent het oogmerk van onze aanlanding. De ſtiptſte en gezwindſte beveelen wierden gegeven, om ons, het geen wij noodig hadden, ten naasten prijze te verkoopen: voor elk Fregat wierd een Officier beſtemd; hij was geheel en al tot onzen dienst; wij zonden hem met den Commis van den Proviand-meester, om bij de inwooners levensmiddelen op te koopen. Den 9^en^ November, naderde ik dichter bij de vesting, van welke ik een weinig verwijderd was. Ik ging dien zelfden dag, met DE LANGLE en verſcheiden Officiers, mijne opwagting maken bij den Commandant

dant van deezen post, die mij met elf kanon-ſchoten deed begroeten; zij wierden hem van mijn ſchip beantwoord. Ik zond des anderen daags mijn ſloep, onder bevel van den Scheeps-Lieutenant BOUTIN, naar de Stad *Nostra Senora del Destero*, om mijn dank te betuigen aan den Gouverneur, voor den rijken voorraad, dien wij door zijne zorge ontfangen hadden. De MONNERON, DE LAMANON, en de Abt MONGÉS, vergezelden deezen Officier, als mede DE LA BORDE, MARCHAINVILLE, en RECEVEUR, die door DE LANGLE tot het zelfde einde waren afgezonden geworden; allen wierden zij op de minzaamſte en hartelijkſte wijze ontfangen. DON FRANCISCO DE BAROS, Gouverneur van deeze landſtreek, ſprak zeer goed *Fransch*, en zijne uitgebreide kundigheden boezemden het groots vertrouwen in. Onze *Franſchen* waren bij hem ter maaltijd: hij zeide hun over tafel, dat het Eiland *l'Ascençaon* niet aanwezig was; dat echter, op het getuigenis van D'APRES, de Gouverneur Generaal van *Braſiliën* in het afgeloopen jaar een ſchip had afgezonden, om alle de plaatſen, waar dit Eiland gezegd wierd gelegen

1785. November.

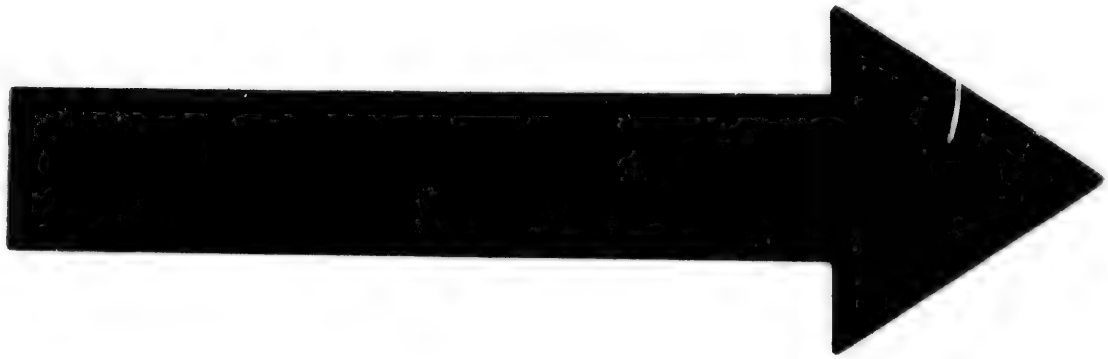

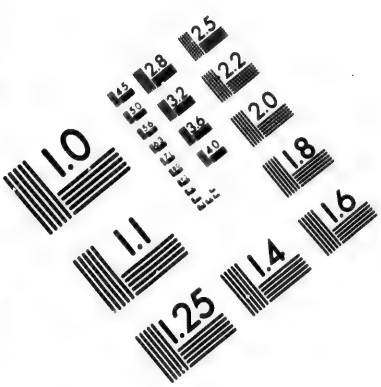

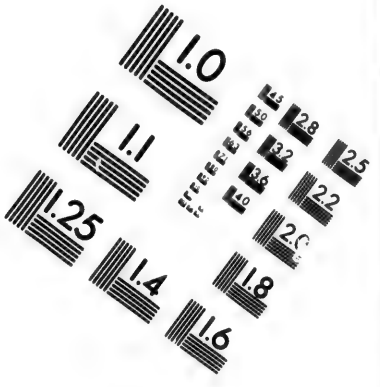

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

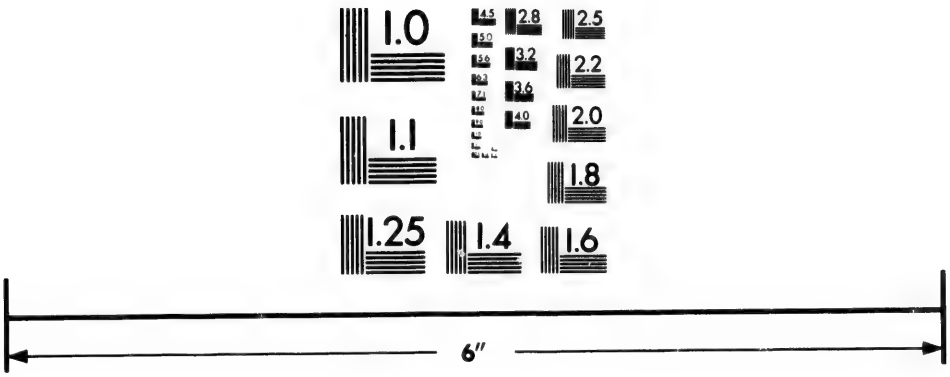

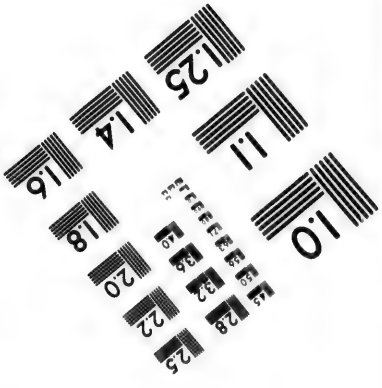

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1785. November

te zijn, naauwkeurig te onderzoeken; en dat de Capitain van dit ſchip niets ontdekt hebbende, men het op de kaarten had uitgeſtreken, om eene oude dwaling niet te laten voortduuren. Hij voegde 'er bij, dat het Eiland *la Trinité* ſteeds een gedeelte der *Portugeeſche* bezittingen had uitgemaakt, en dat de *Engelſchen* het ontruimd hadden op het eerſte aanzoek, het welk hun daar toe van wegen de Koningin van *Portugal* gedaan was, hebbende den Minister des Konings van *Engeland* bovendien geantwoord, dat deeze Volkplanting door het volk nimmer erkend was, maar ſlechts eene onderneming van bijzondere perſoonen uitmaakte. Des anderen daags kwamen de ſloepen van de *Aſtrolabe* en *Bouſole* ten elf uuren te rug; zij gaven mij berigt van een op handen zijnde bezoek van den Generaal Major der Volkplanting, DON ANTONIO DE GAMA; hij kwam echter eerst den 13^en^, en bragt voor mij den beleefdſten brief van zijnen Bevelhebber mede. Het jaargetyde was reeds zoo verre verloopen, dat ik geen oogenblik te verliezen had: ons volk was in den besten ſtaat van gezondheid. Bij mijne aan-

aankomst had ik mij gevleid, om in vijf of zes dagen mij van al het noodige te zullen hebben voorzien, en in ſtaat te zijn om zee te kiezen; maar de zuidelijke winden en ſtroomen waren zoo geweldig, dat wij dikwils niet aan Land komen konden; en dit hield mijn vertrek op. 1785. November.

Goedheid des Lands en der Inwooners.

Ik had het Eiland *St. Catharina* boven *Rio-Janeiro* verkozen, om de plechtigheden van groote Steden, die doorgaans tijd verlies veroorzaaken, voor te komen; maar de ondervinding toonde mij, dat deeze ververſchings-plaats veele andere voordeelen in zig vereenigde. Allerleije zoorten van levensmiddelen waren aldaar in den grootſten overvloed; een vette os kostte agt piasters; een varken van honderd vijftig ponden gewicht kostte 'er vier; men had twee kalkoenen voor een piaster; men had ſlechts het net uit te werpen, om het vol visch op te haalen; men bragt ons aan boord en verkocht ons vijf honderd oranje-appelen voor minder dan een halve piaster, en de groenten hadden ook een zeer matigen prijs. Het volgende geval zal van de herbergzaamheid van dit goede volk een denkbeeld kunnen geven. Mijne ſloep in een

1785. November. bocht, alwaar ik hout liet hakken, door de branding van het water omgeworpen zijnde, dwongen de inwooners, die tot hulp toeſchoten, onze ſchipbreuk-lijdende matrooſen, om in hunne bedden te gaan liggen, en zij ſliepen op den grond op matten in het midden van de kamer, alwaar zij deeze aandoenlijke gastvrijheid betoonden. Weinige dagen daar na bragten zij bij mij aan boord te rug de zeilen, de masten, het anker, en de vlag van deeze ſloep, dingen, die voor hun van veel waarde waren, en aan hun op hunne prauwen de grootſte nuttigheid hadden kunnen verſchaffen. Zij hebben zachte zeden; zij zijn goed, beſchaafd, beleefd, maar bijgeloovig, en jaloers van hunne vrouwen, die nooit in het openbaar verſchijnen.

Onze Officiers, op de jagt gegaan zijnde, ſchoten verſcheiden vogelen, die vederen van allerleije ſchitterende kleuren hadden, onder anderen eene zeer fraaije blaauwe kraaij, die door DE BUFFON niet is beſchreven geworden; hij is in dit Land zeer gemeen.

Des avonds van den 16^en^, toen alles ingeſcheept was, zond ik mijne brieven aan den

den Gouverneur, die zig wel met derzelver verzending naar *Lisfabon* had willen belasten, onder het adres van onzen Conful Generaal DE SAINT MARC: elk had vrijheid om aan zijne nabeftaanden en vrienden te fchrijven. Wij vleiden ons des anderen daags onder zeil te gaan, maar de noorde winden, die ons zoo gunstig geweest zouden zijn, indien wij in volle zee geweest waren, hielden ons tot den 19^en^ November in de baaij te rug. Met het aanbreken van den dag maakten wij ons zeilree; de ftilte noodzaakte mij, om wederom eenige uuren voor an.r te gaan liggen, en het was eerst in het begin van den nacht, eer ik buiten alle de Eilanden komen konde. 1785. November.

Wij hadden op *St. Catharina* osfen, varkens en gevogelte genoeg gekocht, om meer dan een maand lang het fcheepsvolk te voeden, en wij hadden onze verzameling van boomen, die, zedert ons vertrek uit *Brest*, volmaakt behouden waren gebleven in kisten, onder het oog en opzigt van THOUIN te *Parys* vervaardigd, met orange- en citroen-boomen verrijkt. Onze tuinier was ook voorzien van orange en citroen-

troen-pitten, van zaadkorrels van catoen,
1785. November. *Turksch* graan, rijst, en in 't algemeen van alle eetbaare waren, die, volgens de verhaalen der Reizigers, aan de inwooners der Eilanden in de *Zuid-zee* ontbreken, en met hunne luchtſtreek en levenswijze meer overeenkomen, dan de *Franſche* keukenplanten, waar van wij ook eene groote meenigte zaden met ons voerden.

Vertrek van 't Catharina. Op den dag van mijn vertrek, ſtelde ik aan DE LANGLE nieuwe ſeinen ter hand, die veel uitgebreider waren, dan de geenen, waar van wij ons tot dus verre hadden bediend: wij moesten in het midden van nevelen zeer onſtuimige zeeën bevaaren; en deeze omſtandigheden vorderden nieuwe voorzorgen. Ik berigtte hem bovendien, dat ik mijne naſporingen in de *Atlantiſche Zee* bepaalde tot het Eiland *Grande de la Roche*, geen tijd hebbende, om eenen doortocht ten zuiden van de *Sandwich-Eilanden* te zoeken.

Het was zeer mooij weder tot den 28ⁿ, wanneer wij eenen zeer geweldigen ſtorm uit het oosten beliepen; deeze was de eerſte na ons vertrek uit *Frankrijk*. Ik zag met groot genoegen, dat onze ſchepen, ſchoon

ſchoon zij zeer ſlechte zeijlers waren, zig bij ſtorm zeer goed hielden, en dat zij de onſtuimige zeeën, die wij nog moesten doorzeilen, konden wederſtaan. 1785. November.

Den 7^en^ December, bevond ik mij op de zoogenaamde paralels kring van het Eiland *Grande*, op 44 graden 38 minuten zuider breedte, en 34 graden wester lengte, volgens eene berekening van afſtanden, die wij daags te voren gemaakt hadden. Wij zagen zeer veel wier drijven, en waren zedert verſcheiden dagen door vogelen omringd, tot het geſlacht der *Albatrosſen* en *Stormvogelen* behoorende, die nimmer dan in den broed-tijd het land naderen. December. *Vergeefsch zoeken naar het Eiland* Grande de la Roche.

Deeze flaauwe blijken van eerlang land te zullen zien, hielden intusſchen onze hoop levendig, en ſtrekten ons tot troost op de akelige zeeën, die wij bezeilden; maar ik was niet zonder ongerustheid, wanneer ik overwoog, dat ik nog 35 graden westwaarts moest opzeilen, tot aan de ſtraat van *le Maire*, alwaar ik veel belang had, om voor het einde van Januarij aan te komen.

Tot den 24^en^ December deed ik verſcheiden

1785. December. den wendingen tusschen de 44 en 45 graden breedte; op deeze paralels-kring zeilde ik voort tot op 15 graden lengte, en den 27^en^ December liet ik mijne naspooring vaaren, verzekerd zijnde, dat het Eiland *de la Roche* niet aanwezig was, en dat het wier en de stormvogelen geene nabijheid van Land bewijzen, dewijl ik zulks tot mijne komst op de kust van *Patagonien* gezien heb. Na veertig dagen vrugteloos gezocht te hebben, geduurende welken ik vijf stormen doorstond, was ik genoodzaakt mijne reize verder door te zetten. Ik ben verzekerd, dat de zeelieden, die dit onderzoek na mij doen zullen, niet gelukkiger zijn zullen, dan ik; maar men moet 'er zig niet mede ophouden, dan wanneer men oostwaarts naar de *Indische* zee zeilt: het is dan niet moeielijker, noch langwijliger, om 30 graden op deeze paralels-kring over te zeilen, dan op eenige andere; en zoo men al geen land ontdekt heeft, men heeft ten minsten eenen weg afgelegd, die aan het hoofd-oogmerk voldoet. Ik ben in de vaste overtuiging, dat het Eiland *Grande*, zoo wel als het *Pepys Eiland*, nergens dan in de verbeelding bestaat; het bericht

van

van LA ROCHE, die beweert aldaar groote boomen gezien te hebben, is van alle waarschijnlijkheid ontbloot: het is zeer zeker, dat men op 45 graden, op een Eiland, in het midden van den zuidelijken Oceaan gelegen, niets dan heestergewassen ontmoeten kan, dewijl men geen enkelen grooten boom vindt op de Eilanden van *Tristan d'Acunha*, die op eene breedte liggen, oneindig meer tot de voortplanting der gewassen geschikt. 1785. December.

Eenige dagen hadden wij eene stille en schoone zee, geduurende welken de Officiers der beide Fregatten met de sloep jagt-partijen hielden, en eene aanzienlijke meenigte vogelen schoten, waar door wij bijna altijd omringd wierden. Deeze jagt, die doorgaands zeer overvloedig was, bezorgde aan ons scheepsvolk verversching van vleesch, en het is ons verscheidene malen gebeurd, dat wij 'er zulk een groot getal van doodden, dat wij 'er eene algemeene uitdeeling van doen konden: de matrooſen gaven 'er den voorrang aan boven het gezouten vleesch, en ik geloove, dat zulks veel tot behoud van hunne gezondheid toebragt. *Jagt-partijen in volle zee.*

Op

1785. December. Op deeze onze verſchillende jagt-partijen, ſchoten wij niet dan albatroſſen van het groote en kleine zoort, benevens vier onderſcheidene zoorten van ſtormvogelen. Deeze vogelen, wanneer men dezelven de huid afſtroopt, en met eene ſcherpe ſaus klaar maakt, waren ten naasten bij zoo goed, als de zee-eenden, welken men in *Europa* eet. Zij zijn zoo wel beſchreven geworden door de Natuur-kenners, die Capitain COOK vergezeld hebben, dat ik de liefhebbers van vogelen gerustelijk kan verwijzen tot de beſchrijvingen, die BANKS, SOLANDER en FORSTER van dezelfde zoorten gegeven hebben, en zoo volledig zijn, dat 'er niets behoeft te worden bijgevoegd.

1786. Januarij. *Kust van Patagoniën.* Den 14^en^ Januarij, peilden wij eindelijk de kust van *Patagoniën*, op 47 graden 50 minuten zuider breedte, en 64 graden 37 minuten wester lengte, volgens onze laatſte afſtands berekeningen: wij hebben nimmer de gelegenheid laten ontſnappen, om die waarnemingen te doen, wanneer het weder 'er gunſtig toe was; de Officiers van het Fregat waren 'er zoo gevat op, en hielpen DAGELET zoo zeer, dat ik niet geloof,

loof, dat onze grootſte mistasting in lengte meer dan een halven graad heeft kunnen bedragen. 1786. Januarij.

Den 21ⁿ, kregen wij Kaap *Beau-Temps*, of den noordelijken uithoek der Rivier *Gallegos*, op de kust van *Patagoniën*, in 't gezicht; wij bevonden ons omtrent drie mijlen van land, op één en veertig vademen water, zijnde den grond van grof zand, of kleine kleijachtige ſteentjes, die niet grooter dan erweten waren.

Den 25ⁿ, ten twee uuren, zette ik het aan op een mijl ten zuiden van Kaap *San Diego*, uitmakende de westelijke punt van de Straat van *Le Maire;* ik was van 's morgens af op dien afſtand van het Land gebleven, en had, op de kaart van Capitain COOK, de Baaij gevolgd, alwaar BANKS zig aan land liet zetten, om planten te zoeken, terwijl het ſchip, *de Reſolutie*, hem onder zeil afwagte.

Het weder was ons zoo gunſtig, dat het mij onmogelijk was, om aan onze Natuurkenneren eene gelijke inſchikkelijkheid te betoonen. Ten drie uuren bereikte ik de zee-engte, na dat ik tot op drie vierde van een mijl den uithoek *San-Diego* was om- *Straat van Le Maire.*

1786. Januarij. gezeild, alwaar verſcheiden klippen zyn, die zig, zoo ik meen, niet verder dan een mijl uitſtrekken: maar dieper in zee veel meer deinſing ontwarende, ſtuurde ik zuid-oost-waarts, om op die klippen niet te ſtooten; ik bemerkte wel dra, dat zulks door de ſtroomen veroorzaakt wierd, en dat de klippen van Kaap *San-Diego* zeer verre van mij af waren.

Dewijl het een friſſche koelte uit het noorden waaijde, was ik meester om *Terra del Fuego* te naderen; ik bleef 'er een kleine halve mijl van af. Ik vond de wind zoo gunſtig, en het jaargetijde zoo verre gevorderd, dat ik oogenblikkelijk beſloot, het inloopen in de Baaij van *Bon-Succes* te ſtaken, en zonder tijd verlies koers te zetten om Kaap *Horn* te boven te komen. Ik begreep, dat het mij onmogelijk was in alle mijne behoeften te voorzien, zonder daar mede tien of twaalf dagen door te brengen; dat ik deezen tijd dubbeld noodig had op *St. Catharina*, om dat in deeze opene baaijen, alwaar de zee met geweld tegen het ſtrand ſlaat, de ſloepen geheele halve dagen lang niet zeilen kunnen. Indien bij dit onheil zuidelijke winden gekomen wa-

waren, die mij eenigen tijd in de Baaij van *Bon-Succes* hadden opgehouden, zoude het ſchoone jaargetijde verloopen zijn, en ik zoude mijn ſchip aan ſchade, en mijn volk aan vermoeingen bloot geſteld hebben, die beide voor onze reize zeer hinderlijk waren. 1786. Januarij.

Deeze overwegingen deeden mij beſluiten, om naar het Eiland *Juan Fernandez* koers te zetten, het welk op mijn weg was, en alwaar ik hout en water bekomen kon, benevens eenige ververſchingen, verre overtreffende het geen in de Straat van *Magellaan* te bekomen was. Ik had te deezer tijd nog geen enkelen zieken; ik had nog tachtig vaten water overig; en *Terra del Fuego* is zoo dikwils bezocht en beſchreven geworden, dat ik mij niet vlijen konde iets te voegen bij het geen 'er reeds van gezegd is.

Terwijl wij door de Straat van *le Maire* voeren, ſtaken de Wilden, volgens hunne gewoonte, groote vuuren aan, om ons uittelokken aldaar te ankeren; 'er was 'er één op den noordelijken uithoek van de Baaij van *Bon-Succes*, en een ander op den noordelijken uithoek van de Baaij van *Valentyn*. Ik ben met Capitain COOK van

1786. Januarij. het zelfde gevoelen, dat men in één van deeze Baaijen, onverſchillig welke, kan ankeren; men vindt aldaar water en hout, maar ongetwijffeld een ſlechter jagt, dan in de Haven *Noël*, uit hoofde dat de Wilden zig een groot gedeelte van het jaar in deeze ſtreeken ophouden.

Toen wij deeze zee-engte doorzeilden, op een halve mijl van *Terra del Fuego*, wierden wij door walviſchen omringd; men bemerkte wel, dat hun nooit eenig leed ontmoet was; onze ſchepen maakten hen niet vervaard; zij zwommen ſtatig voort op den afſtand van een piſtool-ſchoot van onze Fregatten: zij zullen hunne heerſchappije in deeze zeeën behouden tot op het oogenblik, dat de visſchers hun den zelfden oorlog zullen aandoen, als aan *Spitsbergen* of *Groenland*. Ik twijffel, of 'er voor deeze visſcherije wel eene betere plaats in de weereld is: de ſchepen zouden in goede Baaijen ten anker liggen, voorzien zijnde van water, hout, eenige gewasſen tegen de ſcheurbuik en zee-vogelen; de ſloepen van deeze zelfde ſchepen, zonder zig een mijl ver te verwijderen, zouden alle de walviſchen kunnen vangen, die zij noodig hadden

den om de lading hunner ſchepen te vullen. Het eenig ongemak zoude zijn de langduurigheid der reize, die bijna vijf maanden vaarens tot elken tocht verëisſchen zoude; en ik geloof, dat men deeze ſtreeken alleenlijk in de maanden December, Januarij en Februarij bezoeken kan. 1786. Januarij.

De gezicht-einder was aan de oostzijde met zulke dikke nevelen bezet, dat wij het *Staaten-Land* niet in 't gezicht krijgen konden, offchoon wij 'er nog geen vijf mijlen af waren, als zijnde dit de geheele breedte van de Straat. Wij naderden *Terra del Fuego* zoo dicht bij, dat wij met onze verrekijkers de Wilden konden bekennen, die groote vuuren aanſtookten, zijnde dit hunne eenige manier om hun verlangen te kennen te geven, dat onze ſchepen zig aldaar zouden komen ververſchen.

Ik bereikte Kaap *Horn* met veel meer gemak, dan ik mij had durven verbeelden; ik ben thans overtuigd, dat deeze ſcheepvaart van gelijken aart is, als in alle die wateren, welke onder een hoogen graad van breedte liggen. De moeielijkheden, die men aldaar te gemoet ziet, zijn het gevolg van een oud vooroordeel, het welk be- *Kaap Horn.*

1786. Januarij. hoort te verdwijnen, en tot welks in ſtand houding onder de zeelieden de reize van den Admiraal ANSON niet weinig heeft toegebragt.

Februarij. *Het* Land van Drake *niet aanwezig.* Den 9^en^ Februarij, liep ik dwars door de Straat van *Magellaan* in de *Zuidzee*, koers zettende naar het Eiland *Juan Fernandez:* naar mijne gisſing was ik het zoogenaamde *Land van Drake* overgezeild; maar ik had weinig tijd beſteed om het zelve optezoeken, naardien ik wel overtuigd was, dat het niet aanwezig is. Zedert mijn vertrek uit *Europa*, had ik de koerſen der oude zeelieden met allen mogelijken aandacht naargegaan: hunne dagregisters zijn zoo ſlecht ingericht, dat men 'er eenigermaten naar raden moet; en de aardrijkskundigen, die geene zeelieden zijn, zijn doorgaans zoo onbedreven in de zeevaart-kunde, dat zij met geen gezond oordeel hebben kunnen ophelderen de dagregisters, die zulks zeer noodig hadden; zij hebben dienvolgende Eilanden op de Zeekaarten aangeteekend, die 'er niet waren, of die als verſchijnzels voor het oog der nieuwe zeelieden verdwenen zijn.

In 't jaar 1578, wierd de Admiraal DRAKE,

KE, vijf dagen na zijn vertrek uit de Straat van *Magellaan*, in den grooten westelijken Oceaan, door zeer zwaare ſtormen, die bijna een maand duurden, beloopen. Het is moeielijk hem in zijne onderſcheidene koerſen te volgen: maar eindelijk ontdekte hij een Eiland op 57 graden zuider breedte; hij nam aldaar ververſchingen in, en zag 'er veel gevogelte: vervolgens twintig mijlen ver noord-waarts loopende, vond hij andere Eilanden, bewoond door Wilden, die prauwen hadden; deeze Eilanden bragten hout voort, en planten tegen de ſcheurbuik. Hoe gemakkelijk herkent men in dit verhaal *Terra del Fuego*, alwaar DRAKE is ingeloopen, en waarſchijnlijk het Eiland *Diego Ramires*, ten naasten bij gelegen op de breedte van het zoogenaamde *Eiland van Drake?* In dien tijd was *Terra del Fuego* nog niet bekend. LE MAIRE en SCHOUTEN ontdekten de Straat, die hunnen naam draagt, eerst in 't jaar 1616; en ſteeds in het begrip ſtaande, dat 'er in het zuidelijk half rond, even als in het noordelijk, landen waren, die zig tot aan den omtrek der Polen uitſtrekken, geloofden zij, dat het zuidelijk gedeelte van *America* door ver- 1786. Februarij.

1786. Februarij, ſcheiden kanaalen of zee-armen doorſneden was, en dat zij een tweede even als de Straat van *Magellaan* ontdekt hadden. Deeze verkeerde denkbeelden waren zeer geſchikt, om den Admiraal DRAKE aan het dwalen te helpen, daar hij door de ſtroomen 12 of 15 graden ten oosten van zijn ſtreek af geraakte, zoo als het naderhand in die zelfde wateren aan honderd andere reizigers wedervaren is. Deeze waarſchijnlijkheid wordt eene zekerheid, wanneer men opmerkt, dat een ſchip van deeze vloot, het welk zijn koers noordwaarts nam, terwijl zijn Admiraal zuidwaarts ſtuurde, in de zelfde Straat van *Magellaan*, alwaar hij was uitgeloopen, te rug kwam; ten klaaren blijke, dat hij niet ver westwaarts gekomen was, en dat de Admiraal DRAKE de lengte van *America* niet had voorbij gezeild. Men zoude 'er kunnen bijvoegen, dat het tegen alle waarſchijnlijkheid aanloopt, dat een Eiland, zeer verre van het vaste Land afgelegen, en op 57 graden breedte, met boomen bedekt zij, daar men zelfs geen houtachtige plant op de *Malouiniſche Eilanden*, die ſlechts op 53 graden liggen, aantreft; dat 'er geene bewooners op deeze zelfde Ei-

Eilanden gevonden worden, zelfs niet op het *Staten-Land*, het welk ſlechts door een kanaal van vijf mijlen van het vaste Land is afgeſcheiden; en dat eindelijk de beſchrijving, welke DRAKE geeft van de wilden, de prauwen, de boomen, en de planten, zoo wel overeenkomen met de *Peſcherähs*, en over 't algemeen met alle de verdere bijzonderheden, die wij van *Terra del Fuego* hebben, dat het mij onbegrijpelijk voorkoomt, hoe wij het *Eiland van Drake* nog op de kaarten vinden. 1786. Februarij.

De west-zuid-weste winden mij gunſtig zijnde om noordwaarts te ſtevenen, beſteede ik tot dit nutteloos onderzoek zulk een kostbaaren tijd niet; en ik vervolgde mijne reize naar het Eiland *Juan Fernandez*. Maar de hoeveelheid van levensmiddelen, die ik nog aan boord had, naargegaan hebbende, bevond ik, dat wij zeer weinig brood en meel overig hadden, dewijl ik, even als DE LANGLE, genoodzaakt was geweest honderd vierdedeelen te *Brest* te laten, bij gebrek van plaats om ze te bergen: daarenboven waren de wormen in de biſchuit gekomen; zij maakten dezelve niet oneetbaar, maar zij verminderden wel een vijſde ge-

1786. Februarij. deelte van de hoeveelheid. Deeze onderſcheidene redenen deeden mij beſluiten, om het Eiland *la Conception* boven dat van *Juan Fernandez* te verkiezen. Ik wist, dat dit gedeelte van *Chili* zeer vrugtbaar in graanen was; dat zij aldaar beter koop waren, dan in eenige landſtreek van *Europa*, en dat ik alle andere eetwaren aldaar in overvloed, en voor een zeer matigen prijs, zoude aantreffen: ik rigte dienvolgende mijn koers een weinig meer oostwaarts.

Des avonds van den 22ſten, kreeg ik het Eiland *Mocha* in het gezicht, het welk omtrent vijftig mijlen van *la Conception* af ligt: de vrees, om door de ſtroomen noordwaarts af te drijven, had mij het Land doen naderen; maar ik geloof, dat het eene nutteloze voorzorg is, en dat het voldoende is, wanneer men de breedte van het Eiland *St. Maria* tracht te bekomen, mits zorge dragende, om het zelve niet digter te naderen, dan op den afſtand van omtrent drie mijlen, om dat 'er rotſen onder water zijn, die zig van den noordwestelijken uithoek van dit Eiland verre in zee uitſtrekken.

Inkomen in de baaij van la Wanneer men het zelve te boven is, kan men gerust langs de kust heen varen; al-

alle klippen vertoonen zig dan boven het water, en op eenen kleinen afſtand van de wal. Men krijgt te gelijker tijd de *Mammelles de Biobio* in het gezicht; zijnde twee niet zeer hooge bergen, die van hunne gedaante den naam ontleenen. Men moet een weinig noordwaarts van de *Mammelles* ſtuuren naar den uithoek van *Talcaguana:* deeze uithoek ligt aan den westelijken ingang van de Baaij *la Conception*, die zig omtrent drie mijlen van het oosten naar het westen uitſtrekt, en zoo ook in de lengte van het noorden naar het zuijden; maar deeze ingang word vernaauwd door het Eiland *Quiquirine*, het welk in het midden ligt, en daardoor twee afzonderlijke ingangen maakt: de oostelijke ingang is de veiligſte en alleen in gebruik; zij is omtrent een mijl breed: de westelijke, tusſchen het Eiland *Quiquirine* en den uithoek van *Talcaguana*, heeft niet meer dan een vierde van een mijl; zij is vol klippen, en men moet 'er niet doorvaren dan met een goeden loots.

1786. Februarij. Concep. tion.

Men vindt overal ankergronden langs de kust, van het Eiland *St. Maria* af tot aan den ingang van de Baaij *la Conception.*

Tot

1786. Februarij. Tot drie mijlen ver in de opene zee, heeft men zeventig vademen gepeild, een grond van zwart ſlijk, en dertig vademen, toen wij binnen in de Baaij waren, zoo ten oosten als ten westen, van den noordelijken uithoek van het Eiland *Quiquirine:* tot op twee ſnaphaanſchooten van land af vermindert de diepte langzamerhand tot op zeven vademen. In deeze geheele Baaij is eene uitmuntende anker-grond, maar men is voor de noorde winden niet beveiligd, dan voor het dorp *Talcaguana.*

Des namiddags ten twee uuren, zeilden wij den uithoek van het Eiland *Quiquirine* te boven; maar de zuidelijke winden, die ons tot hier toe zoo gunſtig geweest waren, liepen ons nu tegen: zoo dat wij te meermalen onze koers moesten veranderen, en het pijllood altijd bij de hand hebben. Wij trachtten met onze verrekijkers de ſtad *la Conception* in het gezicht te krijgen, die wij weten, dat volgens de afteekening van FREZIER agter aan de Baaij moest liggen, aan den zuid-oost kant; maar wij ontdekten niets. Des avonds ten vijf uuren kwamen er jootſen bij ons, die ons berigtten, dat deeze Stad door eene aardbeving in

't

't jaar 1751 verwoest was, dat zij niet meer aanwezig was, en dat de nieuwe Stad drie mijlen van de zee af, aan de oevers der Rivier *Biobio* gebouwd was. Wij vernamen ook door deeze zelfde lootſen, dat wij in *la Conception* verwagt wierden, en dat men aldaar reeds de brieven van den Spaanſchen Miniſter ontfangen had. Wij gingen voort met laveeren, om dieper in de Baaij in te komen; en des avonds ten negen uuren wierpen wij het anker op negen vademen omtrent een mijl noordoost-waarts van den anker-grond van *Talcaguana*, dien wij des anderen daags nemen moesten. Omtrent ten tien uuren des avonds, kwam de Capitain van een *Spaansch* Fregat, die door den Bevelhebber van *la Conception* was afgezonden, bij mij aan boord; hij vernagte aldaar, en vertrok met het aankomen van den dag, om van zijn verrigte rekenſchap te doen: hij wees vooraf aan den Loots de plaats aan, alwaar wij gevoeglijkst konden ankeren; en alvoorens te paard te ſtijgen, zond hij verſch vleesch, vruchten, en groenten aan boord, in veel grooter overvloed, dan wij voor al het ſcheepsvolk noodig hadden, wier goede

1786. Februarij.

ge-

1786 Februarij. gezondheid hem ſcheen te verwonderen. Nimmer was misſchien eenig ſchip Kaap *Horn* voorbij gezeild, en was in *Chili* aangekomen zonder zieken te hebben; en op onze ſchepen was er geen enkele.

Des morgens ten zeven uuren maakten wij ons zeilvaardig, en lieten ons door onze booten en ſloepen treilen; wij ankerden in de bocht van *Talcaguana* ten elf uuren, den 24^en^ Februarij, op zeven vademen, zijnde aldaar een zwarten ſlijkgrond.

Het dorp *Talcaguana* is tegenwoordig de eenigſte Spaanſche bezitting in deeze Baaij: ten oosten ziet men nog de puinhoopen van de oude Stad *la Conception*, die zoo lang niet duuren zullen, als die van *Palmyra*, zijnde alle de gebouwen in dit Land gemaakt van pleister-kleij of ſteenen in de zon gebakken: de daken zijn van ongebakken pannen gemaakt, zoo als in verſcheiden zuidelijke Gewesten van *Frankrijk*.

De nieuwe Stad la Conception. Na de verwoesting van deeze Stad, die veel eer door de zee was ingezwolgen, dan door aardbevingen verſlonden, geraakten de inwooners verſtrooit, en ſloegen zig op hoogten in den omtrek neder. Eerst in 't jaar

jaar 1763 verkozen zij eene nieuwe woonplaats op een vierde van een mijl van de Rivier *Biobio*, en drie mijlen van het oude *Conception*, en van het dorp *Talcaguana:* zij bouwden aldaar eene nieuwe Stad; de Bisschoppelijke zetel, de Hoofdkerk, en de Geestelijke Gestichten, wierden derwaarts overgebragt; zij is zeer uitgestrekt, om dat de huizen slechts één verdieping hebben, ten einde de aardbevingen, die zig bijna alle jaaren vernieuwen, te beter te weêrstaan. 1786. Februarij.

Deeze nieuwe Stad bevat ongeveer tien duizend inwooners: zij is de verblijfplaats van den Bisschop, en van den *Mestre de Camp* of Opper-toezigter over het krijgswezen. Dit Bisdom grenst ten noorden aan dat van *St. Jago*, de hoofdstad van *Chili*, alwaar de Gouverneur Generaal zijn zetel houdt; ten oosten paalt het aan de *Cordilleras*, en strekt zig ten zuiden uit tot aan de Straat van *Magellaan;* maar deszelfs waare grenspaalen zijn de Rivier *Biobio*, op een vierde van een mijl van de Stad. Het geheele Land ten zuiden van gemelde Rivier behoort aan de *Indiaanen*, uitgenomen het Eiland *Chiloe*,

1786. Februarij.

loe, en eene kleine landſtreek rondom *Baldivia*. Men kan aan deeze volken den naam niet geven van onderdanen des Konings van *Spanjen*, met wien zij bijna altijd in oorlog zijn; uit dien hoofde is de post van *Spaanſchen* Bevelhebber aldaar van het grootſte aanbelang. Deeze Officier voert over de geregelde krijgsbenden en verdere ſoldaten het bevel; het geen aan zijn gezag zeer veel invloed geeft, ook ten aanzien van de verdere burgers, die in burgerlijke zaaken onder het beſtuur van eenen *Corregidor* ſtaan: hij is bovendien alleen belast met de verdediging des Lands, en is onophoudelijk met zaken van oorlog en vrede bezet. 'Er is een nieuw beſtuur in plaats van het oude op het tapijt; het zelve zal weinig van dat van onze Volkplantingen verſchillen: de regeering zal onder den Commandant en Intendant verdeeld zijn. Maar men moet opmerken, dat 'er geen Souveraine Raad in de *Spaanſche* Volkplantingen is; zij, die met het oppergezag door den Koning bekleed zijn, zijn ook Rechters in Burgerlijke zaken, met eenige in 't recht ervarene Bijzitters. Men gevoelt, dat, vermits het recht niet word uitgeoeffend door Rech-

Rechters, die elkander in waardigheid gelijk zijn, het bijna zeker is, dat het gevoelen van het Opperhoofd genoegzaam altijd door die van minderen rang moet gevolgd worden; dus word het recht alleenlijk door één man beſtuurd: en men zoude moeten vooronderſtellen, dat deeze door geene vooroordeelen of driften vervoerd wordt, en met het grootſte doorzigt begaafd is, om 'er niet allerlije nadeelige gevolgen uit te zien voortſpruiten. 1786. Februarij.

Op den geheelen aardboden is 'er geen vruchtbaarder grond, dan dit gedeelte van *Chili:* het graan wordt aldaar zestig-voud gewonnen; de wijnſtok draagt even overvloedig: de velden zijn aldáar met tallooze kudden vee bedekt, die zonder eenige moeite boven alle verbeelding aldaar vermeenigvuldigen; de eenige arbeid beſtaat in het behoorlijk afſcheiden van elks eigendom, en om de oſſen, paarden, muilezels, en ſchapen, in die afgeperkte plaatſen te houden. De gewoone prijs van een vetten os is agt piasters; die van een ſchaap drie vierde van een piaster: maar 'er zijn geene koopers, en de inwooners hebben het gebruik van jaarlijks eene groote meenigte os- *Vruchtbaarheid van* Chili.

1786. Februarij.

ſen te ſlagten, waar van men de huiden en het vet bewaart: deeze beide worden als koopwaaren naar *Lima* verzonden. Men rookt ook eenige ſtukken vleesch, ten behoeve van de Zeelieden, die met kleine vaartuigen langs de kusten van de *Zuidzee* heen en weder varen.

Geene ziekte is aan dit Land bijzonder eigen; echter is 'er een, die vrij gemeen is, en welke ik mij ſchame te noemen. Die zoo gelukkig zijn, om zig zelven daar tegen in acht te nemen, bereiken eenen zeer hoogen ouderdom; men vindt in *la Conception* verſcheiden lieden, die meer dan honderd jaaren oud zijn.

Schadelijk Regeerings beſtuur aldaar.

Onaangezien zoo veele voordeelen, is deeze Volkplanting verre af van de vorderingen gemaakt te hebben, welken men van derzelver ligging moest verwagten, als zeer geſchikt zijnde, om eene zeer groote bevolking te begunſtigen; maar de invloed van het Regeerings-beſtuur is onophoudelijk met dat der luchtſtreek ſtrijdig. De verbiedende wetten vinden in *Chili* in de ruimſte uitgeſtrektheid plaats. Dit Koningrijk, waar van de voortbrengzels, op een behoorlijken prijs gehouden worden-

de,

de, half *Europa* zouden kunnen ſpijzen; waar van de wol voor de handwerken in *Frankryk* en *Engeland* voldoende zijn zoude; waar van de beesten, tot ingezouten vleesch gebezigd zijnde, een rijken ſchat zouden opbrengen; dit Koningrijk, zeg ik, drijft geenen koophandel. Vier of vijf kleine vaartuigen brengen aldaar jaarlijks van *Lima*, ſuiker, tabak, en eenige koopwaren, in *Europa* bewerkt, welken de ongelukkige inwooners niet dan uit de tweede of derde hand bekomen, en na dat die zelfde goederen te *Cadix*, te *Lima*, en eindelijk bij hunne inkomst in *Chili*, zeer zwaare rechten betaald hebben. Zij kunnen in ruiling niets anders dan graanen geven, die zoo laag van prijs zijn, dat de landbouwer geen belang ſtelt in het uitbreiden van zijnen landbouw; ſmeer, huiden, en eenige planken, in dier voegen, dat de balans van den koophandel altijd uitloopt ten nadeele van *Chili*, het welk met zijn goud (*) en zijne weinig beduiden-

1786. Februarij.

(*) Volgens aanteekeningen, die mij zijn ter hand geſteld, kan het goud, het welk men jaarlijks in het Bisdom van *la Conception* bij één brengt, op twee

1786. Februarij.

dende koopwaren, ter verruiling geſchikt, in geene evenredigheid kan opwegen tegen de ſuiker, paraguaaij-planten, tabak, gewerkte ſtoffen, linnens, batisten, en in 't gemeen de behoeften, die tot dagelijks levens onderhoud noodig zijn.

Volgens dit zeer beknopt tafereel ſpreekt het van zelf, dat indien *Spanje* niet van ſtelregel verandert, indien de vrijheid van den koophandel niet word voorgeſtaan, indien de verſchillende rechten op de vreemde koopwaaren niet gematigd worden, eindelijk indien men uit het oog verliest, dat eene zeer kleine belasting op dingen, waar van het vertier zeer groot is, aan 's Lands ſchatkist meer voordeel aanbrengt, dan eene zeer zware belasting, waar door dit vertier geheel te gronde gaat, het Koningrijk *Chili* nimmer tot die hoogte van aanwas komen zal, die van deszelfs ligging anderzints te verwagten was.

Ongelukkig brengt dit Land een weinig goud voort; in bijna alle Rivieren vindt men

maal honderd duizend piasters gerekend worden. 'Er is eene zekere Plantagie op *St. Domingo*, die zoo veel aan inkomſten opbrengt.

men goud. De inwooner kan door de aarde uit te wasschen, zoo men zegt, dagelijks een halve piaster winnen: maar dewijl de eetwaren zeer overvloedig zijn, wordt hij door geene waare behoefte tot den arbeid genoopt; zonder gemeenschap met de vreemdelingen, kent hij onze konsten, noch onze weelde niet, en hij kan niets met genoegzaame kragt verlangen, om zijne werkeloosheid te overwinnen: de landen blijven onbebouwd liggen; de werkzaamsten van allen zijn, die eenige uuren aan het zoeken van goud uit het zand der Rivieren besteeden, het geen hun ontslaat van het leeren van eenig handwerk: ook zijn de huizen der rijkste inwooners zonder eenig huisraad; en alle de werklieden in *la Conception*, zijn vreemdelingen. 1786. Februarij.

De opschik der vrouwen bestaat in een geplooijde rok, van die oude goude of zilvere stoffen, welken men voorheen te *Lyon* maakte; deeze rokken, die voor plechtige gelegenheden bewaard worden, kunnen, even als de edele gesteenten, door naastbestaanden geërfd worden, en van de grootmoeders tot de kleindogters overgaan: daarenboven is deeze opschik alleenlijk

1786. Februarij.

voor een klein getal burgeresſen; anderen hebben naauwlijks zoo veel, dat zij in ſtaat zijn zig te kleeden.

Schandelijke Monniken.

De luiheid, zelfs veel meer, dan onkunde en bijgeloovigheid, heeft in dit Koningrijk eene groote meenigte Kloosters van mannen en vrouwen gevestigd: dezelve genieten eene veel grootere vrijheid, dan in eenig ander Land; en het ongeluk van niets te doen te hebben, van geen huisgezin te moeten onderhouden, van uit hoofde van hunnen ſtaat niet te mogen trouwen, zonder echter van de weereld te zijn afgeſcheiden, en in hunne celletjes afgezonderd te leven, heeft hen gemaakt, en moest hen maken tot de ſlechtſte voorwerpen in *America*. Hunne onbeſchaamdheid is onuitſprekelijk; ik heb 'er gezien, die tot middernacht op eene danspartije verbleven, zig ten eenemaal van goed gezelſchap verwijderende, en onder de dienstboden ophoudende. Deeze zelfde Geestelijken gaven aan onze jonge lieden de beste en naauwkeurigſte onderrigtingen omtrent plaatſen, welken de Priesters niet behoorden te kennen, dan om te verbieden van zig derwaarts te begeven.

Het volk van *la Conception* is zeer diefach-

achtig, en de vrouwen zijn 'er uittermaten gerieflijk: het is een ontaard ras, met *Indianen* vermengd; maar de inwooners van den eerſten rang, de waare *Spanjaarden*, zijn ongemeen beſchaafd en vriendelijk. Ik zoude mij aan groote ondankbaarheid ſchuldig maken, indien ik hen niet met de waare kleuren affchetſte, die met hun character overeenkomen; ik zal trachten het zelve door het verhaal van onze eigene geſchiedenis kenbaar te maken. 1786. Februarij.

Ik was naauwlijks voor het dorp *Talcaguana* ten anker gekomen, of een Dragonder bragt mij een brief van den Commandant *ad interim*, QUEXADA; hij berigtte mij, dat wij als landgenooten ontfangen zouden worden, voegende 'er met de uiterſte beleefdheid bij, dat de bij deeze gelegenheid ontfangene bevelen zeer overeenkomſtig waren met de gevoelens van zijn hart, en met die van alle de inwooners van *la Conception*. Deeze brief ging vergezeld van allerleije zoorten van ververſchingen, welken een ieder zig beijverde om ten geſchenke aan boord te zenden; wij waren niet in ſtaat, om zoo veel te verbeleefdheden der Spanjaarden.

1786. Februarij.

bruiken, en wisten het naauwlijks te plaatsen.

Verpligt zijnde, om eerst en vooral zorge te dragen voor het herstel van mijn schip, en om onze astronomische uurwerken, en onze quadranten aan land te laten in orde brengen, konde ik niet dadelijk mijne dankbetuigingen aan deezen Gouverneur gaan afleggen: ik wagte met ongeduld naar het oogenblik ter vervulling van deezen plicht; maar hij kwam mij voor, en begaf zig bij mij aan boord door de voornaamste Officiers der Volkplanting gevolgd wordende. Des anderen daags gaf ik een wederkeerig bezoek, vergezeld zijnde door DE LANGLE, verscheiden Officiers en reisgenooten; voorafgingen eenige Dragonders, waar van de Commandant eene halve Compagnie te *Talcaguana* in bezetting gelegd had: van onze aankomst af, waren dezelve, gelijk ook hunne paarden, tot onzen dienst. QUEXADA, SABATERO, Commandant der Artillerie, en Major van de plaats, kwamen ons een halve mijl van *la Conception* te gemoet: wij stapten allen bij SABATERO af, alwaar men ons op een zeer goed middagmaal

maal onthaalde; en des nachts was 'er eene groote danspartije, waar op de voornaamſte vrouwen uit de Stad genoodigd wierden. 1786. Februarij.

Danspartij, en kleeding der vrouwen.

De kleeding van deeze vrouwen, zeer veel verſchillende van die, waar aan onze oogen gewoon waren, is door DUCHÉ DE VANCY afgeteekend geworden, eene geplooijde rok, die het halve been ontbloot laat, en onder het middellijf is vast gemaakt; kouſen met roode, blaauwe en witte ſtreepen; zulke korte ſchoenen, dat alle de toonen in één gedrongen zijn, en de voet bijna rond is; zie daar de kleeding der vrouwen in *Chili*. Haar hoofdhair is ongepoederd, en van agteren verdeeld in kleine trenſen, die op haare ſchouderen hangen. Haare borſtrok is doorgaans van eene goude of zilvere ſtof; over dezelve dragen zij twee manteltjes; de eerſte van neteldoek, en de tweede of bovenſte, van wol van verſchillende kleuren, geel, blaauw, of rozenrood: deeze wolle manteltjes trekken de vrouwen over het hoofd, wanneer zij op ſtraat zijn, en het koud is; maar in de kamers zijn zij gewoon die op haar ſchoot te leggen; en

1786. Februarij. met de neteldoekſche manteltjes oeffenen de vrouwen van *la Conception* een zeker ſpel, door dezelven met veel aartigheid dan hier dan daar te plaatſen. Over 't algemeen zijn zij bevallig, en van zulk eene beminnelijke beſchaafdheid, dat 'er zekerlijk geene zeeſtad in *Europa* is, alwaar vreemde zeelieden met zoo veel hartelijkheid en vriendſchap ontfangen kunnen worden.

Tegen middernacht eindigde de danspartij: dewijl alle de Franſche Officiers en reizigers in het huis van den Commandant en van SABATERO niet geherbergd konden worden, was elk inwooner gereed om ons een bed aan te bieden; en wij wierden dus in verſchillende wijken van de Stad gehuisvest.

Voor het middagmaal hadden wij aan de voornaamſte burgers een bezoek gegeven, als mede aan den Biſchop, een verſtandig man, aangenaam in den omgang, en van zulk een zacht character, als men daar van meenigvuldige voorbeelden onder de *Spaanſche* Biſchoppen vindt. Hij was geboortig uit *Peru*, hij was nooit in *Europa* geweest, en had zijne bevordering alleen aan zij-

KLEEDING DER BEWOONERS VAN HET

VAN HET EILAND · LA CONCEPTION.

TION.

zijne deugd te danken. Hij ſprak met ons over het hartzeer, het welk de Opper-toezigter der krijgszaken, HIGUINS, gevoelen zoude, daar hij verpligt was bij de *Indianen* op de grenzen te blijven, geduurende ons kort vertoeven in zijn Gewest. Het goed, dat elk van deezen krijgsman zeide, de algemeene achting, die men voor hem had, verwekten een ſpijt in mij, dat deeze omſtandigheden hem van ons verwijderd hielden. Men had een Bode naar hem afgezonden; zijn antwoord, het welk nog aankwam, terwijl wij in de Stad waren, kondigde zijne aanſtaande te rug komst aan: hij ſloot eenen roemrijken vrede, die voor de volken, onder zijn beſtuur ſtaande, allernoodigst was, dewijl de afgelegene Plantagiën aan de ſtrooperijen van die Wilden, welke mannen en kinderen vermoorden, en de vrouwen gevangelijk wegvoeren, zijn bloot geſteld. 1786, Februarij.

De *Indianen* van *Chili* zijn niet meer die oude *Americanen*, wien de *Europeeſche* wapenen ſchrik inboezemden: de vermeenigvuldiging der paarden, die zig in het binnenſte der eindelooze woestenijen van *America* verſpreid hebben, zoo ook die der *Inboorlingen des Lands.*

1786. Februarij, der osſen en ſchapen, welke ook buitengemeen aanmerkelijk is, hebben van deeze volken waare *Arabieren* gemaakt, die men met de bewooners der woestijnen van *Arabiën* kan gelijk ſtellen. Onophoudentlijk te paard zittende, zijn tochten van twee honderd mijlen voor hun zeer kleine reizen; hunne kudden vee voeren zij met zig; zij voeden zig met hun vleesch, hunne melk, en zomtijds met hun bloed (*); zij kleeden zig met hunne huid, waar van zij helmen, borst-harnasſen, en ſchilden maken. Dus heeft het invoeren van twee tamme dieren in *America* den merkwaardigſten invloed gehad op de zeden van alle de volken, die van *St. Jago* af tot aan de Straat van *Magellaan* wonen: zij volgen bijna geen enkele meer van hunne oude gebruiken; zij voeden zig niet meer met dezelfde vruchten; zij hebben niet meer dezelfde kleederen, en zij gelijken veel meer op de *Tartaren*, of op de bewooners van de oevers der *Roode Zee*, dan op hunne voor-

(*) Men heeft mij verzekerd, dat zij nu en dan hunne osſen en paarden het bloed afſtapten, en het zelve dronken.

voorouders, die voor twee eeuwen leefden. 1786. Februarij.

Het is gemakkelijk naar te gaan, hoe geducht zulke volken voor de *Spanjaarden* moeten zijn. Wie zal hen op zulke lange tochten vervolgen? hoe zal men de zamenrottingen beletten, waar door volken, die in vier honderd mijlen lands verſpreid zijn, zig op één punt bij elkander verzamelen, en legers van dertig duizend mannen uitmaaken.

Het gelukte aan HIGUINS, om de genegenheid van deeze Wilden te winnen, en aan het volk, het welk hem het recht der inboorlingen verleend had, den gewichtigſten dienst te doen; want hij is in *Ierland* geboren, uit één van die geſlachten, die ter zake van den Godsdienst, en om hunne oude verkleefdheid aan het huijs van STUART, vervolgd wierden. Ik kan aan mij zelven het genoegen niet onthouden, om deezen braven krijgsman, die zig door zijne manieren overal zoo bemind maakte, te doen kennen. Na een uur in zijn gezelſchap geweest te zijn, had ik hem, even als de *Indianen*, mijn vertrouwen geſchonken. Zijne terug komst in de Stad volgde *Loffpraak ter eere van den Spaanſchen Gouverneur.*

1786. Februarij.

de zeer kort op zijnen brief; ik was 'er naauwlijks van onderrigt, of hij kwam te *Talcaguana* aan, en ik was andermaal verrast. Een Bevelhebber der ruiterije rijdt veel beter te paard, dan een *Fransch* zeeman: en HIGUINS, met de verdediging des Lands belast, had eene gezwindheid, die moeielijk was te evenaaren: hij won het, zoo dit mogelijk was, den Commandant QUEXADA nog in beleefdheden af; dezelve waren zoo oprecht, en minzaam voor alle de *Franschen*, dat wij geene woorden konden vinden, om onze gevoelens van dankbaarheid te uiten. Dewijl wij zulks aan alle de inwooners verschuldigd waren, besloten wij een algemeen festijn voor ons vertrek te geven, en de gezamenlijke vrouwen van *la Conception* daar op te noodigen. 'Er wierd eene groote veldtent aan den oever der zee opgeslagen; wij onthaalden aldaar honderd en vijftig personen, zoo mannen als vrouwen, ter bestemder tijd, die de beleefdheid hadden gehad, om drie mijlen ver op onze uitnoodiging te komen: deeze maaltijd wierd agtervolgd door een danspartij, een klein vuurwerk, en eindelijk eene luchtbal van papier, maar

Wederkeerig festijn.

maar groot genoeg om vertooning te maken. 1786. Februarij.

Des anderen daags diende ons dezelfde tent, om eene groote maaltijd te geven aan het ſcheepsvolk van beide de Fregatten; wij aten allen aan dezelfde tafel. DE LANGLE en ik aan 't hoofd; elke Officier tot den geringſten matroos was geplaatst naar den rang, dien hij aan boord bekleedde: de houte ſcheepsborden ware onze ſchotels. De vrolijkheid was geſchilderd op het aangezicht van alle de matrooſen; zij ſcheenen welvarender, en duizendmaal gelukkiger te zijn, dan op den dag, toen wij uit *Brest* uitliepen.

De Bevelhebber wilde op zijn beurt een feſtijn geven: wij begaven ons allen naar *la Conception*, uitgenomen de Officiers, die de wagt hadden. HIGUINS kwam ons te gemoet, en geleidde ons gezelſchap naar zijne wooning, alwaar een tafel voor honderd perſoonen gedekt was: alle de Officiers en aanzienlijke inwooners waren aldaar genoodigd, als mede verſcheide vrouwen. Bij elk gerecht wierden door een *Franciscaner* eenige *Spaanſche* verſen opgezegd, tot lof van de eendracht, die tuſſchen

1786. Februarij. schen beide volken heerschte. 'Er was des nachts eene groote danspartij; alle de vrouwen begaven zig derwaarts, met haare beste kleederen pronkende; gemaskeerde Officiers gaven aldaar eene zeer fraaije balletdans: men konde in geen weereld-deel een aangenaamer festijn aanschouwen: het wierd gegeven door een man, die in het Land wierd aangebeden, en aan vreemdelingen, die den naam hadden van tot het beschaafdste volk van *Europa* te behooren.

Maar deeze vermaaken, en dit goed onthaal deeden mij mijne hoofdzaak niet uit het oog verliezen. Ik had op den dag van mijne aankomst bekend gemaakt, dat ik den Maart. 15^en^ Maart weder onder zeil zoude gaan, en dat indien voor dien tijd de schepen in orde gebragt waren, en onze levensmiddelen, ons water en ons hout ingescheept, een ieder de vrijheid hebben zoude, om aan land te gaan wandelen. Niets was meer geschikt, om het werk te verhaasten, dan deeze belofte, waar van ik de gevolgen zoo zeer vreesde, als de matroosen 'er naar verlangden, om dat de wijn in *Chili* zeer gemeen is, dat elk huis in het Dorp *Talcaguana* een herberg is, en dat de gemee-

meene vrouwsperſoonen 'er bijna zoo gerieflijk zijn als te *Taïti*: het bragt egter geene wanorde te weeg, en mijn Heelmeester heeft mij niet berigt, dat deeze vrijheid nadeelige gevolgen gehad heeft. 1786. Maart.

Den 15^en^, bij het opkomen van den dageraad, gaf ik ſein, dat men zig gereed moest maken om het anker te ligten; maar de wind liep naar het noorden: zedert ons verblijf op deeze rheede waaijde dezelve aanhoudend uit het zuid- zuid-westen naar het zuid-westen; de zeewind begon doorgaans des morgens ten tien uuren, en eindigde des nachts op het zelfde uur, eindigende nochtans vroeger, indien hij eerder begonnen was; en wederkeerig tot middernacht geduurende, indien hij eerst des middags had beginnen te waaijen; zoo dat de zeewind omtrent twaalf uuren duurde, en de ſtilte van gelijken. Deeze regel had beſtendig plaats tot den 15^en^, wanneer de winden, na eene volſtrekte ſtilte en ongemeene hette, noordwaarts liepen; het ſtormde zeer hevig uit dien hoek, met veel regen, geduurende den nacht tusſchen den 15^en^ en 16^en^; en den 17^en^, tegen den middag, was 'er een ligte zeewind uit het *Vertrek van la Concepcion.*

1786. Maart. zuidwesten, waar mede ik onder zeil ging: 'er was zeer weinig wind, en wij konden niet verder komen, dan twee mijlen buiten de Baaij, alwaar wij in eene dood ſtilte vervielen, ſtaande de zee zeer hol van de laatſte noorde winden. Wij wierden den geheelen nacht door walviſchen omringd; zij zwommen zoo dicht bij onze Fregatten, dat zij het water uit hunne neusgaten over het boord ſpooten: het is opmerkelijk, dat geen inwooner van *Chili* 'er immer een met het harpoen gevangen heeft; de Natuur heeft dit Rijk met zulk een overvloed van weldaden gezegend, dat 'er nog verſcheiden eeuwen noodig zijn, eer deeze tak van handel aldaar zal worden aangekweekt.

Den 19de, waren mij de zuide-winden behulpzaam, om mij van het land te verwijderen; ik zette mijn koers naar het ooſten van het Eiland *Juan Fernandez*, maar waar mede ik mij verder niet ophield, dewijl deszelfs ligging, volgens de waarneemingen van Pater FEUILLÉE, in *la Conception* wonende, bepaald zijnde, hij zig in de breedte wel tien minuten moet misrekend hebben.

April. Den 3de April, hadden wij, op 27 gra-

den

den 5 minuten zuider breedte, en 101 gra- 1786.
den wester lengte, noord-ooste winden April.
naar het noord-westen: wij zagen ook zommige vogelen, de eenigen, die wij ontmoet hadden, zedert dat wij het Eiland *Juan Fernandez* waren voorbij gezeild; want ik reken niet één of twee overvliegers, die op een tocht van zes honderd mijlen zig eenige oogenblikken vertoond hadden. Deeze verſcheidenheid der winden is het zekerſte kenmerk, dat 'er land in de nabijheid is; maar de Natuurkundigen zullen misſchien eenige moeite hebben om te ontknoopen, hoe de invloed van een klein Eiland, in het midden van eene meetelooze zee, zig tot honderd mijlen kan uitſtrekken: daarenboven is het voor een zeeman niet genoeg te kunnen vooronderſtellen, dat hij op dien afſtand van een Eiland af is, indien hij tevens niet kan naargaan, in welke windſtreek hij het zelve vinden kan. De richting van de vlucht der vogelen, na het ondergaan der zon, heeft mij nimmer eenige onderrigting gegeven; en ik ben volkomen overtuigd, dat alle hunne bewegingen in de lucht door het lokaas van eenigen buit bepaald worden. Ik heb, te-

1786. April. gen het aankomen van den nacht, zeevogelen gezien, die hunne vlucht naar tien onderſcheidene punten van den gezicht-einder heen rigtten; en ik vermeen, dat de overdrevenſte voorzeggers daar uit geen beſluit zouden hebben durven trekken.

Den 4^en^ April, was ik niet verder dan zestig mijlen van het *Paasch-Eiland;* ik zag geene vogelen; de wind was noord-noord-west: het is waarſchijnlijk, dat indien ik de ligging van dit Eiland niet met zekerheid geweten had, ik gedacht zoude hebben het zelve te zijn voorbij gezeild, en naar een ander vaarwater zoude zijn overgewend. Ik heb deeze aanmerkingen op de plaats zelve gemaakt, en ben genoodzaakt te erkennen, dat de ontdekkingen der Eilanden blootelijk van het geval afhangen, en dat zeer dikwils een zamenparing van denkbeelden, die uiterlijk zeer verſtandig ſcheenen, de zeelieden 'er van verwijderd hebben.

Het Paasch-Eiland. Den 8^en^ April, des namiddags ten twee uuren, kreeg ik het *Paasch-Eiland* in 't gezicht, het welk twaalf mijlen westwaarts, op 5 graden ten zuiden van mij af lag: de zee ſtond zeer hol, de wind was noor-

noordelijk; dezelve had zedert vier dagen geene vaste ſtreek gehouden, en was dan naar het noorden, dan naar het zuiden door het westen gedraaijd. Ik geloof, dat de nabijheid van een klein Eiland de eenige oorzaak van die veranderlijkheid niet was, en het is waarſchijnlijk, dat de paſſaat-winden in dit jaargetijde, op 27 graden, niet beſtendig zijn. 1786. April.

Geduurende den nacht van den 8ⁿ tot den 9ⁿ April, zeilde ik langs de kust van het *Paasch-Eiland*, op drie mijlen afſtand: de lucht was helder, en de wind was, in minder dan drie uuren, van het noorden naar het zuid-oosten gedraaid. Toen het dag wierd, zette ik koers naar de *Cooks-Baaij:* als zijnde die haven van het Eiland, welke het meest beveiligd is voor de winden, die door het oosten van het noorden naar het zuiden loopen; zij ligt alleen voor de weste-winden bloot; en het was zulk mooij weder, dat ik hoope had, dat deeze winden in verſcheiden dagen niet waaijen zouden. Des morgens ten elf uuren was ik niet verder dan een mijl van den ankergrond af: het Fregat de *Astrolabe* had reeds zijn anker laten vallen;

1786. April. ik ankerde zeer dicht bij dit Fregat: maar de grond was zoo afhellende, dat de ankers van onze beide ſchepen geen vat hielden; wij waren genoodzaakt dezelven weder te ligten, en het ſchip twee malen te wenden, om eene bekwame plaats tot het ankeren te bekomen.

Voor der bezoekers van dit Eiland.

Dit toeval verdoofde den ijver der *Indianen* niet: zij volgden ons al zwemmende tot op een mijl in volle zee; zij klommen aan boord met een lachend voorkomen, en eene gerustheid, die mij de beste gedachten van hun character inboezemden. Argwanige menſchen zouden gevreesd hebben; toen wij weder onder zeil gingen, zig te zien wegvoeren, en aan hunnen geboortegrond ontrukken; maar het denkbeeld van verraad ſcheen zelfs in hunnen geest niet op te komen: zij bevonden zig in ons midden, naakt en zonder eenig wapentuig; een eenvouwdig koord, rondom de lendenen gebonden, diende om een bos met kruiden vast te maken, en daar mede hunne ſchaamdeelen te bedekken.

De Schilder HODGES, die den Capitain COOK op zijne tweede reize vergezeld heeft, heeft hun aangezicht zeer ſlecht getrof-

troffen; het is over 't algemeen bevallig, maar zeer verſchillende, en vertoont geen eigenaartig character, zoo als dat der *Maleyers*, der *Chineezen*, en der inwoners van *Chili*. 1786. April.

Ik gaf deeze *Indianen* verſcheiden geſchenken; zij verkozen ſtukken geverwd doek, van een half el lang, boven ſpijkers, mesſen, en koralen; maar zij hadden nog meer zin in de hoeden. doch wij hadden 'er te weinig, om 'er veel van weg te geven. Des avonds ten agt uuren nam ik van mijne nieuwe gasten affcheid, hun door teekenen doende verſtaan, dat ik met het opkomen van den dag aan land zou ſtappen: zij gingen al dansſende in de boot, en toen zij een paar ſnaphaanſchooten van den oever af waren, alwaar de branding van de zee zeer ſterk was, ſprongen zij in zee: zij hadden de voorzichtigheid gebruikt om van mijne geſchenken kleine pakjes te maken, en elk had het zijne op zijn hoofd gezet, om het voor het water te beveiligen.

Met het aankomen van den dageraad liet ik alles tot onze landing in gereedheid brengen. De ontſcheping is vrij gemakkelijk *Aankomst op het Eiland.*

1786. April. aan den voet van één der ſtandbeelden, waar van ik zoo ſtraks ſpreken zal. Ik had reden mij te vleijen van aldaar vrienden te vinden, vermits ik allen de geenen, die des avonds te vooren aan boord gekomen waren, met geſchenken begiftigd had; maar ik had de verhalen van onderſcheiden reizigers te veel overwogen, om niet te weten, dat deeze *Indianen* groote kinderen zijn, wier begeerlijkheid op het zien van ons verſchillend huisraad zoo zeer wordt opgewekt, dat zij alles te werk ſtellen, om 'er zig meester van te maken. Ik begreep derhalven, dat men hen door vrees moest in toom houden, en ik gaf last, om bij deeze landing eene kleine oefening vertooning te maken; wij deeden dit ook werkelijk met vier booten, en twaalf gewapende ſoldaten. DE LANGLE en ik wierden gevolgd door de gezamentlijke reisgenooten en Scheeps-Officiers, uitgenomen de geenen, die aan boord van de beide Fregatten tot den dienst verëischt wierden; wij maakten omtrent zeventig perſoonen uit, het volk van onze roeij-vaartuigen daar onder gerekend.

Vier of vijf honderd *Indianen* wagtten ons

ons aan ſtrand: zij waren ongewapend, zommigen met ſtukken van witte of geele ſtoffen bedekt; maar het grootſte getal was naakt: verſcheiden hadden hun gezicht met eene roode kleur beſtreken; hun geſchreeuw en gebaarden gaven hunne vreugde te kennen; zij kwamen ons te gemoet, om ons de hand te geven, en onze landing gemakkelijk te maken. 1786. April.

Het Eiland is aan dit gedeelte omtrent twintig voeten hoog; de bergen liggen op zeven of agt honderd toiſen landwaarts in; en van den voet van deeze bergen daalt de grond zacht afhellende naar den zeekant toe. Op deeze plek gronds groeit een kruid, het welk ik geſchikt oordeele, om beesten te voeden; dit kruid bedekt eene meenigte groote ſteenen, die over den grond heen leggen: zij zijn mij toegeſchenen volſtrektelijk dezelfde te zijn, waar aan men in *Isle de France* den naam geeft van *Giraumons*, (kauwoerden of pompoenen,) dewijl zij meestal de grootte van deeze vrucht hebben: en deeze ſteenen, welken wij in het gaan zoo ongemakkelijk vinden, zijn een weldaad der natuur; zij doen het land deszelfs koelte en vochtigheid behouden, *Beſchrijving van dit Eiland.*

1786. April

en vervullen gedeeltelijk de plaats van de heilzaame ſchaduwe der boomen, welken deeze bewooners, ongetwijffeld reeds in zeer oude tijden, de onvoorzichtigheid gehad hebben om weg te hakken; het geen hunnen grond door de hitte der zon als tot kalk heeft doen verbranden, en de oorzaak is, dat zij geene watergreppels, geene beeken, geene putten hebben: zij wisten niet, dat op de kleine Eilanden, in het midden van eenen onmeetlijken Oceaan, de koelheid van den grond, die met geboomte bewaſſen is, alleen in ſtaat is de wolken te zamen te trekken, te verdikken, en daar door op de bergen een bijna aanhoudende regen te weeg te brengen, die zig in de verſchillende gedeelten des Lands in putten of beeken verſpreidt. De Eilanden, die van dit voordeel ontzet zijn, lijden eene verſchrikkelijke droogte, die langzamerhand de planten, en de heestergewaſſen vernielt, en het land bijna onbewoonbaar maakt. De Langle en ik twijffelden geen oogenblik, of dit volk moest haare ongelukkige ligging toeſchrijven aan de onvoorzigtigheid van hunne voorvaderen; en het is waarſchijnlijk, dat het op de ande-

dere Eilanden in de Zuidzee niet aan water ontbreekt, alleenlijk om dat, tot zeer groot geluk, aldaar ontoegangelijke bergen gevonden worden, alwaar het onmogelijk was het hout weg te hakken: dus heeft de natuur aan de bewoners dezer laatstgemelde Eilanden geene grootere milddadigheid betoond, dan door gierig jegens dezelven te zijn, en zig eenige plaatsen voor te behouden, welken zij niet bereiken konden. Een langduurig verblijf in *Isle de France*, met het *Paasch-Eiland* zoo veel overeenkomst hebbende, heeft mij geleerd, dat de boomen aldaar nooit op nieuw uitbotten, dan wanneer zij door andere boomen, of door steene muuren, voor de zeewinden beschut worden; en deeze kennis heeft mij tevens de oorzaak der woestheid van het *Paasch-Eiland* ontdekt. De bewoners van dit Eiland hebben zig veel minder te beklagen over het uitbarsten van hunne vuurbergen, die zedert lang zijn uitgedoofd, dan over hunne eigene onvoorzichtigheid. Maar gelijk de mensch onder alle wezens die geen is, welke zig het best naar alle gesteldheden schikt, is dit volk mij minder ongelukkig toegeschenen, dan aan Capit in

1786, April.

COOK

1786. April. COOK en FORSTER. Dezelven kwamen op dit Eiland aan, na eene lange en moeijelijke reize, aan alles gebrek hebbende, en aan de ſcheurbuik kwijnende; zij vonden aldaar noch water, noch hout, noch varkens; eenige hoenderen, bananen en aardappelen, zijn in zulke omſtandigheden eene ſchrale verkwikking. Hunne verhalen dragen het kenmerk van deeze geſteldheid. Onze ſtaat was oneindig beter: het ſcheepsvolk genoot de volmaaktſte gezondheid; wij hadden in *Chili* zoo veel ingeladen, als wij voor verſcheiden maanden noodig hadden, en wij verlangden van dit volk ſlechts de toelating om hun goed te doen; wij bragten hun geiten, ſchapen, varkens; wij hadden zaaden van orange-, citroen- en eatoen-boomen, van koorn, en over 't algemeen van alle die gewasſen, die op hun Eiland konden worden voortgekweekt.

Onze eerſte zorge, na dat wij ontſcheept waren, beſtond in het afpaalen van een zeker vak door gewapende ſoldaten, die kringsgewijze gerangſchikt waren; wij gelastten de inwooners om dit vak onaangeroerd te laten; wij ſloegen aldaar een tent op; ik deed de geſchenken, die ik hun toe-

toeſchikte, aan land komen, als mede verſcheidene beesten: maar dewijl ik uitdrukkelijk verboden had te ſchieten, en mijne bevelen zelfs medebragten, om de *Indianen*, die al te lastig zijn mogten, met de kolf van den ſnaphaan niet te rug te ſtooten, waren de ſoldaten zeer ſpoedig aan de roofzucht deezer Eiland-bewoners bloot geſteld, wier getal aangewasſen was; zij beliepen ten minſten agt honderd, en onder dit getal waren zekerlijk wel honderd en vijftig vrouwen. Het gezicht van veelen deezer vrouwen was bevallig; zij boden haare gunſten aan aan allen, die haar eenig geſchenk wilden geven. De *Indianen* zetten ons aan, om daar van gebruik te maken: zommigen van hun gaven het voorbeeld der vermaken, welken zij in ſtaat waren te verſchaffen; zij waren van de toekijkers alleenlijk afgezonderd door een eenvoudig overdek, beſtaande in een ſtuk linnen, zoo als dat hier te lande vervaardigd wordt; en terwijl deeze vrouwen ons haare liefkozingen opdrongen, wierden ons de hoeden van het hoofd, en de neusdoeken uit den zak geſtolen. Allen ſcheenen zij medeplichtig te zijn aan de dieſtallen, die men

1786. April.

Dieverreijen, door de inwooners gepleegd.

De vrouwen bieden haare gunſten aan.

1786. April. men ons deed; want naauwlijks waren dezelve begaan, of op het zelfde oogenblik vloden zij, als een troep vogelen, weg: maar ziende, dat wij van onze ſnaphaanen geen gebruik maakten, kwamen zij eenige minuten naderhand te rug; zij begonnen wederom haare liefkozingen, en beſpiedden de gelegenheid, om een nieuwe diefſtal te plegen: deeze grappen duurden den geheelen morgen. Dewijl wij des nachts moesten vertrekken, en zulk een kort beſtek van tijd niet gedoogde, om ons met de verbetering van deeze hunne ongeregeldheden in te laten, beſloten wij, om ons te vermaken met de ſtreeken, die deeze Eiland-bewooners te werk ſtelden, in ons te beſteelen; en om alle voorwendzel tot eenige dadelijkheid weg te nemen, als welke rampzalige gevolgen zoude hebben kunnen te weeg brengen, gaf ik te kennen, dat ik de weggenomene hoeden aan de ſoldaten en matroozen zoude doen te rug geven. Deeze *Indianen* waren ongewapend: drie of vier, onder zulk een groot aantal, hadden een zoort van houte knodſen, die echter geen gedugt voorkomen hadden. Zommigen ſcheenen een gering gezag over de ande-

deren te hebben; ik zag hen aan voor opperhoofden, en deelde gedenkpenningen onder hen uit, welken ik hun met een ketting om den hals hing; maar ik bemerkte wel dra, dat zij juist de doortraptſte gaauwdieven waren; en ſchoon zij zig voordeeden, als of zij de geenen, die onze neusdoeken wegnamen, wilden vervolgen, was het gemakkelijk te zien, dat zulks geſchiede met het vast oogmerk, om hen niet te agterhalen. 1786. April.

Wij hadden niet meer, dan agt of tien uuren tijd, om op het Eiland te verblijven, en wij wilden ons dien tijd ten nutte maken. Ik vertrouwde dus de wacht bij onze tent, en alle onze goederen, aan mijnen eerſten Lieutenant D'ESCURES; ik belaſtte hem bovendien met het bevel over alle de ſoldaaten en matroozen, die aan land waren. Wij verdeelden ons vervolgens in twee benden: de eerſte, onder bevel van DE LANGLE, moest zoo diep mogelijk in het binnenſte van het Eiland doordringen, allerleije zoorten van zaden zaaijen op alle plaatſen, die ter voortplanting van dezelven geſchikt ſcheenen; den grond, de planten, den landbouw, de volkrijkheid, de

1786. April. de gedenkwaardigheden, en in 't algemeen alles, wat bij dit zeer buitengewoon volk belangrijk was, onderzoeken; zij, die zig in ſtaat bevonden, om eenen langen weg af te leggen, voegden zig bij hem; hij wierd vergezeld door DAGELET, DE LAMANON, DUCHÉ, DUFRESNE, DE LA MARTINIERE, RECEVEUR, den Abt MONGÉS, en onzen tuinman. De tweede bende, waar toe ik behoorde, vergenoegde zig met de bezichtiging van de gedenkwaardigheden, platte daken, huizen en plantagiën in den omtrek van een mijl van de plaats, alwaar wij ons hadden nedergeſlagen. De afteekening van deeze merkwaardigheden, door HODGES gemaakt, vertoont het geen wij gezien hebben, zeer onvolkomen. FORSTER is van begrip, dat zij het werk zijn van een volk van vrij meerder aanzien, dan het tegenwoordige; maar zijn gevoelen ſchijnt mij toe niet gegrond te zijn. Het grootſte van de lompe borstbeelden, die op hooge voetſtukken ſtonden, en het welk wij gemeten hebben, heeft niet meer dan veertien voeten en zes duimen hoogte, zeven voeten en zes duimen breedte aan de ſchouders, drie voeten

Zonderlinge merkwaardigheden.

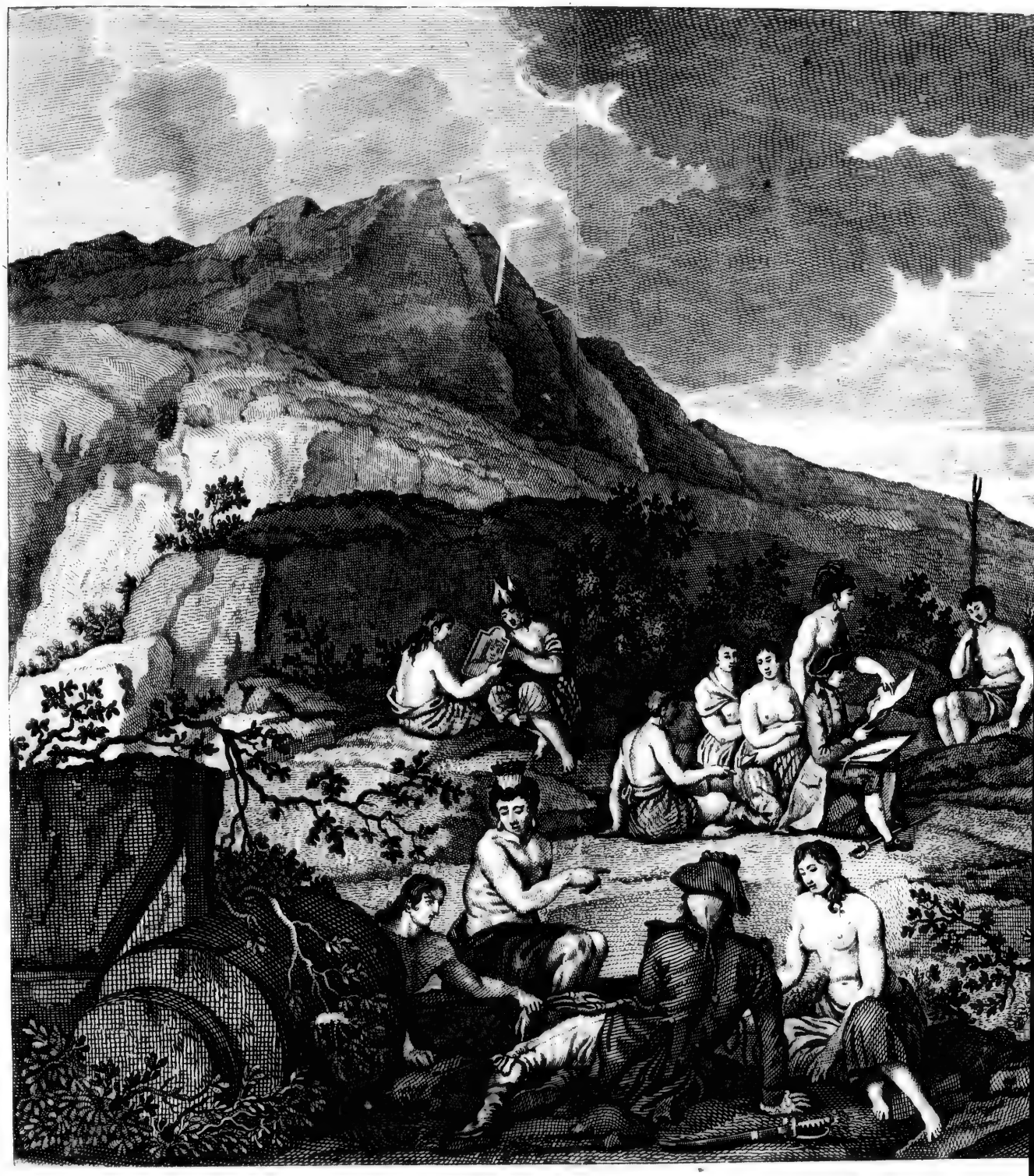

INWOONERS EN GEDENKTEKENEN

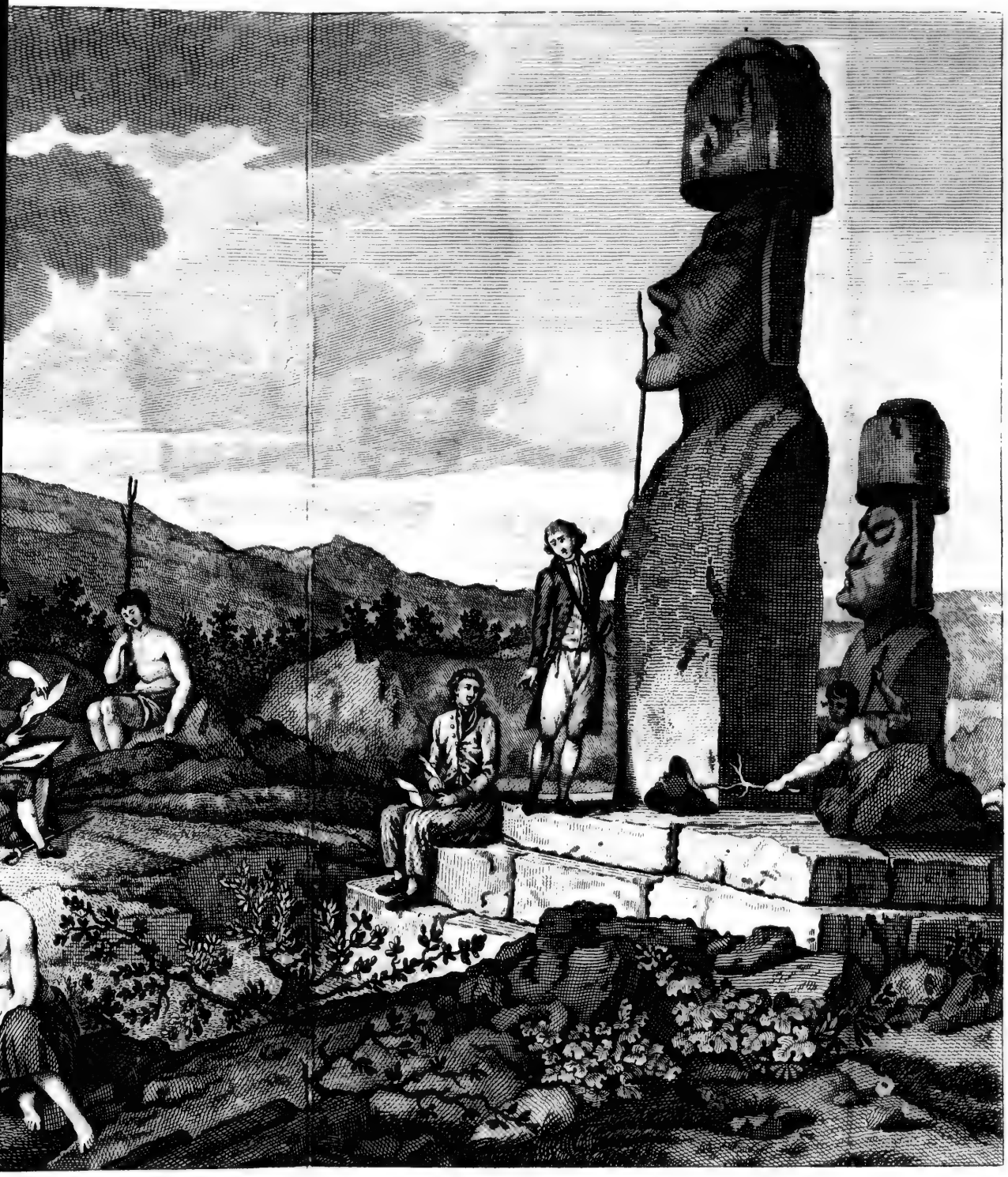

KENEN VAN HET PAASCH-EILAND.

ten dikte om den buik, zes voeten breedte en vijf voeten dikte onder aan den grond; deeze borstbeelden zegge ik, zouden het werk kunnen zijn van het tegenwoordig geſlacht, waar van ik, zonder eenige vergrooting, de volkrijkheid op twee duizend perſoonen vermeene te kunnen ſtellen. Het getal der vrouwen is mij toegeſcheenen, dat der mannen zeer nabij te komen; ik heb zoo veele kinderen gezien, als in eenig ander land; en ſchoon onder omtrent twaalf honderd inwooners, die zig bij onze aankomst in den omtrek van de Baaij bij één verzamelden, 'er ten hoogſten drie honderd vrouwen waren, heb ik daar uit niets anders opgemaakt, dan de vooronderſtelling, dat de bewoners van dien uithoek van het Eiland onze ſchepen waren komen zien, en dat de vrouwen, of kieſcher zijnde, of aan haare huishouding en kinderen te veel bezigheid hebbende, in haare huizen gebleven waren; zoo dat wij geene anderen gezien hebben, dan die in de nabuurſchap van de Baaij woonden. Het verhaal van DE LANGLE beveſtigt deeze gedachten; hij heeft in het binnenſte gedeelte van het Eiland veele vrou-

1786. April.

Volkrijkheid.

1786. April. wen en kinderen ontmoet; en wij zijn allen gegaan in die holen, in welken FORSTER, en eenige Officiers van Capitain COOK, in 't eerst geloofden, dat de vrouwen verborgen konden zijn. Dezelve zijn onderaardsche woningen, van gelijke gedaante, als ik zoo aanstonds beschrijven zal, en waar in wij kleine takkebosſen gevonden hebben, waar van het grootste stuk geen vijf voeten lengte, en geen zes duimen middellijns had. Men kan echter niet in twijffel trekken, dat de inwoners hunne vrouwen verstoken hadden, toen Capitain COOK hen in 't jaar 1772 een bezoek gaf; maar het is mij onmogelijk de reden daarvan te gisſen, en wij zijn misschien aan zijne edelmoedige wijze van behandeling omtrent dit volk verschuldigd het vertrouwen, ons door het zelve betoond, en waardoor wij in staat zijn gesteld, om over deszelfs volkrijkheid beter te oordeelen.

Alle de gedenkstukken, die thans in wezen zijn, en waar van DUCHÉ eene zeer naauwkeurige afteekening gemaakt heeft, hebben het voorkomen van zeer oud te zijn; zij zijn geplaatst op begraafplaatsen, zoo als men kan afnemen uit de groote mee-

meenigte van beenderen, die men in derzelver nabijheid vindt. Het is ontwijffelbaar, dat hunne tegenwoordige regeeringswijze den ſtaat der bewoneren zoodanig heeft gelijk geſteld, dat 'er geen Opperhoofd van dat aanzien onder hen meer gevonden wordt, dat een groot aantal menſchen zig de moeijte geven zoude, om een ſtandbeeld ter vereeuwiging van zijne nagedachtenis voor hem op te richten. In plaats van deeze lompe beelden neemt men thands aldaar kleine ſpits toeloopende ſtukken ſteen, waar van het bovenſte gedeelte met een zeker kalkwater wordt wit gemaakt. Dit zoort van praalgraven, die voor een enkel mensch den arbeid van één uur opleveren, vindt men in meenigte aan den oever der zee; en een *Indiaan*, gaande op den grond leggen, gaf ons duidelijk te verſtaan, dat onder deeze ſteenen een graf was: vervolgens de handen hemelwaards opheffende, wilde hij ten klaarſten uitdrukken, dat zij in een toekomend leven geloofden. Ik konde mij in 't eerst met die gedachten in 't geheel niet vereenigen, en ik moet erkennen, dat ik hen van dit denkbeeld zeer verre verwijderd oordeel-

1786. April.

Praalgraven.

1786. April. de; maar dit teeken door verſcheiden van hun hebbende zien herhaalen, en DE LANGLE, die het binnenſte gedeelte van het Eiland doorreisd heeft, mij dezelfde omſtandigheid verhaald hebbende, heb ik 'er niet meer aan getwijffeld, en ik geloof, dat alle onze Officiers en reisgenooten in dit gevoelen hebben deel genomen: wij hebben echter geen het minſte ſpoor van eenige Godsdienst-oeffening ontdekt; want ik geloove niet, dat iemand deeze ſtandbeelden voor afgodsbeelden kan aanzien, ſchoon de *Indianen* voor dezelven een zoort van eerbied betoonden. Deeze ongemeen groote borstbeelden, waar van ik reeds de maat heb opgegeven, en die overtuigend bewijzen, hoe weinige vorderingen zij in de beeldhouwkunst gemaakt hebben, zijn voortbrengzels van vuurbergen, bij de Natuurkenners bekend onder den naam van *lapillo:* het is zulk eene zachte en ligte ſteen, dat eenige Officiers van Capitain COOK geloofden, dat zij door konst gemaakt konde zijn, en uit een zoort van zandige kalk beſtond, die in de lucht was hard geworden. Alleen blijft nog overig te ontvouwen, hoe men zulk een zwaar ge-

gewicht, zonder de benoodigde werktuigen, heeft kunnen over einde plaatſen, maar wij zijn verzekerd, dat het een vuurberg ſteen is, zeer ligt, en dat men met heſboomen van vijf of zes toiſen, wanneer men 'er ſteenen onderſchuift, zeer gevoeglijk, zoo als Capitain COOK te recht aanmerkt, eene nog veel aanmerkelijker zwaarte kan opheffen; terwijl honderd menſchen tot dien arbeid voldoende zijn, en 'er zelfs, om een grooter getal te werk te ſtellen, geen plaats zijn zoude. Dus verdwijnt al dit wonderbaarlijke; men verklaart den ſteen *lapillo* voor een gewrocht der natuur, en niet door konst gemaakt; en men heeft reden te gelooven, dat 'er op dit Eiland geene nieuwe gedenkſtukken voor handen zijn, dewijl alle ſtanden der menſchen aldaar gelijk zijn, en om dat het den naijver weinig opwekt Koning te zijn van een volk, het welk bijna naakt loopt, en van aardappelen en ignames leeft; en wederkeerig deeze *Indianen*, die, als geene nabuuren hebbende, geen oorlog voeren kunnen, ook geen Opperhoofd noodig hebben, met eenige uitgeſtrekte macht bekleed.

1786 April.

1786. April.

Zeden en woonplaatsen.

Omtrent de zeden van dit volk, wier taal ik niet verstond, en het welk ik slechts één dag heb bijgewoond, kan ik niets dan gissingen wagen: maar ik had de ondervinding van voorige reizigers; ik kende hunne betrekkingen volkomentlijk, en konde mijne eigene aanmerkingen daar bij voegen.

Het tiende gedeelte van het land is aldaar naauwlijks bebouwd; en ik houde mij verzekerd, dat drie dagen arbeids voor elken *Indiaan* genoegzaam zijn, om zig voor een geheel jaar onderhoud te verschaffen. Deeze gemakkelijkheid om in de behoeften van het leven te voorzien, heeft mij in 't denkbeeld gebragt, dat de voortbrengzels van den grond tot een ieders gemeen gebruik waren; zoo als ik bijna zeker ben, dat de huizen ten minsten aan een geheel dorp of wijk gemeen zijn. Ik heb één van die huizen in de nabijheid onzer verblijfplaats gemeten: het zelve was drie honderd en tien voeten lang, tien voeten breed, en in het midden tien voeten hoog; het geleek naar eene omgekeerde praauw; men konde 'er alleenlijk binnen ko-

komen door twee deuren, elk van twee voeten hoogte, en op handen en voeten 'er in kruipende. Dit huis kan meer dan twee honderd perſoonen bevatten: het is de woonplaats niet van het Opperhoofd, om dat 'er geen huisraad in gevonden wordt, en zulk eene groote ruimte nutteloos voor hem zijn zoude; het maakt met nog drie of vier andere huisjens, die een weinig afgelegen zijn, op zig zelf een gehucht uit. 1786. April.

Waarſchijnlijk is in elke wijk of ſtreek een Opperhoofd, die in 't bijzonder het opzicht heeft over de beplantingen. Capitain COOK heeft gemeend, dat dit Opperhoofd daar van eigenaar was; maar zoo al deeze reiziger eenige moeite gehad heeft tot het bekomen van eene aanmerkelijke hoeveelheid aardappelen en ignames, moet men zulks minder toeſchrijven aan een gebrek van deeze levensmiddelen, dan om dat tot derzelver verkoop eene bijna algemeene toeſtemming verëischt wordt.

Ik durve niet zeggen, of de vrouwen in een geheel wijk aan een ieder ten gemeenen dienſte ſtaan, en de kinderen aan den Staat toebehooren: het is zeker, dat geen

1786. April.

Indiaan over eenige vrouw het gezag van een man ſcheen te hebben; en zoo zij aan bijzondere perſoonen toebehooren, leven zij 'er zeer rukeloos mede.

Eenige huizen zijn onder den grond, zoo als ik reeds gezegd heb; maar andere zijn gemaakt van biezen, het geen bewijst, dat 'er binnen in het Eiland moerasſige plaatſen zijn: deeze biezen zijn zeer konſtig in elkander gevlochten, en beveiligen volkomen tegen den regen. Het huis rust op een voetſtuk van gehouwen ſteen van agttien duimen dikte, waar in men op gelijken afſtand gaten gemaakt heeft, geſchikt om latten in te ſteken, aan 't boven-einde gewelfs-wijze omgebogen, en tot ſparren dienende; biezen matten vullen de ledige plaats tusſchen deeze latten.

'Er valt niet te twijffelen, zoo als Capitain COOK opmerkt, of dit volk is van den zelfden landaart met de bewoners der andere Eilanden van de *Zuidzee;* dezelfde taal, het zelfde voorkomen: hunne ſtoffen zijn ook gemaakt van den bast van den moerbeziën-boom; maar dezelve zijn zeer zeldzaam, om dat de droogte deeze boomen vernield heeft. De boomen van dit zoort, die

Voortbrengzels van dit Eiland.

die nog overig gebleven zijn, zijn niet meer dan drie voeten hoog; men is zelfs genoodzaakt dezelven met muuren te omringen, om ze tegen de winden te beveiligen: het is opmerkelijk, dat deeze boomen geene meerdere hoogte bereiken, dan de muuren, die aan dezelven tot een ſchutting dienen. 1786. April.

Ik twijffele niet, of in vorige tijden hebben de bewoners deezer Eilanden dezelfde voortbrengzels gehad, als op de *Societeits-Eilanden*. De vruchtboomen zullen door de droogte vergaan zijn, zoo als ook de varkens en honden, die volſtrektelijk water noodig hebben. Maar de mensch, die in de *Baaij van Hudſon* traan van walvisſchen drinkt, gewent zig aan alles; en ik heb de inboorlingen van het *Paasch-Eiland* zee-water zien drinken, even als de albatrosſen aan Kaap *Horn*. Wij waren in het regen-ſaiſoen; men vond een weinig brak water in gaten aan den oever der zee: zij boden het ons in calebasſen aan, maar zelfs de dorſtigſten hadden 'er een walg van. Ik heb geene gedachten, dat de varkens, die ik hun ten geſchenke gaf, zullen voortteelen; maar ik hoop, dat de geiten en

1786. April.

schapen, die weinig drinken en veel van zout houden, aldaar zullen aankweken.

Nieuwe diefstallen.

Des namiddags ten één uur kwam ik weder in de tent, met oogmerk, om aan boord te rug te keeren, op dat mijn Onder-bevelhebber, DE CLONARD, op zijn beurt aan land zoude kunnen gaan: ik vond aldaar bijna ieder één zonder hoed en zonder neusdoek; onze zagtheid had de dieven stout gemaakt, en ik zelf was door hun niet beter behandeld dan de overigen. Een *Indiaan*, die mij geholpen had, om van een hoogte af te komen, ontnam mij mijn hoed, na mij dien dienst bewezen te hebben, en liep toen weg, zoo hard hij maar konde, wordende, als naar gewoonte, door alle de anderen gevolgd; ik liet hem niet agtervolgen, en wilde het uitsluitend recht niet hebben, om voor de zon beveiligd te zijn, dewijl wij bijna allen zonder hoed waren. Ik ging voort met deeze hoogte te onderzoeken: dit gedenkstuk gaf mij de grootste gedachten van de bekwaamheden van dit volk in oude tijden in iets aan te leggen, want het veel bevattend woord van *bouwkunde* koomt hier niet te pas. Het schijnt, dat zij nimmer eenige kennis van kalk

kalk gehad hebben: maar het hakken der steenen verstonden zij volmaakt; dezelve waren volgens alle de regels van de konst geplaatst en zaamgevoegd. 1786. April.

Ik heb stukken van deeze steenen tot eene proeve verzameld; het zijn steenen uit vuurbergen van verschillende vastheid. De ligtste, die gevolgelijk het eerst moet verkalken, maakt het bekleedzel uit aan de binnenzijde van het Eiland: naar den zeekant is dit bekleedzel van oneindig vaster steenen gemaakt, om des te langer tegenstand te kunnen bieden; en ik weet niet, dat de bewoners van dit Eiland eenig werktuig of andere stoffe hebben, die hard genoeg is tot het houwen der laatstgemelde steenen (*): misschien zoude een langer verblijf op dit Eiland mij eenige inligting ten deezen opzigte gegeven hebben. Ten twee uuren kwam ik weder aan boord, en DE CLONARD ging op zijn beurt aan land.

Wel-

(*) De krijgs-bouwkundige BERNIZET verdenkt met vrij wat grond, dat deeze steenen hunne gedaante niet gekregen hebben door het houwen met eenig werktuig, maar door aanwrijving tegen andere steenen, die nog harder waren.

1786. April. Weldra kwamen twee Officiers van de *Aſtrolabe*, om mij te berigten, dat de *Indianen* een nieuwen diefſtal hadden begaan, die tot een vrij hevigen twist gelegenheid gegeven had: eenigen hadden onder water dompelende het touw van de ſloep van de *Aſtrolabe* afgeſneden, en het daar aan vast zijnde anker geſtolen; men bemerkte dit eerst, toen de dieven reeds verre binnen in 't Eiland heen gevlucht waren. Dewijl wij dit anker noodig hadden, wierden zij door twee Officiers en verſcheiden ſoldaten agtervolgd; maar deeze manſchappen wierden door een hagelbuij van ſteenen begroet: een ſnaphaan-ſchoot, met los kruid gedaan, deed geene uitwerking: zij waren eindelijk genoodzaakt, om met hagel te ſchieten, waar door buiten twijffel één van deeze *Indianen* geraakt wierd; want het werpen van ſteenen hield op, en onze Officiers konden vreedzaam onze tent bereiken: maar het was onmogelijk de dieven te agterhalen, die zig zekerlijk wel hebben moeten verwonderen, dat zij ons geduld niet moede konden maken.

Zij kwamen weder ſpoedig rondom onze verblijfplaats; zij begonnen andermaal met hun-

hunne vrouwen aan te bieden, en wij waren zulke goede vrienden, als bij onze eerſte bijeenkomst. Ik vermeene intuſſchen hun character niet beter te kunnen ſchetſen, dan door te verhalen, dat een zoort van Opperhoofd, aan wien DE LANGLE een bok en een geit ten geſchenke gaf, dezelven met de eene hand aannam, en hem met de andere zijn neusdoek ontſtal. 1786. April.

Het is zeker, dat deeze volken omtrent het ſteelen dezelfde denkbeelden niet hebben als wij; zij hechten waarſchijnlijk daar aan geene ſchande: maar zij weten echter zeer wel, dat zij eene ongeoorloofde daad doen, vermits zij oogenblikkelijk de vlucht namen, om de ſtraf te ontwijken, welke zij ongetwijffeld vreesden, en die wij niet nagelaten zouden hebben hun te doen ondervinden, in evenredigheid aan de misdaad, indien wij voornemens waren geweest eenigen tijd op dit Eiland te verblijven; want onze al te groote zachtmoedigheid zoude eindelijk treurige gevolgen gehad hebben.

'Er is niemand, die, wanneer hij de verhalen der nieuwſte Reizigers gelezen heeft, de *Indianen* van de *Zuidzee* voor *Wilden* kan *Gemanierdheid en konſten der Ei-*

1786. April. *land-bewoners.*

kan houden; zij hebben integendeel zeer groote vorderingen in gemanierde zeden gemaakt, en ik houde hen ten aanzien van hun zedelijk character voor zoo bedorven, als zij het naar de omſtandigheden, waar in zij zig bevinden, kunnen zijn: mijn gevoelen daaromtrent is niet gegrond op de onderſcheidene diefſtallen, door hen begaan, maar op de manier, op welke zij zig daar in gedroegen. De onbeſchaamdſte ſchurken in *Europa* zijn minder geveinsd dan deeze Eiland-bewooners; alle hunne vleiereijen zijn valsch; hun voorkomen drukte nimmer een waar gevoelen van het hart uit: het meest van allen moesten wij wantrouwen dien *Indiaan*, aan wien wij eenig geſchenk deeden, en die zig het meest ſcheen te beijveren, om ons duizend kleine dienſten te bewijzen.

Met geweld ſleepten zij jonge meisjens van dertien of veertien jaaren naar ons heen, in de hoop om 'er voor beloond te worden; de afkeerigheid van deeze jonge *Indiaanſche* vrouwsperſoonen ſtrekte ten bewijze, dat men ten haaren opzigte de wetten des Lands te buiten ging. Geen *Franschman* echter maakte gebruik van het on-

onmenſchelijk recht, het welk men hem gaf; en indien 'er al eenige oogenblikken waren, in welken de drift der natuur boven dreef, was de begeerte aan de eene, en de toeſtemming aan de andere zijde wederkeerig, en de vrouwen hadden 'er het eerst aanzoek toe gedaan. 1786. April.

Ik heb in dit Land wederom alle dezelfde konſten gevonden, als op de *Societeits-Eilanden*, maar veel minder gelegenheid om dezelven te oeffenen, bij gebrek van de daar toe hoogst noodzakelijke bouwſtoffen. De praauwen hebben ook dezelfde gedaante; maar zij zijn zaamgeſteld uit kleine plankjes, die zeer ſmal zijn, en vier of vijf voeten lang; dezelve kunnen ten hoogſten vier menſchen laden. Ik heb 'er op dit gedeelte van het Eiland niet meer dan drie gezien, en het zoude mij weinig verwonderen, indien 'er wel dra, bij gebrek van hout, geen enkele meer gevonden wierd: zij hebben daarenboven geleerd dezelven te misſen; en zij verſtaan de konst van zwemmen zoo volmaakt, dat zij, met de holſte zee, twee mijlen ver heen zwemmen, en wanneer zij landwaarts te rug keeren,

1786. April. ren, uit vermaak de plaats zoeken, alwaar de branding op het hevigst is.

De kust is mij toegeſchenen niet zeer vischrijk te zijn, en ik geloove, dat bijna alle de levensmiddelen der inwooners uit het plantenrijk gehaald worden: zij leven van aardappelen, ignames, bananen, ſuikerriet, en van een kleine vrucht, die op de rotzen aan den oever der zee groeit, en veel gelijkheid heeft met de druiven-troſſen, welken men in den omtrek van de zonne-keerkring, in de *Atlantiſche Zee*, ontmoet. Eenige hoenderen, die op dit Eiland zeer zeldzaam zijn, kan men niet onder de levensmiddelen tellen: onze Reizigers hebben 'er geene landvogels beſpeurd, en de zeevogels zijn 'er niet gemeen.

De velden worden 'er met veel beleid bebouwd. Deeze Eiland-bewoners trekken het onkruid uit, zetten het op hoopen, verbranden het, en mesten den grond met de aſche. De bananen-boomen planten zij op zekeren afſtand op eene reije naast malkander. Zij kweken ook de *ſolanum*, of nachtſchade, aan; maar welk gebruik zij 'er van maken, is mij onbekend. Indien

dien ik vaatwerk bij hen gezien had, het welk het vuur konde wederſtaan, zoude ik denken, dat zij, even als te *Madagascar*, of op *Isle de France*, dezelve als ſpinagie eeten; maar zij hebben geene andere manier om hun eeten te koken, dan even als op de *Societeits-Eilanden*, door namelijk een gat in den grond te graven, en hunne aardappelen of ignames te overdekken met gloeijende ſteenen, en kolen, met aarde gemengd; zoo dat alles wat zij eeten, als in den oven gebakken is. 1786. April.

De zorgvuldigheid, waar mede zij de maat van mijn ſchip namen, heeft mij bewezen, dat zij onze konſten niet als onvernuftig aanzagen: zij onderzogten ons touwwerk, onze ankers, ons kompas, en ons roer; en zij zijn des anderen daags wederom gekomen met een eind touw, om die maat nog eens te nemen, het geen mij deed gelooven, dat zij over dit ſtuk aan land eenig verſchil gehad hadden, en dat hun eenige twijffelachtigheid was overgebleven. Ik waardeere hen nog veel minder, om dat zij mij zijn voorgekomen in ſtaat te zijn om het een en ander op te merken. Ik heb hun eene aanmerking laten maken, en

1786. April. misschien zal hun dezelve ontsnappen; namelijk, dat wij tegen hen geen gebruik gemaakt hebben van onze kragten, welken zij echter niet gering achtten, vermits zij op het enkel zien aanleggen van den snaphaan wegvloden: wij zijn integendeel op hun Eiland aangeland, alleenlijk om hun goed te doen; wij overlaadden hen met geschenken; wij behandelden alle zwakke persoonen, inzonderheid de kinderen aan de borst, op de minzaamste wijze; wij bezaaiden hunne velden met allerleije zoorten van nuttige zaden; wij lieten in hunne woningen varkens, geiten en schapen, die waarschijnlijk aldaar zullen voortteelen; wij hebben niets van hun ter inruiling afgevorderd: niettemin wierpen zij ons met steenen, en ontsteelden ons alles, wat zij slechts in staat waren weg te nemen. Het zoude, zoo het nog te doen stond, onvoorzigtig geweest zijn, ons met zoo veel zachtmoedigheid te gedragen; maar ik had besloten des nachts te vertrekken, en ik vleide mij, dat zij bij het aankomen van den dag, onze schepen niet meer bespeurende, ons schielijk vertrek zouden toeschrijven aan het billijk ongenoegen, het welk

welk wij over hun gedrag gevoelen moesten, en dat deeze aanmerking hun tot verbetering mogt ſtrekken. Wat 'er ook van dit denkbeeld zij, het welk misſchien in loutere verbeelding beſtaat, de zeelieden hebben bij dit Eiland (*) zeer weinig belang, dewijl het bijna geene ververſching voor de ſchepen oplevert, en niet verre van de *Societeits-Eilanden* af ligt. 1786. April.

Zie hier het verhaal van de kleine reize, welke DE LANGLE en zijne medgezellen in het binnenſte van het Eiland gedaan hebben.

„ Wij

(*) Het *Paasch-Eiland*, in het jaar 1722. door ROGGEWEIN ontdekt, ſchijnt, zoo als LA PÉROUSE zegt, in deszelfs bevolking, en in de voortbrengzels van deszelfs grond, merkelijke verandering te hebben ondergaan: men moet dit ten minſten opmaken uit het verſchil, het welk men in de verhalen van deeze beide Reizigers ontwaar wordt. De Lezer, die luſt heeft deeze vergelijkingen te maken, moet *de Reize van* ROGGEWEIN raadplegen, die in 't jaar 1739 in *den Hage* gedrukt is, of het uittrekzel, daar van door den Preſident DE BROSSES gegeven in zijn werk, ten titul voerende, *Hiſtoire des navigations aux terres Auſtrales, Tom. II. pag. 226 & ſuiv.*

1786. April.

Geſteldheid van het binnenſte des Eilands.

„ Wij vertrokken des morgens ten agt uuren, en gingen eerst twee mijlen oostwaarts naar het binnenſte van het Eiland; de weg was zeer ongemakkelijk tusſchen heuvels, die met ſteenen van vuurbergen overdekt waren; maar wel dra bemerkte ik, dat 'er voetpaden waren, langs welken men van de eene wooning naar de andere gemakkelijk komen konde; wij maakten 'er gebruik van, en wij zagen verſcheiden beplantingen van ignames en aardappelen. De grond van deeze beplantingen was eene zeer vette groeizaame aarde, welke de tuinman geſchikt oordeelde tot voortteeling van onze zaden; hij zaaijde kool, wortelen, biet-kroten, *Turksch* koren, pompoenen; en wij trachtten de Eiland-bewoners te doen begrijpen, dat deeze zaden eetbaare vrugten en wortelen zouden voortbrengen: zij verſtonden ons volkomen, en van toen af wezen zij ons de beste landen aan, zij toonden de plaatſen, alwaar zij onze nieuwe vruchten verlangden te zien voortkomen. Bij de moeskruiden voegden wij zaden van oranje-, citroen- en catoenboomen, hun doende begrijpen, dat dit boo-

boomen waren, en dat het geen wij eerst gezaaijd hadden, planten voortbragt." 1786. April.

„ Wij ontmoetten geen ander geboomte; dan, de *Papier-moerbeziën-boom* (*) en de *Mimosa;* 'er waren ook vrij aanzienlijke velden met *nagtschade*, welke deeze volken mij toeschoenen voort te teelen op landen, die door ignames en aardappelen waren uitgeput. Wij vervolgden onzen weg naar de bergen, die, schoon vrij hoog zijnde, alle in eene gemakkelijke schuinte afloopen, en met gras bewassen zijn: wij ontdekten geen spoor van waterputten of beeken. Na omtrent twee mijlen oostwaarts te hebben afgelegd, keerden wij zuidwaarts te rug naar de zuidoost kust, welke wij des avonds te vooren met onze schepen waren voorbij gezeild, en waar op wij, door middel van onze kijkglazen veele gedenkwaardigheden of

(*) *Morus papyrifera*, in *Japan* overvloedig groeijende, alwaar men de schors gebruikt om tot papier te dienen; dewijl deeze bast zeer houtachtig is, dient zij aan de vrouwen van *Louisiana* tot het maken van verscheidene konstwerken met zijde, welke zij daar op winden; het blad is een goed voedzel voor zijwormen. Deeze boom groeit tegenwoordig in *Frankrijk*.

1786. April. of ſtandbeelden hadden opgemerkt; verſcheide derzelven waren om ver gevallen; het ſchijnt, dat deeze volken zig met het herſtellen van dezelven niet bezig houden: andere ſtonden nog over einde, maar hun voetſtuk was voor de helft aan brokken. De grootſte van de geenen, welke ik gemeten heb, was zes voeten en tien duimen hoog, het hoofd of boven-einde, het welk drie voeten en een duim bedraagt, en uit eene zeer ligte vuurbergſtof beſtaat, daar onder gerekend; de breedte aan de ſchouders was van zes voeten zeven duimen, en de dikte aan het onderſte gedeelte was van twee voeten zeven duimen."

„ Vervolgens eenige bij elkander ſtaande hutten in het oog gekregen hebbende, rigtte ik mijnen weg naar dit zoort van gehucht, alwaar één der huizen drie honderd dertig voeten lengte, en de gedaante van eene omgekeerde praauw had. Dicht bij deeze hut ontdekten wij de grondvesten van verſcheiden anderen, die niet meer aanwezig waren; zij zijn zaamgeſteld uit gehouwen vuurberg-ſteenen, waar in gaten zijn van omtrent twee duimen middellijns. Het ſcheen ons toe, dat dit gedeelte van het

het Eiland beter bebouwd en meer bewoond was, dan de omtrek van de *Baaij van Cook*. De gedenkwaardigheden en ſteene hoogten waren aldaar meenigvuldiger. Op verſcheiden ſteenen, waar uit deeze hoogten waren zaamgeſteld, zagen wij lomp uitgehouwene geraamten, en wij bemerkten in dezelven gaten, die met ſteenen toegeſtopt waren, en welken wij dagten, dat gemeenſchap hadden met de graven, waar in de lijken der overledenen lagen. Een *Indiaan* gaf ons, door zeer verſtaanbaare teekenen, te kennen, dat men dezelven daar in begroef, en dat zij vervolgens ten hemel opvoeren. Aan den oever der zee ontmoetten wij pijramiden van ſteenen, die ten naasten bij gerangſchikt waren als de kogels in een artillerie-park; en wij beſpeurden eenige menſchen-beenderen, in de nabijheid van deeze pijramiden en ſtandbeelden, die allen den rug zeewaarts gekeerd hadden. In den morgenſtond bezigtigden wij zeven onderſcheidene ſteene hoogten, op welken ſtandbeelden waren, die nog over einde ſtonden, of reeds om verre gevallen waren; zij verſchilden niet dan in grootte: de tijd had dezelven meer of min

1786. April.

1786. April. vernield, naar mate van hunne oudheid. Bij de laatstgemelden vonden wij een zoort van rieten pop, hebbende de gedaante van een menſchen-beeld van tien voeten hoogte; dezelve was overdekt met eene witte ſtoffe, in dit land gemaakt, het hoofd was van eene natuurlijke grootte, en het ligchaam tenger, de beenen hadden eene vrij geſchikte evenredigheid; aan den hals hing een net, in de gedaante van een mand, met witte ſtoffen overdekt: het kwam ons voor, dat 'er kruiden in waren. Op zijde van deeze zak was een beeld van een kind, van twee voeten lengte, waar van de armen kruijslings over elkander, en de beenen nederhangende waren. Deeze pop konde onmogelijk veele jaaren oud zijn; het was misſchien een model van de ſtandbeelden, welken men tegenwoordig voor de Opperhoofden des Lands oprigt. Ter zijde van deeze zelfde ſteene hoogte zag men twee opgeworpene hoogten, die in haaren omvang eene lengte van drie honderd vier en tachtig voeten, en eene breedte van drie honderd vier en twintig voeten bevatten: wij konden niet te weten komen, of dit een waterbak was, dan wel het begin van ee-

eene vesting tegen de vijanden; maar het kwam ons voor, dat dit werk nimmer was ten einde gebragt." 1786. April.

„ Onzen weg naar den westkant vervolgende, ontmoetten wij omtrent twintig kinderen, die onder het geleide van eenige vrouwen gingen, en den weg ſcheenen te nemen naar de huizen, waar van ik reeds geſproken heb."

„ Aan den uithoek van de zuidelijke punt des Eilands zagen wij den mond van eenen ouden Vuurberg, welks grootte, diepte en regelmatigheid onze verwondering gaande maakten; dezelve heeft de gedaante van een afgebroken kegel; de bovenzijde, die de breedſte is, ſchijnt meer dan twee derde van een mijl in den omkring te bevatten. Men kan de uitgeſtrektheid van de beneden zijde berekenen, door te veronderſtellen, dat de zijde van den kegel met den ſpil een hoek van omtrent 30 graden uitmaakt: deeze benedenzijde maakt een volkomen cirkel; de grond is moerasſig; men beſpeurt aldaar verſcheiden groote poelen van zoet water, waar van de oppervlakte ons toeſcheen boven het waterpas der zee te zijn: de diepte van deezen vuur- *Oude Vuurberg.*

1786. April. mond is ten minſten van agt honderd voeten."

„ Pater RECEVEUR, die in deeze diepte nederdaalde, verhaalde ons, dat dit moeras door de ſchoonſte beplantingen van bananen- en moerbeziën-boomen omringd was. Het ſchijnt, zoo als wij langs de kusten zeilende hadden opgemerkt, dat 'er aan den zee-kant eene merkelijke inſtorting had plaats gehad, waar door eene groote breuk in den mond van deezen Vuurberg veroorzaakt was; de hoogte van deeze breuk is een derde van den geheelen kegel, en de breedte een tiende gedeelte van den omtrek aan het boven einde. De kruiden, die aan de kanten van den kegel zijn uitgeſproten, de moerasſen, die op den grond zijn, en de vruchtbaarheid der omliggende landen, ſtrekken ten bewijze, dat het onderaardſche vuur reeds zedert lang is uitgedoofd: op den bodem van deezen vuurbergs-mond zagen wij de eenige vogelen, die wij op het Eiland ontmoet hebben: het waren zee-zwaluwen. De nacht noodzaakte mij, om naar de ſchepen te rug te keeren. Digt bij zeker huis bemerkten wij eene groote meenigte kin-

kinderen, die op onze aannadering wegvloden: het kwam ons waarſchijnlijk voor, dat in dit huis alle de kinderen van dat wijk gehuisvest waren; hunne jaaren verſchilden te weinig van elkander, dan dat zij konden toebehooren aan de twee vrouwen, die met derzelver oppasſing ſchenen belast te zijn. Digt bij dit huis was een gat in den grond, waar in men ignames en aardappelen kookte, volgens de manier, die op de *Societeits-Eilanden* in gebruik is." 1786. April.

„ In de tent te rug gekomen zijnde, gaf ik aan drie onderſcheiden inwooners de drie zoorten van gedierten, welken wij hun toeſchikten; ik koos de zulken uit, die mij voorkwamen het best te zullen voortteelen."

„ Deeze Eiland-bewoners zijn gastvrij; zij hebben ons verſcheiden malen aardappelen en ſuiker-riet aangeboden, maar nimmer lieten zij zig de gelegenheid ontglippen, om ons te beſteelen, wanneer zij het ſtraffeloos doen konden. Het tiende gedeelte van het Eiland is naauwlijks bebouwd; de gezuiverde landen hebben de gedaante van een langwerpig regelmatig vierkant, zonder eenige de minſte affluiting; het overi- *Landbouw, regeringswijze, enz. op dit Eiland.*

1786. April. rige gedeelte van het Eiland, tot aan den top der bergen, is met een groen kruid bedekt, dat zeer grof is. Wij waren in het regen-faifoen; wij vonden den grond een voet diep doorwaterd: eenige holen op de heuvels bevatten een weinig zoet water; maar vlietend water zagen wij nergens. De grond fcheen van een goeden aart te zijn, en zoude nog veel groeijzamer zijn geweest, indien dezelve genoegzaam met water was bevochtigd. Wij hebben bij deeze volken geene gereedfchappen, tot het bebouwen hunner landen dienende, ontdekt; het is waarfchijnlijk, dat zij, na dezelven van het onkruid gezuiverd te hebben, met houten ftokken gaten in den grond maken, en dat zij op die wijze hunne aardappelen en ignames planten. Zeer zelden ontmoet men eenige heggen van *Mimofa*, waar van de zwaarfte ftruiken niet meer dan drie duimen middellijns hielden. De gisfingen, die men omtrent het regerings-beftuur van dit volk maken kan, beftaan hier in, dat zij onder elkander flechts één volk uitmaken, in zoo veele wijken verdeeld, als 'er begraafplaatfen zijn, dewijl men opgemerkt heeft, dat de gehuchten aan den kant van deeze be-

graaf-

graafplaatsen zijn aangelegd. Het schijnt, dat de voortbrengzels van den grond aan alle de inwooners van één en het zelfde wijk gemeen zijn; en dewijl de mannen zonder eenige kieschheid de vrouwen aan de vreemdelingen aanbieden, zoude men in het denkbeeld kunnen vallen, dat zij aan geen man in het bijzonder toebehooren, en dat men de kinderen, wanneer ze gespeend zijn, aan andere vrouwen overgeeft, die in elke wijk met derzelver natuurlijke opvoeding belast zijn. 1786. April.

„ Men ontmoet tweemaal zoo veel mannen als vrouwen; zoo haar getal in de daad niet kleiner is, is de reden daar van deeze, dat zij meêr, dan de mannen, aan haar huishouden gebonden zijnde, minder buiten haare woningen komen. De geheele bevolking kan op twee duizend persoonen gerekend worden: verscheiden huizen, welken men bezig was op te bouwen, en het groot aantal kinderen, moeten doen denken, dat dezelve niet afneemt; met dit al heeft men reden te gelooven, dat deeze bevolking aanmerkelijker was, toen het Eiland meer van hout voorzien was. Indien deeze Eiland-bewoners de moeite namen, om re-

gen-

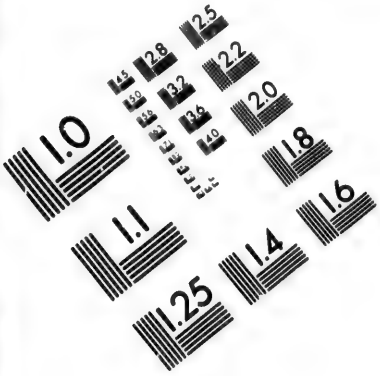
1.0
1.1
1.25
1.4
1.6
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0
4.5
5.0
5.6
6.3
7.1
8.0
9.0
10
11
12
13
14
16
18
20
22
25
28
32
36
40
45
50
56
63
71
80
90
100
110
125
140
160
180
200
220
250
280
320
360
400
450
500
560
630
710
800
900
1000
1100
1250
1400
1600
1800
2000
2200
2500
2800
3200
3600
4000
4500
5000
5600
6300
7100
8000
9000
10000
11000
12500
14000
16000
18000
20000
22000
25000
28000
32000
36000
40000
45000
50000
56000
63000
71000
80000
90000
100000
110000
125000
140000
160000
180000
200000
220000
250000
280000
320000
360000
400000
450000
500000
560000
630000
710000
800000
900000
1000000
1100000
1250000
1400000
1600000
1800000
2000000
2200000
2500000
2800000
3200000
3600000
4000000
4500000
5000000
5600000
6300000
7100000
8000000
9000000
10000000
11000000
12500000
14000000
16000000
18000000
20000000
22000000
25000000
28000000
32000000
36000000
40000000
45000000
50000000
56000000
63000000
71000000
80000000
90000000
100000000
110000000
125000000
140000000
160000000
180000000
200000000
220000000
250000000
280000000
320000000
360000000
400000000
450000000
500000000
560000000
630000000
710000000
800000000
900000000
1000000000
1100000000
1250000000
1400000000
1600000000
1800000000
2000000000
2200000000
2500000000
2800000000
3200000000
3600000000
4000000000
4500000000
5000000000
5600000000
6300000000
7100000000
8000000000
9000000000
10000000000
11000000000
12500000000
14000000000
16000000000
18000000000
20000000000
22000000000
25000000000
28000000000
32000000000
36000000000
40000000000
45000000000
50000000000
56000000000
63000000000
71000000000
80000000000
90000000000
100000000000
110000000000
125000000000
140000000000
160000000000
180000000000
200000000000
220000000000
250000000000
280000000000
320000000000
360000000000
400000000000
450000000000
500000000000
560000000000
630000000000
710000000000
800000000000
900000000000
1000000000000
1100000000000
1250000000000
1400000000000
1600000000000
1800000000000
2000000000000
2200000000000
2500000000000
2800000000000
3200000000000
3600000000000
4000000000000
4500000000000
5000000000000
5600000000000
6300000000000
7100000000000
8000000000000
9000000000000
10000000000000
11000000000000
12500000000000
14000000000000
16000000000000
18000000000000
20000000000000
22000000000000
25000000000000
28000000000000
32000000000000
36000000000000
40000000000000
45000000000000
50000000000000
56000000000000
63000000000000
71000000000000
80000000000000
90000000000000
100000000000000
110000000000000
125000000000000
140000000000000
160000000000000
180000000000000
200000000000000
220000000000000
250000000000000
280000000000000
320000000000000
360000000000000
400000000000000
450000000000000
500000000000000
560000000000000
630000000000000
710000000000000
800000000000000
900000000000000
1000000000000000
1100000000000000
1250000000000000
1400000000000000
1600000000000000
1800000000000000
2000000000000000
2200000000000000
2500000000000000
2800000000000000
3200000000000000
3600000000000000
4000000000000000
4500000000000000
5000000000000000
5600000000000000
6300000000000000
7100000000000000
8000000000000000
9000000000000000
10000000000000000
11000000000000000
12500000000000000
14000000000000000
16000000000000000
18000000000000000
20000000000000000
22000000000000000
25000000000000000
28000000000000000
32000000000000000
36000000000000000
40000000000000000
45000000000000000
50000000000000000
56000000000000000
63000000000000000
71000000000000000
80000000000000000
90000000000000000
100000000000000000
110000000000000000
125000000000000000
140000000000000000
160000000000000000
180000000000000000
200000000000000000
220000000000000000
250000000000000000
280000000000000000
320000000000000000
360000000000000000
400000000000000000
450000000000000000
500000000000000000
560000000000000000
630000000000000000
710000000000000000
800000000000000000
900000000000000000
1000000000000000000
1100000000000000000
1250000000000000000
1400000000000000000
1600000000000000000
1800000000000000000
2000000000000000000
2200000000000000000
2500000000000000000
2800000000000000000
3200000000000000000
3600000000000000000
4000000000000000000
4500000000000000000
5000000000000000000
5600000000000000000
6300000000000000000
7100000000000000000
8000000000000000000
9000000000000000000
10000000000000000000
11000000000000000000
12500000000000000000
14000000000000000000
16000000000000000000
18000000000000000000
20000000000000000000
22000000000000000000
25000000000000000000
28000000000000000000
32000000000000000000
36000000000000000000
40000000000000000000
45000000000000000000
50000000000000000000
56000000000000000000
63000000000000000000
71000000000000000000
80000000000000000000
90000000000000000000
100000000000000000000
110000000000000000000
125000000000000000000
140000000000000000000
160000000000000000000
180000000000000000000
200000000000000000000
220000000000000000000
250000000000000000000
280000000000000000000
320000000000000000000
360000000000000000000
400000000000000000000
450000000000000000000
500000000000000000000
560000000000000000000
630000000000000000000
710000000000000000000
800000000000000000000
900000000000000000000
1000000000000000000000
1100000000000000000000
1250000000000000000000
1400000000000000000000
1600000000000000000000
1800000000000000000000
2000000000000000000000
2200000000000000000000
2500000000000000000000
2800000000000000000000
3200000000000000000000
3600000000000000000000
4000000000000000000000
4500000000000000000000
5000000000000000000000
5600000000000000000000
6300000000000000000000
7100000000000000000000
8000000000000000000000
9000000000000000000000
10000000000000000000000
11000000000000000000000
12500000000000000000000
14000000000000000000000
16000000000000000000000
18000000000000000000000
20000000000000000000000
22000000000000000000000
25000000000000000000000
28000000000000000000000
32000000000000000000000
36000000000000000000000
40000000000000000000000
45000000000000000000000
50000000000000000000000
56000000000000000000000
63000000000000000000000
71000000000000000000000
80000000000000000000000
90000000000000000000000
100000000000000000000000
110000000000000000000000
125000000000000000000000
140000000000000000000000
160000000000000000000000
180000000000000000000000
200000000000000000000000
220000000000000000000000
250000000000000000000000
280000000000000000000000
320000000000000000000000
360000000000000000000000
400000000000000000000000
450000000000000000000000
500000000000000000000000
560000000000000000000000
630000000000000000000000
710000000000000000000000
800000000000000000000000
900000000000000000000000
1000000000000000000000000
1100000000000000000000000
1250000000000000000000000
1400000000000000000000000
1600000000000000000000000
1800000000000000000000000
2000000000000000000000000
2200000000000000000000000
2500000000000000000000000
2800000000000000000000000
3200000000000000000000000
3600000000000000000000000
4000000000000000000000000
4500000000000000000000000
5000000000000000000000000
5600000000000000000000000
6300000000000000000000000
7100000000000000000000000
8000000000000000000000000
9000000000000000000000000
10000000000000000000000000
11000000000000000000000000
12500000000000000000000000
14000000000000000000000000
16000000000000000000000000
18000000000000000000000000
20000000000000000000000000
22000000000000000000000000
25000000000000000000000000
28000000000000000000000000
32000000000000000000000000
36000000000000000000000000
40000000000000000000000000
45000000000000000000000000
50000000000000000000000000
56000000000000000000000000
63000000000000000000000000
71000000000000000000000000
80000000000000000000000000
90000000000000000000000000
100000000000000000000000000
110000000000000000000000000
125000000000000000000000000
140000000000000000000000000
160000000000000000000000000
180000000000000000000000000
200000000000000000000000000
220000000000000000000000000
250000000000000000000000000
280000000000000000000000000
320000000000000000000000000
360000000000000000000000000
400000000000000000000000000
450000000000000000000000000
500000000000000000000000000
560000000000000000000000000
630000000000000000000000000
710000000000000000000000000
800000000000000000000000000
900000000000000000000000000
1000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000
1250000000000000000000000000
1400000000000000000000000000
1600000000000000000000000000
1800000000000000000000000000
2000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000
2500000000000000000000000000
2800000000000000000000000000
3200000000000000000000000000
3600000000000000000000000000
4000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000
5000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000
6300000000000000000000000000
7100000000000000000000000000
8000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000
14000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50

1786. April. genbakken aan te leggen, zouden zij daar door een der grootſte onheilen van hunnen ſtand verhelpen, en misſchien hun leven verlengen: men ziet op dit Eiland geen enkel mensch, die een ouder voorkomen heeft, dan van vijf en zestig jaaren, zoo men al kan oordeelen over den ouderdom van een volk, het welk men zoo weinig kent, en welk levens-manier zoo verſchillende van de onze is." (*)

Uit

(*) Zie hier nog eenige waarnemingen van den Chirurgijn-Majoor ROLLIN, betrekkelijk dit Eiland en deszelfs bewoners.

„ Het *Paasch Eiland* heeft geenzints zulk een onvrugtbaar en aanſtootelijk voorkomen, als de Reizigers 'er van verhaald hebben: het is, in de daad, bijna van hout onvoorzien; maar de heuvelen en valeijen leveren de aangenaamſte veldtapijten op, voornamelijk in het oog der zeevarenden. De zwaarte en goedzoortigheid der aardappelen, der ignames, van het ſuiker-riet, enz. toonen eene ongemeene vruchtbaarheid.

„ De beſchrijvingen van bijzondere Reizigers zijn mij niet zeer naauwkeurig voorgekomen. Men vindt op dit Eiland, noch de reuzen van ROGGEWEIN, noch die magere menſchen, door gebrek van het noodige voedzel kwijnende, zoo als zij door een nieuw Reiziger, die hun tegen de waarheid het alge-

Uit de *Baaij van Cook* op het *Paasch-Eiland* des avonds van den 10^en^ vertrekkende, 1786. April. *Vertrek van het*

gemeen character van gebrek toeſchrijft, zijn afgeſchilderd. Wel verre van menſchen te vinden, die op het aanſchouwen hunner ellende afkeer inboezemen, en naauwlijks eenige vrouwen, *welken eene voorgewende omkeering in dit weereld-deel onder deszelfs puinhoopen niet begraven heeft*, heb ik integendeel een vrij talrijk volk gezien, beter met bevalligheden en ſchoonheid bedeeld, dan allen, die ik zedert gelegenheid gehad heb te ontmoeten, en eenen grond, die hun met gemak goed voedzel verſchafte, in zulk een overvloed, als tot hun onderhoud meer dan voldoende was, ſchoon het zoet water 'er zeer zeldzaam en vrij ſlecht was.

„ Deeze Eiland-bewooners zijn tamelijk zwaarlijvig, en van eene aangenaame houding en voorkomen; hunne lengte bedraagt omtrent vijf voeten en vier duimen, en is zeer geëvenredigd. Uitgenomen de kleur, levert hun aangezicht geen onderſcheid op met dat der *Europeanen*: zij zijn niet zeer hairig, ook niet aan den baard; maar allen hebben zij echter de teeldeelen, en de armen onder de oxels zeer wel van hair voorzien. De kleur van de huid is hoog bruin; het hoofd-hair is zwart, maar van eenige weinigen is het blond. Over 't algemeen zijn zij mij toegeſchenen eene goede gezondheid te bezitten, welke zij zelfs tot in hoogen ouderdom behouden. Zij hebben de gewoonte, om zig de huid te beſchilderen, en zig de

1786. April. Paasch-Eiland.

de, zette ik koers noordwaarts, en zeilde langs de kust van dit Eiland, op een mijl

de ooren door te ſteken: zij vergrooten de opening van dit deel door middel van een blad van ſuikerriet, in malkander gerold, zoodanig dat de oorlel, om zoo te ſpreken, op de ſchouderen hangt; het geen, ten minſten onder de mannen, een blijk van zonderlinge ſchoonheid ſchijnt te wezen, welke zij tracht̃en te verkrijgen.

„ De vrouwen vereenigen ook, met een regelmatig maakzel, de beſchaafdheid en bevalligheid in den geheelen omvang haarer ledematen; haar aangezicht heeft een aangenaam langwerpig rond, zachtheid, fijnheid in de trekken, en haar ontbreekt niets dan de kleur, om ſchoon te zijn, volgends het denkbeeld, het welk wij aan ſchoonheid hegten; zij zijn zoo wel gezet als behoort, de hairen wel gerangſchikt, een inneemend voorkomen, het welk het gevoelen inboezemt, dat haar bezielt, zonder dat zij moeite doen, om het zelve te verbergen.

„ In weerwil van alle deeze belangrijke hoedanigheden, heb ik bij de mannen geen blijk van jaloerſheid ontdekt; zij trachten integendeel met de gunſten der vrouwen handel te drijven. Deeze volken zijn beſneden, en zij ſchijnen in de volmaakſte regeringloosheid te leven; niemand onzer heeft aldaar een Opperhoofd kunnen onderſcheiden. Zoo mannen als vrouwen, gaan allen bijna naakt; zij dragen alleen een ſluier, die de teeldeelen bedekt; en zommige eene

mijl afſtands, in den maaneſchijn: wij verloren het zelve niet eerder uit het gezicht, dan des anderen daags middags ten twee uuren, en wij hadden het toen twintig mijlen agter ons. De wind was tot den 17de, aanhoudend van het zuid-oosten naar het oost-zuid-oosten: het was ongemeen helder weder, en het veranderde, noch verduisterde niet, dan toen de wind naar het oost-noord-oosten draaijde, alwaar dezel- 1786. April.

te ſtoffe lap, waar mede zij zig de ſchouders of heupen omwinden, en die tot op de helft van de dije afhangt.

„Ik weet niet, of zij een denkbeeld van eigendom hebben; maar hun gedrag ten onzen opzigte bewijst, hoe weinig ontzag zij voor dien der vreemdelingen hadden: zij waren zoo zeer geſteld op onze hoeden, dat zij 'er ons in weinige uuren geheel en al van beroofden, en ons tot het voorwerp van hunne beſpotting maakten; men kan hen niet beter vergelijken, dan bij ſcholieren, die al hun vermaak ſcheppen, en alle ſtreken te werk ſtellen, om allerleije zoorten van ſnakerijen omtrent de voorbijgangeren te verrigten.

„Deeze Eiland-bewoners leven van aardappelen, bananen, ignames, ſuiker-riet, visch, en zij eeten ook een zoort van zee-wier (*fucus*), het welk zij aan het ſtrand der zee verzamelen.

1786. April. zelve van den 17^{en} tot den 20^{en} ſtand hield, en wij begonnen toen zekere visſchen, *Boniten* genaamd, te vangen, die aanhoudend onze ſchepen volgden, tot aan de *Sandwichs-Eilanden*, en bijna dagelijks, geduurende anderhalve maand, aan het ſcheepsvolk eene volkomene maaltijd verſchaften. Dit goed voedzel onderhield onze gezondheid in den besten ſtaat; en na tien maanden vaarens, geduurende welken wij ſlechts vijf en twintig dagen ons verſcherscht hadden, hadden wij aan boord der beide ſchepen geen enkelen zieken. Wij zeilden door onbekende zeeën; onze koers was ten naasten bij gelijk aan die van Capitain COOK in 't jaar 1777, toen hij van de *Societeits-Eilanden* naar de noord-west kust van *America* ſtevende; maar wij bevonden ons omtrent agt honderd mijlen verder oostwaarts. Ik vleide mij, op eenen tocht van bijna twee duizend mijlen, eenige ontdekking te doen; 'er waren onophoudelijk matroſen boven in de masten, en ik had eene belooning toegezegd aan hem, die het eerst land ontdekken zoude. Om een des te grooter vlakte te kunnen overzien, zeilden onze fregatten over dag nevens malkander, la-

lacende eene ruimte van drie of vier mij- 1786.
len tusſchen beiden. April.

De zeer geweldige ſtroomen in dit ge-
deelte gaven ons dagelijks gelegenheid tot
een groot verſchil tusſchen de lengten, zoo
als wij die berekenden en dadelijk waarna-
zen: zij dreven ons met eene ongemeene
gezwindheid omtrent drie mijlen westwaarts
in 24 uuren; vervolgens dreven zij ons we-
derom naar het oosten, met die zelfde ſchie-
kheid, tot op zeven graden noordwaarts,
wanneer zij hunnen loop naar het westen
namen: en bij onze aankomst op de
Sandwichs-Eilanden, verſchilde onze berc-
ende lengte bijna 5 graden van de lengte,
welke wij waarnamen. Van deeze rigting
der ſtroomen, die voorheen weinig werd
gadegeſlagen, komen ongetwijffeld de mis-
lagen voort op de *Spaanſche* zee-kaarten;
want het is merkwaardig, dat men in de
jongſte tijden de meeste Eilanden heeft we-
derom gevonden, die door QUIROS, MEN-
DANA, en andere Reizigers van deeze Na-
tie, ontdekt waren, maar altijd, volgens
hunne kaarten, veel digter aan de *Ameri-
kaanſche* kusten.

1786. April.

Twijffeling omtrent het aanzijn van de Eilanden los Majos.

Deeze aanmerkingen lieten mij veel twijffel over omtrent het aanzijn der Eilanden, waar aan de *Spanjaarden* de namen van *la Mesa*, *los Majos*, *la Disgraciada* gegeven hebben. Volgens de kaart, die den Admiraal ANSON aan boord van een *Spaansch* Galioen in handen viel, en welke de uitgever zijner reize heeft doen in 't koper brengen, zijn deeze Eilanden geplaatst juist op de zelfde breedte, als de *Sandwichs Eilanden*, en 16 of 17 graden meer oostwaarts. Mijne dagelijkſche verſchillen in lengte bragten mij in het begrip, dat deeze Eilanden volſtrektelijk dezelfde waren; maar het geen mij eindelijk overtuigde was de benaming *la Mesa*, welke *tafel* beteekent, door de *Spanjaarden* aan het Eiland *Owhijhee* gegeven: ik had in de beſchrijving van dit zelfde Eiland door Capitain KING gelezen, dat men, na den oostelijken uithoek te hebben omgezeild, eenen berg ontdekte, *Mownaroa* genaamd, welken men zeer lang voor uit zag: „ Dezelve is „ zegt hij, op de kruin plat, en heeft de „ gedaante van het geen de zeelieden een „ houte nap noemen." De *Engelſche* be-

woor-

woording is nog veel nadrukkelijker, want Capitain KING noemt dezelve *table-land*. 1786. April.

Schoon het jaargetijde reeds verre gevorderd was, en dat ik geen oogenblik tijds te verliezen had, om op de *Americaanſche* kusten te komen, beſloot ik dadelijk, om een koers te nemen, die mijn vermoeden tot zekerheid brengen zoude: de uitſlag daar van, zoo ik mistastte, moest zijn, dat ik eene tweede reeks Eilanden ontmoette, die zedert meer dan misſchien een eeuw door de *Spanjaarden* vergeten waren, en dat ik derzelver ligging en juisten afſtand van de *Sandwichs-Eilanden* bepaalde. Zij, die mijnen inborst kennen, zullen mij niet kunnen verdenken, dat ik in dit onderzoek door wangunst gedreven wierd, om aan Capitain COOK de eer van deeze ontdekking te ontrooven. Vol bewondering en eerbied voor de nagedachtenis van deezen grooten man, zal hij ſteeds in mijn oog de eerſte onder alle zeelieden zijn; en hij, die de juiste ligging deezer Eilanden bepaald heeft, die 'er de kusten van heeft onderzogt, die de zeden, de gebruiken, den Godsdienst der bewoners heeft doen kennen, en die alle de kundigheden, welken

1786. April. wij thans omtrent deeze volken hebben, met zijn bloed betaald heeft; hij, zeg ik, is de waare CHRISTOPHORUS COLUMBUS van deeze ſtreek, van de kust van *Alaska*, en van bijna alle de Eilanden in de *Zuijdzee*. Een enkel toeval doet de onkundigſten Eilanden ontdekken; maar het valt ſlechts aan groote mannen, zoo als hij was, te beurt, om nopens de landen, die zij gezien hebben, den weetlust volkomen te verzadigen. De zeelieden, de wijsgeeren, de natuurkundigen, elk vindt in zijne reizen het geen het voorwerp van zijne bezigheid uitmaakt; alle menſchen misſchien, ten minſten alle zeelieden, zijn aan deszelfs nagedachtenis lof verſchuldigd; hoe zoude ik hem die weigeren op het oogenblik, dat ik de Eilanden aandoe, alwaar hij zijnen loopbaan zoo ongelukkiglijk geëindigd heeft?

Meij. Den 7^en^ Meij, ontwaarden wij, op 8 graden noorder breedte, veele vogelen, tot het geſlacht der Stormvogelen behoorende, als mede Fregatten, en Stroogatten; deeze twee laatſte zoorten verwijderen zig, zoo men zegt, niet verre van 't land; wij zagen ook veele ſchildpadden langs onze ſchepen heen

heen zwemmen; de *Aſtrolabe* vong 'er twee, welken zij met ons deelde, en die zeer goed waren. De vogelen en ſchildpadden volgden ons tot op 14 graden, en ik twijffel niet, of wij waren het één of ander, waarſchijnlijk onbewoond, Eiland voorbij gezeild; want een klip in het midden der zee dient veel eer tot eene verblijfplaats voor deeze dieren, dan een bewoond land. Wij bevonden ons toen zeer dicht in de nabijheid van *Rocca-Partida* en *Nublada:* ik rigtte mijn koers, om ten naasten bij in het gezicht van *Rocca-Partida* te zeilen, indien de lengte daar van wel bepaald was; maar ik wilde over deszelfs breedte niet heenzeilen, vermits ik, uit hoofde mijner verdere ontwerpen, geen enkelen dag door dit onderzoek verliezen wilde: ik wist zeer wel, dat ik op die manier waarſchijnlijk dit Eiland niet ontmoeten zoude, en ik was weinig verwonderd van het zelve niet te ontdekken. Toen wij deszelfs breedte waren voorbijgezeild, verdwenen de vogelen; en tot mijne aankomst op de *Sandwichs-Eilanden*, in een vak van vijf honderd mijlen, zagen wij 'er nooit meer, dan twee of drie op een geheelen dag.

1786. Meij.

1786. Meij. Den 15de, bevond ik mij op 19 graden, 17 minuten noorder breedte, en 130 graden wester lengte, dat is, op de zelfde breedte als de Eilanden, die op de *Spaanſche* kaarten worden aangewezen, als mede op die van de *Sandwichs Eilanden*, maar honderd mijlen verder oostwaarts dan de eerstgemelde, en vier honderd zestig mijlen oostwaarts van de anderen. Denkende eenen gewichtigen dienst aan de aardrijkskunde te doen, indien het mij gelukte de kaarten te zuiveren van die nuttelooze naamen, welke Eilanden te kennen geven, die niet aanwezig zijn, en misſlagen vereeuwigen, die voor den zeevaart allernadeeligst zijn, wilde ik, om geene twijffeling over te laten, mijne reize tot aan de *Sandwichs-Eilanden* onafgebroken voortzetten; ik vormde zelfs het ontwerp, om tusſchen de Eilanden *Owhyhee* en *Mauwi*, welken de *Engelſchen* geene gelegenheid gehad hebben te onderzoeken, door te zeilen, en ik nam mij voor, om op *Mauwi* aan land te gaan, aldaar eenige levensmiddelen in te ruilen, en zonder een oogenblik tijd-verlies te vertrekken. Ik wist, dat wanneer ik mijn ontwerp ſlechts gedeeltelijk ter uitvoer bragt, en op deeze li-

linie niet meer dan twee honderd mijlen afleide, 'er nog ongeloovigen blijven zouden, en ik wilde niet, dat men mij iets het allerminſte te verwijten had. 1786. Meij.

Den 18^en^ Meij, bevond ik mij op 20 graden noorder breedte, en 139 graden wester lengte, juist op die plaats, alwaar, volgens de opgave der *Spanjaarden*, het Eiland *Disgraciada* zoude moeten liggen, en ik had nog geen zweem van land ontdekt.

Den 20^en^, had ik de geheele ſtreek van de Eilanden *los majos* midden doorgezeild, en ik had nimmer het minſte blijk gehad van mij in de nabijheid van eenig Eiland te bevinden; ik vervolgde mijn koers westwaarts op deeze parallel-linie tusſchen 20 en 21 graden; eindelijk, des morgens van den 28^en^, kreeg ik de bergen van het Eiland *Owhyhee* in het gezicht, welke met ſneeuw bedekt waren, en kort daar na de bergen van het Eiland *Mauwi*, die een weinig minder hoog waren, dan op het andere Eiland. Ik zette alle zeilen bij, om het land te naderen; maar ik was 'er, bij het aankomen van den nacht, nog zeven of agt mijlen van af; ik bragt denzelven met laveeren door, den dag afwagtende, om in

1786. Meij. het kanaal, het welk door deeze beide Eilanden gevormd wordt, in te loopen, en onder den wind van *Mauwi*, bij het Eiland *Marokinni*, een bekwamen ankergrond te zoeken. Onze waargenomene lengten kwamen zoo volkomen over één met die van Capitain COOK, dat wij, na de naauwkeurigſte vergelijking, geen grooter verſchil bevonden, dan van tien minuuten, welken wij meer naar het oosten waren.

Aankomst op de Sandwichs-Eilanden. Des morgens ten negen uuren, zeilde ik om den uithoek van *Mauwi*, aan de westzijde, op 15 graden ten noorden; ik bemerkte, westwaarts, op 22 graden ten noorden, een Eilandje, het welk de *Engelſchen* geene gelegenheid gehad hebben te zien, en op hunne kaart, die ten aanzien van dit gedeelte zeer gebrekkig is, niet gevonden wordt; terwijl al het geen zij volgens hunne eigene waarnemingen afgeteekend hebben, den grootſten lof verdient. Het gezicht van het Eiland *Mauwi* was verrukkelijk; ik zeilde langs de kust op een mijl afſtand; dezelve loopt tot in het kanaal zuidwest-waarts, een vierde westelijk. Wij zagen de watervallen, van den kruin der bergen afloopende, en in de zee ne-

nederdalende, na vooraf de verblijfplaatſen der *Indianen* beſproeijd te hebben. Derzelver woningen zijn zoo meenigvuldig, dat men een omvang van drie of vier mijlen voor een enkel dorp zoude kunnen aanzien: maar alle de hutten ſtaan aan het ſtrand der zee; en de bergen zijn 'er zoo na bij gelegen, dat het bewoonbaare land mij is toegeſcheenen minder dan een halve mijl diepte te hebben. Men moet een zeeman zijn, en, zoo als wij, in deeze brandende luchtſtreeken, tot een fles water daags bepaald, om zig een denkbeeld te vormen van het gevoel, het welk wij in ons zelven ontwaarden. De boomen, die den kruin der bergen vercierden; het groen, de bananen-boomen, welken men rondom de verblijfplaatſen der bewoners beſpeurde, alles deed onze zinnen met een onuitſprekelijk genoegen aan; maar de zee ſloeg tegen de kust met het grootſte geweld aan; en, even als TANTALUS, waren wij genoodzaakt om met gretige oogwenken te begeeren, het geen wij onmogelijk bereiken konden. 1786. Meij.

De wind was ſterk toegenomen, en wij leidden twee mijlen in een uur af; voor het aan-

1786. Meij. aankomen van den nacht wilde ik dit gedeelte van het Eiland geheel en al bezichtigen, tot aan het Eiland *Marokinni*, alwaar ik mij vleide onder de beſchutting der pasſaat-winden eene ankerplaats aan te treffen. Dit ontwerp, door de omſtandigheden van eenen dringenden nood voorgeſchreven, gedoogde niet mijn zeil te verminderen, ten einde omtrent honderd vijftig praauwen, die van de kust afſtaken, in te wagten; zij waren met vruchten en varkens beladen, welken de *Indianen* ons voorſloegen om tegen ſtukken ijzer te verruilen.

De Eilandbewooners komen bij ons, om handel te drijven

Bijna alle de praauwen klampten het een of ander van onze fregatten aan; maar wij gingen zoo ſchielijk voort, dat zij tot aan het boord vol water geraakten: de *Indianen* waren genoodzaakt, om het touw, het welk wij hun toegeworpen hadden, te laten varen; zij ſprongen in zee; eerst liepen zij naar hunne varkens; en dezelven onder hunne armen mede dragende, ligtten zij met de ſchouders hunne praauwen op, ontledigden dezelven van het water, en 'er toen weder vrolijk inſpringende, tragtten zij, door kragt van roeijen, bij onze fregat-

gatten den post te herwinnen, dien zij genoodzaakt geweest waren te verlaten, en die thans bezet wierd door anderen, wien het zelfde toeval insgelijks wedervaren was. Wij zagen dus meer dan veertig praauwen, de eene na de andere, omslaan; en schoon de handel, die wij met deeze goede *Indianen* dreven, aan ons beiden uitermaten wel kwam, was het ons onmogelijk, om meer dan vijftien varkens en eenige vruchten te bekomen, en wij moesten de gelegenheid, om met bijna nog drie honderd anderen te handelen, laten varen. 1786. Meij.

Elk deezer praauwen bevatte van drie tot vijf mannen; de middelste soort haalde vier en twintig voeten lengte, slechts één voet breedte, en ten naasten bij zoo veel diepte: wij wogen 'er één van de evengemelde maat, waar van de zwaarte niet boven de vijftig ponden bedroeg. Met deeze zwakke vaartuigen doen de bewoners deezer Eilanden tochten van zestig mijlen, zij steken 'er vaarwaters mede over van twintig mijlen breedte, gelijk dat tusschen *Atooi* en *Wohaoo*, en waar het eene zeer onstuimige zee is, maar zij zijn zulke goede zwemmers, dat zij de zee-kal-

ven

1786. Meij. ven en zee-wolven niets behoeven toe te geven.

Naar mate wij voorwaarts gingen, ſcheenen de bergen zig naar het binnenſte des Eilands te verwijderen, het welk zig aan ons, onder de gedaante van een zeer groot, maar met een geelachtig groen bekleed, tooneel vertoonde: men bemerkte geene watervallen meer; de boomen op de vlakte ſcheenen niet meer zoo digt bij elkander te ſtaan; de gehuchten beſtonden alleenlijk uit tien of twaalf hutten, die zeer ver van den anderen af ſtonden. Elk oogenblik hadden wij billijke reden, om het Land, het welk wij agter ons lieten, te betreuren; en wij vonden geene ſchuilplaats, dan toen wij een akelig ſtrand voor ons zagen, alwaar de vuurberg-ſteenen voorheen geſtroomd hadden, zoo als de watervallen thans aan het andere gedeelte van het Eiland neder ſtorten.

Na dat ik mijn koers naar het zuidwesten, een vierde westelijk, tot aan den zuidwestelijken uithoek van het Eiland *Mauwi* genomen had, wende ik naar het westen, en langzamerhand naar het noordwesten, om eenen ankergrond te bereiken, welken de

de *Aſtrolabe* reeds op drie en twintig vademen genomen had, zijnde den grond van graauw zand, zeer hard, en een derde van een mijl van het land af gelegen; wij waren voor de zeewinden beſchut door eene zwaare rots, met wolken omgeven, die ons van tijd tot tijd zeer zwaare dwarlwinden veroorzaakten; de wind veranderde elk oogenblik, zoo dat wij onophoudentlijk op onze ankers dreven. Deeze rheede was des te ſlechter, om dat wij 'er aan ſtroomen waren bloot geſteld, die ons beletten vlak in den wind te komen, uitgenomen met rukwinden; maar dezelve maakten de zee zoo onſtuimig, dat onze booten niet dan met de grootſte moeijte in ſtaat waren te vaaren. Ik zond 'er echter dadelijk een af, om rondom onze ſchepen te peilen: de Officier bragt mij berigt, dat de grond dezelfde was, als op het Land; dat hij trapsgewijze verminderde, en dat 'er nog zeven vademen water waren op den afſtand van twee kabels van het ſtrand: maar toen wij het aanker ligtten, zag ik, dat het kabeltouw volſtrekt onbruikbaar was, en dat 'er veele verborgene klippen moesten zijn, die met zeer weinig zand bedekt waren. 1786. Meij.

De

1786. Meij.

De *Indianen*, die de gehuchten aan deeze zijde van het Eiland bewoonden, haastten zig om met hunne praauwen aan boord te komen, medebrengende, om aan ons te verruilen, eenige varkens, aardappelen, bananen, wortelen van kalfsvoet, een gewas, aan het welk de *Indianen* den naam van *Tarro* geven, benevens eenige ſtoffen en andere kostbaarheden, die een gedeelte van hunne kleeding uitmaakten. Ik wilde hun niet toeſtaan aan boord te komen, dan wanneer het fregat voor anker lag, en de zeilen ingenomen waren; ik zeide hun, dat ik *Taboo* was, een woord, het welk, volgens hunnen Godsdienst, eene zaak uitdrukt, welke zij niet mogen aanraken, of eene geheiligde plaats, alwaar zij niet komen mogen; en dit woord, het welk ik uit de *Engelſche* verhaalen kende, had ook den verwagten goeden uitſlag. De Langle, die deeze voorzorge niet gebruikt had, had in een oogenblik het verdek van zijn fregat zoo vol met *Indianen*, dat ze hem merkelijk in den weg ſtonden; maar zij waren zoo gezeggelijk, zij vreesden zoo zeer om ons te beledigen, dat men hen zonder eenige moeite in hunne praauwen kon-

konde doen te rug keeren. Ik had mij nooit verbeeld, dat dit volk zoo zacht, zoo met eerbied vervuld was. Wanneer ik hun had toegeſtaan mijn Fregat te beklimmen, verzetteden zij op het zelve geen voet in ons weerwil; zij hadden ſteeds het voorkomen van beſchroomdheid, om ons te mishagen; de grootſte opregtheid ſtraalde in hunnen handel door. Stukken van oude ijzere beugels maakten hunne begeerte ontindig gaande; het ontbrak hun niet aan imheid om, door hunne waaren met veel oordeel af te zetten, daar van meester te vorden: nimmer wilden zij eene hoeveelheid ſtoffen, of een aantal varkens te gelijk, in ééne koop verkoopen; zij wisten zeer wel, dat het voor hun voordeeliger was, om nopens den afzonderlijken koopprijs van elk ſtuk met ons over één te komen. 1786. Meij.

Deeze hebbelijkheid in het handel drijven, deeze kennis van het ijzer, die zij, volgens hunne verzekering, aan de *Engelſchen* niet verſchuldigd waren, zijn nieuwe bewijzen van den omgang, die deeze Volken in voorige tijden met de *Spanjaarden* gehad hebben. Dit Volk had, voor een eeuw, gegronde redenen, om de kennis dee-

1786. Meij. zer Eilanden voor andere Volken verborgen te houden, naardien de westelijke zeeën van *America* door veele zeeroovers ontrust wierden, die bij deeze Eiland-bewoners levens-middelen gevonden zouden hebben, en die integendeel, uit hoofde van de moeite in het bekomen derzelver, verpligt waren westwaarts naar de *Indiſche* zeeën af te zakken, of om langs Kaap *Horn* in de *Atlantiſche* zee te rug te komen. Toen nu de ſcheepvaart der *Spanjaarden* naar het westen zoodanig in verval geraakte, dat 'er ſlechts een enkel Galjoen naar *Manille* zeilde, geloof ik, dat dit ſchip, met eene ongemeen rijke lading bevracht zijnde, door de bevrachters genoodzaakt wierd een vasten weg te nemen, die het minst aan gevaaren was bloot geſteld. Op die wijze geraakten deeze Eilanden bij dit Volk langzamerhand in vergetenheid; zijnde zij nogtans op de algemeene kaart der derde reize van COOK, door den Lieutenant ROBERTS nog opgeteekend geworden, volgens hunne oude ligging, op 15 graden oostelijker dan de *Sandwichs-Eilanden;* maar dewijl het mij toeſchijnt bewezen te zijn, dat zij dezelfde zijn met de laatstgemelden, heb ik ge-

gemeend dezelven van de oppervlakte der zee te moeten wegdoen. 1786. Mei.

Het was reeds zoo laat, toen onze zeilen ingebonden wierden, dat ik verpligt was, om de landing, welke ik voorgenomen had op dit Eiland te doen, tot daags daar aan volgende uit te ſtellen. Onze hoofd-bedoeling daar in was eene bekwaame gelegenheid tot het bekomen van versch water te erlangen; maar wij bemerkten reeds, dat de kust volſtrektelijk van vliedend water onvoorzien was, dewijl de loop van het regenwater, van het gebergte afvloeiende, naar de windzijde gericht was. Misſchien zou een arbeid van eenige dagen op den top der bergen voldoende zijn, om een zoo onwaardeerbaar voorrecht aan het geheele Eiland gemeen te maken; maar deeze *Indianen* zijn tot dien trap van doorzicht nog niet gekomen: in veele andere opzigten zijn zij nogtans merkelijk gevorderd. Uit de *Engelſche* reisbeſchrijvingen kent men hunne regeerings vorm: de ongemeene onderdanigheid, die onder hen heerscht, ſtrekt ten bewijze, dat zij onder een zeer uitgebreid Oppergezag ſtaan, het welk zig van hunnen Koning tot den ge-

1786. Mei. ringſten Gezaghebber trapsgewijze uitſtrekt, en de onderſcheidene ſtanden des Volks merkelijk drukt. Mijne verbeelding ſchepte veel vermaak in hun met de *Indianen* van het *Paasch-Eiland* te vergelijken, wier ſchranderheid ten minſten ook verre gevorderd is: de gedenkwaardigheden der laatstgemelden betoonen zelfs meer doorzigt; hunne ſtoffen zijn beter bewerkt; hunne woningen beter gebouwd: maar hun regeerings-beſtuur is zoo gebrekkig, dat niemand gerechtigd is om de wanorde tegen te gaan; zij erkennen geen oppergezag; en ſchoon ik niet geloof, dat zij opzettelijke booswigten zijn, is het een maar al te gewoon gevolg van losbandigheid, dat daar uit ſchadelijke en dikwerf verderffelijke gevolgen voortſpruiten. Hoe meerder ik deeze beide Volken van nabij beſchouwde, hoe meer de bewoners der *Sandwichs-Eilanden* mij een gunſtig gevoel inboezemden, ſchoon ik door een zwaar vooroordeel tegen hen was ingenomen, ter oorzaake van den dood van Capitain COOK. Het is veel natuurlijker, dat zeelieden eenen zoo grooten man betreuren, dan dat zij koelbloedig onderzoeken, of niet eenige onvoorzigtigheid

Zij zijn de geenen, die Capitain COOK *vermoord hebben.*

heid van zijnen kant de bewooners van *Owhyhee* eenigermaten genoodzaakt heeft tot eene regtmatige verdediging hunnen toevlucht nemen (*). 1786. Meij.

De

(*) Het is niet dan al te klaar bewezen, dat de *Engelſchen* de vijandelijkheden begonnen hebben; dit is eene waarheid, die men te vergeefs zoude trachten te verbergen: ik wil de bewijzen daar toe alleenlijk haalen uit het bericht van den vriend van Capitain COOK, van hem, die denzelven als zijnen Vader beſchouwde, en wien de Eiland-bewoners voor zijnen Zoon aanzagen, van Capitain KING eindelijk, die, na het getrouw verhaal der gebeurtenisſen, die zijnen dood veroorzaakt hebben, 'er bijvoegt: „ Ik was altijd bevreesd geweest, dat 'er eens een ongelukkig „ uur komen zoude, waar in dit vertrouwen hem belette de noodige voorzorgen te gebruiken?"

De Lezer zal 'er voor 't overige zelf over kunnen oordeelen door vergelijking der volgende omſtandigheden.

COOK gaf des te ligter bevel, om, wanneer de arbeiders ontrust wierden, met ſcherp te ſchieten, om dat hij voor zig had de ondervinding van den moord van tien mannen van het ſcheepsvolk van Capitain FURNEAUX, een moord, die veroorzaakt wierd door het doen van twee ſnaphaanſchoten op de *Zeelanders*, die eene kleine dieffal van brood en visch begaan hadden.

Toen PARIA, één der Opperhoofden van dit Volk, zij-

1786. Meij. De nacht was zeer ſtil, eenige rukwinden uitgezonderd, die minder dan twee minu-

zijne praauw, die door het ſcheepsvolk was aangehouden, te rug eischte, kreeg hij zulk een geweldigen ſlag met een roeiriem op het hoofd, dat hij ter neder ſtorte: van zijne duizeling te rug gekomen zijnde, had hij de edelmoedigheid, om het geweld te vergeten, het welk men ten zijnen opzigte gepleegd had; hij kwam kort daar na wederom; hij bragt een geſtolen hoed te rug, en hij ſcheen zelfs te vreezen, dat COOK hem dooden, of ten minſten ſtraffen zoude.

Alvorens 'er eenige andere misdaad, dan het ſtelen van een ſloep, begaan was, wierden twee kanon-ſchoten gedaan op twee groote praauwen, die zig met de vlucht poogden te redden.

Niettemin begaf zig COOK, na deeze gebeurtenissen, naar het gehucht, alwaar de Koning was, en hij ontfing de blijken van achting, die men gewoon was hem te bewijzen: de inwooners vielen voor hem op den grond.

Niets konde eenig vijandelijk oogmerk van den kant der Eiland-bewoners doen vermoeden, toen de boo ten, die dwars voor de Baaij lagen, andermaal ſchoten op de praauwen, die poogden te ontvluchten, en bij ongeluk een Opperhoofd van den eerſten rang doodden.

Deeze dood maakte de Eiland-bewoners woedend; één van hun vergenoegde zig met Capitain COOK uit te dagen, en hem met zijn ſteen-worp te dreigen.

Ca

nuten duurden. Bij het aankomen van den dag wierd de groote boot van de *Aſtrolabe* uitgezet, die vervolgens DE VAUJUAS, BOUTIN, en BERNIZET aan boord nam; zij hadden in last, om eene zeer diepe Baaij te peilen, die ten noordwesten van ons 1786. Meij.

Capitain COOK vuurde op hem met ſcherp, doch het welk geene uitwerking deed uit hoofde van de mat, waar mede hij omkleed was: deeze ſnaphaan-ſchoot wierd het teeken van het gevecht. PHILIPS was op het punt van met een dolk doorſtoken te worden. COOK deed een tweede ſnaphaan-ſchoot, en doodde den *Indiaan*, die het dichtst bij hem was: de aanval wierd oogenblikkelijk ernſtiger; de ſoldaten en matroo-ſen ſchoten met musketten. Reeds waren 'er vier ſoldaten gedood, drie andere en de Lieutenant waren gewond, toen Capitain COOK, het gevaar, waar in hij was, gevoelende, de wijk naar het ſtrand nam; hij riep aan het volk, dat in de booten was, toe, om met ſchieten op te houden, en nader aan den wal te komen, om zijne kleine bende in te ſchepen: in dit oogenblik wierd hij van agteren met een dolk doorſto ken, en viel voor over in de zee.

Men zoude 'er nog kunnen bijvoegen, dat COOK, ten oogmerk hebbende, om, willens of onwillens, den Koning en zijne Familie aan boord te brengen, en tot dit einde in het Land moetende doordringen, veel te zwakke ſchikkingen maakte, door niet meer dan tien mannen met zig te nemen.

1786. Meij. ons lag, en waar in ik een beteren ankergrond verhoopte te vinden, dan in de onze: maar deeze nieuwe anker-plaats, ſchoon bruikbaar zijnde, was niet beter, dan waar wij ons thans bevonden. Volgens het berigt van deeze Officiers, moet dit gedeelte van het Eiland *Mauwi*, het welk aan de zeelieden noch water, noch hout oplevert, zeer weinig bezogt worden.

Landing, en behandeling der Inwoners. Des morgens ten agt uuren waren vier booten van de beide Fregatten gereed om te vertrekken; in de twee eerſten bevonden zig twintig gewapende ſoldaten, onder bevel van den Scheeps-Lieutenant DE PIERREVERT. DE LANGLE en ik, gevolgd door alle de reisgenooten en Officiers, die tot het doen van dienst niet aan boord behoefden te blijven, waren in de twee anderen. Deeze toeſtel verſchrikte de inboorlingen niet, die, zedert het aanbreken van den dag, zig langs de kust in hunne praauwen ophielden; deeze *Indianen* vervolgden hunnen handel; zij volgden ons niet aan Land, en zij behielden het voorkomen van gerustheid, het welk op hun gezicht te lezen was. Omtrent honderd en twintig perſoonen, zoo mannen, als vrouwen, wagt-

ten

ten ons op ſtrand. De ſoldaten ontſcheepten het eerst met hunne Officiers; wij bepaalden het vak, het welk wij voor ons behouden wilden. De ſoldaten hadden de bajonnet op de ſnaphaan, en deeden den dienst met zoo veel oplettendheid, als of zij voor den vijand ſtonden. Alle deeze bewegingen maakten geenen indruk op de inwooners: de vrouwen gaven ons door de duidelijkſte gebaarden te kennen, dat 'er geen blijk van genegenheid was, het welk zij niet bereid waren ons te betoonen; en de mannen trachtten in eene eerbiedige houding de beweegreden van ons bezoek te doorgronden, om onze verlangen door aanbiedingen voor te komen. Twee *Indianen*, die eenig gezag over de anderen ſcheenen te hebben, naderden tot ons; met zeer veel deftigheid deeden zij mij eene vrij lange aanſpraak, waar van ik geen enkel woord verſtond, en elk hunner bood mij een varken ten geſchenke aan, het welk ik aannam. Ik gaf hun op mijn beurt gedenkpenningen, bijlen, en andere ſtukken ijzer, zaaken, die voor hun onwaardeerbaar waren. Mijne milddadigheid deed eene zeer groote uitwerking: de vrouwen verdubbelden haa-

1786. Meij.

1786. Meij. re liefkozingen, maar zij waren niet zeer verleidende; haare wezens-trekken hadden geene bevalligheid, en haare dunne kleeding gaf ons gelegenheid, om bij verre de meesten de ſpooren te ontdekken van de verwoestingen, die door de veneriſche ziekte veroorzaakt waren. Dewijl 'er geene vrouw in de praauwen mede aan boord was gekomen, geloove ik, dat zij de kwaalen, waar van zij de teekens droegen, aan de *Europeanen* toeſchreven; maar ik bemerkte wel dra, dat de herdenking hier van, zoo al de zaak in de daad zoo was, geene de minſte gevoeligheid in haaren geest had overgelaten.

Of deeze Eiland-bewooners de veneriſche ziekte van de Europeanen *bekomen hebben.*

Het zij mij intuſſchen gegund te onderzoeken, of de laatere zeelieden de waare oorzaak van deeze kwalen zijn, en of deeze misdaad, welke zij elkander in hun verhaal verwijten, niet meer in ſchijn, dan in wezentlijkheid beſtaat. Om meer gewicht aan mijne gisſingen bij te zetten, zal ik dezelven bouwen op de waarnemingen van ROLLIN, een zeer verſtandig man, en Chirurgijn-Major op mijn ſchip. Hij heeft op dit Eiland verſcheiden perſoonen bezocht, die door de veneriſche ziekte waren aangetast, en hij heeft

heeft toevallen beſpeurd, wier trapswijze ontwikkeling in *Europa* een tijdperk van twaalf of vijftien jaaren verëischt zoude hebben; hij heeft ook kinderen van zeven of agt jaaren gezien, die met deeze ziekte behebt waren, en dezelve niet anders, dan in 's moeders lichaam konden hebben opgedaan. Ik moet ook nog aanmerken, dat Capitain COOK, bij zijne komst op de *Sandwichs-Eilanden*, de eerſte keer nergens dan te *Atooi* en *Oneeheow* ten anker kwam, en dat hij negen maanden daar na, uit het noorden te rug komende, bevond, dat de inwooners van *Mauwi*, die bij hem aan boord kwamen, bijna allen met deeze ziekte beſmet waren. Dewijl *Mauwi* zestig mijlen boven den wind van *Atooi* af ligt, is deeze verſpreiding mij al te ſchielijk toegeſchenen, om niet eenige twijffeling agter te laten. Indien men bij deeze onderſcheidene waarnemingen nog die geene voegt, welke afgeleid wordt uit de oude gemeenſchap deezer Eiland-bewoners met de *Spanjaarden*, zal het ongetwijffeld waarſchijnlijk voorkomen, dat zij zedert lang, zoo wel als andere Volken, in de onheilen dee- 1786. Meij.

1786. Meij. deelen', welken deeze geesſel van het menschdom aanbrengt.

Ik heb gemeend deeze aanmerking aan de eer der laatere reizigers verſchuldigd te zijn. Geheel *Europa*, door hun eigen verhaal misleid, zoude hun voor altijd een misdrijf hebben te last gelegd, het welk de hoofden van deezen tocht vermeenen niet te hebben kunnen voorkomen. 'Er is intusſchen een ander verwijt, het welk zij niet ontwijken kunnen; namelijk, dat zij alleenlijk onvoldoende voorzorgen gebruikt hebben, om het kwaad te ontduiken; en ſchoon het al ten naasten bij bewezen is, dat deeze ziekte het gevolg niet is van hunne onvoorzigtigheid, zoo kan men niet ontkennen, dat hunne gemeenſchap met deeze Volken daar aan eene meerdere uitgeſtrektheid gegeven, en de gevolgen verſchrikkelijker gemaakt heeft.

Na het gehucht bezigtigd te hebben, gelastte ik aan zes ſoldaten, onder bevel van eenen Sergeant, om ons te vergezellen: ik liet de overigen aan den zee-kant blijven, onder bevel van den Lieutenant DE PIERREVERT; zij waren belast met het bewaken

ken van onze booten, waar van nog geen enkel matroos was aan land gekomen. 1786 Meij.

Schoon de *Franſchen* de eerſten waren, die in deeze laatſte tijden op het Eiland *Mauwi* aan land geſtapt waren, oordeelde ik het zelve in naam des Konings niet te moeten in bezit nemen: de gebruiken der *Europeanen* zijn, in dit opzigt, volmaakt beſpottelijk. De Wijsgeeren moeten buiten twijffel zuchten, wanneer zij zien, dat menſchen, alleen dewijl zij geſchut en bajonnetten hebben, zestig duizend van hunne natuur-genooten als een enkel niet beſchouwen; dat zij, zonder eerbied voor hunne heiligſte rechten, zig bevoegd oordeelen om een Land te overheerſchen, het welk deszelfs bewoners met hun zweet bearbeid hebben, en zedert zoo veele eeuwen aan hunne Voorvaderen ten grafplaats gediend heeft. Deeze Volken zijn gelukkiglijk bekend geworden in een tijd, waar in de Godsdienst niet meer ten dekmantel van geweldenarijen en begeerlijkheid ſtrekt. De hedendaagſche Reizigers, wanneer zij de zeden van nieuwlings ontdekte Volken beſchrijven, hebben geen ander doelwit, dan des menſchen geſchiedenis vollediger

Waarom LA PÉROUSE *geen bezit van dit Eiland neemt.*

te

1786. Meij.

te maken; hunne reize moet de kennis van den aardbol volmaken; en het licht, het welk zij trachten te verſpreiden, heeft alleen tot oogmerk, om de Eiland-bewoners, aan wien zij een bezoek geven, gelukkiger te maken, en hunne middelen van beſtaan te vermeerderen.

Met deeze grondbeginzels bezield, hebben zij reeds ſtieren, koeijen, geijten, ſchapen, rammen, op hunne Eilanden gebragt: zij hebben aldaar ook boomen geplant, zaaden uit alle weereldeelen gezaaijd; en werktuigen bezorgd, die geſchikt zijn, om de arbeidzaamheid der bewooneren te doen aanwaſſen. Wij voor ons zouden de buitengewoone moeijelijkheden van deezen tocht rijkelijk vergoed achten, indien het ons gelukken mogt, om het gebruik uit te roeijen van menſchen op te offeren, het welk men zegt, dat bij de bewoners der Eilanden in de *Zuidzee* algemeen in zwang gaat. Maar in weerwil van het gevoelen van ANDERSON en Capitain COOK, geloof ik met Capitain KING, dat een Volk, zoo goed, zoo zacht, zoo herbergzaam, onder de menſchen eeters niet kan geteld worden; wreede Godsdienst-gevoelens ver-

Deeze Eiland-bewoners zijn geene menſchen-eeters.

vereenigen zig moeijelijk met zacht gevormde zeden: en dewijl Capitain KING in zijne reisbeſchrijving verhaalt, dat de Priesters van *Owhyhee* hunne beste vrienden waren, moet ik daar uit beſluiten, dat indien zachtheid en menschlievendheid reeds vorderingen gemaakt hebben onder dien rang van lieden, wier ampt het offeren van menſchen medebragt, de overige bewoners noodwendig nog minder woest zijn moeten: het ſchijnt dus klaar te zijn, dat het eeten van menſchen niet meer onder deeze Eiland-bewoners in gebruik is; maar waarſchijnlijk is dit ſlechts zedert korten tijd (*). 1786. Meij.

De

(*) De afkeer, welken deeze Eiland-bewoners betoond hebben, toen men hen verdacht hield van menſchen te eeten, en dien zij betuigden, toen men hun vroeg, of zij het lijk van Capitain COOK niet hadden opgegeten, bevestigt gedeeltelijk het gevoelen van LA PÉROUSE. Echter had COOK zelf de zekere overtuiging bekomen, dat de bewooners van *Nieuw-Zeeland* aan het eeten van menſchenvleesch ſchuldig ſtaan; en men kan niet ontveinzen, dat het gebruik om menſchen te offeren, en de vijanden, die in den oorlog gedood zijn, te eeten, op de Eilanden in de *Zuid-Zee* algemeen is aangenomen.

1786. Meij.

De grond, woningen, huisraad.

De grond van het Eiland beſtaat uit ſtof van uitwerpzels van vuurbergen. De inwooners drinken niet dan brak water, gehaald uit putten, die zeer ondiep zijn, en zoo weinig water bevatten, dat elk derzelven geen half oxhoofd water daags kan opleveren. Op onze wandeling ontmoetten wij vier kleine gehuchten van tien of twaalf huizen; zij zijn gebouwd van, en overdekt met ſtroo, en hebben de gedaante der woningen van onze armſte boeren; de daken hangen van wederzijden af; de deur, die boven in de gevel geplaatst is, is niet meer, dan drie en een half voeten hoog, en men kan 'er niet dan gebukt door komen; zij is alleenlijk met eene teene horde geſloten, die elk kan openen. Het huisraad van deeze Eiland-bewoners beſtaat in matten, die, even als onze tapijten, een zeer zindelijk overdek over den vloer maken, en waar op zij ſlapen; voor 't overige hebben zij geene andere keuken-gereedſchappen, dan zeer groote calebasſen, waar aan zij, wanneer dezelve groen zijn, zoodanige gedaante geven, als hun gelieft; zij vernisſen dezelven, en teekenen 'er, in 't zwart, allerleije beeldtenisſen op; ik heb 'er ook ge-

gezien, die aan elkander gelijmd waren, en op die wijze zeer groot vaatwerk opleverden: het ſchijnt, dat dit lijm de vochtigheid wederſtaat, en ik had wel gewenscht 'er het zamenſtelzel van te weten. De ſtoffen, welken zij in zeer groote meenigte hebben, zijn gemaakt van den Papier-moerbeziën boom, even als die der andere Eiland-bewoners; maar ſchoon zij met veel verſcheidenheid van kleuren beſchilderd waren, kwam haare ſtoffagie mij van veel minder caliber voor, dan alle de andere. Bij mijne te rug komst wierd ik aangeſproken door vrouwen, die mij onder de boomen opwagtten; zij boden mij verſcheiden ſtuks ſtoffen ten geſchenke aan, waar tegen ik haar bijlen en ſpijkers vereerde. 1786. Meij.

De Lezer moet hier geene bijzonderheden verwagten omtrent een volk, het welk de *Engelſche* reisbeſchrijvingen ons zoo volledig hebben leeren kennen: die reizigers hebben op deeze Eilanden vier maanden doorgebragt, en wij zijn 'er ſlechts eenige uuren verbleven; zij hadden daarenboven het voorrecht, om de taal van het Land te verſtaan: wij moeten ons dus bepaalen

1786. Meij. tot het verhaal van onze eigene geſchiedenis (*).

Vertrek van 't Eiland Mauwi. Ten elf uuren ſcheepten wij wederom in, in zeer goede orde, zonder verwarring, en zon-

(*) De Chirurgijn-Majoor ROLLIN heeft ook eenige belangrijke waarnemingen omtrent deeze Eilandbewoners opgegeven.

„ Zoo al het Eiland *Mauwi* aan deszelfs bewoners vee, en andere verdere levens-middelen, in overvloed verſchaft, het verſchilt echter veel, dat deeze Eilandbewoners zulk eene goede gezondheid zouden genieten, dan die van het *Paasch Eiland*, alwaar deeze middelen van beſtaan ſlechts gedeeltelijk, en in minder overvloed gevonden worden; zij zijn ook veel minder met bevalligheid en ſchoonheid bedeeld, dan de laatstgemelden. Echter zijn de bewoners van *Mauwi* mij voorgekomen ten aanzien van hun werktuiglijk maakſel eenige overeenkomst te hebben met die van het *Paasch-Eiland*, en zelfs over 't algemeen een veel ſterker lichaams geſtel te hebben, indien hunne gezondheid door ziekten niet verzwakt was. De gewoone geſtalte van deeze Eiland-bewoners is omtrent vijf voeten en drie duimen; zij zijn niet zeer gezet, de trekken van het aangezicht zijn grof, de wenkbrauwen dik, de oogen zwart, het uitzicht moedig zonder hard te zijn, de appel van 't oog uitſtekende, wijde neusgaten, dikke lippen, een grooten mond, de tanden een weinig breed, maar anderzints fraaij en wel gerangſchikt.

zonder dat wij ons over iemand het minst te beklagen hadden. Op den middag was al het volk aan boord. DE CLONARD had van een Opperhoofd der *Indianen* een man- 1786. Meij.

schikt. Men ziet zommige perſoonen, aan wien één of meer tanden ontbreken: een hedendaagsch Reiziger is van begrip, dat zij zig dezelven uittrekken in een oogenblik van groote droefheid, en dat deeze de manier is, op welke zij over hunne ouders of vrienden rouwe dragen: ik heb, bij hun zijnde, niets opgemerkt, waar door dit gevoelen verſterkt of wederlegd zoude worden."

„ Bij deeze volken zijn de ſpieren ſterker geſpannen, de baard zwaarder, het lichaam en de teeldeelen meer van hair voorzien, dan men zulks bij de bewoners van het *Paasch-Eiland* opmerkt. Hun hoofd-hair is zwart; zij ſnijden het zoodanig, dat het de gedaante van een helm heeft; de hairen, die zij in derzelver volkomene lengte laten, en welke dus de manen van den helm verbeelden, zijn aan het einde rosachtig: deeze kleur wordt waarſchijnlijk daar aan gegeeven door het zuure ſap van deeze of geene planten."

„ De vrouwen zijn kleiner, dan de mannen, en bezitten noch de vrolijkheid, noch de zachtheid, noch de cierlijke gedaante, als die van het *Paasch-Eiland:* zij hebben over 't algemeen eene ongeëvenredigde geſtalte, grove trekken, een donker uitzigt, en zij zijn dik, log, en ongemanierd."

„ De bewooners van het Eiland *Mauwi* zijn zacht, in-

1786. Meij. mantel, en een fraaijen helm, met roode vederen bedekt, gekogt; hij had ook nog gekogt meer dan honderd varkens, bananen, aardappelen, tarro, veele ſtoffen, matten,

innemend, en hebben zelfs een zoort van wellevendheid ten aanzien van vreemdelingen."

„ Deeze volken verwen hunne huid; zij doorſteken zig de ooren en den neus, en dragen 'er ringen in om zig te vercieren. Zij zijn niet beſneden; maar zommigen verrigten aan zig zelven een zoort van verband, door de voorhuid over het roedenhoofd heen te trekken, en het aldaar door middel van een bindzel vast te maken. De kleederen beſtaan in een ſluijer, die de teeldeelen bij de beide kunnen bedekt, en in een lap ſtof, dienende om 'er hun lichaam in te winden. De ſtoffen, die deeze Eiland-bewoners van den ſchors van den Papier-moerbezien boom maken, zijn fraaij, en zeer verſchillende van kleur; zij verwen ze met veel ſmaak; hunne ſchilderingen zijn zoo regelmatig, dat men bijna gelooven zoude, dat zij onze *Indiſche* ſtoffen hebben willen nabootſen. Hunne huizen, die met elkander groote gehuchten uitmaken, zijn op gelijke wijze, als die op het *Paasch-Eiland* gebouwd, maar in eene vierkante gedaante."

„ Ten aanzien van het maatſchappelijk beſtuur der bewoners van het Eiland *Mauwi* heb ik duidelijk beſpeurd, dat zij onderſcheiden volken uitmaken, die elk door een afzonderlijk Opperhoofd beſtierd worden."

„ De

ten, een praauw met een beugel, en verſcheiden ander klein huisraad, deels van vederen, deels van ſchelpen gemaakt. Bij onze aankomst aan boord, dreven de beide Fre- 1786. April.

„ De ſchoonheid der luchtſtreek en de vruchtbaarheid van dit Eiland, ſcheenen deszelfs bewoners zeer gelukkig te maken, indien de veneriſche ziekte en mearsheid aldaar met minder geweld en minder algemeen woedden. Deeze zoo vernederende en verwoestende geeſels van het menschdom vertoonen zig bij deeze Eiland-bewoners door de volgende toevallen; te weten: lieſbuilen, wanſtaltige lidteekens, die uit derzelver verettering voortkomen, wratten, voortknagende zweeren met beenbederf, bochels, verouderde oog-gezwellen, het uitzweeren der oogen, blindheden, voortkopende dauwworm, en verlammingen in de uitwendige ledematen; en bij de kinderen, door korsten op het hoofd, of kwaad zeer, waar uit een ſtinkend en bijtend vocht druipt. Ik heb opgemerkt, dat de meesten van deeze ongelukkige ſlagtoffers der wellust, tot den ouderdom van negen of tien jaren gekomen zijnde, zwak en kwijnend waren, tot eene vermagering vervielen, en door de *Engelſche* ziekte wierden aangetast."

„ De tijd en mijne omſtandigheden lieten mij niet toe eenig onderzoek te doen naar de manier, op welke deeze Volken alle die kwalen behandelen; maar indien ik 'er over moet oordeelen uit de groote ſmarten, waar aan men deeze menſchen overlaat, en

1786. Meij. Fregatten op hunne ankers; de zeewind waaijde zeer hevig uit het oost- zuid-oosten, wij liepen gevaar, om op het Eiland *Marokinne* geworpen te worden, het welk echter nog zoo verre van ons af was, dat wij tijds genoeg hadden, om onze booten in te nemen. Ik gaf fein om onder zeil te gaan; maar alvorens het anker te ligten, was is genoodzaakt zeil te maken, en het te laten naflepen, tot ik het Eiland *Marokkinne* voor bij was, om niet verder dan het Kanaal af te drijven: indien het ongelukkiglijk aan de eene of andere klip gehaakt had, en de grond niet hard en effen genoeg geweest was, om 'er over heen te glijden, zoude ik genoodzaakt geweest zijn het kabel af te kappen.

Eindelijk ligtten wij ons anker des avonds ten vijf uuren; het was te laat om mijnen weg tusfchen het Eiland *Ranai*, en het westelijk gedeelte van het Eiland *Mauwe* te nemen: het was een nieuw Kanaal, het

wel

de fnelle voortgang hunner verzwakking, zoude ik bijna gelooven, dat hun geene middelen bekend zijn om zulk een elendigen ftaat te eindigen, noch zelfs eenige verzachting 'er aan toe te brengen."

welk ik gaarne hadde willen onderzoeken; maar de voorzichtigheid gedoogde niet, dat ik mij met den nacht daar aan waagde. Tot agt uuren hadden wij geduurige verandering van wind, waar door wij geen halve mijl konden vorderen. Eindelijk bleef de wind in het noord-oosten; ik rigtte mijn koers naar 't westen, zeilende op eenen gelijken afstand tusschen den noordwestelijken uithoek van het Eiland *Tahoorowa*, en den zuidwestelijken uithoek van het Eiland *Ranai*. Toen het dag wierd, zette ik het op den zuidwestelijken uithoek van het Eiland *Morotoi* aan, blijvende echter op den afstand van drie vierde van een mijl, en zeilde op die wijze even als de *Engelschen* door het Kanaal, het welk de Eilanden *Wohaoo* en *Morotoi* van elkander scheidt: het laatstgemelde is mij toegeschenen aan dit gedeelte niet bewoond te zijn, schoon het, volgens de *Engelsche* verhalen, aan de andere zijde sterk bevolkt is. Het is merkwaardig, dat op deeze Eilanden de vruchtbaarste, de gezondste, en gevolgelijk de meest bewoonde gedeelten, altijd onder den wind leggen. Onze Eilanden van *Guadeloupe*, *Martinique*, enz. hebben zulk

1786. Meij.

1786. Meij. eene volmaakte overeenkomst met deeze nieuwe reeks van Eilanden, dat alles, ten minſten met betrekking tot de zeevaart, mij daar in is toegeſchenen volkomen gelijkvormig te zijn.

Junij. Den eerſten Junij des avonds ten zes uuren, bevonden wij ons buiten alle de Eilanden; wij hadden minder dan agt en veertig uuren tot dit onderzoek beſteed, en ten hoogſten veertien dagen om eene aardrijkskundige ſtelling op te helderen, die mij is voorgekomen van zeer veel aanbelang te zijn, vermits zij vijf of zes Eilanden, die niet aanwezig zijn, van de kaarten weg neemt. De viſchen, welke ons van den omtrek van het *Paasch-Eiland* tot aan onze ankerplaats waren bijgebleven, verdwenen t'eenemaal. Het is zeer merkwaardig, dat die zelfde bank van viſchen vijftien honderd mijlen ver onze Fregatten is bijgebleven: verſcheide Boniten, door onze elgers of drietanden gewond zijnde, hadden daar door op den rug een kenteeken, waar aan men zig onmogelijk vergiſſen konde; en wij herkenden dus dagelijks dezelfde viſchen, welken wij des avonds te vooren gezien hadden. Ik twijffele niet, of zoo wij

Bank van viſchen, die de Fregatten 1500 mijlen ver bijblijft.

wij ons op de *Sandwichs-Eilanden* niet hadden opgehouden, zij zouden ons nog wel twee of drie honderd mijlen verder gevolgd zijn, tot aan die luchtſtreek, in welke zij, volgens hunnen aart, niet beſtaan konden. 1786. Junij.

De ooste-winden hielden aan tot op 30 graden noorder breedte: ik zette koers naar 't noorden; het was mooij weder. De verſche voorraad, dien wij geduurende ons kort verblijf op de *Sandwichs-Eilanden* hadden ingenomen, verſchafte aan het ſcheepsvolk der beide Fregatten een gezond en aangenaam voedzel drie weken lang: het was ons echter onmogelijk onzé varkens levendig te houden, bij gebrek van water en onderhoud; ik was genoodzaakt dezelven te ſlachten, en volgens de manier van Capitain COOK in te zouten: maar deeze varkens waren zoo klein, dat zij grootendeels nog geen [illegible]tig ponden gewicht haalen konden. Dit ſpek konde niet lang in het zout blijven liggen, of wierd 'er ſpoedig door verteerd, en gedeeltelijk vernietigd; 't geen ons noodzaakte, om het voor al het andere op te eeten.

Den 6[en] Junij, ons bevindende op 30 gra-

1786. Junij. den noorder breedte, liep de wind naar het zuid-oosten; de lucht wierd witachtig en dof; alles kondigde aan, dat wij de luchtſtreek der pasſaat-winden voorbij waren, en ik vreesde zeer van in 't kort dat heldere weder te zullen derven, het welk onze gezondheid had in ſtand gehouden.

Zorg voor de gezondheid van het ſcheep volk, in nevelachtige zeeën Mijne vrees voor zwaare nevels wierd zeer ſpoedig bewaarheid; zij begonnen den 9^en^ Junij [illegible] 34 graden noorder breedte, en 'er was geen heldere lucht tot den 14^en^ van dezelfde maand, op 41 graden. Ik oordeelde in 't eerſt, dat deeze zeeën nevelachtiger waren, dan die, waar door *Europa* van *America* wordt afgeſcheiden. Ik zoude zeer bedrogen zijn uitgekomen, indien ik dit gevoelen als ontegenſprekelijk hadde aangenomen; de nevels in *Acadiën*, *Terre-Neuve* en *Hudſons-Baaij*, hebben, uit hoofde van hunne doorgaande dikte, verre den voorrang boven de laatstgemelden: maar de vochtigheid was uittermaten ſterk; de damp of regen drong door alle de kleederen der matrooſen door; wij hadden nimmer een zonneſtraal om dezelven te droogen, en ik had, op mijne reize naar *Hudſons-Baaij*, de droevige ondervinding ge-

gehad, dat koude vochtigheid misschien ééne van de hoofd-oorzaaken der scheurbuik is. Niemand was 'er nog door aangetast; maar na een zoo lang verblijf op zee, begon ons gestel eene neiging tot deeze ziekte te krijgen. Ik gelastte dus, om een partije gloeijende kolen onder de plegt en tusschen het verdek, alwaar het scheepsvolk sliep, te plaatsen; ik deed aan elk matroos of soldaat een paar laarsen uitdeelen, en men gaf hun de wolle borstrokken en broeken te rug, welken ik, na dat wij Kaap *Horn* waren voorbij gezeild, had doen weg leggen, en bewaren. 1786. junij.

Mijn Heelmeester, die alle deeze dingen te zamen met DE CLONARD bezorgde, deed mij den voorslag, om in den voormiddags borrel, *Grog* (*) genaamd, een weinig aftrekzel van Kina te mengen, het welk, zonder den smaak van deezen drank merkelijk te veranderen, zeer heilzaame gevolgen konde te weeg brengen. Ik was ver-

(*) Een drank, uit één gedeelte brandewijn, en twee deelen water bestaande, veel gezonder voor het scheepsvolk, dan enkele brandewijn.

1786. Junij. verpligt bevel te geven, om dit mengzel in ſtilte te maken: anderzints zoude het ſcheepsvolk zekerlijk geweigerd hebben hun borrel te drinken; maar dewijl niemand 'er iets van bemerkte, verzette men zich ook niet tegen deeze nieuwe verordening, die grooten tegenſtand had kunnen ontmoeten, indien het algemeene goedvinden daar over vooraf was ingenomen geweest.

Deeze onderſcheidene voorzorgen hadden de beste uitwerking; maar zij waren het eenige voorwerp van onze bezigheden niet geduurende eene zoo lange reize: mijn timmerman maakte, volgens de afteekening van DE LANGLE, een graan-molen, die voor ons van de grootſte nuttigheid was.

De opzigters over de levensmiddelen, van begrip zijnde, dat het gedroogde graan minder aan bederf onderworpen zoude zijn, dan meel en biſchuit, hadden ons voorgeſlagen, om daar van eene zeer groote hoeveelheid mede te nemen; wij hadden dezelve in CHILI nog vermeerderd. Men had ons handmolens gegeven van vier en twintig duimen middellijns op vier en een halve duimen dikte; vier mannen waren 'er noodig, om dezelve in beweging te brengen.

gen. Men verzekerde, dat DE SUFFREN geene andere molen gehad had, om voor de behoeften van zijne vlotelingen te voorzien; 'er viel van toen af aan niet meer te twijffelen, dat deeze molens niet voldoende waren voor zulk een kleine hoop ſcheepsvolk, als het onze: maar wanneer wij 'er gebruik van wilden maken, bevond de bakker, dat het graan wel gebroken, maar niet gemalen was, en de arbeid, een geheelen dag door, van vier mannen, welken men alle half uur afloste, had niet meer, dan vijf en twintig ponden van dit ſlechte meel bezorgd. Dewijl ons graan bijna voor de helft ons middel van beſtaan uitmaakte, zouden wij in de grootſte verlegenheid geweest zijn, zonder de vernuftige uitvinding van DE LANGLE, die, geholpen door een matroos, welke voorheen een molenaars jongen geweest was, bedagt, om aan onze kleine molens de beweging van een windmolen te geven: hij beproefde dit in 't eerst, en wel met eenigen goeden uitſlag, door het maken van wieken, welken de wind deed draaijen; maar wel dra ſtelde hij een draaijrad in de plaats: wij verkregen door dit nieuwe middel zulk een volmaakt

1786. Junij.

1786. Junij. maakt goed meel, als het welk op de gewoone koornmolens gemalen wordt, en wij konden dagelijks twee honderd ponden meel malen.

Waarnemingen. Den 14", liep de wind naar het west-zuid-westen. Wij maakten door onze lange ondervinding de volgende waarnemingen: de lucht helderde vrij algemeen op, wanneer de wind eenige graden alleenlijk van het westen naar het noorden geloopen had, en de zon vertoonde zig aan den gezicht-einder; wanneer de wind van het westen naar het zuidwesten liep, dan hadden we doorgaans mistig weder, met een weinig regen; van het zuid-westen naar het zuid-oosten, en tot aan het oosten loopende, hadden wij den gezicht-einder vol nevel, en eene ongemeene vochtigheid, die tot in de kamers en alle de deelen van het ſchip doordrong. Dus zal een enkele oogwenk op de tafel der winden aan den lezer ſteeds de geſteldheid van het weder aanwijzen, en van zeer veel nut zijn voor hun, die bij vervolg deeze zelfde wateren bevaren zullen. Voor 't overige zullen zij, die bij het vermaak, het welk zij bij het lezen deezer reisbeſchrijving ontwaren, eenig

nig deel willen nemen in het lot van hun, die 'er de vermoeijenisſen van hebben uitgeſtaan, misſchien niet met onverſchilligheid gedenken aan reizigers, die aan de uiterſte einden der aarde, en na onophoudentlijk met mist, ſlecht weder, en ſcheurbuik geworſteld te hebben, eene onbekende zeekust doorkruist hebben, tot het onderzoeken der verdichtſelen, die de nieuwe aardrijkskundigen te gretig hebben aangenomen. 1786. Junij.

Dit gedeelte van *America* tot aan den *St. Elias berg*, op 60 graden, is door Capitain COOK niet dan van verre gezien, uitgenomen de haven van *Nootka*, alwaar hij ten anker ging leggen; maar van *St. Elias berg* tot aan den uithoek van *Alaska*, en zelfs die van de *Ys-Kaap*, heeft deeze beroemde reiziger de kust gevolgd met die onverſchrokkenheid en moed, waar toe geheel *Europa* weet, dat hij in ſtaat was. Dienvolgende was het onderzoek van dat gedeelte van *America*, het welk tusſchen *St. Elias berg* en de haven *Monterey* gelegen is, een zeer gewichtige arbeid voor de ſcheepvaart en den koophandel; maar 'er waren veele jaren toe noodig, en wij mo-

gen

1786. junij. gen niet ontveinzen, dat vermits wij uit hoofde van het jaargetijde, en vooral van het uitgebreid ontwerp onzer reize, 'er ſlechts twee of drie maanden aan beſteden konden, wij veele bijzonderheden hebben moeten overlaten voor de reizigers, die na ons komen zouden. Verſcheiden eeuwen zullen 'er misſchien verloopen, eer dat alle de baaijen, alle de havenen van dit gedeelte van *America* volkomen bekend zijn; maar de waare rigting van de kust, de bepaaling der merkwaardigſte punten in breedte en in lengte, zullen aan onzen arbeid eene nuttigheid verzekeren, die door elk zeeman hoog gewaardeerd zal worden.

Zedert ons vertrek van de *Sandwichs-Eilanden*, tot dat wij bij *St. Elias berg* aan land kwamen, bleef de wind ons bij aanhoudendheid gunſtig. Naar mate wij meer noordwaarts kwamen, en *America* naderden, zagen wij wier voor bij drijven van een bij ons geheel onbekend zoort: het zelve had de gedaante van een bol, van de grootte van een orange-appel, met een ſtaart van veertig of vijftig voeten lengte; en het geleek, maar zeer in 't groot, naar de ſteng van eene uije, die in 't zaad ge-

geſchoten is. Walviſchen van 't allergrootſte zoort, duikelaars, en zee-eenden verſtrekten ons tot een blijk, dat wij het land naderden; eindelijk kregen wij het zelve den 23ᵉⁿ, des morgens ten vier uuren, in 't gezicht: toen de mist was opgetrokken, zagen wij eene lange reeks van bergen, met ſneeuw bedekt, welken wij dertig mijlen verder zouden hebben kunnen zien, indien het helder weder geweest was; wij ontdekten den *St. Elias berg*, naar BEHRING benoemd, welks top boven de wolken uitſtak. 1786. Junij. *Ontdekking van de* Americaanſche *Kust.*

Het gezicht van land, het welk na eene lange reize, doorgaans een zoo aangenamen indruk maakt, had op ons die zelfde uitwerking niet; het oog vestigde zig met neerſlagtigheid op die hoopen ſneeuw, waar mede een dor land, van boomen geheel ontbloot, overdekt was; de bergen ſcheenen een weinig afgelegen te zijn van de zee, die tegen eene hooge borstwering van één honderd vijftig of twee honderd toiſen aanſloeg. Deeze borstwering, die 'er zoo zwart uitzag, als of zij door het vuur verkalkt was, van alle groente ontbloot, verwekte eene wonderbaare tegen-

1786. Junij. ſtrijdigheid met het wit der ſneeuw, die men dwars door de wolken heen zag; dezelve diende tot een voetſtuk aan een langen keten van bergen, die zig vijftien mijlen ver van het oosten naar het westen ſcheen uit te ſtrekken. In 't eerst dachten wij 'er zeer digt bij te zijn; de kruin der bergen vertoonde zig boven ons hoofd, en de ſneeuw verſpreidde eene helderheid, geſchikt om het oog van hun, die 'er niet aan gewoon zijn, te misleiden: maar, naar mate wij nader kwamen, beſpeurden wij, voor deeze borstwering, lage landen, met boomen bewasſen, welken wij voor Eilanden aanzagen: het was waarſchijnlijk, wij aldaar eene ſchuilplaats voor onze ſchepen, als mede water en hout, vinden moesten. Ik beſloot dus deeze zoogenaamde Eilanden, met behulp van de ooste winden, die langs de kust waaijden, van nabij te onderzoeken: maar de wind draaide naar het zuiden; de lucht wierd zeer zwart aan dit gedeelte van den gezicht-einder: ik oordeelde een gunſtiger gelegenheid te moeten afwagten, en bij den wind, die tegen de kust aanſloeg, op te loeven. Den geheelen dag van den 25ⁿ was het land door een

een dikken nevel omgeven: maar den 26ⁿ was het zeer mooij weder; des morgens ten twee uuren vertoonde zig de kust in haare volkomene gedaante. Twee mijlen ver zeilde ik langs dezelve heen: het dieploot teekende vijf en zestig vademen water, met een modderigen grond: ik verlangde zeer om een haven te vinden, en ik hoopte dezelve wel dra te zullen ontmoeten. 1786. Junij.

Deeze hoop was van korten duur. Eenige voor uit ſteekende uithoeken van de kust, welken ik voor Eilanden aanzag, en een zeer ſterke ſtroom, deeden mij denken, dat wij digt bij een Baaij waren, die geſchikt was, om te ankeren. DE MONTI, die met drie booten van de beide Fregatten dezelve was gaan opnemen, bragt ons, des avonds ten negen uuren, berigt, dat de kust alleenlijk ter deezer plaatſe eene vrij merkelijke diepte maakte in het noordoosten, hebbende de gedaante van een half rond; maar dat 'er geene de minſte beſchutting voor de winden was van den zuid- zuid-westen tot den oost- zuid-oosten wind, welke ſtreeken de gevaarlijkſte zijn. De zee ſloeg met geweld tegen den *Baaij van* Monti.

1786. Junij. oeven aan, welke vol met drijvend hout was. DE MONTI was met zeer veel moeite aan land gegaan: en dewijl hij het bevel over deeze booten voerde, gaf ik aan deeze Baaij den naam van *Baaij van Monti.*

Baaij en Rivier van Behring. De volgende dagen, den 28ste en 29ste, verhinderde de mist ons, om de kust te zien. Den 30ste, ontdekten wij in het oosten eene Baaij, die zeer diep ſcheen te zijn, en welke ik in 't eerst voor die van *Behring* aanzag; ik naderde dezelve op anderhalve mijl: ik beſpeurde duidelijk, dat de laage landen, even als in de *Baaij van Monti*, zig met de hoogere landen vereenigden, en dat 'er geen Baaij was; maar het zee-water was witachtig en bijna zoet; alles kondigde ons aan, dat wij ons aan den mond van eene zeer groote Rivier bevonden, dewijl twee mijlen ver in zee de kleur en ziltigheid van het water veranderden. Ik gaf ſein om te ankeren op dertig vademen ſlijkgrond, en deed de groote boot uitzetten, onder het opzicht van mijnen tweeden Bevelhebber DE CLONARD, vergezeld door MONNERON en BERNIZET. DE LANGLE had insgelijks twee van zijne booten gezonden, onder bevel van

MAR-

MARCHAINVILLE en DAIGREMONT. Deeze Officiers kwamen op den middag te rug. Zij waaren zoo na bij aan de kust gezeild, als de klippen het hun hadden toegelaten, en zij hadden een zandbank, met de zee gelijk ſtaande, ontdekt, aan den mond van eene groote Rivier, die door twee zeer breede openingen zig in de zee ontlastte; maar voor elk van deeze monden lag een zandbank, even als in de Rivier van *Baijonne*, waar tegen de zee met zoo veel geweld aanſloeg, dat het voor onze booten onmogelijk was aldaar dicht bij te komen. DE CLONARD bragt vijf of zes uuren vrugteloos door met het zoeken van eenen ingang; hij zag rook, waar uit bleek, dat het Land bewoond was; wij zagen van het ſchip eene ſtille zee boven de bank, en een kom van verſcheiden mijlen breedte, en twee mijlen wijd zig uitſtrekkende: dus is het waarſchijnlijk, dat, bij een ſtille zee, ſchepen, of ten minſten booten, in deeze Golf kunnen binnen loopen; maar dewijl de ſtroom zeer geweldig is, en dat, bij de klippen, de zee, van het eene oogenblik tot het andere, zeer onſtuimig wordt, moet het enkel aanſchouwen

1786. Junij.

1786. junij. van deeze plaats den zeelieden affchrik baaren. Toen ik deeze Baaij zag, dacht ik, of ze misschien die geene was, alwaar BEHRING was voor anker gaan liggen. Ik gaf aan deeze Rivier den naam van de *Rivier van Behring*, en het koomt mij voor, dat de Baaij van dien naam niet aanwezig is, en dat Capitain COOK ze veel eer vermoed, dan waarlijk ontdekt heeft, dewijl hij 'er tien of twaalf mijlen van heeft af gezeild.

Julij. Den eerften Julij, zeilden wij langs het Land, met een westelijk windjen, op twee of drie mijlen afftand, en dicht genoeg, om, met behulp van onze kijkglazen, menschen te kunnen ontdekken; maar wij zagen eene meenigte klippen, die de landing onmogelijk scheenen te maken.

Den 2^en^, op den middag, zeilde ik voor bij den berg *Beau-Temps*, naar het noorden 6 graden oostwaarts volgens het kompas; wij namen 58 graden 36 minuten breedte waar; de lengte der horologien was 140 graden 31 minuten, en onze afftand van Land was twee mijlen. Des namiddags ten twee uuren ontdekten wij een inham, een weinig ten oosten van Kaap *Beau-Temps*,

Temps, die eene zeer goede Baaij ſcheen op te leveren; ik zette koers om dezelve te naderen. Op een mijl afſtand, zond ik de kleine boot onder bevel van DE PIERREVERT, om met BERNIZET dezelve te gaan opnemen; de *Aſtrolabe* zond tot dit zelfde einde twee booten af, onder bevel van DE FLASSAN, en BOUTERVILLIERS. Wij zagen van boord eene groote reeks van rotſen, agter welken de zee zeer ſtil was; deeze reije ſcheen drie of vier honderd toiſen lengte te hebben van het oosten naar het westen, en eindigde op omtrent de lengte van twee kabels van den uithoek van het vaste Land, latende in het midden eene vrij breede doortocht open; zoo dat de natuur, aan het uiterſte einde van *America*, een haven, als die van *Toulon*, ſcheen gemaakt te hebben, maar veel uitgebreider in haaren aanleg en gebruik: deeze nieuwe haven ſtrekte zig drie of vier mijlen wijd uit. DE FLASSAN en BOUTERVILLIERS gaven 'er het gunſtigst berigt van; zij waren verſcheiden malen in en uit gezeild, en zij hadden beſtendig zeven of agt vademen water in het midden van den doorvaart gevonden, en vijf vademen, toen zij digter kwamen, en

1786. Julij. *Eene goede Baaij ontdekt.*

1786 julij. omtrent twintig toiſen aan beide de uiteinden: zij voegden 'er bij, dat binnen in de Baaij tien of twaalf vademen water waren, met een goeden ankergrond. Ik beſloot, uit hoofde van dit hun berigt, om naar den doortocht koers te zetten; onze booten peilden, en hadden last, om wanneer wij de klippen naderden, zig elk aan één der uiteinden te plaatſen, zoo dat de ſchepen ſlechts hadden midden door te zeilen.

Zeer ſpoedig bemerkten wij Wilden, die ons teekenen van vriendſchap bewezen, door ons met witte mantels en verſcheidene beesten-vagten toe te zwaaijen: veelen van deeze *Indianen* waren met hunne praauwen in de Baaij aan 't viſſchen, alwaar het water ſtil was, even als in een kom, terwijl niettemin de golven met zulk een geweld tegen de klippen aanſloegen, dat dezelve met ſchuim als overdekt waren; maar de zee was zeer ſtil boven den doorvaart, tot een nieuw bewijs voor ons, dat aldaar eene aanmerkelijke diepte was.

Des avonds ten zeven uuren waren wij binnen geloopen; de wind was ſlap, en de vloed zoo ſterk, dat het onmogelijk was tegen ſtroom op te zeilen. De *Aſtrolabe* wierd

wierd met eene zeer groote drift naar buiten te rug gedreven, en ik was genoodzaakt te ankeren, om door den ſtroom, waar van ik de rigting niet kende, niet te worden weggeſleept. Maar toen ik zeker was, dat de ſtroom naar de open zee heen dreef, ligtte ik het anker, en haalde de *Aſtrolabe* weder in, zeer twijffelmoedig zijnde, welke partij ik des anderen daags kiezen zoude. De zeer driftige ſtroom, waar van onze Officiers niets geſproken hadden, had mijnen ijver, om in deeze haven te ankeren, merkelijk doen verflaauwen: ik was niet onbewust van de groote moeijelijkheden, welken men bij het in en uitkomen van naauwe doortochten, wanneer de vloeden zeer ſterk zijn, altijd ontmoet; en verplicht zijnde de *Americaanſche* kusten geduurende het goede jaargetijde te bezoeken, gevoelde ik, hoedanig een gedwongen verblijf in eene Baaij, alwaar het uitloopen eene vereeniging van gunſtige omſtandigheden vorderde, veel aan den goeden uitſlag van onzen tocht zoude kunnen ſchaden. Ik laveerde intuſſchen den geheelen nacht door; en toen de dag was aangekomen, deelde ik mijne aanmerkingen aan DE 1786. julij.

1786. Julij. LANGLE door den roeper mede: maar het bericht van zijne beide Officiers was zeer gunſtig; zij hadden den doortocht, en het binnenſte gedeelte van de Baaij gepeild; zij verklaarden, dat zij verſcheiden malen met hunne boot tegen dien ſtroom, die ons zoo ſterk voorkwam, hadden opgezeild; zoo dat DE LANGLE oordeelde, dat deeze ankerplaats ons uittermaten geleek; en zijne redenen kwamen mij zoo gegrond voor, dat ik niet aarzelde, om mij aan dezelven te onderwerpen.

Deeze haven was tot dus verre nimmer door eenig reiziger ontdekt: zij is gelegen drie en dertig mijlen ten noordwesten van de haven van *los Remedios*, de uiterſte grens der *Spaanſche* zeevaarderen; omtrent twee honderd vier en twintig mijlen van *Nootka*, en honderd mijlen van *Williams-ſound:* ik vermeene derhalven, dat indien de *Franſche* Regeering mogt goedvinden, om aan dit gedeelte der *Americaanſche* kust handeldrijvende Comptoiren aan te leggen, geen Volk hoe genaamd het minſte recht zoude kunnen voorwenden, om zig daar tegen te verzetten. De ſtilte binnen deeze Baaij kwam ons bijzonderlijk te ſtade, daar wij

in

in de volſtrekte noodzaak waren, om onze ſtouwing bijna geheel te veranderen, en zes ſtukken geſchut, die in het ruim geplaatst waren, voor den dag te haalen, als zonder welken het onvoorzigtig was de *Chineeſche* zeeën (*), die dikwerf door zeeroovers onveilig gemaakt worden, te bevaaren. Ik gaf aan deeze plaats den naam van *Port des François*. 1786, julij.

Dezelve ontfangt den naam van Port des François.

Des morgens ten zes uuren zetteden wij onze koers zoodanig, dat wij met het eindigen van de vloed den mond der Rivier bereiken konden. De *Aſtrolabe* voer voor uit, mijn Fregat volgde, en wij hadden, even als des avonds te vooren, op elken uithoek der klippen een boot geplaatst. De wind waaijde uit het westen naar het west-zuid-westen; de richting van den ingang is ten noorden en zuiden: dus had alles een gunſtig voorkomen. Maar des morgens ten zeven uuren, toen wij met inloopen bezig waren, draaide de wind naar het west-noord-westen, en naar het noord-westen ten westen, zoo dat wij moesten aan den

(*) Wij moesten in het eerſte begin van *Februarij* in *China* aankomen.

1786. Julij. den wind leggen met losse zeilen: gelukkig bragt de vloed onze Fregatten in de Baaij, en wel zoo, dat wij de klippen van den oostelijken uithoek op een halve pistoolschoot lieten liggen. Binnen zijnde, ankerde ik op drie en een half vademen water, steenachtige grond, op een halve kabels lengte van den oever. De *Astrolabe* had zig op den zelfden grond, en op dezelfde diepte, voor anker gelegd.

Zedert dertig jaaren, dat ik ter zee vaare, is het mij nimmer gebeurd, twee schepen in zulk een oogenschijnlijk gevaar gezien te hebben om te vergaan; zulk een voorval te ontmoeten aan het andere einde der weereld, had ons onheil nog veel grooter gemaakt: maar thans was 'er geen gevaar meer. Onze sloepen werden zeer schielijk in zee gebragt; wij bedienden ons van kleine ankers, om voort te komen; en eer dat de vloed merkelijk was afgenomen, bevonden wij ons op een grond van zes vademen: hier en daar stootten wij wel met de kiel, maar zoo ligt, dat het schip 'er geen nadeel door leed. Onze gesteldheid zoude in 't geheel geene bekommering meer veroorzaakt hebben, zoo wij niet voor anker

ker gelegen hadden op een ſteenachtigen grond, die zig nog verſcheiden kabels lengte rondom ons uitſtrekte; het geen met het gegeven bericht van DE FLASSAN en BOUTERVILLIERS niet ſtrookte. Het was thans de tijd niet, om deswegens aanmerkingen te maken; wij moesten trachten van deeze ſlechte ankerplaats ontheven te geraken, en de geweldige ſtroom was daar in een groot hinderpaal; dezelve was zoo hevig, dat ik mij genoodzaakt vond nog een anker te laten vallen. Elk oogenblik vreesde ik, dat het ankertouw zoude breken, en ik in gevaar geraken, van tegen de kust geworpen te worden: onze ongerustheid vermeerderde nog, om dat de wind uit het west-noord-westen merkelijk begon aan te wakkeren. Het Fregat wierd tegen den grond aan gedrukt, met het agterſte gedeelte digt aan de klippen; het was onmogelijk, om op het inwinden bedacht te zijn. Ik liet de bramſteng ſtrijken, en ik wagte het einde van dit ſlecht weder af, het welk echter niet gevaarlijk geweest zou zijn, indien wij maar een beteren anker-grond gehad hadden. 1786. julij.

Ik liet zoo dra mogelijk de Baaij pijlen.

Wel

1786. Julij. Wel dra kreeg ik door BOUTIN berigt, dat hij een besten zand-grond gevonden had, op vier kabels afstand ten westen van onzen anker-grond; dat wij aldaar tien vademen water hebben zouden; maar dat meer voorwaarts in de Baaij, naar het noorden, 'er geen grond dan van zestig vademen was; uitgenomen op een halve kabels lengte van den oever, alwaar men dertig vademen water, en een slijk-grond vond: hij zeide mij ook, dat de noordwesten wind niet tot in het binnenste van de haven doordrong, en dat hij aldaar eene volmaakte stilte had opgemerkt.

D'ESCURES was te gelijker tijd afgevaardigd, om den grond van deeze Baaij te peilen, waar van hij mij het gunstigst berigt bragt: „ Hij was een Eiland omge-
„ varen, in welks nabijheid wij met vijf
„ en twintig vademen water, op een slijk-
„ grond, konden ankeren; 'er konde geene
„ betere gelegenheid zijn, om aldaar ons
„ *Observatorium* te plaatsen; 'er lag eene
„ meenigte gehakt hout op den oever ver-
„ spreid; en watervallen van het helderste
„ water daalden van den top der bergen
„ af tot in de zee. Hij was tot in het
„ bin-

„ binnenſte der Baaij doorgedrongen, twee „ mijlen boven het Eiland; dezelve was „ vol ijs-ſchollen. Hij had den ingang „ van twee breede vaarten beſpeurd; doch „ mij met den meesten ſpoed van zijn „ wedervaren berigt willende komen geven, „ had hij dezelven niet verder onderzogt." Volgens dit bericht, verbeeldden wij ons, dat het misſchien mogelijk zijn zoude, om door één van deeze vaarten tot in het binnenſte van *America* door te dringen. Na dat de wind des middags ten vier uuren was gaan leggen, ſleepten wij ons ſchip door middel van groote touwen naar den zandgrond heen, ons door BOUTIN aangewezen, en de *Aſtrolabe* zag kans, om zeilende den anker-grond van het Eiland te bereiken: des anderen daags haalde ik dit Fregat in, met behulp van een kleinen zuid-zuid-oosten wind, en van onze booten en ſloepen.

1786. julij.

De beide Fregatten ankeren aldaar.

Geduurende den tijd, dat wij genoodzaakt waren ons aan den ingang der Baaij te blijven ophouden, wierden wij onophoudelijk door de praauwen der Wilden omringd. Tegen verruiling van ons ijzer, boden zij ons visch, vellen van zee-otters of

Handel met de Inboorlingen.

1786. Julij. of andere dieren, als mede verſchillende ſtukken huisraad en kleederen aan: tot onze groote verwondering, hadden zij het voorkomen van aan den handel zeer gewoon te zijn, en wisten hunne waaren zoo goed aan den man te helpen, als de bekwaamſte kooplieden in *Europa*. Onder alle de koopwaren verlangden zij naar niets zoo zeer, als naar het ijzer: zij namen ook eenige koraalen aan; maar deeze dienden meer om een koop te ſluiten, dan om het eigentlijk voorwerp van ruiling uit te maken. Bij vervolg gelukte het ons, om hun tinne borden en potten te doen aannemen; maar zulks ſchikte ſlechts een enkele keer, en het ijzer had boven alles den voorrang. Dit metaal was hun niet onbekend; zij hadden ieder een dolk, daar van gemaakt, aan den hals hangen: deszelfs gedaante geleek naar die van de *Krits* der *Indianen* in *de Oost*, doch verſchilde echter in het handvatzel of de greep, die niet anders was, dan eene verlenging van het lemmer, rond gemaakt, en niet ſnijdende: dit wapentuig ſtak in een lederen ſcheede, en ſcheen hun meest gewaardeerd huisraad te zijn. Toen wij alle deeze dolken met zeer veel aandacht bezig-

zigtigden, gaven zij ons te kennen, dat zij daar van alleenlijk tegen de beeren en andere woud-dieren gebruik maakten. Zommige deezer dolken waren ook van rood koper, maar zij ſcheenen dezelven niet boven de anderen te verkiezen. Het laatstgemelde metaal is onder hun vrij gemeen: zij gebruiken het in 't bijzonder tot hals-cieraden, armbanden, en verderen opſchik; zij wapenen 'er ook hunne pijlen aan de punt mede. 1786. Julij.

Het was onder ons eene zeer groote vraag, hoe zij aan deeze beide metaalen kwamen. Het was eene mogelijke veronderſtelling, dat in dit gedeelte van *America* oorſprongelijk koper was, en dat de *Indianen* de kunde hadden om 'er lemmers of ſlaven van te maken: maar oorſprongelijk ijzer beſtaat misſchien niet in de natuur; of ten minſten het is zoo zeldzaam, dat het groorſte getal der *Mineralogisten* het nimmer gezien hebben (*). Men konde niet

(*) Het zuiver of oorſprongelijk ijzer is zeer zeldzaam; men vindt het echter in *Zweden*, in *Duitschland*, op de kust van *Sénegal*, in *Siberiën*, en op het Eiland *Elba*: ik heb het ook gevonden te

1786. Julij. niet ſtellen, dat deeze Volken de konst verſtonden, om het ijzer-erts door ſmelting tot den ſtaat van metaal te brengen; wij hadden bovendien op den dag van onze aankomst gepolijste halsbanden gezien, als mede eenig klein huisraad van geel koper, het welk, zoo men weet, uit rood koper en zink is zaamgeſteld: dus bragt ons alles in het denkbeeld, dat de metalen, die wij gezien hadden, van de *Ruſſen*, of van de bedienden der *Maatſchappij van Hudſon*, of van de *Americaanſche* kooplieden, die door de binnenſte gedeelten van *America* reizen, of eindelijk van de *Spanjaarden* afkomſtig waren; maar ik zal bij vervolg doen zien, dat zij hoogst waarſchijnlijk deeze metalen van de *Ruſſen* bekomen hadden. Wij hebben veele ſtaalen van

Erba-longa, een Dorp, twee mijlen ten noorden van *Baſtia*, de hoofdſtad van het Eiland *Corſica*; het was overvloedig verſpreid in een rots, aan den oever der zee gelegen, en altijd van eene agthoekige gedaante. Dat 'er in de daad zulk zuiver ijzer beſtaat, wordt bovendien bewezen door de ſtaalen of proefſtukken, die in de meeste kabinetten der Natuurlijke Geſchiedenis gevonden worden, en bevestigd door het gevoelen van STAHL, LINNÆUS, MARGRAFF, en anderen.

van dit ijzer mede gebragt; het is zoo zagt en zoo gemakkelijk te ſnijden als lood: misſchien is het voor de kenners van mijnſtoffen niet onmogelijk, om het Land en de mijnen aan te wijzen, die het zelve opleveren. 1786. Julij.

Het goud is in *Europa* zoo niet geacht, als het ijzer in dit gedeelte van *America*; het geen tot een nieuw bewijs verſtrekt voor de zeldzaamheid van dit metaal. Elk Eiland-bewoner bezit 'er in de daad eene kleine hoeveelheid van; maar zij zijn 'er zoo gretig naar, dat zij alle middelen te werk ſtellen, om het meester te worden. Op den dag van onze aankomst kregen wij een bezoek van het Opperhoofd van het voornaamſte gehucht. Alvorens aan boord te komen, ſcheen hij een gebed aan de Zon te doen; hij deed vervolgens aan ons eene lange aanſpraak, die met een zeer aangenaam gezang beſloten wierd, met het gewoon Kerk-gezang zeer veel overeenkomst hebbende; de *Indianen* van zijne praauw zongen met hem mede, het zelfde lied choors-gewijze herhalende. Na deeze plechtigheid kwamen zij bijna allen aan boord, en dansten een uur lang op het geluid van

1786. julij. hunne ſtem, die zeer juist geregeld was. Ik deed aan dit Opperhoofd verſcheiden geſchenken, die hem zoo lastig maakten, dat hij dagelijks vijf of zes uuren aan boord doorbragt, en ik verpligt was die geſchenken zeer dikwils te herhaalen, zoo ik hem niet misnoegd en dreigende wilde zien vertrekken, het geen echter niet zeer gevaarlijk was.

Zoo dra wij ons agter het Eiland geankerd hadden, begaven bijna alle de Wilden van de Baaij zig derwaarts. Het gerucht van onze aankomst verſpreidde zig wel dra tot de omleggende ſtreeken; wij zagen verſcheiden praauwen aankomen, met eene zeer groote meenigte otter-vellen beladen, welken deeze *Indianen* tegen bijlen, diſſels, en ſtaven ijzer verruilden. Zij gaven ons in 't begin Salm voor ſtukken van oude ijzere hoepen; maar wel dra wierden zij ongemakkelijker, en wij konden die visch niet bekomen, dan voor ſpijkers, of eenig klein ijzerwerk. Ik geloof, dat 'er geene landſtreek gevonden wordt, waar de zeeotter gemeener is, dan in dit gedeelte van *America*; en het zoude mij niet verwonderen, dat een Comptoir, het welk zijnen han-

handel ſlechts veertig of vijftig mijlen langs de zeekust uitſtrekte, jaarlijks tien duizend van deeze otter-vellen verzamelde. De Chirurgijn-Major van mijn Fregat, ROLLIN, heeft den eenigen otter, dien wij konden bekomen, gevild, ontleed, en opgevuld; ongelukkig was dezelve niet meer dan vier of vijf maanden oud, en woog ſlechts agt en een half ponden. De *Aſtrolabe* had 'er een gevangen, die ongetwijffeld aan de Wilden ontſnapt was, want hij was zwaar gewond. Dezelve ſcheen volwaſſen te zijn, en woog ten minſten zeventig ponden. DE LANGLE liet hem villen, om hem vervolgens op te zetten; maar dewijl dit geſchiedde in het hachelijk oogenblik, toen wij de Baaij inzeilden, wierd dit niet met de noodige oplettendheid verrigt, en wij konden noch den kop, noch de kaak bewaren. 1786. Julij.

De zee-otter is een halfſlachtig dier, meer door de fraaijheid van zijne huid, dan door eene naauwkeurige beſchrijving bekend. De *Indianen* van *Port des François* noemen hem *Skeƈter*; de *Ruſſen* geven hem den naam van *Colrij-Morskij*, en het wijfje onderſcheiden zij door het woord

1786. Julij. *Maska.* Eenige Natuurkenners hebben 'er van geſproken onder de benaming van *Saricovienne;* maar de beſchrijving van de *Saricovienne* bij DE BUFFON koomt met dit dier in 't geheel niet overeen, als het welk noch naar den otter van *Canada*, noch naar dien van *Europa* gelijkt.

Zoo dra wij op onze tweede ankerplaats gekomen waren, vervaardigden wij een *Obſervatorium* op het Eiland, het welk ſlechts een ſnaphaan-ſchoot van onze ſchepen af lag; wij rigtten aldaar eene verblijfplaats op, om 'er den tijd, dien wij ons in deeze haven zouden ophouden, door te brengen; wij ſtelden de tenten voor onze zeilemakers en ſmits; desgelijks ons vaatwerk, om het na te zien en te herſtellen. Dewijl alle de gehuchten der *Indianen* op het vaste Land gelegen waren, vleiden wij ons op ons Eiland in veiligheid te zijn; maar wij ondervonden wel dra het tegendeel. Reeds waren wij overtuigd, dat de *Indianen* zeer diefachtig waren; maar wij veronderſtelden in hun geene onvermoeide werkzaamheid, die in ſtaat was om de langduurigſte en moeijelijkſte ontwerpen uit te voeren: zeer ſpoedig leerden wij hen beter kennen. Alle

Hunne neiging en behendigheid om te ſteelen.

le nachten beſpiedden zij het gunſtigst oogenblik om ons te beſteelen; maar wij hielden aan boord van onze ſchepen goede wacht, en zij hebben onze waakzaamheid zelden verſchalkt. Ik had bovendien de *Spartaanſche* wet ingevoerd: hij die zig liet beſteelen, werd geſtraft; en zoo wij al de daad van den dief niet goedkeurden, wij vorderden ten minſten niets te rug, ten einde alle geſchil voor te komen, het welk nadeelige gevolgen zoude hebben kunnen te weeg brengen. Ik kan niet ontveinzen, dat deeze ongemeene zachtheid hen ſtout maakte; ik had echter getracht hen te overtuigen, dat onze wapenen in ſtaat waren hen te dwingen: men had een ſtuk geſchut, met een kogel geladen, in hun bijzijn afgeſchoten, om hun te doen zien, dat men hen van verre raken konde; en een afgeſchoten ſnaphaans-kogel had, in tegenwoordigheid van een groot aantal *Indianen*, een ſchild, verſcheiden malen toegevouwen, het welk zij ons verkocht hadden, na ons door teekenen beduid te hebben, dat het voor pijlen en dolken ondoordringbaar was, doorboord; eindelijk ſchoten onze ſcherpſchutters vogels in de lucht. Ik ben ten 1786. julij.

1786. Julij. vollen verzekerd, dat zij nooit gedacht hebben, om ons een gevoel van vrees in te boezemen; maar hun gedrag heeft mij bewezen, dat zij zekerlijk ons geduld voor onuitputtelijk hielden. Wel dra noodzaakten zij mij, om mijne aangelegde verblijfplaats op het Eiland te verlaten: zij landden aldaar in den nacht aan den zeekant; zij trokken dwars door een zeer dicht bosch, het welk zelfs bij dag voor ons ondoordringbaar was; en even als ſlangen op hun buik voortkruipende, zonder bijna een blad te doen ritſelen, gelukte het hun, in weerwil van onze geſtelde ſchildwagten, om eenige van onze goederen te ontfutſelen: eindelijk hadden zij de behendigheid, om des nachts in de tent te komen, alwaar DE LAURISTON en DARBAUD, die het toezicht over het *Obſervatorium* hadden, lagen te ſlapen; zij namen een ſnaphaan met zilver beſlag weg, als mede de kleederen van deeze beide Officiers, die dezelve uit voorzorg onder hun hoofd kuſſen gelegd hadden: eene wacht van twaalf mannen bemerkte hun niet, en geen van beiden de Officiers wierd 'er wakker van. Deeze laatſte diefſtal zoude ons weinig ontrust hebben,

ben, zoo wij 'er het oorſprongelijk aanteekenboek, waar in alle onze ſtarrekundige waarnemingen, zedert onze aankomst te *Port des François*, ſtonden opgeteekend, niet bij waren kwijt geraakt. 1786. julij.

Deeze hinderpalen echter beletteden niet, dat onze booten en ſloepen water en hout innamen; alle onze Officiers waren onophoudentlijk in dienst aan het hoofd van verſchillende partijen arbeiders, welken wij verpligt waren aan land te zenden: hunne tegenwoordigheid en de goede orde hield de Wilden in toom.

Terwijl wij de ſpoedigſte toebereidzels tot ons vertrek maakten, namen DE MONNERON en BERNIZET, in ééne wel gewapende boot, de geſteldheid van de Baaij op: ik had hun geene Zee-Officiers kunnen toevoegen, dewijl zij allen bezet waren; maar ik had beſloten, dat de laatstgemelden, voor ons vertrek, hunne meetingen van ſtuk tot ſtuk naargaan, en de diepten peilen zouden. Wij beſloten vervolgens, om vier en twintig uuren te beſteden aan een beeren-jagt, wier voetſtappen wij op de bergen ontdekt hadden, en daar na dadelijk te vertrekken, vermits het gevor-

1786. Julij. derde jaargetijde niet toeliet, dat wij aldaar langer zouden verblijven.

Beſchrijving der Baaij van binnen. Wij hadden reeds het binnenſte gedeelte van de Baaij bezocht, het welk misſchien de zonderlingſte plaats op den aardbodem is. Om daar van een denkbeeld te vormen, verbeelde men zig een water-kom van eene diepte, die in het midden onpeilbaar is, omringd door hemelhooge bergen, met ſneeuw bedekt, zonder dat men op die onmeetlijke uitgeſtrektheid van rotſen, die door de natuur tot eene altoosduurende onvruchtbaarheid verwezen zijn, een enkel grasſcheutjen ontmoet. Nimmer zag ik de oppervlakte van dit water door den wind beroeren; het wordt nooit geſtoord, dan door het nedervallen van zwaare ſtukken ijs, die zig zeer dikwils van vijf verſchillende ijsbeddingen afſcheiden, en bij het nederſtorten een geraas verwekken, het welk verre heen in het gebergte weergalmt. De lucht is aldaar zoo zacht, en 'er heerscht zulk eene diepe ſtilte, dat de enkele ſtem van een mensch zig op den afſtand van een halve mijl doet hooren, als mede het geluid van eenige zee-vogelen, die hunne eijeren in de holen van dee-

deeze rotſen leggen. Binnen in deeze Baaij hoopten wij vaarten aan te treffen, waar door wij tot in het binnenſte van *America* zouden kunnen doordringen. Wij veronderſtelden, dat deeze Baaij paalde aan eene groote Rivier, tuſſchen twee bergen heen loopende, en dat deeze Rivier uit één der groote Meiren ten noorden van *Canada* haaren oorſprong nam. Zie daar onze verbeelding, zie hier 'er het gevolg van. Wij vertrokken met de twee groote booten van de *Bouſole* en de *Aſtrolabe*. DE MONTI, DE MARCHAINVILLE, DE BOUTERVILLIERS, en Pater RECEVEUR, vergezelden DE LANGLE; ik wierd vergezeld door DAGELET, BOUTIN, SAINTCERAN, DUCHÉ, en PREVOST. Wij liepen in het westelijk kanaal in; het was voorzigtig van den kant af te blijven, om het vallen van ſteenen en brokken ijs. Wij kwamen eindelijk, na ſlechts anderhalve mijl te hebben afgelegd, bij eene naauwe Golf, beſloten door twee vervaarlijke ijsbeddingen; wij waren genoodzaakt, om de ijsſchollen, waar van de zee vol was, weg te ſtooten, om in deeze diepte door te dringen: het water was er zoo diep, dat

1786. Julij.

ik,

1786. Julij. ik, op een halve kabels lengte van het land af, op honderd en twintig vademen geen grond peilde. DE LANGLE, DE MONTI en DAGELET, als mede verſcheiden andere Officiers, wilden de ijsbedding beklimmen; na onuitſpreeklijke moeite, kwamen zij twee mijlen ver, genoodzaakt zijnde, om, met veel gevaar, ſpleeten van eene vervaarlijke diepte over te trekken; zij ontdekten niets, dan eene aaneenſchakeling van ijsbeddingen en ſneeuw, die eerst op den top van den berg *Beau Temps* een einde ſcheenen te nemen.

Geduurende deezen tocht was mijn boot aan den oever gebleven; een ſtuk ijs, het welk van eene hoogte van vier honderd toiſen in het water nederſtorte, veroorzaakte aan den oever der zee eene zoo geweldige golving, dat 'er de boot door omſloeg, en een eind wegs heen op de ijsbedding geworpen wierd: dit toeval wierd ſpoedig herſteld, en wij keerden allen naar boord te rug, hebbende onze reize in het binnenſte van *America* in weinige uuren afgelegd. Ik had het oostelijk kanaal door DE MONNERON en BERNIZET laten onder-

derzoeken; het eindigde, even als dit, met twee ijsbeddingen. 1786. Julij.

Daags na deezen tocht kwam het Opperhoofd der *Indianen* aan boord, met een aanzienlijker gezelſchap, en beter uitgedoscht, dan naar gewoonte; na veele zangen en dansſen, deed hij den voorſlag, om mij het Eiland, waar op mijn *Obſervatorium* ſtond, te verkoopen, voor hem en de andere *Indianen* het recht, om ons aldaar te beſteelen, buiten twijffel ſtilzwijgend aan zig voorbehoudende. Het was bijna zeker, dat dit Opperhoofd eigenaar van de eene of andere Landſtreek was; het regeerings-beſtuur dezer Volken is van dien aart, dat het Land aan de geheele maatſchappij ſchijnt toe te behooren: intuſſchen, dewijl een aantal Wilden van deeze handeling getuigenis droeg, had ik grond om te denken, dat zij er hunne goedkeuring aan gaven; en ik nam het aanbod van het Opperhoofd aan, voorts overtuigd zijnde, dat dit koop-verdrag in rechten weinig kragt had, indien het Volk 'er immer tegen op kwam; want wij hadden geen bewijs, dat de getuigen zijne vertegenwoordigers waren, en het Opperhoofd de wezentlijke eigenaar was.

De inboorlingen des Lands verkoopen een Eiland aan de Franſchen.

1786. Julij. was. Wat daar ook van zijn mogt, ik gaf hem verſcheiden ellen rood laken, bijlen, meſſen, ſtaven ijzer, ſpijkers; ik deed ook geſchenken aan zijn geheele gevolg. De koop op deeze wijze geſloten, en den koopprijs voldaan zijnde, zond ik eenige lieden af, om, met de gewoone plechtigheden van het Eiland bezit te nemen; ik deed aan den voet van eene rots een glazen vles in den grond begraven, eene beſchrijving behelzende betrekkelijk deeze in bezit neeming, en lag daar bij neder één der metaalen gedenk-penningen, die voor ons vertrek in *Frankrijk* geſlagen waren.

Intusſchen was het voorname werk, het welk ons bewogen had, om ons hier op te houden, verrigt; ons geſchut was in orde gebragt, onze last wel geſchikt, en wij hadden zoo veel hout en water ingeſcheept, als toen wij van *Chili* vertrokken. Geene haven op den aardbodem is beter geſchikt, om dit werk met ſpoed te verrigten; daar zulks dikwerf in andere Landſtreeken zoo moeijelijk is. Watervallen, zoo als ik reeds gezegd heb, van den top der bergen afdalende, ſtortten het helderst water in de vaten, die in de ſloep bleven ſtaan:

het

het hout, reeds gehakt, ligt aan den oever van eene ſtille zee verſpreid. De land-opneming door DE MONNERON en BERNIZET was geëindigd, gelijk mede de afmeeting van een grondvlakte door BLONDELA, die aan DE LANGLE en DAGELET, en aan een groot aantal Officiers, behulpzaam geweest was, om de hoogte der bergen, naar de regels der driehoekmeting te bepalen; wij hadden ons over niets te beklagen, dan over het gemis van het aanteekening-boek der gedaane waarnemingen van DAGELET, en dit onheil was ten naasten bij herſteld door de onderſcheidene aanteekeningen, die weder gevonden waren: wij beſchouwden ons eindelijk als de gelukkigſte reizigers, daar wij zulk een grooten afſtand van *Europa* bereikt hadden, zonder iemand aan boord ziek te hebben, of één eenig man van het ſcheepsvolk der beide ſchepen door de ſcheurbuik aangetast. 1786. julij.

Droevig ongeval.

Maar het grootſte onheil, het welk onmogelijk te voorzien was, wedervoer ons in dit oogenblik. Met de diepſte aandoening ſchetſe ik de geſchiedenis van een ongeval, duizende malen erger, dan ziekten,

1786. Julij. ten, en andere toevallen van langduurige zee-reizen. Ik voldoe aan den geſtrengen plicht, dien ik mij heb opgelegd, om dit verhaal te beſchrijven, en ik ſchroome niet te erkennen, dat mijne aandoening over deeze gebeurtenis honderde malen mij de tranen heeft uit de oogen geperst; dat het verloop van tijd mijne ſmart niet heeft kunnen lenigen. Elk voorwerp, elk oogenblik herinnert mij het verlies, dat wij geleden hebben, en zulks op een tijdſtip, wanneer wij de minſte gedachten hadden, dat ons zulk een onheil over het hoofd hing.

Ik heb reeds gezegd, dat de peilingen der diepten door de Zee-Officiers op de afteekening van DE MONNERON en BERNIZET geſteld moesten worden; dienvolgende wierd de ſloep van de *Aſtrolabe*, onder bevel van DE MARCHAINVILLE, tegen des anderen daags in gereedheid gebragt; en ik liet die van mijn Fregat, als mede de kleine boot, waar van ik het bevel aan BOUTIN opdroeg, mede gereed maken. D'ESCURES, mijn eerſte Lieutenant, Ridder van *St. Louis*, voerde het bevel over de ſloep van de *Bouſole*, en was het

het hoofd van deeze kleine tocht. Dewijl zijn ijver mij nu en dan al te verhit was toegeſchenen, oordeelde ik hem ſchriftelijke *Inſtructiën* te moeten medegeven. De bijzonderheden, waar in ik ten aanzien der gevorderde voorzigtigheid getreden was, kwamen hem van zoo weinig aanbelang voor, dat hij mij vroeg, of ik hem voor een kind aanzag, met bijvoeging, dat hij reeds het bevel over geheele ſchepen gevoerd had. Ik ontvouwde hem in 't vriendelijke de reden van mijne beveelen; ik zeide hem, dat DE LANGLE en ik twee dagen te vooren den doortocht van de Baaij gepeild hadden, en dat ik bevonden had, dat de bevelhebbende Officier van de tweede ſloep, die bij ons was, te dicht aan den uithoek was gekomen, waar op hij zelfs geſtooten had: ik voegde 'er bij, dat jonge Officiers denken, dat het hun wel ſtaat, om geduurende het beleg, zig op de borſtwering der loopgraven te wagen, en dat die zelfde denkwijze hun, in de ſloepen, rotzen en klippen doet trotſeeren; maar dat deeze te weinig overdachte ſtoutheid op eenen tocht, als de onze, de jammerlijkſte gevolgen hebben kon, als waar

1786. julij.

1786. Julij. in elk oogenblik zig nieuwe gevaaren opdoen. Na dit geſprek, ſtelde ik hem de volgende *Inſtructie* ter hand, welke ik aan BOUTIN voorlas: men zal daar uit beter, dan uit eenig ander verhaal, de zending van D'ESCURES, als mede de door mij genomene voorzorgen, kunnen ontwaren.

Schriftelijke Inſtructie, door DE LA PÉROUSE *aan* D'ESCURES *gegeven.*

„ Alvorens aan D'ESCURES het oog-
„ merk van zijne zending te openbaaren,
„ moet ik hem vooraf verwittigen, dat hem
„ uitdrukkelijk verboden wordt de ſloepen
„ aan eenig gevaar bloot te ſtellen, en
„ den doortocht te naderen, indien het
„ ſtormt. Hij zal des morgens ten zes uu-
„ ren vertrekken met de twee andere ſloe-
„ pen, onder bevel van DE MARCHAIN-
„ VILLE en BOUTIN, en hij zal de Baaij
„ peilen, van den doortocht af tot aan
„ den kleinen inham, ten oosten van de
„ twee zandheuvels; hij zal de diepten op
„ de afteekening, die ik hem heb mede ge-
„ geven, aanteekenen, of 'er zelf een ma-
„ ken,

„ ken, waar naar men dezelven kan over- 1786.
„ brengen. Indien het in den doortocht Julij.
„ wel niet ſtormde, maar echter hol ſtond,
„ zal hij, dewijl dit werk niet van eene
„ dringende noodzaak is, het peilen tot
„ een anderen dag uitſtellen, en niet uit
„ het oog verliezen, dat alle dingen van
„ dien aart, welken men met overijling
„ doet, altijd ſlecht uitvallen. Het is
„ waarſchijnlijk, dat het geſchiktſte oo-
„ genblik, om den doortocht te naderen,
„ zal zijn bij het te rug keeren van den
„ vloed, tegen half negen uuren; indien
„ de omſtandigheden dan gunſtig zijn, zal
„ hij de breedte trachten te meeten met
„ een loch-lijn, en hij zal de drie ſloepen
„ in een evenwijdigen kring plaatſen, en
„ naar bevinding van de breedte, dat is,
„ van het oosten naar het westen, peilen.
„ Hij zal vervolgens peilen van het noor-
„ den naar het zuiden; doch het is niet
„ waarſchijnlijk, dat hij deeze tweede pei-
„ ling bij het zelfde getij zal kunnen
„ doen, dewijl de ſtrooming als dan te
„ ſterk zijn zal."

„ Geduurende den tijd, dat de te rug
„ keering van den vloed te wagten ſtaat,

1786. Julij. „ of de zee onſtuimig is, zal D'ESCURES „ de Baaij van binnen doen peilen, en „ wel in 't bijzonder den inham, die agter „ de zandheuvelen ligt, alwaar 't mij voor„ koomt, dat eene zeer goede anker-grond „ moet zijn; hij zal insgelijks op zijne af„ teekening trachten te bepaalen, de juiste „ plaatſen, alwaar een ſteenachtige grond, „ of een zand-grond gevonden wordt, ten „ einde de goede grond genoegzaam be„ kend zij. Ik vermeene, dat wanneer „ men den uithoek der beide zandheuvels „ voorbij gevaren, en in het kanaal aan de „ zuidzijde van het Eiland ingeloopen is, „ men zeker is van eenen goeden zand„ grond te hebben. De bevinding van „ D'ESCURES zal toonen, of mijne ge„ dachten gegrond zijn; maar ik herhaale „ hem nogmaals, dat ik hem bidde om de „ paalen der grootſte omzichtigheid niet te „ overſchreden."

Moest 'er, na het geven van deeze *Inſtructie* nog eenige vrees bij mij overig blijven? zij was gegeven aan een man van drie en dertig jaren, die het bevel over oorlogſchepen gevoerd had: hoe veele redenen, om zig gerust te ſtellen!

On-

Onze sloepen vertrokken, overeenkomstig mijn bevel, des morgens ten zes uuren; het was zoo wel een partij van vermaak, als van onderrigting en nuttigheid: men moest zig met de jagt vermaken, en onder het geboomte ontbijten. Bij D'ESCURES voegde ik DE PIERREVERT en DE MONTARNAL, de eenige naastbestaande, dien ik in den zee-dienst had, en zoo teederlijk beminde, als of hij mijn zoon was; nimmer had een jong Officier mij meerder hope doen opvatten, en DE PIERREVERT had reeds alle de kundigheden verkregen, die ik door den tijd in den laatstgemelden te gemoet zag. 1786. Julij.

Deeze sloep was met zeven van onze beste soldaten bemand, en de Stuurman van mijn Fregat was mede gegaan om te peilen. BOUTIN had in zijne kleine sloep den Lieutenant MOUTON tot Onder-Bevelhebber: ik wist, dat de sloep van de *Astrolabe* onder het bevel van DE MARCHAINVILLE stond; maar ik wist niet, of 'er meerder Officiers bij hem waren.

Des morgens ten tien uuren zag ik onze kleine sloep te rug komen. Een weinig verwonderd zijnde, om dat ik dezelve zoo

1786. julij. vroeg niet verwagtte, vroeg ik aan BOUTIN, eer hij bij mij aan boord kwam, of 'er iets nieuws was; in dit eerſte oogenblik was ik voor eenigen aanval der Wilden beducht: het voorkomen van BOUTIN was niet geſchikt om mij gerust te ſtellen; de levendigſte ſmart was op zijn aangezicht geſchilderd. Hij gaf mij wel dra bericht van de droevige ſchipbreuk, waar van hij getuige geweest was, en welke hij alleenlijk was ontkomen, om dat de onverſchrokken moed, die aan zijn character eigen was, hem alle middelen van redding in dit uiterſte gevaar had doen beproeven. Zijnen Bevelhebber volgende, en, zoo wel als hij, in het midden der branding, die in den doortocht plaats had, geraakt zijnde, terwijl de ſtroom met eene gezwindheid van drie of vier mijlen in elk uur afliep, kwam hij op de gedachten, om het achterſte gedeelte van zijne ſloep tegen de baaren te keeren, welke op die wijze, door deeze golven voortgeſtuwd, niet vol water geraken konde, maar echter door den ſtroom achter uit naar buiten gedreven wierd. Spoedig zag hij de deinzende golven voor zijne ſloep heen, en hij bevond zig in de ope-

Een en twintig perſonen vergaan door ſchipbreuk.

opene zee. Meer bedagt op het behoud van zijne medgezellen, dan op dat van zig zelven, zeilde hij langs de branding heen, in de hoop om nog iemand te redden; hij wilde zig zelfs daar in op nieuw begeven, maar wierd door den ſtroom te rug gedreven; eindelijk klom hij op de ſchouders van MOUTON, om op die wijze eene grootere vlakte te kunnen overzien: ijdele hoop! alles was reeds door de zee verzwolgen.... en BOUTIN kwam met het tegen over geſteld getij te rug. Toen de zee ſtil geworden was, had deeze Officier eenige hoop opgevat op het behoud van de ſloep van de *Aſtrolabe;* hij had alleenlijk de onze zien vergaan. DE MARCHAINVILLE was in dit oogenblik ruim een vierde van een mijl van het gevaar af, en bevond zig in eene zee, die zoo volmaakt ſtil was, als in de best geſlotene haven; maar deeze jonge Officier, door eene in de daad onvoorzigtige edelmoedigheid gedreven, dewijl tog alle hulp in deeze omſtandigheden onmogelijk was, eene te zeer verhevene ziel, eenen te grooten moed hebbende, om op dat alles acht te geven, daar zijne

1786. Julij.

1786. Julij. vrienden in zulk een doods-gevaar waren, vloog ter hunner hulpe, wierp zig in dezelfde branding, en het ſlachtoffer zijnde van zijne edelmoedigheid, en van het ongehoorzaam gedrag van zijnen Bevelhebber, verloor hij, even als deeze, het leven.

Kort daar op kwam DE LANGLE bij mij aan boord, even zeer als ik van droefheid overſtelpt, en berigtte mij, onder eenen vloed van traanen, dat het ongeluk oneindig grooter was, dan ik wel dagt. Zedert ons vertrek uit *Frankrijk*, had hij het zig tot eene vaste wet geſteld, om nimmer twee broeders (*) tot den zelfden arbeid te gebruiken; en hij had, bij deeze gelegenheid alleen, toegegeven aan het verlangen, het welk zij betoond hadden, om te zamen te gaan wandelen en jagen; want hij, zoo wel als ik, had deezen tocht van onze ſloepen bijna uit geen ander oogpunt beſchouwd, daar wij dezelven zoo weinig aan gevaar dachten te zijn bloot geſteld, dan

(*) LA BORDE MARCHAINVILLE EN LA BORDE BOUTERVILLIERS.

dan bij zeer mooij weder op de rheede van *Brest*. 1786. julij.

De praauwen der Wilden kwamen ons in dit zelfde oogenblik dit droevig onheil aankondigen; de gebaarden van deeze lompe menſchen gaven te kennen, dat zij de beide ſloepen hadden zien vergaan, en dat alle hulp onmogelijk geweest was: wij gaven hun rijkelijk geſchenken, en trachtten hun te doen begrijpen, dat wij alle onze ſchatten gaarne zouden willen geven aan hem, die een enkelen van deeze ongelukkigen in het leven behouden zoude.

Niets was meer geſchikt, om hunne menschlievendheid aan te zetten; zij liepen naar den oever der zee, en doorkruisten de Baaij aan wederzijden. Ik had reeds mijne ſloep, onder bevel van DE CLONARD, oostwaarts afgezonden, alwaar zoo iemand, tegen alle waarſchijnlijkheid, het geluk hadde gehad, om zijn leven te redden, men hem zoude hebben moeten aantreffen. DE LANGLE begaf zig naar de westkust, ten einde niets onbezogt te laten, en ik bleef aan boord, belast zijnde met het opzigt over de beide

1786. Julij. ſchepen, benevens het noodige ſcheepsvolk, op dat wij van de Wilden, tegen welken de voorzigtigheid vorderde ſteeds op onze hoede te zijn, niets zouden te vreezen hebben. Bijna alle de Officiers, en verſcheiden andere perſoonen vergezelden DE LANGLE en CLONARD; zij voeren drie mijlen ver langs de zeekust heen, zonder het minſte overſchot van eenig verongelukt vaartuig aan te treffen. Ik bleef echter nog ſteeds een weinig hoop behouden: 's menſchen geest gewent zig met moeite aan den ſchielijken overgang van ongeſtoorde rust tot eene zoo bittere ſmarte: maar de te rug komst van onze booten en ſloepen verijdelde deeze ingebeelde hope, en deed mij eindelijk tot eene neerſlagtigheid vervallen, die de ſterkſte woorden niet dan zeer onvolkomen in ſtaat zijn uit te drukken (*).

Niets

(*) Men heeft alhier het berigt van BOUTIN, die oog-getuige van dit onheil was, agter wegen gelaten, vermits hij ſlechts een weinig breedvoeriger opgeeft, het geen men reeds in het verhaal van LA PÉROUSE vindt. Hij tracht voor het overige den ongelukkigen D'ESCURES, die, zoo het ſchijnt, in de

Niets bleef ons thans meer overig, dan, zoo ſpoedig mogelijk, een oord te verlaten, waar wij zulk een droeven ramp geleden hadden: dan het belang der Familiën van 1786. julij.

de branding is mede geſleept, zonder dat hij 'er op verdacht was, of 'er zelfs bijna eenige ſchuld toe had, te verontſchuldigen. Het is intusſchen opmerkelijk, dat LA PÉROUSE het uur van *half negen* had bepaald, om den doortocht te naderen, dewijl als dan de ſtroom binnenwaarts dreef, en dat de ſloepen *quartier over zeven uuren* zijn vergaan. Een oogenblik voor dat zij vergingen, riep D'ESCURES nog lachende zijnen vriend toe: „Ik geloof, dat wij „niets beters kunnen doen, dan te gaan ontbijten, „want de branding in den doortocht is verſchrikke„lijk." Op dit zelfde oogenblik wierd hij medegeſleept. BOUTIN zelf liep het grootſte gevaar; de golven zetten zijne ſloep vol water, en hij ontkwam op eene bijna wonderdadige wijze. Een oogenblik daar na zag hij de ſloep nog even dwars door de golven heen, maar hij beſpeurde 'er nog menſchen, nog roeij-riemen in. Aan de west-kust zag hij Wilden, die hem het vergaan van de andere ſloep, tot de *Aſtrolabe* behoorende, en onder bevel van DE MARCHAINVILLE ſtaande, door teekens te kennen gaven. Hoe is men genegen, zegt hij, zig zelven te vleijen; 'er bleef nog eene geringe hoop bij mij overig, dat ik dezelve aan boord van onze ſchepen zoude wederom vinden: mijn eerſte woord, toen ik aan boord

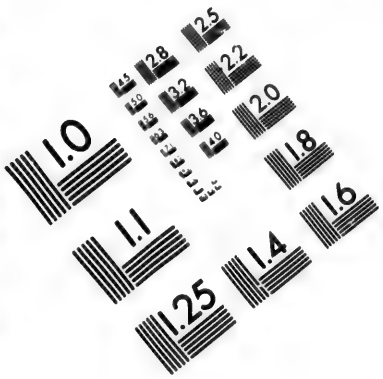

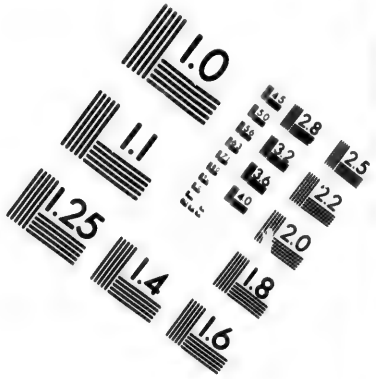

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

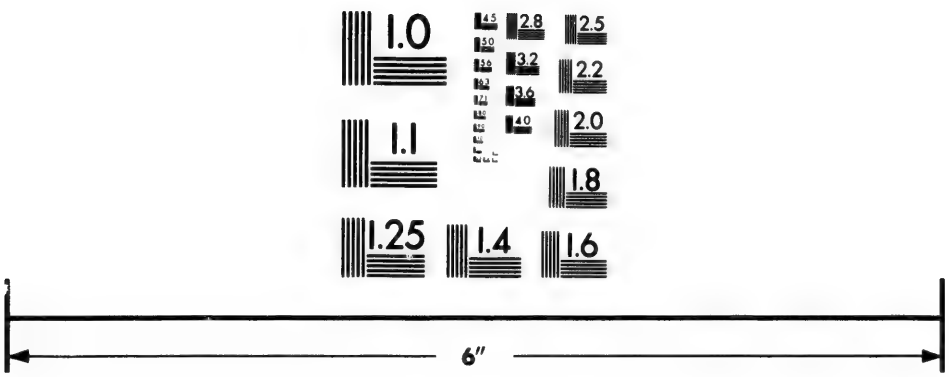

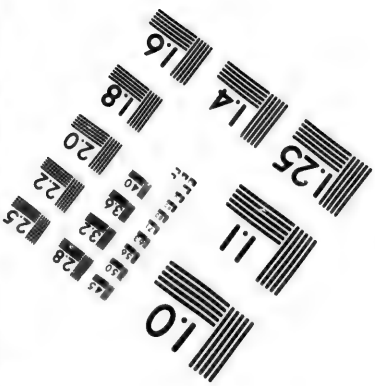

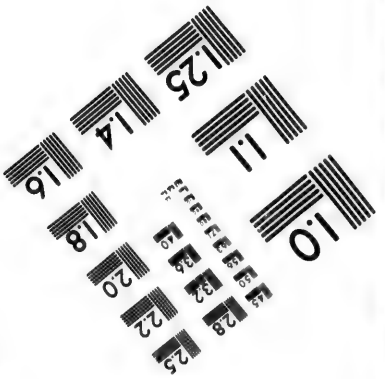

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1786. Julij. van onze ongelukkige vrienden vorderde, dat wij 'er nog eenige dagen vertoefden. Een al te overijld vertrek mogt ongerustheden en twijffelingen in *Europa* veroorzaken; men zoude niet hebben in 't oog gehouden, dat de ſtroom zig niet verder dan een mijl buiten den doortocht uitſtrekt, dat de ſloepen, en die 'er in omkwamen, binnen dien afſtand moesten vergaan zijn, en dat de woede van de zee te deezer plaatſe geene hoop op hunne te rug komst overliet.

boord kwam, was: *Hebt gij iets van* DE MARCHAINVILLE *vernomen*? Het bekomen antwoord van *neen* was voor mij een zeker bewijs van zijn vergaan. —— In de daad DE MARCHAINVILLE, zig buiten alle gevaar bevindende, was den ſchipbreukelingen tot hulpe toegeſchoten, en had met hun een gelijk lot ondergaan. —— Deeze dood is ongetwijffeld roemrijk, voegde BOUTIN 'er bij; maar hoe zielgrievende is dezelve niet voor hem, die, aan het gevaar ontkomen zijnde, geene mogelijkheid van hope meer heeft, om iemand hunner, die hem vergezeld hebben, of eenigen der helden, die ter zijner redding toeſchoten, immer weder te zien! ——

Dit verhaal is met zoo veele bijzonderheden en uitdrukkingen, tot de zeevaart betrekkelijk, vermengd, dat dit uittrekzel voor den Lezer voldoende behoort te zijn.

liet. Of misschien, tegen alle waarschijnlijkheid aan, het aan iemand van hun hadde mogen gelukken om zig te redden, het geen niet anders, dan in de nabijheid van de Baaij geschieden konde, besloot ik nog eenige dagen te wagten; maar ik verliet de ankerplaats van het Eiland, en nam die op een zandgrond, aan den ingang van de west-kust. Ik besteedde vijf dagen tot het doen van deezen overtocht, schoon slechts éene mijl lang zijnde, geduurende welken tijd wij een stormwind uit het oosten ondervonden, die ons in zeer groot gevaar gebragt zoude hebben, indien wij niet op een goeden slijkgrond ten anker gelegen hadden: gelukkig gingen onze ankers niet door, want wij bevonden ons op minder dan een kabel-lengte van land af. De tegen-wind hield ons langer op, dan ik voornemens was geweest te verblijven, en wij gingen eerst den 30^{en} Julij onder zeil, agttien dagen na het voorval, waar van de beschrijving mij zoo veel moeite gedaan heeft, en de herdenking mij steeds in droefheid zal doen wegzinken. Voor ons vertrek richtten wij op het Eiland, in

1786 julij.

't

1786. Julij. 't midden van de Baaij, waar aan ik den naam van *l'Isle du Cénotaphe* gaf, ter gedagtenis van onze ongelukkig omgekomene reisgenooten een gedenkteeken op. DE LAMANON vervaardigde het volgende opſchrift en bericht, welken hij in een vles deed, en aan den voet van dit gedenkteeken begroef.

Grafſchrift voor dezelven.

„ AAN DEN INGANG VAN DEEZE „ HAVEN KWAMEN ÉÉN EN TWINTIG „ BRAVE ZEELIEDEN OM. WIE GIJ „ OOK ZIJN MOOGT, VERMENG UWE „ TRAANEN MET DE ONZE.

„ Den 4^en^ Julij 1786, zijn de Fregatten „ *la Bouſole* en *l'Aſtrolabe*, die den 1^en^ Au„ gustus 1785 uit *Breſt* vertrokken wa„ ren, in deeze haven aangekomen. Door „ de zorge van LA PÉROUSE, Opperbe„ velhebber op deezen tocht; van DE LAN„ GLE, Bevelhebber van het tweede Fre„ gat; van DE CLONARD en DE MONTI, „ tweede Capitains op de beide Schepen, „ en de verdere Officiers en Chirurgijns, „ hadden geene dier ziekten, die het ge„ volg van lange zee-reizen zijn, het „ ſcheeps-

„ ſcheepsvolk aangetast. LA PÉROUSE 1786.
„ achte zig gelukkig, zoo wel als wij al- Julij.
„ len, dat hij van het eene einde der wee-
„ reld tot het andere gekomen was, aan
„ allerleije zoorten van gevaren zijnde
„ blootgeſteld, en Volken, die voor Bar-
„ baren gehouden worden, bezogt hebben-
„ de, zonder een enkel mensch verloren,
„ noch zelfs een enkelen droppel bloeds
„ vergoten te hebben. Den 13^en^ Julij, des
„ morgens ten vijf uuren, vertrokken drie
„ booten, om op de afteekening van de
„ Baaij, die reeds gereed gemaakt was,
„ de diepten aan te teekenen. Zij ſtonden
„ onder het bevel van D'ESCURES, Scheeps-
„ Lieutenant, en Ridder van *St. Louis:* LA
„ PÉROUSE had hem eene ſchriftelijke *In-*
„ *ſtructie* medegegeven, waar bij hem uit-
„ drukkelijk verboden wierd te dicht bij
„ den ſtroom te komen; maar op het oogen-
„ blik, dat hij dagt 'er nog verre af te
„ zijn, bevond hij zig door denzelven weg-
„ geſleept. De Gebroeders DE LA BORDE
„ en DE FLASSAN, die zig in de boot
„ van het tweede Fregat bevonden, ſchroom-
„ den niet, om, in weerwil van het ge-
„ vaar, ter hulpe van hunne medgezellen
„ toe

1786. Julij. „ toe te ſchieten; maar, helaas! zij deel-
„ den in het zelfde lot. . . . . De
„ derde boot ſtond onder bevel van den
„ Scheeps-Lieutenant BOUTIN. Deeze Of-
„ ficier, met moed tegen de golven wor-
„ ſtelende, deed, verſcheiden uuren lang,
„ zware maar nuttelooze pogingen, om zij-
„ ne vrienden te hulp te komen, en was
„ zelfs zijn behoud alleenlijk verſchuldigd
„ aan het beter maakzel van zijne boot,
„ aan zijne eigene zeer verlichte voorzich-
„ tigheid, aan die van LAPRISE MOUTON,
„ Lieutenant van het Fregat, zijnen On-
„ derbevelhebber, en aan de werkzaamheid
„ en gehoorzaamheid van zijn ſcheepsvolk,
„ beſtaande uit JEAN MARIE, Schipper,
„ LHOSTIS, LE BAS, CORENTIN JERS
„ en MONENS, alle vier matrooſen. De
„ *Indianen* ſchijnen in onze ſmart te heb-
„ ben deel genomen; zij is in de daad ver-
„ regaande. Door dit ongeluk bewogen,
„ maar niet mismoedigd, vertrokken wij
„ den 30ſte Julij om onze reize voort te
„ zetten (*).

„ *Na-*

(*) De ongelukkige LAMANON dagt weinig, toen hij dit graffchrift opſtelde, dat hij, agttien maanden

„ *Namen der Officiers, Soldaten, en* 1786.
„ *Matroosen, die den 13^en^ Julij,* Junij.
„ *des morgens quartier over zeven*
„ *uuren, door schipbreuk verongelukt zijn.*

„ DE BOUSSOLE.

„ *Officiers.* — D'ESCURES, DE PIERREVERT, DE MONTARNAL.

„ *Scheepsvolk.* — LE MAITRE, eerste Bootsman; LIEUTOT, Corporaal en Schipper; PRIEUR, FRAICHOT, BERRIN, BOLET, FLEURY, CHAUB, alle zes soldaten, waar van de oudste nog geen drie en dertig jaaren bereikte."

„ DE ASTROLABE.

„ *Officiers.* — DE LA BORDE MARCHAINVILLE, DE LA BORDE BOU-
„ TER-

den daar na, door eenen nog veel verschrikkelijker dood het leven verliezen zoude; en LA PÉROUSE, die deeze beide onheilen overleefd heeft, moest eindelijk zelf voor eeuwig door ons betreurd worden. Men heeft alles aangewend, om te onderzoeken, wat 'er van deezen ongelukkigen mogt geworden zijn.

1786. Julij. „ TERVILLIERS, Gebroeders; FLAS-
„ SAN.

„ *Scheepsvolk.* — SOULAS, Corporaal
„ en Schipper; PHILIBY, JULIEN, LE
„ PENN, PIERRE RABIER, alle vier sol-
„ daten; THOMAS ANDRIEUX, GOUL-
„ VEN TARREAU, GUILLAUME DU
„ QUESNE, alle drie matroosen, in den
„ bloeij van hun leven."

Ons verblijf aan den ingang der Baaij bezorgde ons veele kundigheden, omtrent de zeden en onderscheidene gebruiken der Wilden, die wij met geene mogelijkheid op eene andere ankerplaats zouden hebben kunnen verkrijgen: onze schepen lagen in de nabijheid van hunne gehuchten ten anker; wij bezogten dezelven verscheiden malen daags, en dagelijks hadden wij reden om ons over hun te beklagen, schoon ons gedrag ten hunnen opzigte nimmer veranderd was, en wij hun aanhoudende bewijzen van zachtmoedigheid en goedwilligheid gegeven hadden.

Den 22^en^ Julij, bragten zij ons eenige brokken van de wrakken onzer verongelukte sloepen, door de zee op de oostkust zeer digt bij de Baaij geworpen, en zij gaven

ven ons door teekenen te verſtaan, dat zij één van onze ongelukkige reisgenooten aan het ſtrand, waar op hij door de golven geworpen was, begraven hadden. Op dit te kennen geven vertrokken DE CLONARD, DE MONNERON, en DE MONTI dadelijk, hunnen weg oostwaarts nemende, vergezeld door die zelfde Wilden, die ons deeze brokken gebragt hadden, en welken wij rijkelijk met geſchenken begiftigden. 1786. Julij.

Onze Officiers gingen drie mijlen verre over ſteenen en een akeligen weg; elk half uur vorderden deeze leidslieden op nieuw betaling, of weigerden verder mede te gaan; eindelijk liepen zij de bosſchen in, en lieten ons alleen ſtaan. Onze Officiers bemerkten, maar te laat, dat hun berigt niets anders was, dan een list, uitgedacht om nog meer geſchenken te krijgen. Zij zagen op dit tochtje onmeetlijke bosſchen van zeer groote Denneboomen; zij namen de maat van eenigen, die vijf voet over kruis waren, en meer dan honderd en veertig voeten hoog ſcheenen.

Het verhaal, het welk zij ons van het gedrag der Wilden deeden, verwonderde ons niet; hunne behendigheid in het ſtuk

1786. Julij. van ſteelen en bedriegen gaat alle denkbeelden te boven. DE LANGLE en DE LAMANON hadden, met verſcheiden Officiers en Natuurkenners, twee dagen te voren een tocht westwaarts gedaan, die insgelijks dit treurig onderzoek ten oogmerk had: dezelve was even vrugteloos als de andere, maar zij ontmoetten een gehucht der *Indianen*, aan den oever van eene kleine Rivier, die geheel met ſtaken tot de Salm-visſcherij bezet was. Zedert lang vermoedden wij, dat deeze visch van dit gedeelte van de kust kwam; maar wij waren 'er niet zeker van, en deeze ontdekking voldeed aan onze nieuwsgierigheid. DUCHÉ DE VANCY heeft eene teekening (*) gemaakt, waar door men deeze wijze van visch-vangst kennen kan: men ziet op dezelve, dat de Salm, de Rivier opzwemmende, deeze ſtaken ontmoet; dat hij, daar niet over heen kunnende komen, naar de zee poogt te rug te keeren, en op zijnen weg zeer naauwe fuiken ontmoet, aan het einde gefloten, en in de hoeken van deezen doortocht geplaatst; hij loopt

Salm visſcherijen.

(*) Deeze teekening is niet mede overgekomen, en dus niet voor handen.

loopt daar in, en 'er niet weder kunnende uitkomen, blijft hij gevangen. Deeze visch-vangst is zoo overvloedig, dat het ſcheepsvolk van de beide ſchepen 'er eene zeer groote meenigte geduurende ons verblijf van gehad heeft, en dat elk Fregat 'er twee vaten van heeft laten inzouten. 1786. Julij.

Onze Reizigers ontmoetten ook eene grafplaats, (*morai*) welke hun tot bewijs ſtrekte, dat deeze *Indianen* de gewoonte hadden, om hunne dooden te verbranden, en 'er het hoofd van te bewaren; zij vonden zulk een hoofd, in verſcheiden beesten-vachten omwonden. Deeze begraafplaats beſtaat uit vier redelijk ſterke ſtaken, die een houten kamertje onderſchragen, alwaar de asch, die in lijkbusſen gedaan is, berust. zij openden deeze lijkbusſen, maakten de beestenvellen, waar mede het hoofd omwonden was, los, en na hunne nieuwsgierigheid voldaan te hebben, lagen zij alles zorgvuldig weder op zijn plaats; zij voegden 'er verſcheiden geſchenken bij, beſtaande uit ijzerwerk en koralen. De Wilden, die van dit bezoek ooggetuigen geweest waren, betoonden een weinig ongerustheid; maar zij bleven niet in gebre- *Begraafplaatſen der Wilden.*

1786. Julij. ken, om de geſchenken, die onze Reizigers hadden agtergelaten, zeer ſpoedig weg te nemen. Anderen gingen uit nieuwsgierigheid den volgenden dag naar dezelfde plaats, doch vonden aldaar niets, dan de asch en het hoofd der lijken; zij lagen 'er nieuwe geſchenken neder, welke het zelfde lot, als die van den vorigen dag, ondergingen. Ik ben zeker, dat de *Indianen* gaarne alle dagen verſcheiden bezoeken van dien aart verlangd zouden hebben. Maar zoo zij al, ſchoon met eenigen weerzin, het bezoeken van hunne grafplaatſen gedoogden, het was zoo niet gelegen ten opzigte van hunne hutten; zij ſtonden ons niet toe dezelven te naderen, dan na hunne vrouwen van daar verwijderd te hebben, ſchoon deeze de walgelijkſte ſchepſels van den aardbodem waren.

Dagelijks zagen wij nieuwe praauwen in de Baaij komen, en dagelijks trokken geheele gehuchten weg, hunne plaats aan anderen inruimende. Deeze *Indianen* ſcheenen zeer bevreesd te zijn, om in den doortocht te vaaren, en waagden 'er zig nimmer dan bij een ſtille zee, of bij vallend water: wij beſpeurden duidelijk, door middel

del van onze kijkglazen, dat, wanneer zij zig tusſchen de twee uithoeken bevonden, het Opperhoofd, of ten minſten die onder hun het meeste aanzien bezat, oprees, zijne armen naar de zon uitſtrekte, en gebeden tot de zelve ſcheen te rigten, terwijl de anderen met de grootſte kragt voortroeijden. Omtrent deeze gewoonte eenige opheldering vragende, vernamen wij, dat zedert korten tijd zeven zeer groote praauwen in den doortocht ſchripbreuk geleden hadden: de agtſte was behouden gebleven. De *Indianen*, die dit onheil ontkwamen, heiligden deeze praauw aan hunnen God, of aan de nagedagtenis van hunne medgezellen: wij zagen dezelve ter zijde van eene begraafplaats, die ongetwijffeld de asch van eenige ſchipbreukelingen bevatte. 1786. Julij.

Deeze praauw geleek in het geheel niet naar de praauwen in dit Land, welke gemaakt zijn van een uitgeholde boom, aan wederzijden met planken opgeboeid: deeze beſtond uit planken met inhouten, gelijk onze booten; en dit houtwerk, dat zeer goed gemaakt was, was bekleed met de huid van zeehonden, die aan dezelve tot eene dubbeling ſtrekte, en zoo volmaakt

1786 Julij. was zamengevoegd, dat de beste werklieden in *Europa* moeite zouden hebben, om dien arbeid na te doen: het evengemelde bekleedzel, het welk wij met alle naauwkeurigheid gemeten hebben, was in de begraafplaats ter zijde van de lijkbusſen nedergelegd; en het houtwerk van de praauw, op ſtaken gezet, en van deszelfs bekleedzel ontbloot, ſtond in de nabijheid der begraafplaats.

Ik zoude wel lust gehad hebben, om dit bekleedzel naar *Europa* mede te nemen; wij waren 'er volſtrekt meester van; dewijl dit gedeelte van de Baaij niet bewoond was, konde geen *Indiaan* ons daar in verhindering toebrengen; daarenboven had ik alle reden, om mij verzekerd te houden, dat deeze ſchipbreukelingen vreemdelingen waren, en ik zal mijne gisſingen ten deezen opzigte bij vervolg open leggen: maar de rustplaatſen der dooden zijn bij alle Volken onſchendbaar, en ik wilde den eerbied voor dezelven niet kwetſen.

De Baaij of liever de Haven, waar aan ik den naam van *Port des François* gegeven heb, is, volgens onze waarneemingen, en die van DAGELET, gelegen op 58 graden

den 37 minuten noorder breedte, en 139 graden 50 minuten wester lengte. Deeze haven brengt groote voordeelen aan, maar ook tevens groote ongelegenheden. 1786. Julij.

Het koomt mij voor, dat deeze Haven niet geſchikt is voor ſchepen, die tot het drijven van handel in pelterijen worden afgezonden: dezelve moeten in eene meenigte Baaijen ankeren, en altijd zoo kort mogelijk in één derzelven zig ophouden, dewijl de *Indianen* in de eerſte week reeds alles verkogt hebben, en alle tijd-verlies voor de belangen der handelaars hoogst nadeelig is; maar een volk, het welk een ontwerp vormde, om Comptoiren op deeze Kust aan te leggen, even als die der *Engelſchen* in *Hudſons-Baaij*, zoude geen geſchikter plaats, dan deeze, daar toe kunnen vinden: eene enkele batterije, met vier zwaare ſtukken geſchut voorzien, op den uithoek van het vaste Land aangelegd, zoude voldoende zijn, om een zoo naauwen ingang, en welken de ſtroomen zoo ontoegankelijk maken, te verdedigen; deeze batterije zoude van de landzijde niet aangevallen, nog overweldigd kunnen worden, dewijl de zee altijd met zulk een geweld op *Voor- en nadeelen van Port des François.*

1786. Julij. de Kust breekt, dat het ontſchepen aldaar onmogelijk is. Het Fort, de Magazijnen, en alle de Comptoiren van Koophandel, zouden moeten worden aangelegd op *l'Isle du Cenotaphe*, het welk bijna een mijl in den omtrek beſlaat; het is geſchikt om bebouwd te worden, en men vindt 'er water en hout. De ſchepen, hunne lading niet te zoeken hebbende, en zeker zijnde van dezelve op één enkele plaats bij elkander te vinden, zouden aan geen oponthoud zijn bloot geſteld: eenige boeijen, tot de vaart binnen in de Baaij geplaatst, zouden dezelve zeer gemakkelijk en veilig maken; men zoude lootſen krijgen, die de richting en ſchielijkheid van den ſtroom bij bijzondere getijen beter dan wij kennende, de uit- en inkomende ſchepen zouden beveiligen. Eindelijk onze handel in otter-vellen is zoo aanmerkelijk geweest, dat, zoo ik veronderſtelle, in geen ander gedeelte van *America* een grooter meenigte van dezelve konde verzameld worden.

Luchtſtreek, en plantgewaſſen. De luchtſtreek op deeze Kust is mij toegeſchenen oneindig zachter te zijn, dan die aan *Hudſons-Baaij*, ſchoon op dezelfde breedte liggende. Wij hebben pijnboomen ge-

gemeten, die zes voeten over het kruis haalden, en honderd veertig voeten hoog waren: boomen van het zelfde zoort zijn op de Forten *Wales* en *Yorck* naauwlijks groot genoeg, om 'er ſpaak- en wrijfhouten van te maken. 1786. julij.

De vruchtbaarheid is 'er ook zeer ſterk, geduurende drie of vier maanden van het jaar: het zoude mij weinig verwonderen, indien het *Ruſſiſch* koorn, en eene meenigte keuken-planten aldaar weelig groeiden. Wij vonden 'er in overvloed ſellerij, zuuring, *Turkſche* boonen, duizend-blad, cichoreij, en dergelijken. Dagelijks en bij elke maaltijd was de ketel van het ſcheepsvolk daar van voorzien; wij aten dezelven in ſoep, geſtoofd, en als ſalade; en het gebruik van deeze groenten heeft niet weinig tot behoud van onze gezondheid toegebragt. Men zag onder deeze keuken-planten bijna alle de geenen, die men in de velden en op het gebergte van *Frankrijk* ontmoet; de angelier, de boterbloem, de violet, en veele zoorten van gras, tot beesten-voeder dienende, worden 'er gevonden: wij zouden zonder eenig gevaar alle deeze moes-kruiden hebben kunnen koken en

1786. Julij. en eeten, waare het niet, dat zij met planten van ſcheerling of wilde kervel doormengd waren geweest, waar van wij de kragt niet beproefd hadden.

De bosſchen zijn vol aardbeziën, framboosen, aalbeziën; men vindt 'er ook vlierboomen, kleine willigen, verſcheidene zoorten van braamen, die in de ſchaduw groeijen, de populier, de willige-boom, en eindelijk overheerlijke pijnboomen, waar van men voor onze grootſte ſchepen masten zoude kunnen maken. Geene voortbrengzels van het plantenrijk, die men in dit Land aantreft, zijn in *Europa* vreemd. DE LA MARTINIERE, hoe zeer verſcheiden malen plantkundige naſpeuringen gedaan hebbende, ontdekte niet meer dan drie planten, die hij voor nieuw aanzag; en men weet, dat zelfs in den omtrek van *Parys* aan een kruidkundigen zulks gebeuren kan.

Viſſchen en ſchulpen. De Rivieren zijn vol Forellen en Salmen; doch wij vongen in de Baaij alleen Vleeten (*), waar van zommige meer dan hon-

(*) Een platte visch, langer en niet zoo vierkant als de Tarbot, waar van de rug met kleine ſchubben

honderd pond wogen, Leng (*), eene enkele Roch, Capelans (**), en Schol. Dewijl wij aan de Salmen en Forellen boven alle deeze visschen den voorrang gaven, en de *Indianen* ons dezelven in grootere meenigte verkogten, dan wij gebruiken konden, hebben wij zeer weinig gevischt, en dan nog alleen met de lijn: onze bezigheden lieten ons nimmer toe om den zegen uit te werpen, die de vereenigde kragten van twintig of dertig man vorderde, om aan strand getrokken te worden. De mosselen zijn in groote meenigte verspreid op dat gedeelte van het strand, het welk bij laag water bloot koomt, en de rotsen zijn met kleine zeer merkwaardige schulpvisschen als bedekt. Men vindt ook in de ho- 1786. julij.

ben bedekt is: die men in *Europa* vangt, zijn veel kleinder.

(*) Een visch, voor 't oog en in smaak gelijk aan een Kabbeljaauw, maar doorgaands grooter, en, ... hoofde van deszelfs vraatachtigheid, gemakkelijk te vangen.

(**) Deeze visch gelijkt veel op de Wijting, schoon een weinig grooter zijnde; hij is week, goed van smaak, en gemakkelijk te verteeren; men vindt hem in overvloed op de Kusten van *Provence*, alwaar hij onder den naam van *Kapellaan* bekend is.

1786. Julij. holen deezer rotſen verſcheiden zoorten van zee-ſlekken: ik heb in 't zand aan den oever vrij groote ſchulpen gezien, en DE LAMANON vondt op eene plaats, meer dan twee honderd toiſen boven het oppervlak der zee verheven, verſteeningen, die zeer volkomen de gedaante bewaard hadden, en zeer groot van ſchulp waren, bij de liefhebbers in dit vak bekend onder den naam van den *Konings-mantel*, en nog meer algemeen onder dien van *St. Jacobs Schulp*. Dit is niets nieuws voor de natuurkenners, die deeze zoort van ſchulpen zelfs op veel grootere hoogten hebben kunnen vinden: echter geloof ik, dat zij nog lang werk zullen hebben, om dit ſtuk te ontvouwen op eene wijze, die alle zwarigheden uit den weg ruimt. Wij vonden geen ſchulp van deeze zoort op 't ſtrand geworpen, of dezelve is bekend in de kabinetten der liefhebberen.

Viervoetige dieren en vogelen. In de bosſchen ontmoetten onze Jagers Beeren, Marters en Eekhoorens; en de *Indianen* verkogten ons de huiden van den bruinen en zwarten Beer, van den Lijnx van *Canada*, Hermelijn, kleine graauwe Eekhoorens, de Marmot van *Canada* of *Mo-*

Monax, en den rooden Vos. DE LAMANON vong ook eene levende Water- en Muskus-rat. Wij zagen bereide vellen van Elands-dieren, en den hoorn van eene wilde Geit; maar de kostbaarſte en tevens gemeenſte pelterije is die van den Zee-otter, Wolf en Beer. De Vogelen zijn niet van veelerleije zoort; maar de zoorten, die 'er zijn, zijn zeer talrijk. De Bosſchen waren vol Mosſchen, Nachtegaalen, Meerlen en Geelgorſen: het was in den tijd, dat deeze vogelen paarden, en hun zang kwam mij verrukkend voor. In de lucht zagen wij den Arend met een witten kop, en de grootſte zoorten van Raaven zweven; wij verraſten en doodden een Ys-vogel, en ontwaarden een zeer ſchoone blaauwe Meerkol, benevens eenige Colibrietjes. De Swaluw en de zwarte Oester-vanger bereiden hunne nesten in de ſpleeten der rotſen aan den oever der zee. Meeuwen, Papegaaij-duikers met roode pooten, Zee-raven, wilde Ganzen en Duikers, van de grootſte en kleinſte zoorten, waren de eenige Zee-vogels, die wij gezien hadden. 1786. julij.

Maar ſchoon de voortbrengzels uit het planten- en dieren-rijk in dit Land met die van *Voorkomen en*

1786. Julij. *aart van den grond.*

van andere Landen veel overeenkomst hebben, heeft het voorkomen van het Land zelven geene gelijkheid met dat van andere oorden, en ik twijffele zeer, of de diepe valeijen van het *Alpiſche* en *Pyreneeſche* gebergte zulk een ontzettend tafereel opleveren, maar tevens zoo ſchilderachtig, dat het door liefhebbers behoorde bezogt te worden, indien het niet aan het uiterſte einde der aarde was.

De oorſprongelijke Bergen van Granit, met altoosduurende ſneeuw bedekt, waar men nog boomen, nog planten aantreft, ſtaan in zee, en vormen aan ſtrand eene zoort van kaaij; zij loopen zoo ſteil op, dat de wilde Geiten ze niet hooger, dan tot op twee of drie honderd toiſen kunnen beklimmen; alle de tusſchen-ruimten, die dezelven van één ſcheiden, zijn onafmeetelijke ijsbeddingen, welker toppen niet kunnen gezien worden, terwijl de zee den voet beſpoelt. Op eene kabel-lengte van het ſtrand is geen grond te peilen, dan op honderd en zestig vademen diepte.

Aan wederzijden van de Haven vindt men reijen bergen van de tweede zoort, wier hoogte niet meer is; dan agt of negen hon-

onderd toiſen; zij zijn met pijnboomen 1786.
n met groente bewaſſen, en men beſpeurt julij.
een ſneeuw, dan op den top; zij kwamen
ij voor geheel uit ſchift te beſtaan, die
den eerſten ſtaat van ontbinding is; zij
jn niet geheel ontoegangelijk, maar ech-
r uittermaten moeijelijk om te beklim-
nen. DE LAMANON, DE LA MARTINIE-
E, COLLIGNON, de Abt MONGÉS, en
ater RECEVEUR, ijverige en onvermoeij-
e Natuur-onderzoekers, konden tot boven
p den top niet komen; maar zij beklom-
nen echter, met onuitſpreekelijke moeij-
en, eene vrij groote hoogte: geen ſteen,
een gruis, ontſlipte aan hunne naſporin-
en. Al te bekwame Natuur-kenners zijn-
e, om niet te weten, dat in de valeijen
taalen te vinden zijn van alles, wat deeze
ergklompen uitmaakt, verzamelden zij oker,
uurſteenen met koper, ſchift, zeer zuive-
re quartz, mica en kool: zommige van dee-
ze ſtoffen toonen, dat dit gebergte koper-
en ijzer-erts bevat; doch wij zagen geene
de minſte blijken van eenig ander metaal.

De Natuur, om zig zelven gelijk te blij- *Inwoners des Lands, hun voed-*
ven, moest in een zoo verſchrikkelijk Land
inwoners plaatſen, die van de beſchaafde

1786. Julij. Volken even zoo zeer verſchillen, als de beſchrevene landſtreek van onze bebouwde vlakten verſchilt: zoo woest en barbaarsch zijnde, als de grond, door hun bewoond, rotſig en dor is, bewonen zij dit Land ſlechts, om het te ontvolken; met al het gedierte in geſtadigen oorlog zijnde, verſmaden zij het gebruik van planten, die rondom hun groeien. Ik heb vrouwen en kinderen eenige aardbeziën en frambooſen zien eeten; maar deeze zijn ongetwijffeld al te laffe ſpijzen voor mannen, die op aarde leven, gelijk de Gieren in de lucht, of de Wolven en Tijgers in de bosſchen.

zel konſten, en z

Hunne kunſten zijn eenigzints gevorderd, en in dit opzigt, heeft de beſchaving groote voortgangen onder hen gemaakt; doch alles, wat hunne woestheid verzagt, hunne zeden beſchaaft, is nog in een ſtaat van kindsheid: daar hunne levens-manier alle ondergeſchiktheid uitſluit, worden zij aanhoudend door vrees of wraakzugt gedreven; gereed om in toorn te ontbranden, en opſtuivende van aart, vallen zij veelvuldig elkander aan, met den dolk in de vuist. In den winter bloot geſteld, om van honger te vergaan, dewijl het dan geen tijd is om

met

GEZICHT VAN EENE VERBLIFPLAATS DER INWOONERS VAN P

RS VAN PORT DES FRANÇAIS, IN DEN VISCH-TIJD

met vo
mers in
in mine
nen va
huisgez
dag zo
denzelv
zoo ove
ders va
voornaa
zoude n
dien dit
ondeug
gebruik
ben, he
de zijn.
Te v
dit tafe
boeken
ben zec
getuige
driegeri
als zoo
bij aan
ze natu
in klein
niet voo

met voordeel te jagen, leven zij des zomers in den grootſten overvloed, dewijl zij in minder dan een uur zoo veel visch kunnen vangen, als tot onderhoud van hun huisgezin noodig is; het overige van den dag zonder bezigheid zijnde, brengen zij denzelven met ſpelen door, waar aan zij zoo overgegeven zijn, als zommige inwoonders van onze groote Steden: deeze is de voornaame bron van hunne geſchillen. Ik zoude niet ſchroomen te verklaaren, dat indien dit volk, bij alle deeze verwoeſtende ondeugden, het ongeluk had, om aan het gebruik van ſterken drank kennis te hebben, het zelve in korten tijd vernield zoude zijn. 1786. Julij.

Te vergeefs mogen de Wijsgeeren tegen dit tafereel uitvaren. Zij ſchrijven hunne boeken in den hoek van den haart, en ik ben zedert dertig jaaren op reize, ik ben getuige van de onrechtvaardigheden en bedriegerijen van dit volk, het welk men ons als zoo goed afſchildert, dewijl zij zeer nabij aan den ſtaat der natuur zijn: maar deeze natuur is alleen verheven in 't groot; in kleine bijzonderheden doet zig dit zoo niet voor. Het is onmogelijk door te drin-

1786. julij. gen in bosschen, die door de hand van beschaafde menschen niet toegangelijk gemaakt zijn; onmogelijk, om vlakten over te trekken, vol steenen, rotsen en ondoorwaadbaare moerassen; onmogelijk eindelijk, om in maatschappij te leven met menschen in dien staat der natuur, dewijl zij barbaarsch, bedrieglijk en boos zijn. In dit gevoelen door mijne droevige ondervinding gesterkt zijnde, heb ik echter gemeend geen gebruik te moeten maken van de magt, waar mede ik bekleed was, om de onrechtvaardigheid van deeze Wilden te keer te gaan, en hun te leeren, dat 'er een recht der Volken is, het welk niet straffeloos behoort geschonden te worden.

De *Indianen* dwaalden onophoudentlijk met hunne praauwen rondom onze Fregatten; zij bragten 'er drie of vier uuren in door, alvorens met het verruilen van eenige visschen, of drie of vier otter-vellen een begin te maken; zij namen alle gelegenheden waar, om ons te besteelen; al wat ijzer was en gemakkelijk te bekomen, namen zij weg; en bovenal sloegen zij zorgvuldig gade, hoe zij onze waakzaamheid, geduurende den nacht, zouden verschalken.

Ik

Ik deed de voornaamſte perſoonen onder hun aan boord van mijn Fregat komen; ik gaf hun rijkelijk geſchenken; en die zelfde lieden, welken ik met zoo veel beleefdheid behandelde, ontzagen zig nimmer om ſpijkers of eene oude broek te ſteelen. Wanneer zij een lachend en zagt-zinnig voorkomen aannamen, was ik zeker, dat zij iets geſtolen hadden, en zeer dikwils hield ik mij, of ik dit niet bemerkte. 1786. Julij.

Ik had uitdrukkelijk bevolen, om de kinderen deezer lieden vriendelijk te behandelen, en aan dezelven kleine geſchenken te doen; de ouders waren ongevoelig voor deeze blijk van weldadigheid, welke ik meende, dat in alle Landen erkentelijkheid zoude ontmoet hebben: de eenige aanmerking, die zulks bij hun deed geboren worden, beſtond hier in, dat zij verzogten hunne kinderen te mogen vergezellen, wanneer ik dezelven aan boord liet komen, om dan gelegenheid te hebben van ons te beſteelen; en ik heb verſcheiden malen het genoegen gehad, (het geen tevens tot een les voor mij diende,) te zien, dat de vader van het oogenblik, wanneer wij het drukst met zijn kind bezig ſcheenen, gebruik

1786. Julij. maakte, om alles, wat hij van zijne gading binnen zijn bereik vondt, weg te nemen, en onder zijne kleederen te verbergen.

Ik heb mij wel eens voorgedaan, of ik kleine dingen van weinig waarde, toebehoorende aan *Indianen*, welken ik rijkelijk begiftigd had, verlangde te bezitten; ik deed dit, om hunne edelmoedigheid te beproeven, maar altijd te vergeefsch.

Ik zal eindelijk, zoo men wil, eens toegeven, dat het onmogelijk is voor eene maatschappij, om zonder eenige deugden te beſtaan, maar ik ben verpligt te erkennen, dat het mij aan doorzigt haperde, om ze te ontdekken: ſteeds twistende onder elkander, onverſchillig omtrent hunne kinderen, waare dwingelanden van hunne vrouwen, die ſteeds tot den moeijelijkſten arbeid verwezen zijn; heb ik bij dit volk niets kunnen waarnemen, het welk mij vrijheid geeft, om de kleuren van dit tafereel te verzagten.

Nimmer begaven wij ons aan Land, dan wel gewapend en in goeden getale: zij waren zeer bang voor onze ſnaphaanen; en agt of tien *Europeanen* gezamentlijk, waren in ſtaat, om een geheel gehucht in ontzag te

te houden. De Opper-Chirurgijns van onze twee Fregatten, de onvoorzigtigheid gehad hebbende, om alleen op de jagt te gaan, werden door de *Indianen* aangevallen; zij wilden hun hunne ſnaphaanen ontweldigen: maar konden echter daar in niet ſlagen; twee menſchen hadden met hun beiden ontzag genoeg, om hen tot wijken te brengen. Dit zelfde overkwam ook aan LESSEPS, een jong *Ruſſiſch* Tolk, die bij geluk door het volk van één onzer ſloepen wierd bijgeſprongen. Deeze beginzels van vijandelijkheid kwamen hun van zoo weinig aanbelang voor, dat zij daarom niet nalieten aan boord te komen, en zij dagten nimmer, dat wij in ſtaat waren, om wederwraak te oeffenen. 1786. Julij.

Ik heb den naam van Gehucht gegeven aan drie of vier houten hutten, van vijf en twintig voeten lengte, en vijftien of twintig voeten breedte, alleenlijk aan de windzijde met planken, of ſchorſen van boomen bedekt; in 't midden derzelven lag een vuur, waar boven heilbot en ſalm te rooken hing. In elk van deeze hutten waren agttien of twintig perſoonen gehuisvest; de vrouwen en kinderen aan de één, *Gehuchten.*

1786. julij. en de mannen aan de andere zijde. Het kwam mij voor, dat elke hut als een klein volk op zig zelven maakte, van de bewooners der nabuurige hut geheel onafhanglijk zijnde; elk had zijne praauw en een zoort van Opperhoofd; de bewooners van zoodanige hut vertrokken, voeren de Baaij uit, namen hun visch en hunne planken mede, zonder dat de overigen van de hut zig deswegens in het minſte ſcheenen te bekreunen.

Ik meene als zeker te kunnen ſtellen, dat deeze haven alleenlijk in het gunſtig jaargetijde bewoond wordt, en dat de *Indianen* 'er nimmer den winter doorbrengen: ik heb geene enkele hut gezien, die tegen den regen gedekt was: en ſchoon 'er nimmer drie honderd *Indianen* te gelijk bij elkander in de Baaij waren, werden wij door wel zeven of agt honderd anderen bezogt.

Woningen, huisraad, kleeding, enz. De praauwen voeren geſtadig in en uit de Baaij, en bragten elk hun huis en huisraad weg, of bragten het zelve aan; dit huisraad beſtondt in een aantal koffertjes, waar in zij hunne kostbaarſte goederen ſluiten; die koffertjes zijn geplaatst aan den ingang

gang van hunne hutten, die zoo morsfig en ſtinkend zijn, dat de legerplaaats van geen bekend dier 'er mede in vergelijking koomt. Geen twee ſchreden verwijderen zij zig immer tot het verrigten van eene noodzakelijke boodſchap; bij deeze gelegenhid zoeken zij geene bedekte, noch geheime plaats; zij vervolgen inmiddels een geſprek, het welk zij begonnen hebben, als of zij geen oogenblik tijds te verliezen hadden; en wanneer hun dit geduurende den maaltijd overkoomt, hernemen zij hunne plaats, van waar zij zig tot dat einde op den afſtand van nog geene toiſe verwijderd hadden (*). Het houten vaatwerk, in 1786. Julij.

(*) „ Deeze woningen leveren van binnen een „ volmaakt tafereel op van de morsfigheid en traagheid van derzelver bewoners: de beenderen en het „ verder overſchot van het vleesch, het welk tot „ hunne maaltijd gediend heeft, werpen zij in een „ hoek; in een anderen hoek bewaren zij hoopen van „ bedorven visch, ſtukken van ſtinkend vleesch, vet, „ olij, enz." (Zie de *Reize van* DIXON, *bladz.* 249. van de *Franſche* vertaling.)

COOK heeft ons de morsfigheid der woningen van de *Indianen* aan den inham van *Nootka* in de volgende bewoordingen geſchetst:

1786. Julij. in het welk zij hunne ſpijzen toebereiden, wordt nooit gewasſchen; het dient hun voor ketel, ſchotel en bord: dewijl dit vaatwerk niet tegen het vuur beſtand is, maken zij het water aan 't koken, door 'er ſteenen, die gloeijend heet zijn, in te werpen, en dit bij tusſchenpooſen te vernieuwen, tot dat de ſpijs geheel gaar is. Zij verſtaan zig ook het braden der ſpijzen op eene wijze, niet veel verſchillende van die van onze ſoldaten in het veld.

Het is waarſchijnlijk, dat wij ſlechts een klein gedeelte van dit Volk gezien hebben, die naast denkelijk een groot gedeelte van den

„ De morsigheid en ſtank van hunne woningen ſtaat „ ten minſten gelijk met de wanorde, die zig aldaar „ vertoont; zij droogen aldaar hunne viſch, en haa- „ len 'er het ingewand uit, welk vuil, met de been- „ deren en overgebleevene ſpijzen van den maaltijd, „ tot meschhoopen aanwast, welke ik niet geloof, dat „ immer worden weggenomen, ten minſten niet dan „ wanneer ze zoo groot geworden zijn, dat zij geen „ plaats overlaten, om te kunnen gaan. Met één „ woord, hunne hutten zijn zoo vuil als varkens hok- „ ken; overal in den omtrek riekt men den ſtank van „ viſch, olij en rook." (Zie de *derde Reize van* COOK, *III. Deel*, *bladz.* 80 *en* 81. van de *Franſche* uitgave.)

den zee-kant bewoonen: des zomers zwerven zij in de onderſcheidene Baaijen rond, zoekende hun voedzel, even als de zeehonden; en des winters dringen zij dieper landwaarts in, om Bevers en andere dieren te vangen, waar van zij ons de vellen bragten. Schoon zij altijd blootsvoets gaan, is de voetzool echter niet met eelt begroeid, en zij kunnen niet over de ſteenen gaan; waar uit blijkt, dat zij altijd met hunne praauwen, of op de ſneeuw met ſneeuw-ſchoenen reizen. 1786. Julij.

De honden zijn hunne eenige huisdieren; 'er zijn 'er gewoonlijk drie of vier in elke hut: zij zijn klein, en gelijken meest op den ſchaapherders-hond bij BUFFON; zij blaffen bijna niet; maar maken een geluid, zeer veel gelijkende naar dat van den *Bengaalſchen Jakhals* (*); en zij zijn zoo wild, dat zij op andere honden juist zoo veel

(*) De *Bergaalſche Jakhals* is een wild, vleeschvretend en gevaarlijk dier, veel van den hond en wolf hebbende; dezelve is in *Aſië* zeer gemeen; des nachts blaft hij als een hond, maar minder hard; zijne huid is geelachtig; men maakt 'er een fraaij bont van.

1786. Julij. veel gelijkheid hebben, als hunne meesters op beschaafde Volken.

De mannen doorbooren zig het kraakbeenagtig gedeelte van neus en ooren; zij hangen daar in verscheiden kleine cieraden; op hunne armen en borst maken zij zig lidteekens, met een zeer scherpsnijdend werktuig, 't welk zij aanzetten, met het op hunne tanden, als op een steen te slijpen: zij hebben de tanden tot op het tandvleesch toe afgevijld, en ten dien einde bedienen zij zig van een rond gemaakte zandsteen, de gedaante van een tong hebbende. Zij gebruiken oker, roet, loodstof, met traan gemengd, om hun gelaat en het overige van hun lichaam op eene affchuw verwekkende wijze te beschilderen. Wanneer zij in statie voor den dag komen, is hun hair in de lengte afhangende, gepoederd, en met pluimen van zeevogelen doorvlochten; dit is hunne grootste weelde, en misschien alleen bewaard voor de hoofden der huisgezinnen: eene eenvoudige beesten-vacht bedekt hunne schouders; het overige van het lichaam is volstrekt naakt, uitgenomen het hoofd, het welk

welk zij gewoonlijk met een kleinen hoed, zeer konſtig van ſtroo gevlo'hten, bedekken; maar zomtijds zetten zij op hun hoofd twee-hoornige mutſen van arendsvederen, en zelfs geheele beeren-koppen, binnen welken een houten hoofd-dekzel zit. 'Er is eene groote verſcheidenheid in deeze hoofd-cieraden; maar zij hebben, even als bijna alle hunne andere gebruiken, tot hoofd-oogmerk, om zig vervaarlijk te maken, misſchien om hunne vijanden des te meer ontzag in te boezemen. 1786. Julij.

Eenige *Indianen* hadden geheele voorſchooten van ottervellen, en de gewoone kleeding van een groot Opperhoofd was een ſchort van een getaande Elands-huid, geboord met een franje, zamengeſteld uit hoeven van dasſen-pooten en vogelbekken, die, wanneer zij danſen, het geluid van een zoort van bellen nabootſen. Die zelfde zoort van kleeding is zeer wel bekend onder de Wilden van *Canada*, en andere Volken, die de oostelijke deelen van *America* bewoonen.

De geſnedene beeldtenisſen op de armen zag ik ſlechts bij eenige vrouwen; deeze hebben een gebruik, het welk haar aller- *Mismaaktе gebruiken der vrouwen.*

lee-

1786 julij. leelijkst maakt, en het geen ik naauwlijks gelooven zoude, indien ik 'er geen oggetuige van geweest was. Alle vrouwen, zonder uitzondering, hebben de onderlip tot den wortel van het tandvleesch, ter geheele wijdte van den mond, opgesneden: zij dragen eene soort van houten bal, die tegen het tandvleesch aan rust, welke aan deeze gespleeten onderlip ten steunzel dient, zoodanig dat het benedenste gedeelte van den mond twee of drie duimen uitsteekt (*). De afteekening van DUCHÉ DE VANCY, die met de waarheid der zaake volmaakt overeenstemt, zal beter, dan eenige beschrijving, een denkbeeld geven van eene der afschuwelijkste gebruiken, die misschien op den aardbodem gevonden worden. De jonge dogters hebben alleen een naalde door de benedenlip steeken, en de getrouwde vrouwen hebben alleen het recht, om het zoo even beschreven mond-cieraad te dragen: wij haalden haar nu en dan over, om

(*) Dit gebruik schijnt algemeen te zijn onder de Volken, die de noord-west-kust van *America* bewoonen, zoo als de reizen van COXE, DIXON en Capitain COOK zulks bevestigen.

om dit cieraad af te leggen, maar zij kwamen 'er met veel moeite toe; zij betoonden zig hier over zoo verlegen, en maakten dezelfde gebaarden, als eene *Europeesche* vrouw, wanneer men haar de borst ontbloot. De onderlip viel dan op de kin neder, en deeze vertooning was niet bevalliger, dan de eerſte. 1786. Julij.

Deeze vrouwen, in de daad de walgelijkſte op den geheelen aardbodem, bedekt met ſtinkende, en dikwils onbereide beesten-vagten, konden bij zommige lieden den lust der omhelzing gaande maken. Waarlijk een aanlokkelijk voorrecht! In 't eerst betoonden zij veel tegenzin, en gaven door haare gebaarden te kennen, dat zij zig in gevaar van haar leven ſtelden; maar, door geſchenken overgehaald, wilden zij de zon tot getuige hebben, en weigerden om zig tusſchen het hout te gaan verſchuilen (*). 'Er valt geen twijffel aan of dit *Zij zoeken het duiſtere niet.*

(*) DIXON, die anderzins met LA PÉROUSE altijd inſtemt, beweert in zijne reisbeſchrijving, dat éene van deeze vrouwen, afgewasſchen zijnde, vrij bevallig was, de mismaaktheid van haare benedenlip alleenlijk uitgezonderd. Zou dit onderſcheid in de ver-

1786. Julij. dit hemel-licht is de Godheid deezer Volken; zij rigten tot het zelve zeer dikwils hunne gebeden: maar ik heb nog tempels, nog priesters, nog voetſtappen van eenigen Godsdienst onder hen beſpeurd.

Lichaams geſtalte van deeze Volken. Zij hebben baarden.

De lichaams-geſtalte van deeze *Indianen* koomt zeer nabij aan de onze; de trekken van hun gelaat zijn zeer onderſcheiden, en geven geen bijzonder character te kennen, dan in de uitdrukking van hunne oogen, die nimmer eene zachte gevoeligheid aanduiden. De kleur van hunne huid is hoog bruin, vermits dezelve ſteeds aan de lucht is bloot geſteld; maar hunne kinderen zijn bij de geboorte zoo blank, als de onze. Zij hebben baarden, wel minder zwaar, dan de *Europeanen*, maar zwaar genoeg, om 'er niet aan te kunnen twijffelen; en het is eene mistasting, al te ligtvaardig aangenomen,

verhaalen wel eenigen anderen grond hebben, dan dat, gelijk men weet, een zeeman na eenen langen tocht zoo naauw niet ziet? Intuſſchen beweert MAURELLE al mede: „, dat, wanneer zij het beſpottelijk „ cieraad aan haare lip niet hadden, en beter gekleed „ waren, verſcheide van haar den roem van bevalligheid aan de ſchoonſte *Spaanſche* vrouwen zouden „ kunnen betwisten."

men, wanneer men gelooft, dat alle de *Americanen* baardeloos zijn. Ik heb de inboorlingen van *Nieuw Engeland*, van *Canada*, van *Acadia*, van *Hudſons-Baaij* gezien, en bij deeze onderſcheidene Volken een aantal perſoonen ontmoet, die baarden hadden; het geen mij in het denkbeeld gebragt heeft, dat de baardeloozen de gewoonte hadden, om zig den baard uit te trekken. Hun lichaams geſtel is zwak; de minst ſterke onder onze matrooſen zoude in het worſtelen den ſterkſten *Indiaan* hebben doen buitelen. Ik heb 'er gezien, wier gezwollene beenen kenmerken van ſcheurbuik ſcheenen te dragen; hun tandvleesch echter was in goeden ſtaat: maar ik twijffel, of zij wel eenen hoogen ouderdom bereiken, en ik heb ſlechts eene enkele vrouw gezien, die zestig jaaren oud ſcheen te zijn; zij genoot geen het minſte voorrecht, maar moest met de anderen den onderſcheiden arbeid verrigten, aan die van haare kunne opgelegd. 1786. Julij.

Mijne reizen hebben mij in ſtaat geſteld, om de verſchillende Volken met elkander te vergelijken, en ik durf verzekeren, dat *Zij zijn geene Esquimaux.*

1786. Julij. de *Indianen* van *Port des François* geene *Esquimaux* zijn, zij hebben blijkbaar eene gemeene afkomst met alle de bewoners van het binnenſte gedeelte van *Canada* en de noordelijkſte deelen van *America*.

De *Esquimaux* zijn van de andere *Americanen* onderſcheiden door volſtrekt verſchillende gebruiken, en een zeer bijzonder voorkomen. De eerſten komen mij voor naar de *Groenlanders* te gelijken; zij bewoonen de kust van *Labrador*, *de Straat van Hudſon*, en een ſtreek lands, zig in *America* uitſtrekkende tot het Schier-eiland *Alaska:* het is zeer twijffelachtig, of *Aſië*, dan wel *Groenland* het oorſprongelijk vaderland van deeze Volken geweest is; het is een vraagpunt, waar van het onderzoek nutteloos is, en nimmer op zoodanige wijze zal worden opgelost, dat 'er geene bedenkelijkheid overig blijft: het is genoeg te zeggen, dat de *Esquimaux* een Volk zijn, zig meer met viſchen, dan met jagen ophoudende, aan traan boven bloed, en misſchien boven alles, den voorrang gevende, en raauwe visch tot hun dagelijksch voedzel gebruikende: hunne praauwen zijn

zijn altijd met huiden van zee honden overtrokken; zij zijn op het zwemmen zoo afgericht, dat tusſchen henlieden en de zeehonden in dit opzigt bijna geen onderſcheid is; zij keeren zig in het water om met dezelfde gemakkelijkheid, als dieren, die zoo wel op 't land, als in 't water leven; zij hebben een aangezicht, het welk naar het vierkante helt, kleine oogen en voeten, eene breede borst, eene korte lichaams geſtalte. 1786. Julij.

Geene van deeze characters ſchijnen op de inboorlingen van *Port des François* te paſſen; zij zijn veel grooter, mager, niet ſterk, en zeer onkundig in het inrigten van hunne praauwen, die gemaakt zijn van een uitgeholden boom, van wederzijden met een plank opgehoogd.

Viſcherije, handwerken, wapenen, praauwen, en.

Zij viſchen, even als wij, door de Rivieren met netten af te zetten, of met de lijn; maar hunne manier, wanneer zij met de lijn viſchen, is zeer vernuftig: aan elke lijn maken zij eene groote blaas van een zeehond vast, en laten die op het water drijven; elke praauw werpt twaalf of vijftien lijnen uit: wanneer de viſch aan den hoek bijt, geraakt de blaas in beweging,

1786. Julij. en de praauw vaart 'er heen; dus kunnen twee mannen twaalf of vijftien lijnen oppasſen, zonder dat zij zig behoeven te verveelen met dezelven in de hand te houden.

Deeze *Indianen* hebben in de konſten grootere vorderingen gemaakt, dan in hunne zeden, en zij betoonen meerder vlijt, dan de bewooners der Eilanden in de Zuidzee; ik zonder hier egter den landbouw uit, die den mensch gewennende om t'huis te blij[illegible], ten einde zig het noodig levens onderhoud te verſchaffen, en te zorgen, dat zijn beplante land niet misſchien verwoest moge worden, mogelijk meer geſchikt is, dan eenig ander middel, om zijne zeden te verzagten, en hem tot het maatſchappelijk leven bekwaam te maken.

De *Americanen* van *Port des François* verſtaan zig het ſmelten van ijzer, het ſmeeden van koper, het ſpinnen van het hair van verſcheidenerleije dieren, en om met de naald van dit gaaren een weefzel te maken, naar onze tapijten gelijkende; zij mengen in dit weefzel ſmalle ſtreepen van otter-huiden, 't geen aan hunne mantels het voor-

voorkomen geeft van de fijnſte zijden gewerkte ſtoffen. Nergens vlecht men konſtiger hoeden en mandwerk van riet; zij maken 'er beeldtenisſen op, die zeer bevallig zijn; zij houwen ook vrij goed, allerleije zoorten van beelden van menſchen en dieren in hout of in ſteen; zij leggen koffers en doozen met parlemoer in, die eene cierlijke gedaante hebben; zij vervaardigen ook cieraden van ſerpenten-ſteen, waar aan zij de gladheid van marmer weeten te geven. 1786. julij.

Hunne wapenen zijn de dolk, reeds door mij beſchreven, een werpſpiets van hout, aan 't einde gehard in 't vuur, of geheel van ijzer gemaakt, naar den meerderen of minderen rijkdom des eigenaars; en eindelijk boog en pijlen, die doorgaans kopere punten hebben: maar de bogen hebben niets merkwaardigs; en zijn op verre na zoo ſterk niet, als die van veele andere Volken.

Ik vond onder de ſnuisterijen van dit Volk ſtukjes geel amber of barnſteen, doch ik weet niet, of het een voortbrengzel van hun eigen land is, dan wel of zij het zelve, even als het ijzer, van het oude vaste

1786. Julij. Land, door hunne zijdelingſche gemeenſchap met de *Ruſſen*, bekomen hebben.

Ik heb reeds gezegd, dat zeven groote praauwen bij het inloopen in de Haven ſchipbreuk geleden hadden; deeze praauwen, gerekend naar die, welke behouden gebleven is, waren vier en dertig voeten lang, vier voeten breed, en zes voeten diep: deeze aanmerkelijke grootte maakte dezelven geſchikt tot het doen van langduurige reizen. Zij waren met huiden van zee-honden overtrokken, overeenkomſtig de manier der *Esquimaux*; 't welk ons deed denken, dat *Port des François* als eene ſtapelplaats was aan te merken, alleenlijk bewoond geduurende den visch-tijd. Het ſcheen ons mogelijk te zijn, dat de *Esquimaux* uit den omtrek van de *Shumagin-Eilanden*, en van het Schier-Eiland, door Capitain COOK ontdekt, hunnen handel tot in dit gedeelte van *America* uitbreiden, dat zij aldaar ijzer en andere goederen aanbrengen, als mede, met groot voordeel, ottervellen, welke bij de laatstgemelden met zoo veel graagte gewild zijn. De gedaante der vergaane praauwen, als mede de groo-

te

te meenigte van vellen, die wij inruilden, en waar van hier de verzamelplaats zou kunnen gerekend worden te zijn, om ze aan vreemdelingen te verkoopen, ſchijnen aan deeze giſſing klem bij te zetten; ik wage dezelve echter alleen, om dat ze mij beter, dan eenige andere, geſchikt ſchijnt, om den oorſprong van het ijzer, en andere *Europeeſche* koopwaren, welken zij bezitten, te ontvouwen. 1786. Julij.

Ik heb reeds geſproken van de drift van deeze *Indianen* tot het ſpelen; het ſpel, waar aan zij zig met de grootſte gretigheid overgeven, is volſtrekt een dobbelſpel: zij hebben dertig kleine ſtukjes hout, ieder onderſcheidentlijk gemerkt, gelijk onze dobbelſteenen; zij verbergen 'er zeven van; elk ſpeelt op zijn beurt, en hij, wiens worp het naast koomt aan het getal, op de zeven verborgen ſtukjes gemerkt, wint den prijs, om welken men ſpeelt, en die doorgaans in een ſtuk ijzer, of in een bijl beſtaat. Dit ſpel maakt hen droevig en ernſtig; ik heb hen echter zeer dikwils hooren zingen; en wanneer het Opperhoofd mij een bezoek kwam geven, voer hij ge- *Hunne drift tot het ſpel.*

Hun zang en dans

1786. Julij. woonlijk eerst rondom het ſchip, al zingende, de armen ten teeken van vriendſchap kruislings in de hoogte heffende, hij kwam vervolgens aan boord, en ſpeelde aldaar eene Pantomime, die een gevecht, eene verraſſing, of den dood vertoonde. Het lied, het welk voor deezen dans gezongen wierd, was bevallig, en tamelijk zoetluidend.

Hunne taal. De LAMANON is Schrijver van de volgende verhandeling, betrekkelijk de taal van dit Volk; ik zal alleenlijk die woorden opgeven, welke de cijffergetallen behelzen, ten einde aan de Lezers, die in het vergelijken van verſchillende taalen vermaak ſcheppen, genoegen te geven.

Eén, *keirrk.* Twee, *theirh.* Drie, *neisk.* Vier, *taakhoun.* Vijf, *keitſchine.* Zes, *kleitouchou.* Zeven, *takatouchou.* Agt, *netskatouchou.* Negen, *kouehok.* Tien, *tchinecate.* Elf, *keirkrha-keirk.* Twaalf, *keirkrha-theirh.* Dertien, *keirkrha-reisk.* Veertien, *keirkrha-taakhoun.* Vijftien, *keirkrha-keitſchine.* Zestien, *keirkrha-kleitouchou.* Zeventien, *keirkrha-takatouchou.* Agttien, *keirkrha-netskatouchou.* Negentien,

tien, *keirkrha-kouehok.* Twintig, *theirha.* Dertig, *neiskrha.* Veertig, *taakhounrha,* Vijftig, *keitſchinerha.* Zestig, *kleitou-chourha.* Zeventig, *takatouchourha.* Tachtig, *netskatouchourha.* Negentig, *kouehok-rha.* Honderd, *tchinecaterha.* 1786. Julij.

„ Onze letters zijn niet geſchikt, om de taal van deeze Volken uit te drukken: zij hebben wel hier en daar eene uitſpraak, die naar de onze gelijkt; maar verſcheiden derzelven zijn voor ons volſtrektelijk vreemd; zij maken geen gebruik van de medeklinkers B, F, X, J, D, P, V; en hoe bekwaam ook om na te volgen, hebben zij de vier eerſten nimmer kunnen uitſpreken. Even zoo was het ook gelegen met de LL, en GN, naar de *Franſche* uitſpraak voortgebragt: de letter R ſpraken zij uit, als of ze dubbeld was, en ſterk lispende; de CHR der *Duitſchers* ſpreken zij met zoo veel hardheid uit, als de *Zwitſers* in zommige *Cantons* doen. Zij geven ook aan zommige uitſpraken een geluid, dat zeer moeijelijk te vatten is; men konde niet ondernemen het zelve na te volgen, zonder hun aan 't lachen te helpen; het vertoont

1786. Julij. zig gedeeltelijk in de letters *khlrl*, flechts ééne lettergreep uitmakende, en tevens uit de keel en tong uitgeſproken wordende: deeze lettergreep werd gevonden in het woord *khlrleis*, het welk *hairen* beteekent. De medeklinkers, waar mede hunne woorden beginnen, zijn K, T, N, S, M; van de eerstgemelden maken zij het meeste gebruik: geen van hunne woorden begint met de letter R, en dezelve eindigen bijna allen met *ou*, *ouls*, *oulch*, of met klinkletters. Het lispen, het groot aantal van de K, en de dubbelde medeklinkers, maken deeze taal zeer hard; de mannen ſpreken minder uit de keel, dan de vrouwen, die de letters, tot welker uitſpraak de lippen zig zamenvoegen, niet kunnen voortbrengen, uit hoofde van de houte ſchijf, *kentaga* genaamd, welke zij aan de onderlip vast maken."

„ Men bemerkt de ruwheid van hunne taal minder, wanneer zij zingen. Ik heb zeer weinige aanmerkingen kunnen maken omtrent de deelen van eene aanéengeſchakelde reden, uit hoofde van de moeijelijkheid, om afgetrokkene denkbeelden door tee-

teekenen mede te deelen: ik heb echter beſpeurd, dat zij tusſchenwerpzels hadden, om de gevoelens van verwondering, toorn, of vermaak uit te drukken; ik geloof niet, dat zij lid-woorden of artikelen hebben, want ik heb geene woorden ontmoet, die dikwils weêrom kwamen, en dienden, om hunne reden zaamen te knoopen. Zij kennen de betrekkingen der getallen; zij hebben namen tot de getallen, zonder echter het meervoudige van het enkelvoudige te onderſcheiden, noch door eenig onderſcheid in de eindiging van het woord, noch door lidwoorden. Ik liet hun een tand van een zeekalf zien; zij noemden die *kaourrée*, en gaven denzelfden naam zonder eenige verandering aan eene geheele reije van tanden bij elkander. Woorden, die eene meenigte beteekenen, hebben zij in een zeer klein aantal: zij hebben hunne denkbeelden niet algemeen genoeg gemaakt, om woorden te hebben, die een weinig afgetrokken zijn; zij hebben ook te weinig bijzondere denkbeelden, om aan zeer verſchillende zaaken niet denzelfden naam te geven: dus beteekent het woord

1786. Julij.

kaa-

1786. Julij. *kaaga* bij hun zoo wel het hoofd als het aangezicht, en *Alcaou* een Opperhoofd en vriend. ik heb geene gelijkheid ontdekt tusſchen de woorden van deeze taal en die van *Alaska*, *Norton*, *Nootka*, noch ook die van de *Groenlanders*, van de *Esquimaux*, van de *Mexicanen*, van de *Nadoesſis*, en de *Chipavas*, wier woordenboeken ik daar mede vergeleken heb. Ik zeide hun verſcheidene woorden van deeze taalen voor; maar zij verſtonden 'er geen enkele van, ſchoon ik mijne uitſpraak, zoo veel mij mogelijk was, veranderde: maar ſchoon 'er misſchien geen denkbeeld, en geen [illegible] is, die bij de *Indianen* van *Port des François*, en bij de zoo even opgenoemde Volken door het zelfde woord wordt uitgedrukt, moet 'er eene groote verwandſchap van geluiden zijn tusſchen deeze taal en die van *Nootka*. De K is in beide die taalen de hoofdletter; men treft ze in bijna alle woorden aan. De medeklinkers, met welken de woorden beginnen en eindigen, zijn zeer dikwils dezelfde, en het is misſchien niet onmogelijk, dat deeze taal eene gemeene oorſprong heeft met die der *Mexi-*

ca-

canen: maar deeze oorſprong, zoo ze al aanwezig is, moet tot zeer oude tijden opklimmen, vermits deeze taalen geene overeenkomst hebben, dan alleen in de eerſte hoofdgronden der woorden, en niet in derzelver beteekenis." 1786. Junij.

Ik zal mijne aanmerkingen omtrent deeze Volken beſluiten, met te zeggen, dat wij geen zweem van blijk bij hun ontmoet hebben, dat zij menſchen-eeters zijn zouden; echter is dit zulk een algemeen gebruik onder de *Americaanſche Indianen*, dat ik misſchien mijn tafereel daar mede nog zoude hebben moeten aanvullen, indien zij met eenig ander Volk in oorlog geweest waren, en krijgsgevangenen gemaakt hadden (*).

(*) Capitain J. MEARES heeft in zijne reis-beſchrijving bewezen, dat de Volken, die de noordwest-kust van *America* bewoonen, menſchen-eeters zijn.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

BERICHT

VOOR DEN

BINDER.

De algemeene Kaart deezer Reize, te plaatſen tegen over bladz. 1.

PLAAT I. verbeeldende de kleeding der Bewooners van het Eiland *la Conception*; tegen over bladz. 74.

PLAAT. II. verbeeldende de bewooners en gedenkteekenen van het *Paasch-Eiland*; tegen over bladz. 96.

PLAAT. III. verbeeldende het gezicht van eene verblijfplaats der inwoners van *Port des François*, in den visch-tijd; tegen over bladz. 242.

T

aatſen
1.
Be
; te-
74.
n ge-
; te-
96.
n ee-
Port
egen
242.